EKİM 1991 SAYI 17 FİYATI 7.000 TL. (KDV DAHİL)

AYLIK SİYASİ DERGİ

Demokrat!

MUHALEFET

SORUŞTURMA
SHP, DYP ve RP'nin insan hakları ve demokrasi programı

Kenan Evren yargılanacak mı?

DAL, özel tim, koruculuk kaldırılacak mı ?

REJİM TAŞERON ARIYOR

Aziz Nesin'le TYS üzerine.

Partilerüstü Seçim

Sinemada "Ertürk Yöndem Duyarlılığı": UZLAŞMA

Kürt coğrafyasında seçim manzaraları.

Aslan Başer Kafaoğlu, Tansu Çiller'in "500 gün programı"nı değerlendirdi.

Demokrat!

EKİM 1991
Yıl:2 Sayı:17 Fiyatı:7000TL.
Yurtdışı fiyatı: 4 DM

BASSAN AŞ. Adına Sahibi:
Hikmet KOÇAK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Ümit ERDOĞDU

Bu Sayıda Katkısı Olanlar:
Fevzi ARGUN, Yılmaz AYSAN, Cemal BALCI, Adnan BOSTANCIOĞLU, İbrahim ÇEŞMECİOĞLU, Çiğdem ÇİDAMLI, Faysal DAĞLI, Şaban DAYANAN, Selçuk DEMİREL, Mustafa DEMİRKANLI, Tansel EMANET, Ersin ERGÜN, Ümit ERDOĞDU, Erdem GÜL, Murat Kenan HOCAOĞLU, Selami İNCE, Aslan Başer KAFAOĞLU, Semra KARDEŞOĞLU, Birol KESKİN, Ertuğrul KÜRKÇÜ, Nimet MENTEŞOĞLU, Hasan NECİP, Ayşe ÖKTEM, Mahmut T. ÖNGÖREN, Ömer ÖZGÜNER, Melih PEKDEMİR, Levent SAÇILANATEŞ, Emre SENAN, Hayatı SOYDAN, Ülfet TAYLI, L. Doğan TILIÇ, Sibel TOPAKTAŞ, Ethem TORUNOĞLU, Çetin UYGUR, Hasan UYSAL, A. Berna ÜLKER, Mecit ÜNAL, Murat YETKİN

Ofset Hazırlık:
BASSAN AŞ.

Basıldığı Yer:
Serler Matbaası

Dağıtım:
Hür Basın Dağıtım AŞ.

Adres:
Çatalçeşme Sokak 50/6 Cağaloğlu
İSTANBUL
Tel: 512 08 77 Tel-Fax: 528 62 32

Ankara Büro:
Sağlık 2 Sokak No:65/12 Yenişehir
ANKARA
Tel: 131 21 48 Fax: 133 61 54

Yurtiçi Abone:
Yıllık: 70.000 TL.
Altı Aylık: 35.000 TL.

Yurtdışı Abone:
Avrupa Yıllık: 50 DM
Avrupa Altı Aylık: 25 DM
Amerika Yıllık: 30 $
Amerika Altı Aylık: 15 $
Adnan Bostancıoğlu adına
Akbank Türbe Şb. 0007381-7/A00/10
Döviz Hs.No: Akbank Türbe Şb. 0007333-8BU6/01
Posta Çeki Hs.No: 650004

İÇİNDEKİLER

PKK'dan turistlere vize

Bir süre önce Yeni Ülke ve Nokta'ya açıklamalarda bulunan PKK lideri Abdullah Öcalan bundan böyle "Kürdistan'a gideceklerin kendilerinden vize alması gerektiği, çünkü bölge denetiminin artık kendilerine ait olduğunu" söylemişti.

10 Alman turistin 9 gün boyunca rehin tutulduktan sonra bırakılması ardından yapılan bu açıklamanın ciddi olduğu hemen Ağustos sonunda 3 Amerikalı, 1 İngiliz ve 1 Avusturalyalı'dan oluşan bir başka grubun Bingöl yakınlarında kaçırılmasıyla anlaşıldı. Turistleri kaçıranlar olayı resmen PKK adına üstlenmediler. Ancak tam 3 hafta boyunca Bingöl civarından ayrılmadan sonunda 5 turisti serbest bıraktılar. Hürriyet'in "Kurtarıldılar" diye attığı uydurma başlık bile gerçeği örtmeye yetmedi. Ankara'daki diplomatik çevrelerde 5 kişinin PKK ile yapılan bir anlaşma sonucu serbest bırakıldığı yolunda yaygınlaşan iddialar tabii ki hiç kimse tarafından doğrulanmıyordu. Alman turistlerde olduğunun aksine, bu 5 kişi basına da gösterilmedi. 21 Eylül'de serbest bırakılmaları ardından hemen İncirlik üssüne alındılar, sonra da ülkelerine uçtular.

10 Alman turistin 9 gün boyunca rehin tutulduktan sonra bırakılması ardından Öcalan'ın "Kürdistan'a gideceklere vize verecekleri" şeklindeki açıklamasının çok da boş olmadığı anlaşıldı

Ancak bu son olay etkisini göstermiş görünüyor. Türk istihbarat görevlilerinin Türkiye'ye pasaportlarında PKK ya da ERNK damgasıyla girmiş oldukları belirlenen 4 Danimarkalı'yı aradıkları yolundaki iddialar ortalığı sararken, PKK'nın Avrupa'daki sözcülerinden birinin şimdiye dek 100 kadar "vize" verdiklerini söylediği bildiriliyor.

Ankara'da İngilizce yayınlanan Turkish Daily News gazetesinde 1 Ekim 1991'de yer alan bir haberde, PKK'nın yan kuruluşu, Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi (ERNK)'nin üst düzey bir yetkilisine atıfta bulunularak bu vizelerden 50 kadarının yalnızca Almanya'da verilmiş olduğu öne sürülüyor. Habere göre ERNK, Türkiye'nin doğusuna gitmek isteyenlerin öncelikle gitme niyetlerini anlamak istiyor, sonra da bölgedeki siyasi durum ve yerlerin Kürtçe adlarından oluşan coğrafi bilgi veriyor.

Bölgeden gelen başka haberlerde de PKK militanlarının giderek daha sık "kimlik kontrolü" yaptıkları ve TC nüfus kağıtlarına el koyarak, kimlik ve ruhsat gibi belgelerin kendileri tarafından verileceğini ilan ettikleri bildiriliyor. Kürt sorununun hala askeri yöntemlerle çözüleceğine inanmak isteyenler Olağanüstü Hal Valiliği'ne, olağanüstü yetkilere sahip yeni birlikler göndermeyi planlarken, PKK bölgede "ikili iktidar" kavramına yeni tanımlar getirmeye başlamış bulunuyor. ■

Bodrum'da 'tehlikeli ilişkiler'

Paul Henze.. Graham Fuller..

Türk kamuoyunun yabancısı olmadığı iki isim.. İlki, 12 Eylül darbesini Başkan Reagan'a meşhur "your boys have done" ("senin oğlanlar işi bitirdi" gibi..) sözleriyle müjdeleyen CIA Türkiye İstasyon şefi. Diğeri de Türkiye'ye ilişkin dikkate değer analizleriyle zaman zaman basınımızda

AYIN GÜNDEMİ

boy gösteren CIA Ortadoğu ve Türkiye Masası eski şefi.. "Karanlıklar krallığı"nın bu iki "prens"i 15-20 Eylül tarihleri arasında Bodrum'daydılar. Tabii ki deniz, kum, güneş için değil.

Henze ve Fuller, Bodrum'a CIA destekli (olduğu iddia edilen) Yeni Forum dergisinin düzenlediği "Türkiye ve Sovyetler Birliği'nde Demokrasi ve Liberal Ekonomi" konulu toplantıya katılmak üzere geldiler. Öyle görünüyor ki, soğuk savaşın buzlarının çözülmeye başlaması ardından daha önce işlerini gözlerden uzak gören ne kadar gizli servis elemanı varsa ortalara döküIüverdi. Artık kendilerini avlayacak Sovyet casuslarından korkmadıklarından mı, yoksa kamuoyunun artık bu konuda eskisi kadar duyarlı olmadığından mı bilinmez, pervasızlıkla boy göstermeye, ağızlarından dökülen her kelimeyi erdem bilen işbirlikçilere açıktan akıl vermeye başladılar.

Toplantıda kimler yoktu ki? Henze ve Fuller gibilerin Türkiye'deki en yakın dostu ve ülküdaşı, Aydınlar Ocağı yöneticisi ve Yeni Forum Yönetim Kurulu Başkanı Aydın Yalçın, Amerikan yönetimine akıl depoluğu yapan Rand Corporation üyesi George Tanham, yıllarca Doğu Avrupa'ya yönelik radyo yayınlarıyla tanınan, CIA'nın yan kuru'''u Radio Liberty (Özgürlük Radyosu) yu..cticisi Baymırza Hayıt, Hacettepe Üniversitesi'nin son yıllarda ilginç ilişkileriyle dikkat çeken genç elemanı Hüseyin Bağcı, Bilkent Üniversitesi yönetiminden, ünlü Türkçü Zeki Velidi Togan'ın sülalesinden Sübidey Togan, Azerbaycan'dan, Kazakistan'dan Amerikan yanlısı muhalefet temsilcileri vb.

Toplantıda tartışılan konular, seçim sonrası bir ANAP-DYP koalisyonu olasılığından Türkiye'nin Orta Asya cumhuriyetlerinde hem kendinin, hem de Amerika'nın çıkarlarına oynayabileceği role ve Kürt sorununa kadar çeşitlilik gösterdi.

ABD'nin ve niyetinin Sovyetlerdeki Türk cumhuriyetleri üzerinde Türkiye kanalıyla etkinlik kurmak olduğu anlaşılıyor. Yeni Forumcular'ın da böyle bir projeye çanak tutmakta tereddüt etmeyecekleri/etmedikleri de ortada. Ortada olan bir başka gerçek de Türkiye Cumhurbaşkanı'nın "pısırık dış politikaları" bir an önce terketmeyi ciddi ciddi kafasına koymuş olması..

Hal böyle olunca, Türkiye'nin, özellikle (Azeri-Ermeni çatışması nedeniyle) giderek gerilimin yükseldiği Kafkasya ile ilişkilerinde şimdiden tahmin bile edilemeyecek sorunların içine yuvarlanması beklenebilir. Kısacası Kafkasya'ya dikkat! ■

Sustu...

1926 Mayıs'ında Illınoıs eyaletinde doğdu, siyahtı, Juilliard Müzik Okulu'nda okudu, Dizzy Gillespie ve Charles Parker'la zehirlendi. Stili hepimizi derinden etkiledi, çalanları da dinleyenleri de. Trompeti ve o, devrime açıktılar, gençlerle birlikte oldular. Cool Jazz ve jazz rock'a ilk adımları onlar attılar, gerisi geldi. Miles Davis, 13'ünde başlayıp 65'inde sonlanan trompetli yaşamı boyunca, 'Birth of the Cool', 'Sketches of S~ain', 'Kind of Blue', 'ESP', 'Sorcerer', 'Nefertiti', 'In a Silent Way', 'Bitches Brew' ve 'Tutu'yu yarattı. 1970'lerde 20 yıllık eroin bağımlılığı mü-

zik bağımlılığının üstüne çıktı. Sırtındaki maymunu attı ve en sevdiğine, müziğe döndü. Newport'ta 1980'de yeniden doğdu. Son yıllarında kimbilir neden kara gözlüklerini pek çıkarmadı. Üç kere evlendi, dört çocuğu oldu ve bir kadını sevdi; adı Juliette Greco olanını.. ■

Tuna'dan Hazar'a yeni projeler

Eylül ayı Türkiye'nin Doğu Avrupa ve Sovyetler'in Asya cumhuriyetleriyle kurduğu ilişkiler açısından oldukça hareketli geçti.

Türkiye'nin bölgedeki siyasi ve ekonomik etkinliğini ve gücünü artırma yolundaki çabalarında önemli bir adımı, Sovyet cumhuriyetlerine gönderdiği iki diplomatik heyet oluşturdu. Bu heyetlerden bir tanesi Ukrayna, Moldavya, Gürcistan, Ermenistan ve Rusya Federasyonu'nda, diğeri de Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan'da çeşitli temaslar da bulundu.

Türkiye'nin bu ilgisinin gerçekten karşılıklı olduğu ise Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 24-29 Eylül arası yaptığı resmi gezi ile doğrulandı. Nazarbayev, son yıllarda Sovyet politika sahnesinde ismi giderek daha çok duyulan, hatta şu anda Gorbaçov ve Yeltsin'in ardından en etkili kişi olarak kabul gören bir siyasi.. Nazarbayev'in ziyaretinin önem taşıyan yanı, bir Sovyet Cumhuriyeti devlet başkanının Türkiye'ye "resmen" ilk kez gelmesi. Üstelik iki ülke heyetleri arasındaki görüşmeler sonucu varılan anlaşmada Ankara ve Alma Ata'da birer başkonsolosluk açılması kararı teyid edildi. Bu da Türkiye ile bir Sovyet cumhuriyeti arasında bu düzeyde kurulan ilk ilişki. Yani aslında Kazakistan Cumhuriyeti gayrı resmi olarak tanınmış oldu.

Türkiye'nin Asya cumhuriyetlerine ilgisi tek taraflı değil.İlginin karşılıklı olduğu Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in 24-29 Eylül arası yaptığı resmi gezi ile doğrulandı.

Doğu Avrupa'ya ilgi ise geçen ay Özal'ın yaptığı Romanya ve Çekoslavakya gezileriyle somutlandı.

Devlet Başkanı İon İliescu'nun davetiyle 18-20 Eylül tarihleri arasında gerçekleşen Romanya gezisinde iki ülke arasında bir dostluk, işbirliği ve iyi komşuluk antlaşması imzalandı. Özal'ın 20-22 Eylül arasındaki Çekoslavakya gezisinde ise karşılıklı yatırımların korunması alanında ticari önemi olan bir antlaşma imzalandı ■

Kıbrıs, ateşten gömlek

Kıbrıs sorununa Eylül sonunda bir çözüm umanlar yanıldı. Özal'ın ortaya atmış olduğu Dörtlü Zirve önerisi tersyüz edilip New York'da bir oldu-bitti ile karşılaşma olasılığı belirince Türk hükümeti ve tabii ki Kıbrıs yönetimi ipe un serdi.

Yılmaz ve Mitçotakis'in Paris'de Avrupa Demokratlar Birliği toplantıları sırasında biraraya gelişi ardından zaten çözüm doğrultusunda New York zirvesinin gerçekleşme olasılığı iyice azalmıştı. İki başbakan basına yaptıkları açıklamada en önemli anlaşma konularının "anlaşamadıklarının onaylanması" olduğunu bildirmişlerdi. Da-

ha sonra da karşılıklı suçlamalar başladı.

Aslında tüm Yunan basını muhalefetteki Papandreu'nun sahte öfkesiyle ateşlenip Mitçotakis'i Kıbrıs'ı Türklere satmakla suçlamamış olsaydı durum değişik olabilirdi. Ve belki aynı derecede önemli olmak üzere, Türkiye'de bir seçim dönemi yaşanmıyor olsaydı ve kendisine kuşkusuz Turgut Özal'dan daha uzun bir siyasi gelecek biçen Mesut Yılmaz, rakipleri tarafından aynı gerekçeyle, Kıbrıs'ı Yunanlılara satmakla suçlanmaktan korkuyor olmasaydı durum değişik olabilirdi. Ama bu iki unsur biraraya gelince umutlar söndü.

Kıbrıs Rum yönetiminin sorunu sürüncemede bırakmaktan zaten çıkarı olduğu biliniyor. Sorunun bir şekilde çözülmesi halinde bir anda Avrupa gündemindeki yerini kaybedip, herhangi bir ada yönetimi olacaklar. Kıbrıs Türk yönetimi ise, şu an yaşadığı tüm siyasi ve ekonomik zorluklara karşın kendini güvenlikte hissediyor. Güvenlik onlar için vazgeçilmez önem taşıyor, bunu da adada 1974'den beri üslenen yirmi binden fazla Türk askeri sağlıyor. Anlaşmanın suya düşmesi, Yunanistan'ın uzun vadede olduğu kadar kısa vadede de işine yaradı. Uzun vadede dış politikasının en önemli hareket alanını bir süre daha korurken, kısa dönemde Türkleri bir kez daha uzlaşmazlıkla suçlamak ve 30 Eylül'de Brüksel'de 5 yıl aradan sonra toplanan AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'ne Kıbrıs sorununu el yakan sıcaklığıyla getirmek fırsatı buldu. Nitekim bu toplantı sonunda Kıbrıs Türkiye'nin AT ile ilişkilerindeki pürüzler listesinde ilk sırada yerini buldu. Yani sonuçta Kıbrıs'ın sürüncemede kalmasından en zararlı çıkan taraf yine Türkiye oldu. Türkiye'de ise eşzamanlı olarak Özal, "Kıbrıs artık bize masraflı oluyor, yılda 200 milyon dolar ödüyoruz" tartışmasını başlattı. Bu, "niye verip de kurtulmuyoruz?" havası biraz da Özal'ın ANAP'ın seçimi kaybedeceğini ve artık Amerika'nın bastırdığı çözümleri alıştığı biçimde gerçekleştiremeyeceğini anlamasının telaşından kaynaklanıyor ■

Geçtiğimiz ayın temel gündemini oluşturan erken seçim, 20 Ekim tarihi yaklaştıkça giderek artan bir yoğunlukla herkesin yaşamına giriyor.

Bu ayki kapak konumuzu oluşturan erken seçimi değişik yönlerden ele almaya çalıştık. Ömer Özgüner'in reklam ajanslarının ürünlerini pazarlamak için canla başla çabaları, partiler arası 'imaj' yarışından, A. Başer Kafaoğlu'nun DYP'nin 'ekonomik programı' na, Selami İnce'nin seçimlere bağımsız olarak katılan İbrahim Aksoy'la HEP ve seçimler üzerine yaptığı görüşmeden, Faysal Dağlı'nın Kürt coğrafyasında seçim manzaralarına kadar geniş bir yelpazeye yayılan erken seçimin önemli başlıklarını irdeleyen yazılarından oluşan bir kapak... Erken seçimin diğer bir önemli başlığı da Demokrasi ve İnsan Hakları. Arkadaşımız Erdem Gül'ün bu konuda çeşitli parti yetkilileriyle yaptığı soruşturma ilginç sonuçlar verdi. Bu vaadleri saklamak gereği duyacağınızı düşünüyoruz. Seçim sonrası, ak koyun, kara koyun ortaya çıkacak; hep birlikte göreceğiz.

Gelişen olayları, madencilerin eylemlerini yerinde izlemek amacıyla Romanya'da bulunan arkadaşımız Nadire Mater'in yazısı henüz elimize geçmedi; önümüzdeki ay yayınlayabileceğimizi umuyoruz.

Bu arada kimi okurların uyarısı üzerine, derginin tüm ülkede dağıtımı konusunda gösterdiğimiz titiz çabalara rağmen, bazı sorunların yaşandığını öğrendik. Eğer yörenizde Demokrat! bulmakta güçlük çekiyorsanız, bize ayrıntılı bilgi vermenizi rica ediyoruz.

Ayrıca Demokrat!'a ilişkin görüş, öneri ve eleştirilerinizi beklediğimizi tekrar hatırlatmak istiyoruz. Ama şuna da inanıyoruz ki, bu çabaları anlamlı ve daha üretken kılacak olan doğrudan haber, fotoğraf ve yazılarla bir katılımdır. Başlangıçta eksik ya da zayıf da olsa, daha sonra süreç olgunlaştıkça sistematize edilecek olan bu ilişkiler daha iyi bir yayın çabamıza önemli bir katkı olacaktır.

Ankara büromuz yeni adresine taşındı. Arkadaşlarımız sizleri "hayırlı olsun"a bekliyor.

Temmuz sayımızdaki Bülent Somay'ın "Augias ahırlarında tepişme" başlıklı yazısından ötürü, bilirkişi raporu doğrultusunda "Cumhurbaşkanı'na hakaret"ten dava açıldı.

Yeni sayıda buluşmak umuduyla, sağlıcaklakalın.

Ümit Erdoğdu

Kendinde seçmen, kendi için seçmen !

Bu ne biçim seçim?

Haydi bakalım ikibinli yıllara deyip sandıklara koşacakmışız, sandıklarda güller açacakmış, 20 Ekim sabahı yeni bir Türkiye'de uyanacakmışız, bu sefer refaha kavuşacakmışız: Gözün aydın Türkiye!

Arı sokmaya, kırat tepmeye, gülün dikeni batmaya ve güvercin tepemize pislemeye devam edecek!

Ve bizler, mütevekkil seçmenler, huzuuur içinde, yurttaşlık görevimizi ifa etmenin rehavetiyle, oylarımızı kullanıp köşemize çekileceğiz!

Bu ne biçim demokrasi?

Seçim sonuçlarını değil de seçim sonrasını kesinlikle biliyoruz: sandıktan kim çıkarsa çıksın, milyonlarca insandan tek bir seçmen tipolojisi yaratılacak, en büyük seçmen Türk seçmeni denecek ve onun en isabetli tercihini yapmış olduğu ilan edilecek. Her zamanki gibi, seçmenin sağduyusu galebe çalmış olacak!...

Böylesine "bilinçli" davranan bir seçmen profilinden sözedebilmek için, "çocuğun kafasına vurursanız aptal olur" sözünü inkar etmek lazım gelmez mi?

Çünkü, Türkiye'de seçmenin kafasına kafasına vurarak tercihe zorlandığı bir gerçek. Kafasına vuruldukça da seçmenin ortaya koyduğu eğilim, sopayı tutanların güttüğü amaca pek ters düşemiyor. Toplumsal bir şartlı refleks, başka bir şey değil.

Bu şartlı refleksi yaratan "sopa" ile kastedilen elbette yalnızca bildiğimiz "şiddet, zorbalık, asker-polis, tehdit" değil. Şartlı refleks, özellikle devletin ideolojik aygıtları ile yaratılıyor. Sopa ile kastedilen, egemen ideolojidir, "ideolojik şiddet"tir!

Egemen ideolojinin, gezegenimizdeki ve ülkemizdeki son on yıllarda en etkili ve mücessem hali ise kitle iletişiminin eriştiği tekno-ideolojik boyut, tek kelimeyle televizyondur.

***

Egemenler hiç bir zaman tebaa'nın kendi işlerine doğrudan müdahale etmesine göz yummazlar. Politikaya katılımlarını ne yapıp edip engellerler. Bunu bütünüyle engelleyemedikleri noktada, ödün verirler. Bu ödünün tarihsel ifadesi, siyasi demokrasidir. Siyasi demokrasi, burjuva toplumlarında gelişmiş ve siyasi temsil ile sınırlı bir içeriğe sahiptir. Seçmenler, genel oy hakkı ile, kendilerini yönetecekleri seçme haklarını kullanırlar ve seçtiklerinin kendilerini temsil ettiği düşüncesiyle, bir dahaki seçime dek beklerler.

Bu, burjuvazinin yarattığı kitleleri politikadan uzak tutmanın, depolitizasyonun ilk şekillenişidir. Ne var ki, 20. yüzyılın sonunda, bu biçimdeki edilgen katılım dahi sınırlanmakta. Depolitizasyon, çağdaş teknoloji ile ideolojik olarak yeniden üretiliyor. Geçmişte dinsel motiflerin yarattığı şartlı refleksleri, mistifikasyonları, bugün örneğin TV ve "siyasi reklam" motifleri çok daha etkili düzeylerde yaratmış olmuyorlar mı?

Evet, bunun adı, "demokrasi"dir!

***

Özellikle yeni dünya düzeninin kurulduğunu iddia eden kapitalistler bu "yeni düzen"in ideolojik iklimini de yaratıyorlar. Çökertiliği "komünizm" karşısında zafer şımarıklığı yaşayan kapitalist Batı, zorbalığına ideolojik bir makyaj sürerek her zamankinden fazla insan hakları savunucusu ve demokrasi şampiyonu kesilmeye cüret edebiliyor... "Medeniyet" taşıyan misyonerleri ile sömürgeleri hristiyanlaştıran ve kapitalistleştiren Batı, şimdi uydulardan yayınladığı TV kanallarıyla gezegeni bir çırpıda hizaya getirecek, hayran bırakacak mucizevi icraatlarıyla arzı endam ediyor.

Batı topyekün sürdürdüğü propaganda ve ajitasyon ile dünya halklarını topyekün kendi sisteminde örgütlü-bağımlı tutsak kılmaya girişiyor.

Türkiye'de yeni dünya düzeninin temsilciliğine soyunan Özalların ANAP'ı, siyaset tarzının, ekonominin örgütlenişinin, kültürel değişimin sağlanmasında eski dünyanın kavramları karşısında yeni dünyanın tezlerinin öncülüğünü yapmıştı. Kuşkusuz, kökü dışarıda, yani Batı'da olan bu ANAP ideolojisi, Türkiye gibi bir Ortadoğu ülkesinde kendini tanımlamaya çalışırken, piç bir senteze dönüşmeye mahkum oluyor ve Şark usulü bir tuluat sahnesinde dile getiriliyor. Şimdi artık diğer düzen partileri de ANAP'ı taklit ediyorlar. Türkiye gibi sömürge tipi sahnede icra edilen siyasetteki bu "yeni katılım" (!) imkanları ise, TV reklamlarında "Elhamdülillah Pepsi kola" diyen Arabın mukallidliğinde takılıp kalmıyor mu?

Bütün bunlardan çıkan sonuç: Batıda ve kısmen Türkiye'de burjuvazi, eskiden, ağırlıkla yanılsamalı da olsa doğrudan bilgilendirme ile toplumun bilincini belirleyen bir ideolojik hat izlerdi. Şimdi ise bilgilendirmenin kendisini ön planda tutmayan, bunun yerine bütünüyle imajlara dayalı bir "algılatırma"-yutturma hattını izliyor. Örneğin, siyasi program yerine siyasetçi tipi öne çıkartılıyor.

Şu seçim günlerinde bunu çarpıcı biçimleriyle yaşamıyor muyuz? Demokrat'ın bu sayısında konuyla ilgili güncel yazılar var. Bu yazılarda da incelendiği üzere, partilerin siyasi programlarının aynılaştığı kesitte, imajlar yarıştırılıyor. Baba Demirel'in karşısında mes'ut ve sakin Yılmaz ve yanıbaşlarında sevecen İnönü. Seç birisini, zevkine göre! Böyle bir seçimde, elbette reklam, programın önüne geçecektir.

Büyüklerin (ki bunlar uhrevi güçlerden, karizmatik liderlere ya da düpedüz imal edilmiş liderlere dek çeşitlenebilir) sözünü dinleme alışkanlığı, televizyon ipnotizması ile bilinçlere kazınıyor, benzerine benzemeyi sürdürme kaygısı, "kitle kültürü" ile imal edilen prototip davranışları taklit etme mecburiyetinde yeniden üretiliyor.

Bu "demokrasi" altında sermaye, yirmi dört saat boyunca, "bizi izlemeye devam edin" diyor. Beyaz ekrandan propaganda-ajitasyon yapıyor ve bu sayede seçmen davranışını örgütlüyor. Bu aynı zamanda sermayenin kendini yeniden örgütlemesidir. Seçmen davranışı bu propaganda-ajitasyon ile kilitleniyor.

Sermayenin propaganda ve ajitasyonu ile elde ettiği "indoctrination" ya da seçmende sermaye tarafından çarpıtılmış bir ideolojik-bilinç yaratma aracı olan iktisadi ve siyasi reklamlar yanısıra, bu propaganda ve ajitasyonun piyasada pazarlanması (kitleselleşmesi!) yönündeki bir başka

önemli ideolojik aygıt ise "kamuoyu" araştırmaları olarak karşımıza çıkıyor.

Siyaset piyasasında, siyasi reklamlar (imajlar) siyasi programların yerine ikame edilirken, siyasi amaçlı kamuoyu araştırmaları da yapay toplumsal talepler yaratımında işlevlendiriliyor. Böylece siyaset, arz (reklam)-talep(kamuoyu araştırması) ilişkisi ile icra ediliyor.

Bu, kapitalist zihniyetin gelişiminde önemli bir ideolojik evredir: Önce, istenilen seçmen davranışı "kamuoyu yoklaması" ile tespit ediliyor, elbette bunun öncesinde bütün ideolojik baskı aygıtları teknolojik saldırılarıyla cevapları önceden hazırlıyor. Sonra bu davranış yirmidört saat bizi izleyin emrindeki ipnotizma sayesinde bütün seçmenlere empoze edilebiliyor.

Kamuoyu araştırmaları, talep endeksi olarak hazırlanıyor: "Ey seçmenler, siz işte bunu istiyorsunuz!" Bu talep karşısında ise, imaj üretimi temelinde siyasi reklamlarla "siyasetçi" arz ediliyor: "Haydi bakalım, sandık başında, bu siyasetçileri oylarınız karşılığında size satışa sunuyoruz!"

Elhak, kamuoyu araştırmaları ile sandıktan çıkan sonuçlar, özellikle son yıllarda pek farklı olmuyor. Arz-talep ilişkisi iyi işliyor. Gündemi onlar belirliyor. Kamuoyunu onlar yaratıyor. Ve bu "kamuoyu" (her kimse!) tercihini-davranışını seçmene dayatıyor. Tek tek birey seçmenler de çoğu kez kendilerini çoğunluğa uymaya mecbur hissediyorlar çünkü. Sürüden ayrılanı kurt (anarşist, terörist, bölücüler!) kapıyor çünkü!

"Demokrasi" dedikleri, depolitizasyon olmuyor mu?

Çünkü, politikanın en canlı, hareketli yaşandığı dönemlerde dahi, kapitalistler herşeyi kitleler adına yaparak kamuoyu araştırmaları ile onların eğilimlerini ilan edip, mitinge gitme zahmeti yerine televizyon başında daha rahat ve daha edilgen katılımlarıyla, politika yapma tekelini pekiştirebiliyor.

İşte, 21. yüzyılın eşiğinde, burjuvazi, tekno-ideolojik aygıtlarıyla, hiç bir sömürü toplumunda görülmedik ölçüde, bir "sürü psikolojisi" yaratmayı başarmıştır. En kitlesel dinler bile, tarih boyunca, bu kitle iletişimindeki afyon misyonunu bu denli etkili sürdürememişlerdir. Şimdi insanlar uhrevi güçler yerine beyaz ekranlarla ipnotize ediliyorlar.

***

Evet, bolşevikler döneminde televizyon, reklam ve kamuoyu araştırması yoktu. Sınıf mücadelesi, bu denli piyasaya düşmemişti!

Öyleyse, yeni bir durum ile karşı karşıya olduğumuzun ayrımına varmalıyız.

Burjuvazi sadece iktisadı değil siyaseti de tekno-ideolojik kazanımlarını seferber ederek, arz-talep ilişkisiyle yeniden üretmeye yönelmiştir. Eli kolu bağlanmış, toplumsal şartlı refleksе mahkum edilmiş emekçi seçmenler karşısında tek yanlı bir siyasi rekabet uygulamasına genel oy, serbest seçime dayalı demokrasi diyorlar!

Bilinen bir gerçektir: Marksistler, işçileri bilinçlendirerek kendinde sınıf konumundan kendisi için sınıf konumuna yükseltmeyi gözetirler. Kapitalistler ise "çağdaş" endoktrine yöntemleriyle kitlelerin kendinde sınıf konumunda takılı kalmasını ön plana çıkarıyorlar.

Evet, şimdi bu, "demokrasi" midir?

Demokrasi: Tılsımlı anahtar!

Hani şu "eksikliği" nedeniyle yetmiş yıllık sosyalizmin bile paldır küldür çökmesine yol açan çare!

"Sovyetlerdeki sınai gelişme, bir de Batıdaki gibi demokrasi üretebilseydi, sosyalizm çökmezdi" diyenler, sosyalizmin ekonomisi üzerine kapitalizmin bu siyasetini mi oturtacaklar?!

Gerçekten de böyle bir çözüm mü isteyeceğiz?

Koca Lenin, yüzyılın başında, devrimi yaptıktan sonra, "Ah şu Sovyet demokrasimizin altında Almanya'daki sanayi olsa" derdi. Yüzyılın sonunda, "Ah şu toplumsal mülkiyetli ekonomimizin üzerinde Almanya'daki siyasi yapı olsa" mi diyeceğiz? Bunu diyenler, muz karşılığında "sosyalizm"lerini sattıranlar, Almanya'daki demokrasinin ikinci sınıf yurttaşları oldu!

Demokrasi, kimin eline geçerse kapıların açıldığı bir tılsımlı anahtar değildir. Onların kendi demokrasi anahtarı var ve bizim kendi demokrasi anahtarımız.

Marksistlerin demokrasi anlayışında emekçilerin doğrudan siyasete katılımı, üretenlerin yöneten olduğu bir düzenleme yer alıyor. Sözün, yetkinin, kararın, yani her düzeyde iktidarın emekçilerde olduğu bir düzenleme...

Böyle bir çözümü kazanabilmek, elbette kolay değil. Ama dayatılan her "seçimi", "demokratik katılım" kabul edip her "siyasi katılım alışkanlığını" demokrasi ilan etmek, depolitizasyon dolmasını demokrasi diye yutmaktır!

Devrimcilerin görevi açık... Bolşevikler de emekçilerin siyasi katılım alışkanlıklarını değiştirmeyi gözeterek devrim yapmışlardı. 21. yüzyılın bolşevikleri de aynı görev ile karşı karşıyalar. Emekçilere empoze edilen siyasi katılım alışkanlığını her düzeyde bozmak, onları edilgen öznelеr, "örgütsüz bireylerin toplamı"ndan oluşan sürüler olmaktan çıkaracak karşıt ideolojik-politik tercihleri yaratmak! Devrimci demokrasinin asıl gücü, bütün emekçileri kamuoyu araştırmalarında kendi adlarına sunulan talepler yerine kendi öz taleplerini ifade edebilecekleri, bunlarla örgütlenebilecekleri ve bu sayede hareketle geçebilecekleri zeminde bulunmaktadır; başka bir yerde değil...

Bu nedenle, emekçilere, "vakti geldiğinde arz ettiğimiz imajlara ver oyunu, çekil köşene" şeklinde empoze edilen depolitizasyon demokrasiciliğini reddetmek ilk koşuldur. Özellikle ülkemizde sömürge tipi bir sahnede komedi tarzında oynanan bu oyundaki eylemsiz-örgütsüz katılımcılığın reddiyesi olmadan, demokrasi adına konuşmak, burjuvaziyle cürmü meşut halde yakalanmayı getirir...

Sermaye, elbette kadiri mutlak değil. Silahını elinden almak her zaman mümkün. Önemli olan önce bu silahı etkisizleştirebilecek güçte ve etkide karşıt seçenekleri yaratabilmekte... Bolşevikler böyle yapmış ve kazanmışlardı, şimdi de böyle yapmak lazım.

İskra, emekçilerin elinde burjuvazinin saldırısına denk düşen bir karşıt seçenek olabiliyordu. Ama şimdi daha büyük oynamaya mecburuz. Çünkü burjuvazi çok daha büyüğünü oynuyor.

Unutmayalım: Burjuvazinin teknolojik üstünlüğe sahip düzenli orduları karşısında, emekçiler gerillayı yaratabildiler. Burjuvazi buna karşı "özel savaş"ı, kontr gerillayı yaratmaya, yani emekçilerin zemininde savaşmaya mecbur kaldı!

Burjuvazinin uydu sistemli teknolojik üstünlüğe sahip propaganda aygıtları karşısında, "kitle iletişiminin gerillası" ve bunun tekniklerini yaratmaya mecburuz. TV-radyo kanalları mı? Bunun şimdi imkanları yoksa günlük gazete mi? Bunun dahi imkanları yoksa, kitlesel bir haftalık yayın mı? Her şeye rağmen, şimdiki halimizden daha güçlüsünü, büyüğünü yakalamak, mutlak görevimiz olmalı.... Çünkü her düzeyde savaşmaya mecburuz.

Elbette, sermayenin ideolojik saldırıları da dört dörtlük değil. Her zaman, başka faktörlerin de etkisiyle, depolitizasyon duvarından çatlaklar ortaya çıkabiliyor. Seçimler sözkonusu olduğunda bunun adı, "bilinçli seçmen davranışı"dır. Devrimciler, bütün olanaklarıyla bunları çoğaltmak, bunlarla birlikte olmak durumundadırlar. Kamuoyu araştırması yerine kendi tercihini araştırabilen, kendinde seçmen değil kendisi için seçmen olabilen davranış şimdi sokaklarda ve dağlarda çoğalabiliyor.

Bu davranışın öncüleri, sokak seçimlerinde koşturup duruyorlar. Miğfer içinde sunulan seçim sandıklarına oy pusulası yerine hesap pusulası atılabileceğini görebiliyorlar. Kendi seçimlerini sokakta-dağda sürdürmeyi gözeterek.. ■

Melih Pekdemir

REJİM TAŞERON ARIYOR

Parti-Lerüstü Seçim

Artık adetten sayılıyor. Türkiye`de siyasal. rejim yaklaşık olarak her on yılda bir tıkanıyor. İflas noktasına dayanan ekonomi, düzenin sorunlarına çözüm bulmakta yetersiz kalan parlamento, işadamlarının bitmek bilmeyen yakınma ve istekleri IMF`nin gazete sütünlarında arz-ı endam etmeye başlaması, ABD'nin dış politikaya ilişkin dayatmaları ve bütün bunlara ek olarak halk kitlelerinin artan hoşnutsuzluğu... Sonuç kriz.

Bu kez de adet bir ayrıntı dışında bozulmuş değil. İktidara geldiklerinde asla istikrarsızlığa düşmeyecek bir Türkiye yarattıklarından son derece emin olan 12 Eylülcüler`in temellerini atmış oldukları rejim de bu kuralın dışına çıkmayı başaramadı. Ekonomi yine tepetaklak, IMF, ABD, TÜSİAD vb. yine sahnedeler. Ve parlamento yine kilitlenmiş durumda. Kuraldır: Benzer koşullar benzer sonuçlar doğurur. Türkiye'de benzer koşullar bugüne değin 5 harfli bir sözcükle dile getirilen benzer bir sonuç doğurdu; DARBE. Bugün de ğişen dünya dengeleri ve 12 Ey-

lül darbesinin kendi koşullarını ortadan kaldıran özellikleri nedeniyle "darbe" yerine bir başka 5 harfli sözcük ikame ediliyor: SEÇİM.

Ne güzel denilebilir. Türkiye 10 yılda sorunlarını darbe gibi anti demokratik yöntemlerle çözmek yerine seçim gibi son derece demokratik yöntemlerle çözme noktasına gelebilmiş. Ama kazın ayağı hiç de öyle değil.

Birincisi "seçim" tek başına bir rejimi demokratik yapmaya yetmiyor. Asli içeriğini işkencenin, yargısız infazların, Kürdistan'da pervasızca sürdürülen kontr-gerilla savaşının, devrimci-demokratik basın üzerindeki terörün oluşturduğu bir rejimi demokratik olarak nitelemek için seçim yeterli değil.

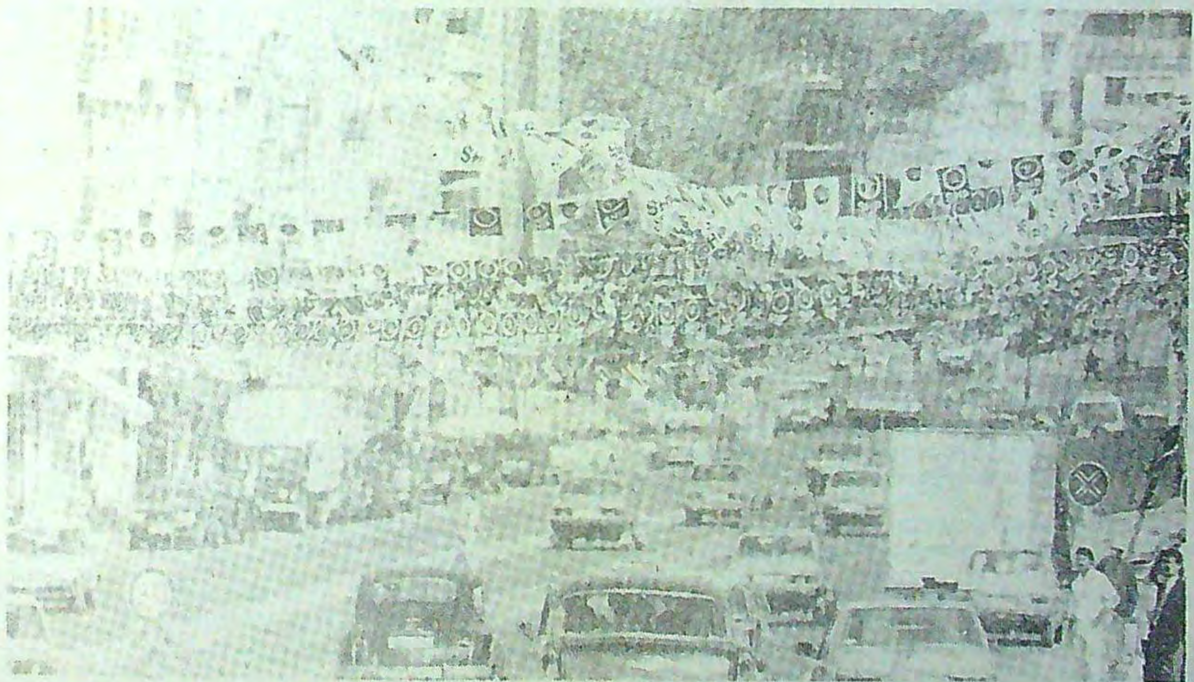
İkincisi bu seçim halkın sorunlarını çözmek için değil, düzenin sorunlarını çözmek için devreye sokulduğundan ancak sermayenin seçimi olarak şekillenebiliyor. 12 Eylül sonrasında yapılan seçimlere MGK kararıyla bir takım partiler katılamazdı. Şimdi bu, seçim yasalarıyla yapılıyor. 12 Eylül sonrasındaki seçimlerde MGK vetoları olurdu.Şimdi sıkıyönetim mahkemelerince verilen cezalar ve 12 Eylül Anayasasından doğan engeller birer "veto" işlevi görüyor. Bunlar biçimsel değişiklikler. Bir de hiç değişmeyenler var. Batı yakasında devlet terörü, Kürdistan'da Özel Tim, köy korucuları, jandarma ve bilumum devlet gücü seçimlere "müdahil" olarak katılıyorlar. Ve işte bu koşullarda Türkiye'de seçim yapılıyor.

Seçmenler TV'deki gazetelerdeki parti reklamlarını izleyerek siyasete "katılıyor". Milyonlarca insanın seyirci olduğu bir siyaset sahnesinde artık her şey bir gösteriye dönüşüyor. "Tüketici tercihlerine" göre oluşturulan parti reklamları yoluyla siyaset tüketiliyor anlamsızlaştırılıyor. Oysa gerçek siyasetin tüketimin olduğu yerde değil milyonlarca seçmenin gerçek bir üretici olduğu yerde başlaması gerekiyor,

Körfez krizinden erken seçime

Seçimlerden sonra nasıl bir Türkiye tablosu ortaya çıkacak? Bugünün sorusu bu. Erken seçimin niye gündeme geldiğine ve seçimi kimlerin istediğine bakmak gerekiyor. ANAP'ta Mesut Yılmaz dönemi başladığından beri Türkiye'nin eskilerin deyimiyle seçim sath-ı mahaline girdiği belli olmuştu. Mevcut parlamento yapısı içinde çözüm bulunamayan sorunların çözümü için kendini dayatan erken seçim konusunda hemen hemen bütün güç odakları ittifak içindeydiler. Körfez kriziyle başlayan

Seçimi kim istedi ve kimi seçmek zorundayız ? Şimdinin kilit soruları bunlardır. Seçimi kimin istediği sorusuna verilecekyanıt seçimin ne getireceğine verilecek yanıtır. Kimi seçmek zorundayız sorusuna verilecek yanıtsa seçimlerden sonra nasıl bir manzara ile karşılaşacağımızın yanıtıdır.

durgunluk giderek krize dönüşmüş Özal'ın bir koyup üç alma konusundaki beklentileri tam bir fiyaskoya dönüşmüştü.

Türkiye'de rejim bir kriz içine sürüklenirken dünya planında da son derece önemli gelişmeler yaşandı. Körfez krizi sürecinde ABD'nin "Yeni Dünya Düzeni" planına dahil olmak için kraldan fazla kralcı kesilen Özal'ın yıllardır soğuk savaş şemsiyesi altında kendine bir yer bulabilmiş olan Türkiye'yi ABD'nin gözünde yeniden mutebcr kılma atakları fazla etkili olmayınca düzenin krizini çözme noktasındaki dış payanda yeterli olamadı. Ardından ANAP içinde İstanbul kongresiyle büyüyen çatlak ve Özalların doğrudan taraf oldukları "başkanlık yarışı"yla birlikte ANAP bütün inandırıcılığını yitirdi. Kamuoyu anketlerinde %10-15'lik oy oranıyla ve Özalların yıpranan görüntüsüyle ANAP'ın bütün meşruiyetini yitirmesi biriken sorunların ANAP eliyle çözümünü olanaksız kılıyordu. Mesut Yılmaz'la gündeme gelen yenileşme görüntüsü bu anlamda ANAP için tek şans olarak beliriyordu. İşadamlarının, belirli ordu kesimlerinin ve muhalefet partilerinin ortak isteğinin "seçim" olmasıyla birleşen bu durum Türkiye'yi 1991 Ekim'indeki seçimlere taşıdı.

Kuşkusuz bunalımın seçim dışında yöntemlerle çözülebilmesi teorik olarak mümkündü. Ancak Batının demokrasi ve insan hakları demogojisini Doğu blokunun çözülmesinde en önemli ideolojik saldırı argümanları olarak kullandığı, bütün batı dünyasında tanklar üzerindeki Yeltsin'in demokrasi şampiyonu ilan edildiği bir tarihsel kesitte kendini Batı'ya kabul ettirmeye çalışan Türkiye'nin sorunlarını "askeri darbe" yoluyla çözebilmesi olanaksızdı.

Ayrıca iç koşullar açısından da sorunlar darbe ile çözülemeyecek bir içerik taşıyordu. Kürdistan'da zaten uzun yıllardır darbe koşulları yaşanıyordu. Özel tim terörü, işkence, insan hakları ihlalleri gündelik yaşamın parçası haline gelmişti. Batı yakasında ise yargısız infazlar, devlet güçlerine her türlü olağanüstü yetkiyi veren anti-terör yasası toplumsal muhalefetin üzerinde demoklesin kılıcı gibi sürekli sallanan 12 Eylül anayasası ve yasaları darbeye gerek bırakmayan bir baskı rejiminin çerçevesini çizmeye devam ediyordu. Ekonomik düzlemde de darbe ile çözülebilecek bir şey bulunmuyordu. İşte bu iç ve dış koşulların bileşkesinde düzenin sorunlarının çözümü için darbe yapılamadığından "seçim" gündeme sokuldu.

Seçimi kim istedi ve kimi seçmek zorundayız? Şimdinin kilit soruları bunlardır. Seçimi kimin istediği sorusuna verilecek yanıt seçimin ne getireceğine verilecek yanıtır. Kimi seçmek zorundayız sorusuna verilecek yanıtsa seçimlerden sonra nasıl bir manzara ile karşılaşacağımızın yanıtıdır.

Nur Sürer
"Umut insanda"

Son on bir yıldır bir insan ve bir sanatçı olarak bu ülkede yaşarken nelere tepki duydunuz, nelere "yeter!" dediniz?

Son on yıldır bireyi kişiliksizleştiren; pasif ve edilgen hale getirmeye çalışan her şeye tepkiliyim. Parayı araç olmaktan çıkarıp, amaç haline dönüştüren, insanları lotoya, totoya, piyangoya, futbola ve sekse esir etmeye çalışan ve kısmen de başarılı olan kapitalist, pragmatist zihniyetlere tepkiliyim.

Bugün hala... yeter! dediğiniz, karşı, olduğunuz, benimsemediğiniz şeyler var mı? Bunlar nelerdir?

Temel hak ve özgürlüklerimiz ihlal edilmiş. Yasama ve yargı erkleri işlemez durumda, ya da tek yanlı işlerlik gösteriyorlar. Sanat ve kültür politikaları ve anlayışları alabildiğine yoz. Genç kuşaklar reklam panolarına esir edilmiş; düşünmeyen, tartışmayan, okumayan bir kuşak. Giydikleri blucin ve içtikleri kola ile varolmaya çalışıyor, yapay bir atmosfer soluyorlar.

İnsan hak ve özgürlüklerinden ve onları korumaktan sorumlu hukuki kurumlardan bahsetmek olası değil. Demokratik tüm kurumlar ya sindirilmiş ya da işlevleri elinden alınmış durumda. İnsan olarak böyle bir realiteyi benimsemek olası mıdır? Mücadele ruhu ve tarih bilinci silinip, gidiyor. Bütün bu olumsuzlukları benimsemek, yok olup gitmekle eşdeğerdedir diye düşünüyorum.

Sizce, "artık yeter!" dediğiniz tüm bu olumsuzlukları ortadan kaldırabilecek, göğüsleyebilecek bir alternatif güç var mı? Varsa nedir?

Bu gidişata "hayır" diyebilecek, bir güç yok mu? Var elbette! Nazım Hikmet'in dediğini yinelemek istiyorum: "Umut insanda!". Herşeye rağmen..■

TOBB tarafından her üç ayda bir yayınlanan "Türkiye'de iş dünyasının nabzı" adlı çalışmanın Temmuz 1991 tarihli sayısında işadamlarının görüşlerini ortaya koyan anketler erken seçimin neden gündeme getirildiğinin ipuçlarını bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır.

TOBB'nin araştırmasına göre işadamlarının %64.3'ü ekonomik durumun kötüleştiğini %24.1'i değişmediğini söylemektedirler. İşlerin iyi gittiğini söyleyenlerin oranı ise sadece %8.8'dir. Yine işadamlarının %86.9'u yeni yatırım kararının bulunmadığını belirtirken %12.3'ü yeni yatırım kararının var olduğunu belirtmektedirler. Aynı çalışmada enflasyon beklentisinin, yüksek kredi faizlerinin yolsuzluk olduğuna dair inançlarını ifade edenler büyük bir oran teşkil etmektedirler. Sonuç olarak işadamlarının %89.6'sı yeni bir istikrar programının gerekli olduğunu belirtmektedirler.

İşadamlarının yeni bir istikrar programına gerek duyduklarını büyük bir çoğunlukla belirtmeleri bu programın o anki siyasal yapı içinde gerçekleşmesinin olanaksızlığını da ortaya koymaktadır. Yeni bir istikrar programının doğal sonucu bu programı ortaya koyacak yeni ya da yenilenmiş bir siyasal gücün ortaya çıkmasıdır. Böyle bir siyasal gücün ortaya çıkması için işadamlarının önerisi "erken seçim" doğrultusunda şekilleniyor. TOBB'nin anketine göre işadamlarının %68.3'ü erken seçimin gerekli olduğunu söylerlerken %29.9'u erken seçimin gereksiz olduğunu belirtmektedir. Temmuz'da yapılan araştırmada erken seçim tarihi ile ilgili olarak 1991 Sonbaharını önerenler ise %78 oranındadır.

ANAP'ın yapamadıklarını yapma tahaütü "kurtar bizi baba" diye meydanları dolduranlara Demirel'in nasıl bir gelecek vaad ettiğini gösteriyor.Demirel'in söylediklerinde "demokratlık" keşfetmeye meraklı olmak aslında pek yeni bir tutum değil. Türkiye'de hemen hemen her baskı dönemi sonrasında Demirel'de demokratlık keşfetmek moda haline geliyor. Bu kez Demirel'in de böyle bir imaja ihtiyacının olduğuna kuşku yok. Ama şapkanın altında yine eski Demirel'in olduğunu görmek için pek öyle uzağa gitmeye gerek yok.

TOBB'nin araştırmasının ortaya koyduğu en net sonuç Türkiye ekonomisinin işadamları açısından artık tıkanmış olduğu ve yeni bir istikrar proğramının gerekliliğidir. Siyasal düzlemde ise bu yeni istikrar proğramı ancak erken seçime bağlı olarak uygulanabilir görünmektedir.

Sözkonusu araştırmanın Temmuz 91'de yani henüz erken seçim kararının alınmadığı bir zamanda yapıldığı düşünülürse erken seçim kararının ardındaki asıl saik kendiliğinden açığa çıkıyor. Seçim tarihini öncelikle işadamları saptıyor ve çok açık ki bu seçim halkın değil düzenin sorunlarının çözümü için devreye sokuluyor.

Koç Holding'in İdare Meclisi Başkanı Can Kıraç "Türkiye'de yeni bir seçim yapılmadan bugünkü düzenle uzun vadeli bir işbirliği yapmak mümkün değildir. Siyasal gücün kimin elinde olduğu yeniden belirlenmeli ve ondan sonra ciddi kararlar alınmalıdır. Bu görüş gerek yabancı sermaye çevrelerinde gerekse Türkiye'nin dış ilişkilerini düzenleyen lobilerde açık olarak ifade edilmektedir" derken tam da bu seçimlere kimlerin gerek duyduğunu ortaya koyuyor. Seçimlerin bu tür bir dayatmayla gündeme gelmesi seçim

TİSK YK Başkanı Refik Baydur "Anayasa'nın demokratik olmadığına inanmıyorum"

Amerikan anayasası 203 yıldır çok az değişiklik geçirmiştir ama demokratik bir anayasa olmadığı iddia edilemez. bizim anayasamızda da bazı tepkilerden kaynaklanan maddeler olsa da ben Anayasa'nın bir bütün olarak Türkiye'nin kalkınma hamlesi için lazım olan özü taşıdığına inanıyorum. Anayasanın demokratik olmadığına da inanmıyorum. Değişmesi gereken ufak tefek bazı yanları olsa da toptan değiştirilmesi isabetli ve doğru değildir. Bu görüşüm Anayasanın dışında ona paralel sendikalar, dernekler, partiler yasası ve 12 eylül sonrasında geliştirilen kurumlaşmalar için de geçerlidir. Örneğin idamların kalkması, kimin için kaldıracaksınız idamı, güneydoğu'da benim askerlerimi vuranlar için mi? Ben idamın kalktığı bir Anayasa'nın demokratik olmayacağına inanıyorum. Tabii sosyal bünyenin değişimine göre bazı değişiklikler olabilir. Çalışma alanında sendikalar kanunun getirdiği bazı düzenlemeler en fazla dört dönem seçilebilme hakkı, sendikacılık yapabilmek için 10 sene işçilik yapmış olma şartı, sendikalar üzerindeki siyaset yasağı, bazı işkollarındaki grev yasakları o gün için gerekli olup artık gereksiz hale gelmiş maddelerdir. Ben sendikaların kendilerini parlamentoda temsil etmeleri gereğine inanıyorum. O yüzden sendikalar üzerindeki siyaset yasağı kalkmalı. Toplu sözleşmeler bütün işyerlerini kapsamalıdır, grup sözleşmeleri yaygınlaştırılmalıdır, sendikalaşma da yaygınlaştırılmalıdır, güçlü sendikalar olmalıdır. çünkü diğer türlü bunun dışına çıkan bir takım şeyler oluyor. Grev hakkı da nacka belli bir sektördeki işçilerin geçinme silahı olarak kullanılabilir ama toptan bir silah olarak kullanılmasına karşıyım, genel grev, dayanışma grevi bunlar itibar edilmemesi gereken silahlardır ■

sonrasında alınacak "ciddi kararların" ne tür dayatmalarla oluşacağını da göstermektedir.

"Artık partiler de dünyadaki değişimlere bağlı olarak proğramlarında birbirlerine çok yakınlaştılar" şeklindeki sözleriyle "seçim yarışı"na giren siyasal partilerin aslında birbirlerinden pek farklı olmadıklarını vurgulayan Sakıp Sabancı seçim sonrasında ortaya çıkacak olan "rejimin" hangi parti kazanırsa kazansın patronların istedikleri doğrultuda şekilleneceğinin de ipuçlarını ortaya koyuyor. Belki de bu nedenle partiler tek tek TÜSİAD'ta görücüye çıkmayı gerekli görüyorlar. Vitrinde Amerikanvari bir seçim karnavalı sürerken asıl seçim TÜSİAD salonlarında yapılıyor. Seçimlerden sonra ne olur sorusunun gerçek yanıtının bu nedenle ancak suflörlerin ne dediklerini bilmekle verilebileceğini söylemek gerekiyor.

Partiler üstü rejim...

Partiler üstü hükümet kavramı genellikle "ara dönem" olarak nitelenen koşulları belirtmek için kullanılıyor. Ya askeri darbeler ya da parlamenter rejimin yetersizleştiği koşullarda" partiler üstü hükümet" düşüncesi ortaya atılıyor. Bu anlamda deyim bir geçiş sürecini niteliyor. Bu kez bir partiler üstü hükümet olgusuyla değil ama partiler üstü seçim olgusuyla karşı karşıyayız. Seçimin partiler üstü oluşu bütün partilerin büyük bir program benzerliği içinde olmalarından kaynaklanıyor. Kim kazansa fazla birşey değişmeyecek. Bu düşünce işadamlarından parti yöneticilerine, sokaktaki adamdan dış güçlere kadar herkesin ortak düşüncesi.

Bunca benzerliği kanıtlayan en önemli olgu seçim kampanyalarının reklama dönük içeriğinde ortaya çıkıyor. Özel TV yayınından var olan özel TV'den yararlanmaya , Fransız-Amerikalı vb. reklam uzmanlarının parti reklamlarında kullanılmasına kadar bir dolu "medya" faktörü bu seçimlerin asli unsurunu oluşturuyor. Birbirinden hemen hemen hiç farkı olmayan "deterjan" firmalarının reklam yarışına benzeyen bir seçim kampanyasıyla yüzyüzeyiz. Neyi seçersek seçelim ancak düzenin kirli çamaşırlarını yıkayacak bir seçim yapmış olacağız. Sonuçlar şimdiden belli "partiler üstü seçim"de benzerler arası bir seçim yapmış olacağız.

Aslında Türkiye aşılması son derece güç ekonomik toplumsal ve siyasal sorunlarla yüzyüze. Demokrasi; devlet baskısının toplumun bütün dokularına yayıldığı, gündelik yaşamın bir parçası haline geldiği koşullarda elde edilmesi mutlak gerekli bir talep olarak gündemin başında yer alıyor. Kürt sorunu Türkiye'nin geleceği açısından aşılması mutlak gerekli bir sorun olarak duruyor. Ekonomi, sermayeye verilen bütün desteklere karşın düzlüğe

çıkabilmiş değil. Toplumsal düzlemde de sorunlar çözülmesi gereken bir yumak halini almış durumda. Bütün bu sorunlar bazında düşünüldüğünde siyasal partilerin kendi çözümlerinde son derece farklı programlar ortaya koymaları bir gereklilik olarak ortaya çıkıyor.

Ama bugün görülen o ki hemen hemen bütün siyasal partiler açısından Türkiye'nin sorunlarının çözümü sermayenin koyduğu perspektiflerin içine takılıp kalmış durumda. Örneğin Kürt sorununda partilerin çözüm önerilerinden çok daha önemli ve belirleyici olan ABD'nin ve devlet içindeki güçlerin takınacakları tutum oluyor. Benzer bir durum demokrasi açısından da geçerlidir. Bugün Türkiye'deki siyasal rejimin demokrasi olarak belirmemesi büyük oranda devlet güçlerinin şekillenişine de bağlıdır. Devlet içindeki odakları dağıtmak ise sistemi savunanların harcı değildir. Bütün bunlara ek olarak Türkiye'de hala iç ve dış koşullar açısından bütün meşruiyet dayanaklarını yitirmiş olan bir askeri darbe tarafından sınırları çizilmiş bir siyasal rejim varlığını sürdürmeye devam ediyor. Anayasa ve yasalarıyla, birer örgütlü baskı gücü özelliği taşıyan kurumlarıyla, yarattığı toplumsal tahribatla düne değil bugüne ait bir olgu olarak yaşayan 12 Eylül rejimine son verilmesi, demokrasi mücadelesinde zorunlu bir adım olarak duruyor. Tarihsel olarak 12 Eylül'ü aşma şansına sahip olan Türkiye bu işi nasıl başarabilecektir? Seçim yarışına giren partiler Türkiye'nin yüzyüze olduğu bu sorunlar karşısında birbirlerinden farklı bir şey söylemiyorlar. Bu da seçimlerin bir partiler üstü seçim olduğunu ortaya koyuyor.

Bir diğer seçenek SHP. O da diğerleri gibi esas olarak "serbest piyasa ekonomisine" iman ediyor. SHP'de CHP'nin yıllardır tutsağı olduğu bir noktada bulunuyor: Tekelci burjuvaziye kendi tehlikesizliğini anlatmak... İnönü bunun için TÜSİAD'ta saatlerce konuşmak zorunda kalıyor. Bunun için yeni dünya düzenine katılma konusunda ABD'nin kuşkularını gidermek istiyor. SHP'nin 12 Eylül'ün tasfiyesi konusunda ileri sürdükleri de bütünüyle inandırıcılıktan uzak bir muhteva taşıyor. Türkiye de burjuva anlamda da olsa demokrasinin kurulabilmesi için SHP'nin ne programı ne de ideolojik yapılanması elverişli değil.

Değişen değişene

"Değişim" 80'li yılların sonundan beri sihirli bir sözcük haline geldi. Dünya değişiyor, Türkiye değişiyor ve bütün bu değişimin ortasında Türkiye'de siyasi parti liderleri de yeni yüzleriyle siyaset sahnesinde arz-ı endam ediyorlar. En çok değiştiklerini söyleyenler de 12 eylül öncesinin "eskileri". MC'lerin kurucusu, komünizme karşı bayrak mitinglerinin mimarı Demirel şimdi en demokrat yüzüyle "piyasa"da. Demokrasiden insan haklarından "üniversite özgürlüğü"nden "basın hürriyetinden" söz eden bir Demirel imajı şimdi medyaların yeni bir imalatı olarak boy gösteriyor. Demirel gerçekten değişti mi? Bu soruya ilk yanıt Demirel'in reklamkampanyalarını yürüten NEO AJANS'tan geliyor. " Biz Demirel'e imaj resterasyonu yaptık, vitrinize ettik. Onu değiştirmeden yeniledik." Değişmeden yenileme kuşkusuz tam bir çağdaş gözbağcılığı. Bu gözbağcılığına kananların da olduğu bir gerçek; ama sınıfın kendisi kendi sınıf siyasetçisini çok iyi tanıyor. Bu ye-

nilenmenin burjuvazinin çıkarlarını daha iyi savunmak anlamına geldiğini anlıyor. Feyyaz Berker "özelleştirme konusundaki düşünceleri bizi rahatlattı" derken ya da Bülent Eczacıbaşı "Ben sayın Demirel'in ekonomik görüşlerindeki evrimi yakından izledim.. Şu kesin ki DYP kendini yenilemiştir" diye belirtirken DYP'nin burjuvazinin kendisinden gerçekleştirilmesini istedikleri "pürüzsüz" gerçekletirebileceğine olan güvenlerini dile getirmektedirler. Demirel'in İSO meclisinde yaptığı konuşmada "Geçen on yılda güzel şeyler yapıldı; ama kafi şeyler yapılmadı. Şimdi yapılanları aşmak ve kafi olanı yapmak lazım" diyerek hem kendindeki değişimi hem de yapacaklarını büyük bir açıklıkla ortaya koyuyor. 10 yılda yapılanları güzel ama kafi bulmamak Demirel'deki değişimin ifadesidir. ANAP'ın yapamadıklarını yapma taahhütü "kurtar bizi baba" diye meydanları dolduranlara Demirel'in nasıl bir gelecek vaad ettiğini gösteriyor.

Demirel'in söylediklerinde "demokratlık" keşfetmeye meraklı olmak aslında pek yeni bir tutum değil. Türkiye'de hemen hemen her baskı dönemi sonrasında Demirel'de demokratlık keşfetmek moda haline geliyor. Bu kez Demirel'in de böyle bir imaja ihtiyacının olduğuna kuşku yok. Ama şapkanın altında yine eski Demirel'in olduğunu görmek için pek öyle uzağa gitmeye gerek yok. Kürt sorununda önerdiği çözümlerle, idam cezası, işkence ve demokratik hak ve özgürlükler konusundaki görüşleriyle Demirel'in ne menem bir demokrat olduğu ortada. Bir de hesap sorma masalı var. Son on yıldır yapılan yolsuzlukların ve 12 Eylül'ün hesabının sorulma işinin Demirel'e kalmış olması ortaya tam bir traji-komik durum çıkartıyor.

Yanıbaşında Cavit Çağlar, Tansu Çiller gibi adı yolsuzluklara karışmış kişilerin bulunduğu, 12 Mart sonrasında Faik Türün gibi işkencecileri, Ali Elverdi, Baki Tuğ gibi askeri savcıları bulunduran, Evren'in elini sıkan bir Demirel' in neyin hesabını soracağı kuşkuludur. Demirel 12 Eylül'ün hesabını 12 Eylül'ün baş destekçisi ve akıl babalarından Coşkun Kırca'yı milletvekili yaparak mı soracaktır? Türkiye'yi 12 Eylül'e taşıyan politikaların mimarı olan Demirel'in 12 Eylül'le bütün hesabı yapılan melunetleri aslında en iyi kendisinin yapacağı kavgasından başka birşey değildir. Özal-Demirel kavgası da göstermelik bir içerik taşımıyor mu? ANAP'ın yaptıklarını ve yapmak istediklerini en iyi ben yaparım kavgası DYP-ANAP çekişmesinin ana kaynağıdır. Bu nedenle "kurtar bizi baba" feryadı denize düşenlerin yılana sarılmasından başka bir anlam taşımı-

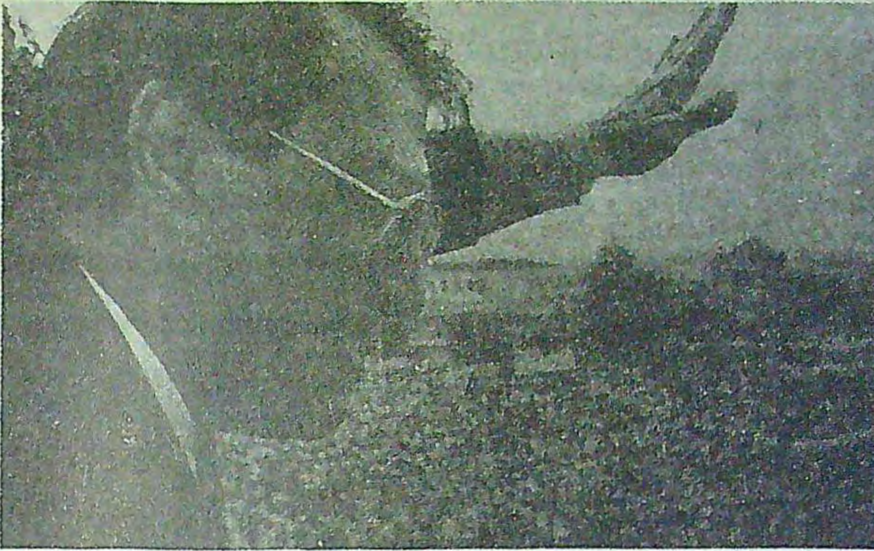
İsmet Özel

Onbir yıl yeter! Bunu kime söylüyoruz?

Onbir yıl yeter! Bunu kime söylüyoruz? Kimiz, kaç kişiyiz, ne adına konuşur durumdayız? Önce sabuklamadığımızı, hezeyan hali göstermediğimizi, en azından kendimize kanıtlamak zorundayız. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin nereye indiğini, neyi vurduğunu, nelere ket vurduğunu bilmemiz gerek. Bu konuda geniş bir anlaşma zemini sağlayabileceğimize inanamıyorum. Çünkü 12 Eylül sonrasında yürürlüğe giren rejim yalnızca bir şeyler dayatmadı Türkiye'ye, Türkiye'den bir şeyleri de silip götürdü. Uğradığımız "bozulma" aşılabilir türdense eğer, sözü kendimize çevirelim: "Onbir yıl yeter!" diyelim birbirimize, ihanetimiz, vurdumduymazlığımız, anlayışsızlığımız, kabalığımız, çıkar düşkünü uyanıklığımız için onbir yıl yeter. Yoksa bize acı çektirenlerden merhamet mi dileneceğiz? Onbir yıldır bize zulmettiğiniz yeter mi diyelim? İyi ama; nerede o "biz"?

12 Eylül'le gelen rejimin siyasi, iktisadi, sosyal sonuçlarını ortadan kaldırmak üzere harekete geçmenin zamanı gelmiştir, diyorsak eğer, sözü edilen zaman hep gelmişti; hep harekete geçmenin zamanıydı. Belki de bu cezaya onbir yıldır katlandığımız yeter, diyoruzdur. Peki, bu cezayı hangimiz haketmiştik? İnfaz edenlerin hiçbir meşru dayanağı olmadığı halde uğradığımız bu bela, ceza falan değildi, düpedüz işkenceydi. Hem 12 Eylül'ü, hem 12 Mart'ı, hem de 27 Mayıs'ı icra, ika, infaz edenler Türkiye'de yaşayan insanın üretkenliğine, verim gücüne, üstün niteliklerine korkuyla ve kinle baktılar. Çekilen acılardan onların etkileneceğini düşünmek saçma. Onlara onbir yıl yetmez. Yine de saflığı elden bırakmayabiliriz. Onbir yıl yeter demekle, sevginin, direnmenin, dostluğun, dayanışmanın, sözünde durmanın, kişilik sahibi olmanın birer değer taşıdığı günlere dönmek dileğini yansıtıyorsak, 12 Eylül 1980 öncesine hemen hemen hemen dönelim derim. Geçen zaman bir entracte idiyse; bitsin bu müsamere, onbir yıl yeter! ■

Kamuoyu anketlerinde %10-15'lik oy oranıyla ve Özalların yıpraran görüntüsüyle ANAP'ın bütün meşruiyetini yitirmesi biriken sorunların ANAP eliyle çözümünü olanaksız kılıyordu. Mesut Yılmaz'la gündeme gelen yenileşme görüntüsü bu anlamda ANAP için tek şans olarak beliriyordu. İşadamlarının, belirli ordu kesimlerinin ve muhalefet partilerinin ortak isteğinin "seçim" olmasıyla birleşen bu durum Türkiye'yi 1991 Ekim'indeki seçimlere taşıdı.

Ha Özal ha Ecevit sözü sadece ekonomide önerilen modelle de sınırlı değil. Devletçilik yerine serbest piyasa ekonomisine yapılan vurgulardaki benzer ideolojik argümanların dışında sağ sol ayrımının geçersizliği, Türkiye'nin Yeni Dünya düzenine entegrasyonu için yüzünü Orta Doğu ve Asya cumhuriyetlerine dönmesi gerekliliği vb. bir çok konuda Ecevit'le Özal benzer şeyleri savunuyorlar. Belki de bunun için Ecevit seçim çalışmasını sağdan da oy toplamak adına 83 Anap ruhunu çağrıştıran motifler üzerine oturtuyor. Dünün halkçı Ecevit'inin bugün geldiği nokta tam bir sağcı lider görüntüsüdür.

yor.

Değişen sadece Demirel değil kuşkusuz. Siyaset kulvarında "sola" döner gibi yapan Demirel'i gerçek bir sağa dönüş yapan Ecevit'in DSP'si izliyor. Ecevit'in de TÜSİAD toplantısından sonraki ilk lafı "ben değiştim" oluyor. Ecevit sağın bütün argümanlarını program haline getiren bir değişim sergiliyor. Sağ sol kavramlarının geçersizleştiğinden, serbest piyasa ekonomisinden, milliyetçilikten, tarikatlara özgürlük talebinden söz eden Ecevit'in gerçek bir değişim içinde olduğundan kuşku yok.

Ecevit'in değişim dediği şeylerden biri ekonomik danışmanları arasına IMF Dünya Bankası gibi kuruluşların uzmanlarıyla işadamlarını dahil etmek oldu. Sözkonusu ekonomi danışmanlarının tavsiyeleri ise oldukça tanıdık. Şu sözler DSP'nin ekonomiye ilişkin düşüncelerinin mimarlarından sayılan Hüsnü Kızılyallı'ya ait; "Model olarak uzakdoğu modelini örnek almamız gerekiyor. Japonya, Kore, Tayvan" Bu sözlerden sonra değişen Ecevit'in değişmeyen bir türküyü yinelediğini söylemek için fazla söze gerek yok.

Güney Kore modelinin ya da Japon mucizesinin patenti Ecevit'ten önce Özal'a ait. Bütünüyle uluslararası emperyalizme bağlı işçilerin kölece çalıştırıldığı ve bunların yapılabilmesi için her türlü demokratik hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırıldığı bir sanayileşme stratejisi kalkınma iktisadında "Kore modeli" olarak adlandırılıyor. Özellikle IMF patentli önerilerde övgüye değer bulunan Kore modelinin halk kitleleri açısından ne anlama geldiği ise yaşanan örnekleriyle ortada duruyor. Özal yıllardır Türkiye'de Kore modelinin propogandasını yapıyor ve uygulamaya çalışıyor. 12 Eylül'ün düzlediği bir zeminde kısmen de olsa uygulama olanağı bulunan Korevari tedbirlerin Türkiye ekonomisini getirdiği nokta ise bütünüyle ortada. Şimdi aynı şeyin Ecevit tarafından önerilmesi ise hiç bir öneme sahip de-

Üniversite öğrencisi Hatice Sönmez "Artık YÖK'ün kaldırılması önemli değil"

Demokrat İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 3. sınıf öğrencisi Hatice Sönmez'in 11 yıllık süreçle ilgili görüşlerini aldı.

- Bir üniversite öğrencisi olarak 11 yıldır sizleri rahatsız eden neler?

- 11 yıldır bizi rahatsız eden birçok şey var. Tabii ki YÖK bunların başında geliyor. Ancak kararnamelerle birlikte sivil diktatörlüğe dönüşen iktidarın, artık YÖK'e ihtiyacı yok. Kurumsallaşan kararnameler nedeniyle, YÖK'ün kaldırılması bugün için bir şey ifade etmiyor. Harçların vizelerin, sınav sisteminin kaldırılması gerekiyor. Ana dilde eğitim hakkının tanınması, kadın öğrencilerin sorunlarının çözümlenmesi, derneklerin yasallaşması, federasyon kurma hakkının verilmesi gerekiyor. Kültürel etkinliklerin tek elde toplanması yerine, bu etkinliklerin üniversitelerin tekelinden çıkarılarak, öğrencilere olanak tanınması da istemlerimiz arasında.

- Demekler dışında yer alan insanların bir alt kültürü var mı?

- Olduğu söylenebilir. Dış görünüş anlamında tek tip oldukları, aynı şeyleri giydikleri söylenebilir. Bu insanlar üzerinde kitle iletişim araçları giderek daha etkili oluyor. Bu alt kültür yalnızca onlara sunulanlardan oluşuyor. Kendileri birşey katmıyorlar, derinliği yok. Kendilerini ifade edemiyorlar. Gelecek kaygıları var. Okula geldiklerinde ilk sordukları soru iş bulma olanaklarının olup olmadığı. Ben şu anki gençliğin temel isteğinin özgürlük olduğunu düşünüyorum. Yeni yaşama alanları açabildiğimiz noktada insanlara ulaşabiliriz. Bugün okullarda çok yoğun bir polis terörü var.Bu önce politik insanları etkiledi. Biz bu ruh halini aşmak için yeni yöntemler bulmalıyız. Bulduğumuz yöntemlerle etrafımızdaki duvarlarda gedikler açabilmeliyiz. Bu da yaratıcılık ve insanlarla ilişki kurmakta kaba yöntemlerin dışına çıkmamızı gerektiriyor. Bunların seçimlerle değişeceğini sanmıyoruz.n

---

ğil. Ha Özal ha Ecevit.

Ha Özal ha Ecevit sözü sadece ekonomide önerilen modelle de sınırlı değil. Devletçilik yerine serbest piyasa ekonomisine yapılan vurgulardaku benzer ideolojik argümanların dışında sağ sol ayrımının geçersizliği, Türkiye'nin Yeni Dünya düzenine entegrasyonu için yüzünü Orta Doğu ve Asya cumhuriyetlerine dönmesi gerekliliği vb. bir çok konuda Ecevit'le Özal benzer şeyleri savunuyorlar. Belki de bunun için Ecevit seçim çalışmasını sağdan da oy toplamak adına 83 Anap ruhunu çağrıştıran motifler üzerine oturtuyor. Dünün halkçı Ecevit'inin bugün geldiği nokta tam bir sağcı lider görüntüsüdür. Gerçekten de Kürt sorunu karşısında takındığı şoven tutumla, pantürkist çağrışımlar yapan dış politika önerileriyle "Kıbrıs Fatihi" Ecevit'in bugünkü en ateşli savunucuları Aydınlar Ocağı, Türk Ocakları gibi faşist kuruluşlarla eski MHP'lilerdir.

Bütün siyasal yaşamını sosyal demokrasinin tarihi açmazı olan emek-sermaye uzlaşmasına vakfeden Ecevit, aynı zamanda kendi siyasal yaşamının da sonu olan bu "gerilim"den gerekli dersi çıkartmış görünüyor. Tekellerin dolaylı savunuculuğundan doğrudan sözcülüğüne "evrilen" Ecevit değişim yoluyla safını açıkça belirlemiş durumdadır.

"Daha yapacak çok işimiz var" Mesut Yılmaz'ın Segucla patentli seçim sloganı oldu. ANAP'ın işinin halkı daha yoksullaştırmak, sermayeye sınırsız olanaklar sağlamak ve 12 Eylülü bir başka tarzda sürdürmek olduğu düşünüldüğünde bu sloganın aslında bir anti-propoganda işlevi gördüğü söylenebilir. ABD ve tekelci burjuvazi ANAP'ta gerçek temsilcisini bulmuştu; bu nedenle de son ana kadar ANAP tercihini zorladı. Ancak gerek Özal hanedanına duyulan tepki gerekse de ANAP eliyle yapılacakların yıpranmamış bir siyasal gücü zorunlu kılması erken seçimi kaçınılmaz hale getirdi.

Buna karşın hala ABD'li diplomatlar ANAP için kamuoyu çalışması yapabiliyorlar ve hala TÜSİAD'da en çok Mesut Yılmaz beğeniliyor. Çok açık ki egemenlerin ANAP'tan vazgeçmeleri gibi bir durum söz konusu değil. Sorun sadece eskiyen bir gücün yıpranmamış bir diğer güçle değiştirilmesinden ibaret. Seçim sonuçlarına göre ANAP'ın yeniden devreye sokulması muhtemel bir koalisyon ortağı olarak hazırda tutulması burjuvazinin ANAP'a ilişkin beklentilerini oluşturuyor. Dolayısıyla seçim platformunun seçeneklerinden birini oluşturan ANAP'ı seçmek yine sermayeyi seçmekle eşdeğer olacak.

Bir diğer seçenek SHP. O da diğerleri gibi esas olarak "serbest piyasa ekonomisine" iman ediyor. SHP'de CHP'nin yıllardır tutsağı olduğu bir noktada bulunuyor: Tekelci burjuvaziye kendi tehlikesizliğini anlatmak... İnönü

bunun için TÜSİAD'ta saatlerce konuşmak zorunda kalıyor. Bunun için yeni dünya düzenine katılma konusunda ABD'nin kuşkularını gidermek istiyor. SHP'nin 12 Eylül'ün tasfiyesi konusunda ileri sürdükleri de bütünüyle inandırıcılıktan uzak bir muhteva taşıyor. Türkiye'de burjuva anlamda da olsa demokrasinin kurulabilmesi için başta devlet içinde kümelenmiş güç odaklarının tasfiye edilmesi gerekiyor. Ancak SHP ne program olarak ne de ideolojik yapılanma olarak bunu becerebilecek konumda değil. Benzer bir durum Kürt sorunu açısından da geçerli. Kürt sorununda devlet politikasının varyasyonlarını savunmak dışında hiç bir somut çözüm önerisi getiremeyen SHP'nin demokrat bir tutum takınabilmesi olanaksızdır. Tekellere güven vermeye çalışarak halkın sorunlarının çözülemeyeceğini ise belirtmeye bile gerek yok.

Bütün bunlar düşünüldüğünde SHP'nin de esas olarak sermayenin çizdiği sınırlarda politika yapacağını söylemek için kahin olmak gerekmiyor.

Melih Ergen

Kurtarıcılık zihniyeti de yıkıldı

"Politik Toplum" kavramlarının ötesinde, doğrudan toplumun kendi öz yaşamına ilişkin kavrayışların gelişmesi, yeni toplumsal hareketliliklerin (feminizm, çevrecilik, antimilitarizm, ataizm vs gibi kategorik olarak sınıflandırılabilen hareketler ve sivil toplum kurumlarında gelişen, buna özgün biçimler de kazandıran anlayışlar) oluşması bu son onbir yıla denk düşmektedir. İşte beni rahatsız etmeyen tek şey budur. Demokrasinin "azınlık hakları" noktasında tanımlanacağı, politik toplumun bilemediği, öğrenemediği yeni kavramla buluşması...
Ha, soru "beni rahatsız edenler neydi?" şeklindeydi, değil mi? İşte bu rahatsız etmeyen, umut verenlerin dışında kalanlardır. Ancak rahatsızlık şimdi de, bir başka boyutta hep sürecektir. Şimdi de kavramların içini boşaltan, yeni durumları hızla kendine doğru kullanan, kavram hovardalığıyla fikri ahlakı hiçe sayanlardan rahatsız olmaya devam edeceğiz.
Her toplum biraz da kendi hakettiğini yaşar. Birileri çıkıp sokaktaki insanlar adına konuşup, hatta topulumun tümü adına vaadlerde bulunup geleceği şekillendiremez.
Sorudaki "Kimler" var ya, artık "onlar" yok! artık "Biz" varız. Yıkılan sadece "darbecilik" zihniyetleri değil, "Kurtarıcılar" zihniyetidir de! ■

Rejim taşeronunu arıyor...

Birbiriyle temel konularda hiç bir çelişkisi olmayan partilerin çekişmesi olarak sürüp giden seçim yarışı nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın partilerden asıl beklenen rejimin taşeronluğunu yapmalarıdır. Her yanıyla çürüyüp dökülen rejim şimdi taşeronunu bekliyor. İhale sonuçları kuşkusuz düzenin şöyle ya da böyle şekillenmesinde etkili olacak, ancak bunun küçük ayrıntılar dışında temel bir benzerlik içinde gerçekleştirileceğini söylemek gerekiyor.

Rejim taşeronunu arıyor ya halk?

Geniş seçmen kitlesi "bunların birbirlerinden hiç bir farkı yok!" diye homurdana homurdana sokakları bir panayır yerine çeviren parti bayraklarını seçim otobüslerini seyrediyor.

Seçmenler TV'deki gazetelerdeki parti reklamlarını izleyerek siyasete "katılıyor". Milyonlarca insanın seyirci olduğu bir siyaset sahnesinde artık her şey bir gösteriye dönüşüyor. "Tüketici tercihlerine" göre oluşturulan parti reklamları yoluyla siyaset tüketiliyor anlamsızlaştırılıyor. Oysa gerçek siyasetin tüketimin olduğu yerde değil milyonlarca seçmenin gerçek bir üretici olduğu yerde başlaması gerekiyor.

Türkiye 12 Eylül'den beri içine sürüklendiği açmazdan kurtulmak için 11 Yıl Yeter diyen gerçek bir siyasete gereksinim duyuyor. Türkiye Kürdüyle Türküyle gerçek bir demokrasiye gereksinim duyuyor. Bir daha yargısız infazların işkencenin olmayacağı bir toplumsal düzene gereksinim duyuyor. Hayat pahallılığının yoksulluğun işsizliğin olmadığı her türlü söz ve düşünce özgürlüğünün geçerli hale geldiği koşullarda yaşamak istiyor. Bütün bunların ise düzenin taşeronluğunu üstlenenlerce değil gerçek "yıkıcılar" tarafından başarılabilecek şeyler olduğunu bilmek gerekmiyor mu? ■

Levent Saçılanateş

Seçimler yaklaşırken imajlar yarışıyor

İmalattan tüketiciye (I)

Ömer Özgüner

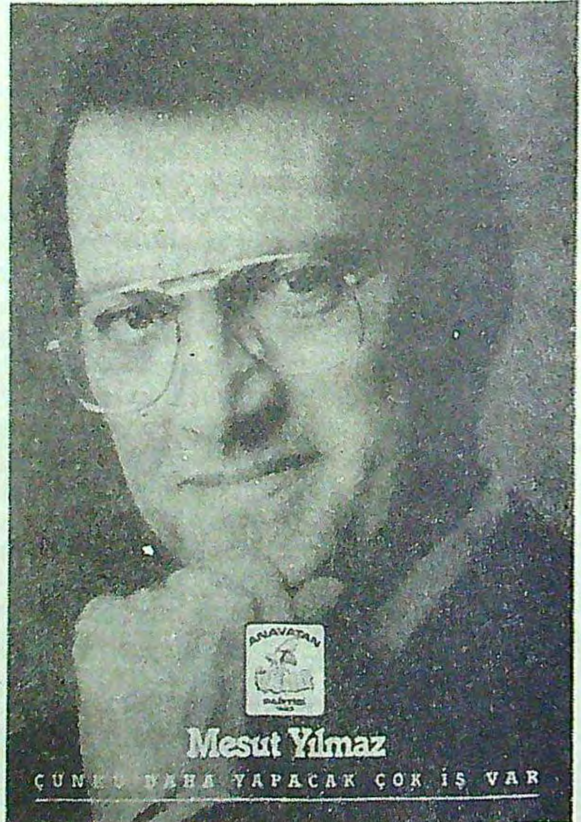
1991 erken genel seçimi için geriye sayma başladı. Bütün partiler, "en iyi" olduklarını kanıtlamak için birer reklam ajansıyla anlaştılar. ANAP kampanyasının sorumluluğunu ünlü Fransız reklamcı Seguela'a vererek hem dışa açıldı, hem de olayın kendisini reklam malzemesi olarak kullandı. Partilerin TV ve gazetelerdeki kampanya çalışmaları izlendiğinde hepsinin "yeni" bir imaj peşinde olduğunu görmek mümkün. Esas olarak da "değişen dünya"da, "değişen Türkiye'de", "değişmiş politikacı"ya vurgu yapılıyor. Böylece nasıl ve niçini bir kenara bırakılarak, "herkes" değişmişliğin derecesini yarıştırmaya başlıyordu. "Biz Demirel'e imaj restorasyonu yaptık. Vitrinize ettik. Onu değiştirmeden yeniledik" Bunları söyleyen "değişmiş" Demirel'in reklam ajansı yöneticileri. Yani eskisinin aynısı ama "yeni" Alo gibi. Bu soyut değişim kavramı içersinde Demirel "Eğer halk mayoyla yürümemi isterse, mayo giyer yürürüm" dedi, ama halk şimdilik böyle bir talepte bulunmadığından t-shirt giydi, asık suratının olumsuz hava yaratacağı kaygusuyla Yılmaz "Mona Lisa" bakışlı pozlar verdi ve Ecevit ömründe ilk kez bir reklam ajansıyla anlaştı.

Şimdi "imaj" olarak sunulanlar 11 yıldır pekiştirilen ideolojinin yansımasından başka bir şey değil. Oluşan seçmen tipi de bu ideolojilerin etkisiyle ya imajı ya da bireysel fırsatlarını en fazla artıran partiyi tercih ediyor.

Politikadan "mal" piyasasına

Günümüz Türkiye'sinde artık yeni bir "siyaset dili"nin oluştuğundan bahsetmemiz mümkün.70'li yıllarda bu dilin ilk ortaya çıktığı ABD başkanlık seçimlerini M.Davis şu sözlerle tanımlıyor; "Artık ideal adayın bulunması gerekmiyor.Bu aday çeşitli manüpilasyonlarla imal ediliyor." Ekonomi dilinde imal edilen nesneye "MAL" denildiğini hepimiz biliriz. Ve yine biliriz ki imal edilen mal piyasa dolayımıyla tüketime sunulur.Tüketim piyasasına çıkan "Mallar" arası rekabet de böylece kaçınılmaz olarak imajlar arası bir çatışmaya sahne olmaktadır. Sorun güçlü ve benimsenir bir "İmaj" yaratma noktasına indirgendiğinde mücadele doğal olarak beynin yerine göze ve kulağa yönelmektedir.Bu durum teknolojinin de devreye girmesiyle birlikte bir "gösteri sanatı"na dönüşmektedir. Her gösterinin tüketicileri dinleyici ya da izleyici olarak adlandırılır. İşte bugünün politika tüketim ortamında da pasif ve her tür katılımdan uzak sadece imal edilmiş olan imajları gözleri ve kulaklarıyla "tüketmeye" çalışan milyonlar bulunmaktadır.

Partilerin politik projeleri ve programları bu yüzden hiç tartışma konusu dahi olmadı. "Türkiye aslında seçime gitmiyor. Çünkü seçim farklı olanlar arasında yapılır. O yüzden reklamcılara

"Eskiye rağbet olsaydı, bit pazarına nur yağardı" diye düşünen Yılmaz,"Mona Lisa" bakışlı pozlar verdi.

imaj yaratanlara çok iş düşecek. Malı kalitesi değil, ambalajı satacak gibi görünüyor" diyor Alemdar Korkmaz. Bütün partilerin ambalajın önemini kavradıkları, Cüneyt Arkın, Necla Akben, Huri Sapan gibi "gözde" ve " kıymetli" sanatçıları kapışmalarından ortaya çıktı. Kapışmadan Belediye, sendika başkanları ve istikbali parlak bürokratlar da paylarını aldılar. Hem de kapanın elinde kalarak. Örneğin Genel Maden-İş Sendikası'nın, sosyal demokrat başkanı Şemsi Denizer, DYP mi, SHP mi ikileminden, "İyi bir liste sıralamasıyla SHP" diyerek kurtuluyordu. Bakırköy'ün sosyal-demokrat Belediye Başkanı Yıldırım Aktuna ise ikileme de düşmeden DYP'ye geçiş töreninde "partiler arasında hiçbir program farkı yok" diyerek bu partiden aday oluyordu. Artık adayların parti seçiminde, partilerin aday seçiminde, ve hedeflenen taban bazında siyasi tercihlerin anlamını yitirdiği gözleniyor. 13-14 yıl öncesinin CHP'li ya da AP'li olma ruhu yerini en süslü ambalaja bırakıyordu.

Tan Oral-Cumhuriyet (17.9.1991)

"Biz Demirel'e imaj restorasyonu yaptık. Vitrinize ettik. Onu değiştirmeden yeniledik" Bunları söyleyen "değişmiş" Demirel'in reklam ajansı yöneticileri. Yani eskisinin aynısı ama "yeni" Alo gibi.

Toplumsal değerlerin sonu

Elbette partiler, imaja bu denli ağırlık verir, politik görüşlerini hiç ortaya sunmazken, nesnel bir gerçekliği de farketmişlerdi; günümüz

Türkiye'sinde kimse ambalajın içine bakmıyor, üstelik merak da etmiyor. Belki bundan 13-14 yıl önceki CHP'lilik ya da AP'lilik ruhu da, programları tam olarak kavramaktan geçmiyordu. Ama insanlar bu ruhu toplumsal ya da en azından sınıfsal/sosyal çıkarlar açısından sahipleniyorlardı. Kitleler de kendi öz istemleri etrafında demokratik örgütlenmelerini yaratıyorlardı. İnsanların kendi ideolojik/sınıfsal değerlendirmeleriyle, siyasi tercihleri arasında ciddi bağlardan sözetmek olanaklıydı. Bu olanaklılığın ortasında, 24 Ocak kararlarının ve onun politik, ideolojik, kültürel tohumlarının yeşermesi olanaksızdı. 80 darbesinin ardından örgütsüzleştirme, kişiliksizleştirme politikalarıyla toplumsal dayanışma sıfırlandırılmaya çalışıldı. Zaten liberalizmin bireyi, toplumsal etkinliğe, serbest piyasa etkinliği içersinde katılan atomize olmuş bireyi temsil ediyordu. Bunun en somut ifadesi de bireysel fırsatçılık olarak sunuldu. İşte 11 yıllık iktidarlarca politik, ideolojik, kültürel kavramlara "yeni" anlamlar yüklendi. Apolitik olan politik olanın önüne konularak, "işbitiriciliğin" ve "fırsatçılığın" gelişimine engel teşkil eden bütün etik ve toplumsal değerlere saldırıldı. Artık kutsal olan tek gerçek bireysel çıkarlardı. İşte şimdi "imaj" olarak sunulanlar 11 yıldır pekiştirilen ideolojinin yansımasından başka bir şey değil. Oluşan seçmen tipi de bu ideolojilerin etkisiyle ya imajı ya da bireysel fırsatlarını en fazla artıran partiyi tercih ediyor.

Gazetedeki sanatçı yarışlarından TV'deki kısa metrajlı reklam filmlerine kadar hergün yeni bir "ittifak" ve "yüzle" karşımıza gelen partilerle bir film çevriliyor, halktan da bu filmin seyircisi olması isteniyor. Hem de evinden çıkmadan, odasında oturarak kampanyalar sırasındaki "alengirli" icatlarda, seyircileri "keyiflendirecek" unsurlar olarak devreye girerek. Böylece politika soyut bir durum halini alırken, seçim festivalinde hangi film daha çok "fırsat" tanırsa, seyircilerin onu birinci seçmesi bekleniyor ■

Depolitizasyon: Kitle Kültüründe Seçme Alışkanlığı ve Siyasal Katılım

İmalattan tüketiciye (2)

Levent Saçılanateş

Gerekli bir not: Bugünkü seçim ortamında siyasi parti adayları etrafında oluşturulan imaj üretimi ve yarışı ile somutlaşan ideolojik kirlenme, sadece güncel ve yerel bir olgu değil. Bu olgu Ömer Özgüner imzalı "İmalattan Tüketiciye (1)" başlıklı yazıda güncel boyutlarıyla ele alındı. Konuyu tamamlaması nedeniyle aynı başlıkla sunduğumuz bu ikinci yazıda ise olgu, global planda ele alınmaya çalışıldı.

On yıldır Türkiye'de yeni bir insan tipi yaratılmaya çalışılıyor. Örgütlülükleri, toplumsal mücadele alanları, yani üzerinde kendi kollektif siyasi kimliklerini oluşturabilecekleri nesnel zeminleri çeşitli yöntemlerle dağıtılan insanlara, bu tahribata paralel bir biçimde, hayatın her alanına ilişkin, kendi dışlarında, uzmanlarca üretilmiş imgeler üzerinde inşa edilmiş kimlikler ve bunların "gerçekleştirilecegi" sahte toplumsal pratikler dayatılıyor. Bu sahte toplumsal pratiklerin en önemlilerinden biri olan seçim atmosferi bugün artık, bütün partilerin seçim kampanyalarından, aday reklamlarından, imaj yarışlarına dek tümüyle, önce ANAP tarafından devreye sokulan yeni bir siyaset yapma biçiminin egemenliği altında yaşanıyor. Seçim öncesi günlerde en somutlaşmış şekliyle gözlenebilen bu dayatılmış değişim, aslında sadece siyasi davranış biçimlerine özgü olmayıp, hayatın her alanında egemen hale getirilmeye çalışılan yeni davranış biçimleri bütününün de tutarlı bir parçasını oluşturuyor.

Örgütlülükleri, toplumsal mücadele alanları, yani üzerinde kendi kollektif siyasi kimliklerini oluşturabilecekleri nesnel zeminleri çeşitli yöntemlerle dağıtılan insanlara, bu tahribata paralel bir biçimde, hayatın her alanına ilişkin, kendi dışlarında, uzmanlarca üretilmiş imgeler üzerinde inşa edilmiş kimlikler ve bunların "gerçekleştirileceği" sahte toplumsal pratikler dayatılıyor.

Her tarihsel dönemin kendine özgü bir düşünsel iklimi vardır.Bu iklim zaman zaman ulusal farklılıklar gösterse de, özellikle "modern zamanların" küçülen dünyasında ulusal farklılıklar eski önemini yitirmiş gibi görünüyor. Özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlığı egemen düşüncelerin global planda benimsenmesinin en önemli faktörü. Ancak ideoloji düzleminde dışa vuruluyor da olsa alttan alta işleyen bir başka süreç kendine uygun düşünce biçimlerinin temelini oluşturuyor. Soyutlamanın en üst düzeyinde bu temeli "sermaye birikim" süreci olarak kavramsallaştırabilmek olanaklı. Sermayenin birikim ve yeniden üretim mantığı kendine uygun ideolojik biçimlenişlerle birlikte işliyor.

Ancak "ideoloji" çözümlemelerinde çoğunlukla içine sürüklenilen indirgemecilik yanılgısı sermaye birikiminin mantığı ile ona uygun ideolojik biçimlenişler arasındaki ilişkiyi yalın bir çakışma olarak algılamaya neden oluyor. Bütün toplumsal ilişkilere sızan ve içinde soluk alıp verdiğimiz hava kadar ayrımına varamadığımız ideolojik kuşatmanın ortasında bu tür bir çakışma teorisi ile yapılan değerlendirmeler zorunlu olarak birçok olguyu dışta bırakıyor. Sonuçta ya bütün gerçekliğin yanlış akan bir tarih olduğuna ya'da mevcut düzenin milyarlarca insanın çıkarlarına uygun olduğu gibi yalın olarak formülleştirildiğinde saçmalığı apaçık olan düşüncelere varmak kaçınılmaz oluyor.

Böyle bir yanılgıdan kurtulabilmek için her şeyden önce çevremizi kuşatmış olan göstergelerin "ideolojik" arka planının açığa çıkartılması son derece önemli. Özellikle kitle kültürü normlarının gerçek bir bilinçlenmenin yerini doldurduğu, böylece düşünce biçimlerinin güdülendiği günümüzde bunun önemi eskiye oranla çok daha fazla artmış durumdadır. Özellikle 70'lerin ortalarından itibaren kapitalist-emperyalist sistemin düşünce dünyasına egemen olan yeni-sağın yükselişi ve etkisini beslenme alışkanlıklarından, aileye;giyim kuşamdan politikanın örgütlenişine kadar gündelik hayatın bütün düzlemlerinde hissettirmesi bu önemi acil hale getiriyor.

Çünkü yeni sağ gündelik yaşamın algılanışındaki bütün ideolojik motiflere bir saldırı, onların yadsınması olarak kendini kurarken bize eski değerlerle çözümlemenin olanaksız olduğu bir dünya tablosu sunuyor. Batı'nın yaşadığı bu değişime paralel olarak, Türkiye'de 12 Eylül'ün boşalttığı alanı dolduran benzer düşünceler de palazlanıyor. Siyasetin, devletin, ekonominin, kültürün vb.lerinin algılanışındaki eski düşünsel kavramlar özellikle ANAP döneminde hızla aşınmış durumda. Kuşkusuz Batı'da boy veren soy yeni-sağ ideoloji Türkiye'de kendini ortaya koyarken ve yeni-

den üretirken çeşitli kırılmalara uğruyor ve çoğunlukla da bir "parodiye" dönüşüyor. Ama bu arada açık baskı ve zora dayanan bir dönemin ardından sahneye konulması nedeniyle de gerek soldan gerekse de eski militan ve muhafazakar sağdan da çeşitli destekleyiciler devşirebiliyor.

Yeni-sağ'ın esas üzerinde vurgu yaptığı konu ise "birey" sorunu. Henüz felsefi anlamda olgun bir ifade edilişe kavuşamamış da olsa belirli bir birey anlayışının popüler sunuluşu özellikle kitle kültür normlarının önemli bir öğesi olarak insanların düşüncelerini büyük oranda etkiliyor. Her ne kadar "birey"i ön plana çıkartıyor olsa da aslında yeni-sağ kitle kültürünün temel bir açmazıyla;yani "birey" olduğunu sanan ama bu "sanmanın unsurları" kendisine dıştan verilen "sürü"leşmeyle malul. Hep birlikte cazsever olan, hep birlikte vatkalı ceketler giyen, ya da kimliklerini spor ayakkabı markalarıyla ve yine hep birlikte edinen insanlar yeni-sağ'ın bireyleri olarak gösteriliyorlar. Bu "ideolojik totalitarizm" yeni-sağ'ın en çok sevdiği "serbest" sıfatının sınırlarını da ortaya koyuyor. Sıradışılığın bile sıradanlaştırıldığı bir kültürel değirmenin çarklarında öğütülen insan posaları yeni-sağ'ın en gelişmiş unsurları olarak "piyasa"ya sürülüyor.

Yeni Liberalizmin ekonomi politikaları ülkemizde asıl olarak 24 Ocak kararlarıyla birlikte gündeme getirildi.Bizde 24 Ocak kararları ilan edildiğinde Avrupa'da ve ABD'de Yeni Liberalizm zafer şarkılarını söylemeye çoktan başlamıştı.Daha önceden de belirtiğimiz gibi tarihin cilvesi Yeni Liberalizmin Batı'daki zaferini kolaylaştırıcı bir rol oynamıştı.Türkiye'de ise durum oldukça farklıydı.Yeni Liberalizm insanları örgütsüz, eylemsiz, ideolojisiz yani zeminsiz bir vaziyette yakalamamış, tam tersine politikleşmenin iç savaş boyutlarında sürdürülmekte olduğu bir zemine ayaklarını basmış olan bir toplum ile karşılaşmıştı. 68 sonrasında Avrupa'da ve ABD' deki gibi büyük ideallar sonrası yaşanan hayal kırıklığının yaratmış olduğu yorgunluk ve "eve" kapanmanın tam tersi bir süreç yaşanmaktay- dı.İnsanlar bulundukları her yerde gerçekliklerinin farkına vararak, onu değiştirmek dolayısıyla özgürleşmek istiyorlardı.Bu anlamda bu zemin yok edilmeden ne Yeni Liberalizmin ekonomi politikaları ne de yaratılmak istenilen yeni "birey" tipini gerçekleştirmek mümkün değildi.12 Eylül politikayı, örgütlenmeyi ve eylemliliği yok ederek zeminin ortadan kaldırılması görevini başardı.İnsanlar kazanmış oldukları "Homo Erectus" (Başkaldıran insan) ve "Homo Sapiens"(Düşünen İnsan) özelliklerinden baskı yoluyla arındırıldılar.Kuşkusuz bu kadarı yeterli değildi.Bir kez daha "Homo Erectus" ve "Homo Sapiens" olabilecekleri zemine dönmelerini zorlaştıracak yeni bir zemine toplumun taşınması gerekiyordu.Bu görevi de ANAP üstlendi.

ANAP ile birlikte toplumumuz hiç de alışık olmadığı yeni bir siyaset yapma biçimiyle karşılaştı.Ülkemiz için yeni olan bu biçim, gelişmiş kapitalist ülkelerde 70'li yılların ortalarından beri etkili bir biçimde yürürlükteydi . Bu biçim katılımcılığı dışlama üstüne inşa edilmişti . Dışlanma eylemi hem siyaseti yürütmekten sorumlu olanlar, hem de siyaseti tüketecek olanlar açısından da geçerliydi . Önce büyük parasal kaynaklara ve kitle iletişim araçlarına dayanılarak aday imal ediliyordu . İmal edilen bu aday bir tüketim nesnesinin tüketicilere 3 sunuluş biçimine uygun bir biçimde "imaj" temelinde tüketiciye sunuluyordu . Böylece imal edilen aday ile kitleler arasındaki ilişki sokaklarda, meydanlarda, toplantı salonlarında değil, TV stüdyolarında, gazete ve dergilerin reklam sayfalarında, telefon hatlarında, posta kutularında kuruluyordu . Mekan ve araç farkı ne olursa olsun bu biçim bir bir katılımın tek ortak noktası bireylerin yalnız başlarına bulundukları bir ortamda siyasete katılımına olanak tanımasıdır . Bireylerin atomize olmasını amaçlayan Yeni Liberalizm, siyasal alanda yarattığı bu ilişki biçimiyle amacına uygun bir iklimi yaratmayı başarır . Çünkü diğer burjuva partileri de Yeni Liberalizmin bu yönteminden etkilenerek aynısını uygulamaya başladılar . SHP'nin limon imajı temelinde yürüttüğü seçim kampanyası bunun tipik örneğidir . Siyasetin bu biçimde yapılmasının ikinci önemli özelliği enformatif bir içeriğin yerine

imajınatif bir sunuşun tercih edilmesidir. Bu anlamda, içi boşaltışmış tılsımlı sözcüklerin yinelenmesi temelinde sürdürülen bu "ideolojik" mücadelenin, ilkel çağlardaki büyü ve sihirsel düşünüş biçimleriyle insanları etkilemesi arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Günümüzde siyasal alanın dışında da öylesi bir imaj düzeni kurulmuştur ki, bu iklimde yaşatılan insanın görme, algılama ve düşünme biçimlerinde radikal bir değişim yaratır. Eskiden direk enformatif bir içerikle sunulan ideoloji insanların bilincini belirlerdi. Şimdi ise sunulan ideolojiden çok, ideolojinin sunulma biçimleriyle insanların kendi gerçekliklerinin farkına varmasının önüne geçilmek istenmektedir.

İdeolojilerin sunulma biçimleri

Siyasal alanın dışında da insanlar yoğun bir ideolojik ortamda yaşatılmaktadırlar. Bu ortamda sunulan ideoloji daha önce de belirttiğimiz gibi siyasal söylemden oluşmaz. Örtük ideoloji kavramıyla adlandırabileceğimiz bu ideoloji, reklamlardan, her tür kültürel olaya, gündelik yaşamın örgütlenmesinden media dünyasının biçimlendirilmesine kadar yaşamın tüm hücrelerine sinmiştir. 12 Eylül sonrasında ülkemizde yaygınlık kazanan olguları, imajları ve tiplemeleri ele aldığımızda örtük ideolojinin nasıl şekillendiği açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Örneğin reklam olgusunu örtük ideolojinin yayılmasında en etkili araçlardan biridir; "İnsan bu mesajları aklında tutabilir ya da unutabilir; ama yine gene de okumadan görmeden edemez. Bir an için de olsa bu mesajlar belleğimizi imgeleme, anımsama ya da beklentiler yoluyla uyarır."

Reklamların insan bilincini uyardığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Hata daha da ötesinde bilinci uyarmakla kalmaz bilinci biçimlendirir ve yönlendirir. Bu biçimlendirme ve yönlendirme eylemini iki yoldan gerçekleştirir. Birincisi kullandığı imajlar, dil, simgeler yoluyla örtük ideolojinin beslendiği damarlardan birini oluşturur. İkincisi ise reklamın kendisine içkin olan özelliklerinden kaynaklanır. J.Berger reklamlara içkin olan özellikleri şöyle sıralar;

".. hiç bir zaman o andan söz edilmez reklamlarda. Çoğu zaman geçmişten, her zaman da gelecekten söz edilir Reklamların insanlara özgür seçme hakkı verdiği sanılır ... Reklamlarla her birimize bir nesne daha satın alarak kendimizi ya da yaşamlarımızı değiştirmemiz önerilir ... Reklam tüketici toplumun yarattığı ekin-dir. Toplum böylece kendine olan inancını imgeler yoluyla çoğaltarak sürdürür... Toplumun yaşamından değil kendi özel yaşamında bir eksiklik duymalıdır seyirci ... Reklam temelde gerçeğe değil düşlere dayanıyor.."

ANAP politikaları da tümüyle geçmiş gelecek bağlantısı üzerine kurulmuştur. Geçmiş 12 Eylül öncesine dönmek olarak vurgulanırken, gelecek teknolojik ilerleme ve buna bağlı olarak elde edilecek maddi refah ile anlatılır. Gelecek merkezli düşüncede ANAP "modernist" bir söylemi tercih etmiştir. Tüm insan ilişkilerini ve toplumsal değerleri teknolojik gelişmeye indirgeyen ANAP'ın modernleşme söylemi ile, dinin gelecek için vazettiği cennet imajı arasında mistifikasyon temelinde fazla bir fark bulunmamaktadır.

Kültür ve sanat alanında da aynı modernist söyleme payanda olacak ürünler 80 sonrasının önemli olguları haline geldiler. Yıldız Savaşları, Indiana Jones, Jaws vb. bilim kurgu filmleri tüm dünyada ve ülkemizde en çok hasılat yapan filmler oldular. Gerek dinde, gerek modernizmin teknoloji söyleminde, gerek reklamlarda gerekse bilim kurgu filmlerinde ana ekseni oluşturan ideoloji aynıdır;imajı ver gerisini alan türetsin. İşte mistisizmin bu temel yöntemi yaşamın her alanına sindirilmiş bulunmaktadır. Lotarya ve şans oyunlarındaki yaygınlık da aynı sürecin ürünüdür. Şans merkezli bu olgular doğal olarak kader ile özdeşleşmektedir. Mahalle aralarında şans, talih, kader, kısmet... kuruş şeklinde bağırarak satılan lotaryaya "kader" isminin verilmesi raslantı değildir. Kaderciliğin yoğun olarak işlendiği her olgu kaçınılmaz bir şekilde mistisizmi kışkırtır. Bu anlamda reklamlar, ANAP'ın modernizm söylemi, bilim kurguya dayalı film ve romanlar, lotaryalar mistisize edilmiş bir gelecek kavramının oluşturulmasına neden olurlar. Bu mistisize gelecek, zamansızdır. Ve buğünün yoksunluklarının üstünü örten, yönlendirilen sahte umutlara açık olması olmasıyla insanın varolan gerçekliğinin farkına varmasını engelleyici bir misyona sahiptir. Engellemekle kalmaz, onu gelecek merkezli başka bir "gerçeklikte" yaşatmayı hedefler. Kuşkusuz bu sahte gerçekliğin oluşturulmasında reklamların yapısal özellikleri kadar kullanılan ideolojik motiflerde etkili olmaktadır. Bu anlamda reklamlar toplumdaki

egemen ideolojinin birer aynasıdır da diyebiliriz.
Birkaç örnekle somutlaştırmaya çalışalım;önce bir kalem reklamını ele alalım.

" Bir Çizgi: Dünden, Bir Kalem: Yarından
Cross bir çizgidir, geçmişten bugüne ulaşan ... Ve geleceğin kalemidir Cross, dünü yarına bağlayan çizgisiyle tanınır. Cross simgedir, başarıyla anlam kazanan... Kişiliğin sözü ya da bir kimlik, yaşamı tanımlayan ... Ve Cross özeldir: değerler simgesi bir kalem, hep tek olan ... Zamanın ötesindedir Cross, ve zaman Cross'la değer kazanır"

Görüldüğü gibi reklamlar öylesi bir söz düzenin içine oturtulmuştur ki, sunulan o nesneye sahip olan insan farkında olmadan o nesnenin sunulmasında kullanılan sözcüklerin de kendi sözcüklerine dönüşmesinin önüne geçemez.

İkinci bir cepheden baktığımızda, toplumsal yaşamda siyasal odakların sunduğu ideolojiden çok daha fazlasının bu söz düzeni tarafından topluma enjekte edildiğini görmekteyiz. Yaratılmaya çalışılan yeni zeminin ve yeni birey tipinin kimliği bu söz düzenine sindirilmiş durumdadır. Örtük ideoloji olarak adlandırdığımız bu ideolojik iklim en disipilinli parti çalışması gibi adeta tek merkezden yönlendirilir. Bir çok farklı firmanın reklamı incelendiğinde, hepsinin yarattığı ideolojik motivasyonun aynı olduğunu görmekteyiz. Rakip otomobil firmalarının reklamlarına şöyle bir göz attığımızda Yeni Liberalizmin, "farklı, güçlü, ayıracılıklı" birey ideolojisinin bu reklamların ana eksenini oluşturduğunu hemen fark etmekteyiz.

"Birinci sınıf bir amaç; Volvo amaçtır."

"Nissan Sunny farklı ... Çünkü siz farklısınız."

"Yükseklere... çok yükseklere tırmanırcasına atak ve güçlü ... Renault 12" "Ayrıcalığı yaşatan otomobil : Alfa Romeo"

"Üstünlük sunan otomobil: Opel Vectra."

Bir günde binlerce kez tekrarlanan bu söz düzeninde ve her an otobüs duraklarındaki panolarda, gazetelerin reklam sayfalarında, TV ekranında karşımıza dikilen bu imajlar kuşatması altında yaşatılan bireyin ideolojik yönlendirme altında olduğu çok açıktır. Ve bu ideolojik iklim mücadele edilmesi en zor olanıdır. Sadece nesne ile marka arasında ortaya çıkan özdeşleştirmenin yaygınlığını düşündüğümüzde bu ideolojinin gücünü kavrayabiliriz. Jilet, Selpak, Nescafe, Selo-Teyp isimleri birer firma ismi olmasına rağmen gündelik yaşamda nesnenin ismine dönüşmüştür. Traş bıçağı Jilet ile, kağıt mendil Selpak ile, çekilmiş kahve Nescafe ile, yapıştırıcı bant Selo Bant ile özdeşleşmiş durumdadır.

Özgürlük sözcüğü içinde durum çok farklı değildir. Reklamlar seçme özgürlüğü üstüne kurulu olduğu için, liberalizmin "özgürlük" düşüncesinin üretildiği kaynaklardan biridir. Bu yapısal özelliğinin yanısıra, asıl olarak kullandığı imajlarla ve sözcüklerle de özgürlük nosyonunu işlemeyi sürdürür. "Philips Turbo, güç, estetik, özgürlük " "Marlboro. Özgürlük ve maceranın adı" Bir müzik setiyle, sigara içimiyle nasıl öz- gürleşebilineceği reklamı yaratanlar açısından hiç sorun değildir. Reklamı tüketenler de bu soruyu kendilerine sormazlar. Aynı ilk çağlarda ki büyü ayinlerindeki gibi tekrarlanan tılsımlı sözler yoluyla insanın kendi gerçekliğinden uzaklaşması sağlanır. Özgürlüğün elde edilmesi bir müzik aletine sahip olunmasına ya da bir sigara içimine kadar indirgenmiş olur.

Yaşadığımız şu günlerde benzer reklam spotları seçim rekabetindeki partiler tarafından ve aynı hedef kitle gözetilerek ve aynı sonuç elde edilmek kaygısıyla yinelenmektedir. Nasıl kağıt mendil Selpak ile özdeşleştirilerek satışa sunuluyorsa partiler de programları ile değil siyasetçileriyle özdeşleştirilerek piyasaya sunulmaktadır. Demokrasi macerasında gelinen bu nokta gerçekten ibret vericidir.

Ülkeyi yönetenleri mi seçeceksiniz?

"İmalattan tüketiciye hazırlar!" Müşteri de hazır; kitle kültürü kıskacında depolitizasyon afyonunda sersemletilmiş seçmenler. Televizyon reklamından sonra markete Yeni Alo satın almak için koşturanlarla bir ve aynı kişilerdir!■

Genel merkezlerden seçim manzaraları

Kim ne diyor?

Yöneticiler partiye uğramıyorlar, efendim. Parti merkezi üç gündür liste kırgınlarının istilasına uğradı. MYK üyeleri bize telefon ediyorlar, "Parti hala dolu mu" diye. Eğer tenha bir an bulurlarsa yarım saatliğine uğrayacaklarını söylüyorlar. Fakat yarım saat bile boşluk bulmak mümkün değil." YSK'ne kesin aday listelerinin verilmesinden sonra, ANAP Genel Merkezi'ndeki görevlilerin Genel Başkan yardımcılarını görmek istediğimizde bize verdikleri yanıt bu. ANAP'ın özeti. ANAP, ANAP olalı nice kongre baskınları, "otel ayıları", "çimdikleme" vakaları yaşamıştı ama yöneticilerinin genel merkeze "uzaktan bile bakamaz" hale gelmeleri yeni bir durum ve onlar ancak televizyon ekranlarında görünebiliyorlar. Seguela'nın reklam afişleriyle donatılmış genel merkezden bir sonuç alamayan partililer gibi, "akşam ekranlarımızda görürüz kendilerini" diyerek ANAP'ı terkediyoruz.

Yapılan anketler bir yana sokaktaki hiç bir vatandaştan, "ANAP'lıyım" yanıtı alamıyorsunuz. ANAP'a oy vermekle "ANAP"lı olmak farklı. Türkiye'de hiç "ANAP'lı" olmayabilir ama bu ANAP'a oy çıkmayacak anlamına gelmiyor. Geçtiğimiz sekiz yılda ANAP için en çok yapılan saptamaların tek sözcüklük adı: "Şirket". Bu parti, tek bir izleyicinin alınmadığı kongre bile yaptı. Bıraksalar ve becerebilse, mitinglerin kesinlikle yapılmadığı, siyasi partilerin yalnızca Star 1 ve TRT'den propaganda yaptığı bir düzenle seçimlere gidilmesini isteyebilir.

DYP'de de kesin listeler sonrası, özellikle Bursalı partililerin Genel Merkezi şöyle bir "baskın" tarzında yokladıkları biliniyor. Hatta Genel Merkez'de Mehmet Dülger'le konuşurken, salonun girişinin tahtalarının çatladığını farkediyoruz. Dahası Dülger bize kendisi gösteriyor. Biz, "baskıncı"ların yaptıklarını düşünecekken, Dülger, "vatandaşlar Demirel'e dokunabilmek, sevgilerini sunabilmek için hücum ettiler ve tahtalar çatladı" diyor. Bu konuşmaları yaptığımızda partide santral görevlileri ve İstanbul'daki seçim bölgesine hareket etmek üzere olan Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Dülger'den başka kimse yok. İn cin top oynuyor. Liste kırgınlığının DYP'de uzun boylu sorun olacağını iddia etmek güç. Günde dört yerde miting yapabilen "Baba"nın kırgınları da bir hale yola koyacağına şüphe yok.

Genel Merkezinin bulunduğu sokağı tam olarak ele geçiren parti ise RP. Çünkü burası bilinen ölçülerde bir sokak değil. RP Genel Merkezi, diğer partiler gibi merkezi yerde olmak yerine Balgat'da havadar bir mekan seçmiş. Partinin hemen yanıbaşında kocaman bir cami. Böyle bir atmosfer içinde partiye girince, eğer öbür partilerdeki havaya alışıksanız sizi birçok sürpriz bekliyor. Kravatlı hemen hiç kimse dolaşmıyor ortalıkta. Daha çok genç ve hepsi de sakallı insanlar, hummalı bir çalışma, koşuşturma ve sohbet içindeler. Alındığımız Oğuzhan Asiltürk'ün bekleme salonundaki yoğun sohbet, bizi de içine çekiyor. Sohbette bize bolca "adil düzen" anlatılıyor. RP aslında, IDP ve MÇP ile yaptığı ittifak sonucu, bu durumdan hem çok etkilenmiş hem de etkilenmemiş bir halde. Sohbetimiz sırasında iki MÇP'li Asiltürk'le konuşmak için geliyorlar ve sohbet orada bitiyor. MÇP'liler yerlerinde oturamayacak kadar gerilimliler ve Asiltürk, onları daha fazla bekletmiyor. Onlar içeri girince, odada bulunan bir RP'li "bunları başımıza bela aldık" diyor. Ama diğer partililer aynı görüşte değil. Kars'tan gelen 55-60 yaşlarında bir partili, "İttifaktan başka çaremiz yoktu. Zaten onlara tepki gösterecek olan soldur, ama solun artık bir ağırlığı yok. Güneydoğu'da da oylarımızda çok düşme olmaz. Çünkü ittifak yaparak aslında en çok tepki duyulan MÇP'nin Güneydoğu'da seçime girmemesini sağladık. Biz kendi oyumuzu rahatlıkla alırız" diyerek tersine bir bakış açısı getiriyor olaya. Ancak bu yaklaşım, hemen bütün RP'lilerde hakim. Olaya pragmatik ve anti-sol bir bakış. Yani RP'nin son durumu da bu. Oğuzhan Asiltürk, "Bu ittifakla yüzde 17-18'ler şimdi garanti. Son bir atakla tek başımıza iktidar şansımız da var" diyerek yaklaşımı pekiştiriyor.

Önseçim yaptıkları için liste sorununu en az yaşayan SHP olmuş. SHP Genel Sekreter Yardımcısı Güneş Gürseler "Yüzde sekizlik merkez ataması yaptık. Bu yüzde sekiz bile başımızı ağrıtmaya yetti" diyerek "Baykalcı rahatsızlığın" yüzdesini veriyor. Bu arada özellikle Ankara, SHP'nin kesin favori olarak gösterildiği yer olduğundan Genel Merkez ve ilçe teşkilatları sokak afişlemesinde de birinci sırada. Fakat özellikle taşradan gelen partililer "Genel Başkan İzmir, Ankara, İstanbul'dan bir türlü çıkamadı. Gümbür gümbür miting zamanı" diyerek asıl sıkıntılarını vurguluyorlar. SHP'liler özellikle gazete anketlerinden rahatsızlar. Genel Merkezde en çok konuşulan bu. "SHP anketleri yanıltmak zorunda."

Artık dağa taşa Ecevit yazılmıyor ama gayet ışıltılı ve lüks sloganlara, "ak Güvercinli Ecevit" Cen Ajans tarafından yazılıyor. Yıllardır tekrarlanan "DSP'de üçüncü adam yok" savını tersine çevirmek üzere aradığımız DSP Genel Merkezi'nden iyi niyetin beyhudeliğini anlayarak döndük. Günlerce soru soracağımız bir yetkili aradıktan sonra karşımıza çıkan Sait Kekeç, sorularımızı öğrendikten sonra, "Sayın Ecevit seçim bildirgesini açıklamadı. O yüzden birşey söyleyemem" diyerek yeni bir "politikacı" tipi tanıttı bize. DSP'den tek bildiğimiz isim Ecevit ■

Erdem Gül

Demokrat!, seçim öncesinde muhalefet partilerinin 'asgari demokratik talepler'e nasıl yaklaştıklarını soruşturdu. Soruşturmaya, SHP Genel Sekreter Yardımcısı Güneş Gürseler, DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Dülger ve RP Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk katıldılar. DSP'den de görüş istedik, ancak "Ecevit'in henüz seçim bildirgesini açıklamadığı" gerekçesiyle ilgililer görüş beyan etmek istemediler.

1. 12 Eylül askeri darbesini yasal buluyor musunuz?

SHP Yasal bulmak mümkün değil.

DYP Hayır.

RP Kesin olarak şunu ifade edeyim; ihtilaller meşru ve yasal olamazlar.

2. 12 Eylül darbesini gerçekleştiren generalleri yargılayacak mısınız?

SHP Doğrudan darbecileri yargılamak değil ama ilk yapılması gereken tahribatın saptanması ve sorumluların bulunması.

DYP Dünya üzerinde demokrasiye yapılan tasallutları şimdiye kadar üç ülke cezalandırmıştır: Arjantin, İspanya ve Yunanistan. Ve o süreçte mahkum edilmiş olan darbecilerin yeniden hürriyetlerine kavuşma dilekleri toplumdan büyük tepkiler görmüştür. Yapanın yanına kar kalmaması için Türkiye'de de böyle bir yargılama gerekir. Ancak toplum buna henüz hazır değil.
İhtilallerle mücadele ederken çok dikkatle üzerinde durduğumuz konu, Silahlı Kuvvetler ile ihtilal sorumlularını iyice ayırmak ve bu kurumun millet nezdinde itibarından yararlanarak gündeme getirilen anti demokratik girişimlere, milletin tepkisini sağlamaktır. Nerde Celasun, Şahinkaya, Ersin Paşalar?.. Soruyorum.

RP Yeni bir Anayasa düzenleyeceğiz. Bu anayasada, yapılan darbe hukuken suç olarak kabul edilecek; yani ihtilal bir suç haline getirilecek. Darbeci generallerin yargılanması yeni oluşacak meclise ait bir tasarruftur.

Güneş Gürseler (SHP)

3. 12 Eylül mahkemelerinde yargılanarak cezaya çarptırılan insanlar için genel af düşünüyor musunuz?

SHP Evet. Zaten genel af programımızda da var.

DYP 12 Eylül döneminin kabul edilmesi mümkün olmayan hukuki sonuçları gözden geçirilecek.

RP 12 Eylül mahkemelerinde pek çok masum insan haksızlıklara uğratılmıştır. Bunların yaralarının sarılması elbette gerekiyor.

4. 1982 Anayasası, YÖK, DGM, Sendikalar Yasası gibi 12 Eylül düzenleme ve kurumlarını iptal edecek misiniz?

SHP 12 Eylül'ün damgasını taşıyan bu kurumlar ortadan kaldırılacak.

DYP Evet. Sivil, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan TC'nin olağanüstü döneme ilişkin düzenleme ve kanunlarını kaldıracağız.

RP Eğer iktidara gelirsek, toptan cevap vereyim; Anayasayı yeni baştan düzenleyeceğiz. Şimdiki Anayasada kuvvet hakimiyeti vardır. Bizim Anayasamızda kuvvet değil, hak hakim olacak. Adil Düzen Anayasası yapacağız.

5. İşkenceyi önlemeye yönelik somut önerileriniz var mı? Sözgelimi hazırlık soruşturmasında avukat bulunacak mı?

SHP İşkenceyi önlemenin en iyi yolu sorguda avukat bulundurmaktır.

DYP Var. Dünyada suçun ortaya çıkarılmasının kriminoloji bilimi gibi bir olanağı vardır. Kriminilojiye göre de işkence bir insanlık suçudur. Bu bilimi uyguladığımızda saç telinden katili bulmak mümkündür. Hazırlık soruşturmalarında kesinlikle avukat bulundurulacak.

RP İşkence, öncelikle iktidarın tutumuyla yakından ilgilidir. Dünyanın hiç bir yerinde ve Türkiye'de kanunlarda işkence olmamasına rağmen, işkence yapılmaktadır. O zaman kanundan başka birşey gerekmektedir. İçten inanış lazımdır, inanış değişikliği lazımdır. İşkenceyi önlemenin en önemli yollarından başta geleni de fikir suçunu ortadan kaldırmaktır. Fikri suç saymamaktır. Bizim inancımıza göre her noktada temel insan haklarını kanunla kısıtlamak yanlıştır.

6. Adı işkence uygulamalarıyla birlikte anılan DAL, Özel Tim vb. resmi kurumların kaldırılmasından yana mısınız?

SHP İşkence konusunda önemli olan kurumlar değil, anlayıştır. İşkencenin bu denli yaygınlaşmasında kurumlardan çok anlayış ve uygulamalar önem taşıyor. Bunların ortaya çıkarılması gerekir.

DYP Şüphesiz. Hakimin vicdanında sanığa en ufak bir işkence yapıldığına dair bir şüphe uyandığında soruşturma geçersizdir.

RP Adil düzende bunlar olmayacaktır.

7. Açık anayasal hükümlere rağmen demokratik kitle örgütleri ve derneklerin valiliklerden izin alınmaksızın kurulamaması uygulaması karşısın da tavrınız ne olacak?

Mehmet Dülger (DYP)

SHP Kurulması istenen derneğin yasadışı gerekçelerle kuruluşunu engelleme anlayışını ve uygulamasını kaldıracağız.

DYP Örgütlenme ister dernek ister sendika olsun isterse başka şekilde medeni toplumun en doğal hakkıdır. Şüphesiz bunu tanzim etmek ve çerçeve içine almak gerekir.

RP Bizim inancımıza göre insanların birinci yaşama hakkı, ikinci inanma hakkı vardır ve bunlar doğuştan gelir. İnanma hakkı da ifade hakkını, öğrenme ve öğretme hakkını, teşkilatlanma, organizasyon hakkını ve inançlarını yaşama hakkını içinde taşır.

8. Sendikalara siyaset ve grev yasağı getiren yasal düzenlemeleri kaldırmaktan yana mısınız?

SHP Tabii kaldırılacak.

DYP Evet. ILO standartları neyse o olacaktır.

RP Bütün düzenlemeleri yeni baştan yapacağız. Hiçbiri bizim nazarımızda iyi değildir. Adil düzene uygun düzenlemleri getireceğiz.

9. Anti Terör Yasası'nı anti demokratik buluyor musunuz, kaldıracak mısınız?

SHP Zaten Anayasa Mahkemesine başvurumuz var. Anti Terör Yasasını kaldıracağız.

DYP Terör çağımızın bir olgusu. Devlet hem kendisini hem vatandaşını korumak durumunda. Fransızların da terör yasası vardı ama vatandaşların haklarının özüne dokunmadan. 12 Eylül'le çeliştiğimiz nokta hakların kötüye kullanılması değil, hakkın özüne dokunulmasıdır.

10. Kürtlere kendi anadillerinde eğitim olanağı sağlamak gibi bir politikanız var mı?

SHP Anadil yasağının kalkması konusunda girişimi biz yaptık. Maalesef ANAP yaptı gibi oldu. Kürtlerin kendi anadilleriyle kültürlerini geliştirmelerinden yanayız.

DYP Daha erken. Kendi anadillerinde zaten anlaşıyorlar. Ama bu konuda endişeler var. Türkiye henüz buna hazır değil. Önce çimento lazım.

RP İnsanlar Allahın eşit olarak yarattığı, eşit haklara sahip kullarıdır. Bir insanın kendi anadilinde konuşması kadar doğal birşey olamaz. İngilizce, Almanca eğitim yapan kolejler açacaksınız, Kürtçeye izin vermeyeceksiniz, böyle şey olmaz. Bunun tek sınırı bizim ayrılığımıza, parçalanmamıza sebep olmamasıdır. "İnsanlar birbirininin kardeşidir" sloganının geçerli olmasıdır. Hepimiz müslümanız, beraber savaştık vatanı koruduk.

11. Koruculuk uygulaması konusunda ne düşünüyorsunuz?

SHP Koruculuk uygulamasını kaldıracağız.

DYP Kaldıracağız. Sebebi devletin ihale edilemeyecek en önemli görevlerinden biri de güvenliktir.

RP Temel insan hakları içinde değerlendirilebilecek birşey. Bir tek koruculuk yetmez, herşeyi düzeltmemiz lazım. Devlet görevlileri halka şefkat göstermelidir.

Oğuzhan Asiltürk (RP)

12. ABD yönetimlerinin Türkiye'deki askeri darbelere destek verdikleri yönünde güçlü belirtiler var. İktidar olmanız halinde Türk-ABD ilişkilerini bu yönde yeniden gözden geçirmeyi düşünüyor musunuz?

SHP Bu yorumların sonucunda Türkiye, Ortadoğu'da paylaşım savaşında pay arayan emperyalist amaçlı bir ülke konumuna düşürülmüştür. İktidarımız Türkiye'de yeni bir anlayışın işbaşına gelmesi demektir. Seçim sloganımız onurlu, sağlıklı ve varlıklı bir Türkiye'dir. Bu anlamda Türk-ABD ilişkilerini onurla yürüten bir ülke olma yolunda değişimler yapacağız.

DYP Darbe destekçiliği, ispatı son derece güç bir illiyet rabıtası. Geleneksel dostluğumuz var. İçişlerine karışmama esastır, iyiniyet esastır. Birlikte imza koyduğumuz anlaşmalar esastır.

RP Biz sadece ABD'yle değil, bütün ülkelerle bizim temel haklarımıza saygı duyulacak bir ortamda ilişki kuracağız. Kimse bize menfaatlerini dikte ettiremeyecek. 1974'de üsleri biz kapattık. Bugün de biz gelirsek Kıbrıs'ı kurtarırız, yoksa Kıbrıs'ı verecekler ■

Kürt coğrafyasında seçim manzaraları

Nutuklara inanan yok

Faysal Dağlı

Seçim Türkiye'de en çok Kürtleri ilgilendiriyor, ancak Kürtlerin seçime aynı ilgiyi gösterdikleri söylenemez. Genel kanı, seçim sonrası hükümetin rengi ne olursa olsun Kürt sorunu konusunda farklı tabloların çıkmayacağı. HEP'in katılımı ise Kürtler açısından sadece "taktik hareket" olarak nitelendiriliyor.

Eskiden seçim kokusu yayılır yayılmaz, kollar sıvanır, tek oy hesabı bile yapılarak, zamanında selam bile verilmeyen, uğranılmayan yollar aşındırılır, lacivert takımlarla gecekondu semtlerine bile gidilerek "namusa dair" sözler verilir, insanlardan oy toplanmaya çalışılırdı. Seçim dönemleri Türkiye'de her zaman yaşamın en renkli olduğu, gazetecilerin haber sıkıntısı çekmediği, yoksulların vaadlere doyduğu dönem olmuştur. "Ey" diye başlayan nutukların ardından gelen sözlerle halkın sorunları baştan sona anlatılır, bunlara çeşitli çözüm yolları önerilirdi. İnsanlar sapacakları başka bir yolları olmadığı için politikacıların nutuklarını avuçları patlarcasına alkışlar, oy verecekleri adamların iktidara gelmeleri halinde yaralarına derman olabileceğini umut ederlerdi. Bu umut birkaç yılda bir tazelenir, şanslar bir başka seçim döneminde denenirdi.

Kürdistan'da SHP-HEP ittifakı ilk dönemler oldukça tepkiyle karşılandı. Kürtler, HEP'i kuran milletvekillerini partiden atan İnönü'yü, Ecevit, Demirel veya Özal'dan farklı değerlendirmiyorlar. İttifak'ın zamanla kabul görmesi, HEP listelerinden seçime giren adayların niteliğiyle doğrudan ilintili.Seçimin gündeme gelip, HEP'in sokulmayışı ilk zamanlarda boykot eğilimini gündeme getiriyordu. Ancak boykotun çok fazla yarar getirmeyeceği ve bunun düzen partilerine yarayacağı, seçim yasasına göre bir oyla bile milletvekili çıkarılabilmesi tabanın ittifak arayışına yol açtı.

Evet, bu manzaralar Türkiye'nin batısında belki halen süregeliyor. Ancak, Kürtlerin yaşadığı coğrafya için aynı şey söylenemiyor artık. Cizre'de, Midyat'da, Diyarbakır'da, Kulp'un dağlık köylerinde insanlar artık eski hesapların umuduyla yatmıyor, kravatlı, bozuk Türkçeli adayların "inşallah"lı nutuklarına inanmıyor. Ve önemli bir değişim yaşıyor Kürt insanı: Seçim nutuklarının "kaç paralık" olduğunu, zihnini fazla kurcalamadan kavrayabiliyor. Bunun da ötesinde seçimin "kaç paralık" olduğunu biliyor.

Bölgede özellikle sağ partilerin adaylarının belki de en büyük sıkıntısı, mitinglerde ne söyleyecekleri. Diyarbakır'da ANAP'lı bir milletvekili adayı, kendisini düşündüren en önemli sorunun bu olduğunu saklamıyor. Nasıl oy isteyecekler, karşılığında ne vaad edecekler. Klasik politikada vaadler bitmez, ardı gelmez ama Kürtlere verilecek vaad bile kalmamış. Çünkü Kürt sorununun partiler üstü olduğunu onlar da biliyor, kendi parti pratikleri bunu defalarca teyid ediyor.

Seçime 20 günlük bir zaman kalırken Diyarbakır ve çevre yerleşim birimlerinde utangaç bir seçim havası var. Etrafta rengarenk parti bayrakları, videolu, hoperlörlü avaz avaz yayınlar, duvarları süsleyen aday fotoğrafları yok.

Herkes bölge insanından oy istemenin "Kürt sorununda" kilitlendiğini biliyor ve adaylar o konuda kendilerinin ve partilerinin boyunu aşan "şeyler" söylemeye cesaret edemiyor.

Bölgede ANAP sadece fiziki olarak var. Kürtlerin en geri kesimleri bile "ANAP'a oy vereceğiz" diyemiyor. ANAP'lıların oy iste-

yemediği bir yerde kimse ANAP'a oy vereceğini söylemeye cesaret edemiyor. Buna rağmen bölgedeki güvenlik teşkilatlarının, yani resmi oyların belki birkaç ANAP'lıyı çıkarabileceği hesapları yapılıyor. Bu duruma rağmen ANAP içinde bir çekişme de görülmekte. Parti merkezi Kürtlerden giderek uzaklaşmakta iken adaylar, "bir yolunu bulup Kürt oylarını nasıl kapabiliriz" hesabı yapıyor. ANAP'ın Diyarbakır listebaşı, eski İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu. Ancak Aksu'nun Kürtlerin en nefret ettiği isimlerden biri olması, yerel ANAP örgütlerinin büyük tepki göstermelerine yolaçıyor. Bir dönem Aksu ile sıkı ilişkiler kuran, ANAP'lı hacı ağa takımı bile Aksu'nun listebaşı yapılmasına karşı çıkmıştı. İkinci aday Nurettin Dilek, Aksu ile aynı listeden seçime girmemeye "önemli şeyleri" üzerine yemin etmişti. Ancak Aksu'nun ANAP'taki eski hukuku nedeniyle listebaşına geçirilmesine de engel olamamışlardı. Aksu'nun Diyarbakır'a gelişini anons eden ticari bir minibüsün üstündeki hoparlörden utangaç ve cılız bir ses yayılıyor. İnsanlar dönüp bakmıyor bile. Ve hepsinin içinden küfür ettiği yüzlerinden anlaşılıyor.

DYP, ANAP'a göre biraz daha canlı. En azından denenmemişliklerini öne sürüyorlar.Ve oy uğruna DYP'li ağa, şeyh takımı kendilerinin de Kürt olduğunu, bundan gurur duyduklarını filan söylüyorlar. Ancak DYP'nin de esas potansiyel olarak bölgedeki resmi oyları hedeflediği açık. Hatta bu kez resmi oyların DYP'ye gideceğine dair karar alındığı söylentileri dolaşıyor. Yani resmi çevreler bu seçimde DYP'yi destekleyeceklerine dair kendi aralarında karar almış.

Refah'ta ise tam bir hayal kırıklığı esiyor. Kutsal İttifak'ın imzalanması öncesinde "bölgede HEP'in rakibiyiz ve en az 20-30 milletvekili çıkarırız" diyen Refah'çılar, Türkeş'in Refah'dan adaylığının kesinleşmesi üzerine toptan istifa kararı aldı.

HEP'in seçim dışı bırakılmasından sonra Refah'la işbirliği yapacağı söylentilerinin dolaştığı dönemlerde, bölgedeki Refahçılar Genel Başkanlarının demokratlığıyla övünüyor, "biz düzen partisi değiliz, Kürt sorununu ancak biz çözeriz" cakalarıyla parlamentoda dördüncü, hatta üçüncü parti olabilme hayalleri kuruyorlardı. Ancak hummalı faaliyet Türkeş'in adıyla kirleniyor. "Genel Demokrat Başkan Erbakan" Türkeş'i Kürt oylarına tercih ediyordu.

Kutsal İttifak öncesi Refah'ın bölgede azımsanmayacak bir gücünün olduğu gerçekti. En azından Refah'ın gerilla hareketine keskin bir tavır almayışı, Kürt sorununu "ümmetçilikle" de olsa anımsatması Refah tabanının hiç olmazsa dağılmamasına ve bölgede propaganda yapmasına olanak tanıyordu. Yani insanlar, Refah'a oy verdiklerini söylediklerinde yüzleri kızarmıyordu. Ancak "Demokrat" Erbakan, faşist Türkeş'le seçim evliliği yapınca en güçlü tepkiyi Kürtlerden alıyordu. Birkaç gün caddelerde sallanan Refah bayrakları Türkeş'le ittifaktan sonra indiriliyordu. Refah merkezlerinde "Irkçılarla ittifaka hayır" sloganları yazılıyordu.

Gelişmeler üzerine bölgedeki il ve ilçe teşkilatı Refah davasından ricat ediyordu. Bunlar arasında bölgedeki partinin en güçlü olduğu Batman, Bingöl, Diyarbakır, Cizre gibi önemli merkezler vardı. Refah' ın en önemli adamlarından Güneydoğu Örgütlenme Sekreteri Altan Tan, Kutsal İttifak'ı "Erbakan faşizmi parlamentoya taşıyor" diye yorumladıktan sonra yollarının ayrıldığını belirtiyordu. Refah'çılar HEP ve SHP ittifakı ile RP ve MÇP ittifakını "kontrgerilla operasyonu" olarak niteliyor.

Yine Refah'çıların ileri gelenleri tabanlarının HEP'e oy vermesini istemediklerini belirtiyorlar. Ancak bu oyların sağ partilere de gitmeyeceği düşünülünce

RP ve MÇP ittifakı üzerine bölgedeki il ve ilçe teşkilatı Refah davasından ricat ediyordu. Bunlar arasında bölgedeki partinin en güçlü olduğu Batman, Bingöl, Diyarbakır, Cizre gibi önemli merkezler vardı. Refah' ın en önemli adamlarından Güneydoğu Örgütlenme Sekreteri Altan Tan, Kutsal İttifak'ı "Erbakan faşizmi parlamentoya taşıyor" diye yorumladıktan sonra yollarının ayrıldığını belirtiyordu. Refah'çılar HEP ve SHP ittifakı ile RP ve MÇP ittifakını "kontrgerilla operasyonu" olarak niteliyor.

farklı seçenek kalmadığı yine başka Refah'çılarca dile getiriliyor.

Ecevit'in sağa çarkıyla birlikte DSP'nin adı da artık sağ partiler arasında anılıyor. Ve bölgedeki belki en cılız parti olarak DSP görülüyor. Ecevit, son zamanlarda HEP'e yönelik saldırılarıyla birlikte, Kürtlerin adını küfürle andığı şahsiyetler arasına girdi. Seçim propagandasını nasıl yapacağız kaygısı taşıyanlardan birisi de DSP.

Bu arada Diyarbakır'da ilginç bir gelişme oldu.Bir sabah ansızın Diyarbakır'ın Ofis semtindeki Gevrun Caddesinde bir binanın ikinci katında asılmış bir MÇP tabelası görünüyordu.Görenler gözlerine inanamamış olacaklar ki birikmeye başladılar.Binanın önü bir anda ana-baba gününe döndü.Aşağıdaki kalabalık ve homurdanma üzerine binadakiler MÇP tabelasını kaldırmak zorunda kalmışlar.Diyarbakır'da seçimlik bir MÇP teşkilatı kurulmuş. Kurucular kiraladıkları binaya MÇP tabelasını asıp kaçmışlardı.Tepkiden çekinen MÇP'liler bir daha tabela asmıyorlardı.Bir süre sonra MÇP hikmeti anlaşılıyordu.ANAP'taki iç çekişmelerden dolayı partiden ayrılan bir grup ağa takımı ANAP'a muhalefet ve hınzırlık olsun diye MÇP'yi kurmuşlardı.Gazetecilerin soruları üzerine eski ANAP'lı, MÇP il başkanı Yentürk, Kürtçülük yapıyor, Türkeş'in aslında iyi bir adam olduğunu, Kürtlerin onu yanlış anladıklarını ve eğer Kürtler bağımsız bir devlet kurmak istiyorlarsa buna saygı duyacaklarını söylüyorlardı.Doğru dürüst Türkçe bilmeyen Yentürk, birkaç gün sonra partinin kapısını kilitliyordu.

Sosyalist Parti de örgütlenme açısından sağ partilerden farklı bir durum sergilemiyor. Perinçek'in Kürt raporundan sonra Kürtlerin istifası Sosyalist Parti'yi, tabela partisi olma durumuna düşürmüştü. Ancak yine de en rahat propaganda yapabilme olanağına SP'liler sahip.

SHP-HEP ittifakı ilk dönemler oldukça tepkiyle karşılandı. Kürtler, HEP'i kuran milletvekillerini partiden atan İnönü'yü, Ecevit, Demirel veya Özal'dan farklı değerlendirmiyorlar. Devletin son zamanlarda HEP'e yönelik operasyonları, Vedat Aydın'ın öl..ürülmesi ve HEP'in seçime sokulmaması, bu partinin halk arasındaki prestijini olumlu yönde etkilerken, HEP yöneticilerinin tavırları ise halkın gözünden düşmelerine yol açıyordu. Ancak insanlar sonuçta bu adamların da değiştirileceğini düşünerek şimdilik katlanmayı tercih ediyorlar.

İttifak'ın zamanla kabul görmesi, HEP listelerinden seçime giren adayların niteliğiyle doğrudan ilintili. Seçimin gündeme gelip, HEP'in sokulmayışı ilk zamanlarda boykot eğilimini gündeme getiriyordu. Ancak boykotun çok fazla yarar getirmeyeceği ve bunun düzen partilerine yarayacağı, seçim yasasına göre bir oyla bile milletvekili çıkarılabilmesi tabanın ittifak arayışına yol açtı. Refah'ın SHP'den daha geri oluşu, SP ile de barajı aşamama kaygısı ittifak seçeneğinin SHP üzerinde yoğunlaşmasını birlikte getirdi. Ancak bu kez olay adaylar üzerinde düğümleniyordu. Seçim bölgelerinde kabul gören adayların listelere yerleştirilmesi, tabanın böyle bir ittifakı idrak etmesini hızlandırıyordu.

İttifak diğer yanıyla bölgedeki SHP'lilerin de işine yaradı. Parti içinde herhangi bir itibarı olmayan seçim bölgesinde de sevilmeyen bir çok isim bu ittifak sayesinde bir dönem daha parlamentoya mesai olanağına kavuşuyordu.

Listelerin hazırlanması sırasında HEP'te kimi sıkıntılar başgösterdi. Özellikle şimdiye kadar bir varlık gösteremeyen, kendi seçim bölgelerinde itibarı kalmayan birkaç HEP'li milletvekili daha "HEP'in iç dengeleri" gereğinde "cebren" liste başlarına oturuyorlardı. Halkın en kızdığı durumlardan biri de buydu.

Tüm bunlar bir yana, Kürt'lerin seçimden fazla bir umarı yok. Seçimlere katılmanın gerisindeki asıl neden; parlamentonun girilmesi gereken bir alan olarak görülmesi. Parlamentoda halkın çıkarlarını cesaretle savunacak, klasik politikacı boyutları dışında birkaç milletvekilinin varlığının en azından bölgedeki uygulamaları yansıtabileceği, seçim sonrası HEP'i yaşatabileceği ve tüm karşı tedbirlere rağmen halkın iradesinin parlamentoya adam sokacağını göstermesi gibi nedenlerden dolayı önemli görülüyor ■

DYP'nin 500 günü

Model değil "maliye programı"

Aslan Başer Kafaoğlu

Birçok solcunun zannettikleri gibi değil sorunlar. . Sağcılar seçimin sonucunun halka ekonomide neler yapacaklarını iyi anlatmadan geçtiğini biliyorlar. 1983'de Turgut Özal TV'de kendisinin yepyeni bir ekonomik düzen yaratacağına halkı inandırma sayesinde iktidar olmuştu. Bunu anlayan Demirel halka inandırıcı saydığı bir ekonomik programı sunarak seçim kampanyasına başlıyor. Prof. Tansu Çiller bu anlayışa uygun bir program hazırladı. Kendisine Hazine eski Genel Müdürü Tunç Bilget engin deneyimi ile yardımcı oldu. Mehmet Dülger, eski Sanayi Bakanı Mehmet Gölhan, DYP'nin gedikli adayı Prof. Memduh Yaşa ve birçok akademisyenin de çorbada tuzu var.

Ne diyor DYP'nin sözcüleri? "Biz ekonomiyi 500 günde düzlüğe çıkarırır ve bir seçim döneminde herkesi (yani sahip olmayanları) bir ev ile bir araba sahibi yaparız. Ekonomide enflasyonu ilk yıl yüzde 32'ye ve daha sonra da yüzde 10'un altına çekeriz."

Programın ilk aşaması "Beşyüz gün programı" idi, sonra 18 Eylül'de Tansu Çiller'in yeni açıklamalarıyla kapsamı daha da genişledi.

Model "Türkiye'nin kaynağı var" tabanına oturtulmuştur. Belki de bu ANAP'ın yağmacı düzenine daha iyi vurma niyetiyle yapılmıştır. Ama bu yanlıştır. Ülkenin kaderi üretimin artırılmasından geçer. Bu da ağır sanayiden geçer. Modelde bu da yeralmamıştır.

Hedefler doğru mu?

Aslında programda pek yeni birşey yok. Klasik bir anlatımla başlanmış, alışılmış sözlerle bitirilmiş. Tıpkı bu ismi taşıyan diğer programlar gibi (örneğin Şatalin'in 500 gün programı) reçeteler sıralanmış. Önce şuradan başlayalım, acaba Tansu Çiller'in hedefleri doğru mu?

500 gün programında hedefler şöyle sıralanmış:

- Her yıl ortalama yüzde 6 ile 8 arasında büyüme. Bu noktada duralım.. Acaba yüzde 6 net büyüme ile ne anlatılmak isteniyor? Eğer dış faiz ödemesi çıkarılmadan yüzde 6 büyüme kastediliyorsa, bu net yüzde 3.5'lik bir büyüme anlamına gelir ve hiç bir işe yaramaz. Yüzde 8'lik büyüme ise net yüzde 5.5'lik büyüme demektir, bazı işler yapmayı mümkün kılar.
- İstihdamda her yıl yüzde 8-10 artış. Bunun da nasıl yapılacağını bilmiyoruz ama yeterli bir adımdır.
- Enflasyonun birinci yıl yüzde 30'a, daha sonraki yıllarda ise tek haneli rakamlara çekilmesi..
- Kamu borçlarının azaltılması.
- Ücret ve maaş artışları.
- Gelir dağılımının düzeltilmesi.
- Dış ticaret açığının ihracat artırılarak kapatılması.. (Bu çok önemli çünkü ihracat artırarak, borç ödeyerek enflasyonu azaltmak çok zor.)
- Her aileye ünlü "iki anahtar" verilmesi.

Sonuç olarak, aslında bu program, "her iyi şeyi" altalta sıralayıp, kamuoyuna kabul ettirme programı.

Birbirine Zıt Vaatler

Herkesin en çok merak ettiği, kuşkusuz, enflasyonun nasıl yüzde 30'a indirileceği... Yukarıdaki reçetelerde bunun olasılığı yok. Enflasyon ülkenin kaynakları ile harcamaları arasındaki açığın para basılarak finanse edilmesinden doğar. İhracatı artırma, kaynakları ilk bakışta artırıcı bir olay gibi görünür. Oysa aslında

Uzmanlar Çiller'in vergi hedefini neden çok hayali buluyorlar?

■ Ücretlinin ilk vergi dilimini yüzde 10'a indirmek devlet hazinesini anında etkiler. Devletin vergi geliri yıldırım hızıyla düşer.

■ Asgari ücret vergi dışı kalırsa 4 milyon ücretli için devlet, kişi başına 150 bin lira vergi gelirinden hemen yoksun kalır.

■ Peşin vergi ve Bağ-Kur affını da eklersek DYP'nin vergi reformunun hepsi gelir azaltmaya yöneliyor. Gelir artırıcı önlemler ise net değil.

■ Bu reform paketine göre DYP, toplumdaki belli bir kesimin vergi yükünü artırmak zorunda değil, buna mahkum. Ama bu kesim kim, o belli değil.

■ Reform paketinde verginin yaygınlaştırılacağı varsayımı var. Ama vergi yaygınlaştırması bir reform olmaz, olsa olsa bir vergi revizyonu olur. Bir revizyon da ne kadar tutarlı olursa olsun ilk yıl 20 trilyon vergi artışı getirmez.

■ Bugünkü Türkiye şartlarında tüm istisnalar kaldırılıp, kurumlar vergisi tamı tamına alınıp, yüksek kazanandan da yüksek vergi toplarsan, faizden, hisse senedinden, tahvilden, repodan vergi alırsan bu bir reform olur.

■ Eğer varsa potansiyel ve büyümeyi durdurmayı, yabancı sermayenin dışarı kaçmasını, yerli sermayenin de yatırıma küsmesini göze alabiliyorsan bu 20 trilyonu toplayabilirsin.

■ Vergi vermenin sorumluluğunu sadece yeminli muhasebecinin üstüne yıkmak sorunu çözmez. Vergi kaçağı durmaz ■

Milliyet (20.9.1991)

kaynakları azaltıcı bir olaydır. Bir ülke dış ticaret açığı verdikçe dış kaynaklardan daha çok yararlanıyor demektir. Dış ticaret açığı aslında enflasyon oranını düşürür. Çünkü para ile mal toplamları arasındaki açığı mal arzını (sunuluşunu) artırarak kapatır. Hem enflasyonu bir yılda yarıya düşürmek hem de "ithalat-ihracat" farkı dolayısıyla meydana gelecek fazla mal sunusunu azaltarak bunu yapmak hesaplara sığar birşey değildir. Aslında bir ciddi ekonomist bunu bir seçim bildirgesinde bile iddia etmez, etmemeliydi.

Aslında hata Tansu Çiller'in temel kabulünde meydana çıkıyor: Türkiye'nin kaynağı var. Aslında bu önerme yanlış. Türkiye'nin kendi hedeflerini gerçekleştirecek kaynağı yok. Bütün azgelişmiş ülkelerde kaynak kıtlığı asıl... Enflasyonun temel nedeni iktidarların ve muhalefetin bunu kabul etmeyişi. Yanlış politikalar bu derdin sonucu olan enflasyonu şahlandırıyor ama temel neden azgelişmiş ülkelerde kaynak kıtlığıdır. Fakat Tansu Hanım bunu kabul etmiyor. Ona göre "Türk ailesi gelirinin yüzde 25'ini tasarrufa ayırabilirse ve bu tasarrufun dörtte birini konut edinmeye tahsis edebilirse ve tüketiminin sadece yüzde 20'sini otomobil harcamasına ayırabilirse, beş yıl içinde kendi evinin ve otomobilinin sahibi olur". Ve bunun için, Tansu Hanıma göre:

"... gelir dağılımını düzeltmek yeter. ANAP gelir dağılımını bozduğu için, şimdi bu onlara anlaşılmaz geliyor.... gelir dağılımı 1980'deki gibi olsaydı, her ailenin... bir konutu ve otomobili olurdu."

Oysa Olmazdı

Bunun ilk kanıtı, 1980'lere kadar AP iktidarı zamanında, o gelir dağılımında gerek konut ve gerek otomobil edinmede Tansu Çiller Hanımın rakamlarından geri kalınmasıdır.

İkinci kanıt şudur: Türkiye, gelirinin net yüzde 25'ini tasarruf edebilse zaten birçok derdi biter ama o hamleyle bile tasarrufunun dörtte birini konut edinmeye ayıramaz. Yukarıdaki hesapta bir Ali Cengiz oyunu var. Tasarruftan yüzde 25 oran konut edinmeye ayrılacak, ayrıca tüketimin yüzde 20'si oto alımına tahsis edilecek. Aslında bu tasarrufun yüzde 25 değil yüzde 40 dolayında olması demek.

Her aile bu hesaba göre hem gelirinin yüzde 25'ini tasarruf edecek ve hem de tüketiminin- yani geri kalan yüzde 75'in- yüzde 20'sini de -yani gelirinin yüzde 15'ini daha- otomobil için tasarruf edecek. Yani tasarrufu yüzde 40'ı bulacak. Tansu Çiller modelinde bunun gibi başka yanlışlar ve aldatmacalar da var. Şöyle:

Tansu Çiller -veya DYP- modelinde Türkiye yüzde 25 tasarruf yapacak, bunun dış borçlar artırılmayacağına göre en azından yüzde 3'ü faiz dış ödemelerine gidecek. İç borç azalacağına -en azından artmayacağına göre- bakılarak yüzde 1.5 da iç borç faizine gidecek eder yüzde 4. İhracat artırılacaksa ona da bir yüzde 1 ayıralım ve konuta da yüzde 6.25... Bu rakamları altalta yazınca -hadi oto alımına gidecek bir yüzde 15'i unutalım- ve toplayınca yüzde 11.5 ediyor. Kalan yüzde 13 ile Türkiye ne yapacak? GAP nereden finanse edilecek? Sanayi kapasiteleri nasıl artırılacak? İşsizliği azaltacak ve her yıl yeni yüzde 8-10 ek istihdam

yaratacak sanayi kapasiteleri nasıl kurulacak? Hangi kaynakla?

Başka Bir Çelişki

Başka bir çelişki de kamu kesiminin küçültüleceği ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin düzeltileceği konusunda... Gelir dağılımındaki adaletsizlikde iki önemli dengesizliği düzeltmek ilk koşuldur:

- Bölgeler arası gelir dağılımı dengesizliği. Bu dengesizliğin özel kesim ağırlıklı bir modelde azalmayıp artacağı Özal modeli ile belli olmuştur.

- Kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki gelir dengesizliği... DYP bunu da özel kesimli ağırlıklı bir modelle nasıl düzeltecek?

Başka bir çelişki, bir yandan özel kesime daha ağır vergiler konacağı ve öte yandan özelleştirmenin sürdürüleceği. Acaba bu nasıl olacak? Özel kesim hem daha fazla vergi ödeyip, hem de nasıl kamu kesiminden hisseler ve tesisler alacak?

Vergi Önlemleri Hayal

Tansu Çiller programında, ilk yılda enflasyonu düşürmek için uygulanacak şok önlem, 20-27 trilyon liralık ek vergi geliri sağlamak. Her şeyi bırakalım, vergicilikte alınan önlemler, o yıl değil ertesi yılda sonuç verir. Bu nedenle DYP'nin alacağı ilk vergi önlemlerinin sonucunun tam olarak alınması bir yıl sonraya kalacaktır.

Ayrıca 20 Eylül günlü Milliyet gazetesindeki eleştirilerin ve belirtilen noksanların hepsine katılıyorum. Bir de şu var: Bu toplamda ek vergi alınan bir ekonomi, bugünkü ekonomiden çok farklı olacaktır. Önlemler öyle bir ekonomide başka sonuçlar verecektir.

Herkesin en çok merak ettiği, kuşkusuz, enflasyonun nasıl yüzde 30'a indirileceği... Yukarıdaki reçetelerde bunun olasılığı yok. Hem enflasyonu bir yılda yarıya düşürmek hem de "ithalat-ihracat" farkı dolayısıyla meydana gelecek fazla mal sunusunu azaltarak bunu yapmak hesaplara sığar birşey değildir. Aslında bir ciddi ekonomist bunu bir seçim bildirgesinde bile iddia etmez, etmemeliydi. Aslında hata Tansu Çiller'in temel kabulünde meydana çıkıyor: Türkiye'nin kaynağı var. Aslında bu önerme yanlış. Türkiye'nin kendi hedeflerini gerçekleştirecek kaynağı yok. Bütün azgelişmiş ülkelerde kaynak kıtlığı asıl... Enflasyonun temel nedeni iktidarların ve muhalefetin bunu kabul etmeyişi.

Asıl Eksiklikler

Buraya kadar anlattıklarımız üzerinde basında duruldu. Şimdi modelin bizce temel, en önemli iki noksanını belirletim. Birinci noksan, Türkiye ekonomisinin her gelişmiş ve azgelişmiş ekonomide olduğu gibi ve bugün 1980'lerden çok daha yüksek oranda dış dünyada olup bitenlerce etkileneceğinin unutulmuş olmasıdır. Dış dünyada kredi mekanizmalarının ve mal hareketlerinde yönlenmenin nerelere gittiği modelde yeralmamıştır.

Dünya dolar enflasyonunun yarattığı ek kaynaklar 1980'lerden farklı biçimde kullanılacaktır. Bunun bazı işaretleri vardır. Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği ile Afrika kıtası bu yeni yönelmede ayrı bir seçenek oluşturacaktır. Böyle bir kaynak dağılımının dünyayı etkileyeceği, raporda, modelde yeralmamıştır.

İkincisi model "Türkiye'nin kaynağı var" tabanına oturtulmuştur. Belki de bu ANAP'ın yağmacı düzenine daha iyi vurma niyetiyle yapılmıştır. Ama bu yanlıştır. Ülkenin kaderi üretimin artırılmasından geçer. Bu da ağır sanayiden geçer. Modelde bu da yeralmamıştır.

Özetle DYP'nin modeli hele kentleşmedeki, yerel yönetimlerdeki problemlere hiç değinmeye bile lüzum görmediği de düşünülürse, bir "model" adını almaya bile layık olmayan bir "maliye programı"dır. Hem de hiçbir bilimselliği olmayan kategoriden.. ■

"Partilerüstü politika"dan "partiler için politika"ya

Türk-İş'de seçim komedisi

Ülfet Taylı

Emin Kul, Türkiye Denizciler Sendikası Başkanı. 1986-89 döneminde Türk-İş'in genel sekreteriydi. Mart-Nisan eylemleri bu dönemde yaşandı. İşçiler sokakta "hükümet istifa" sloganı atarken Türk-İş yönetimi de aynı söylemi kullanmakta sakınca görmüyordu. *"Siyasal iktidarın uyguladığı ekonomi politika ile geniş kitleleri ağır güçlükler ve hayat pahalılığı altında ezdiği"* belirtilen 15. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda Emin Kul'un da imzası var. Emin Kul şimdi iktidar partisinin milletvekili adayı ve Türk-İş sendikacılığının somut örneklerinden yalnızca biri.

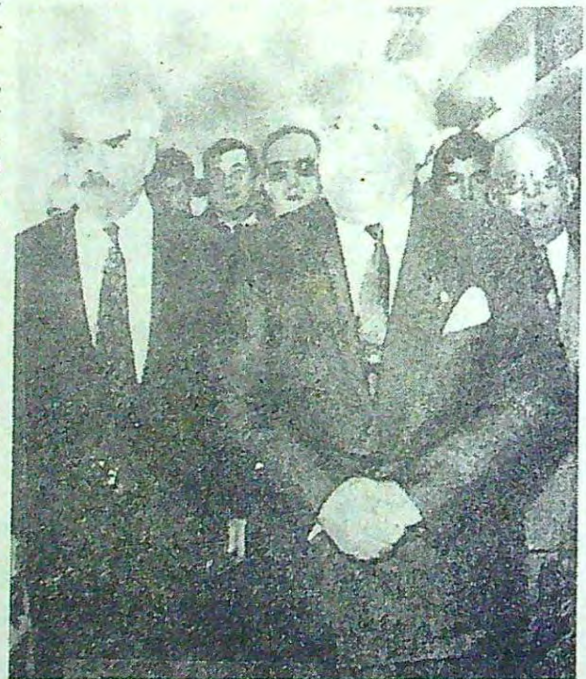
Kuruluştan bu yana Türk-İş'in siyaset yapma anlayışı büyük değişikliklere uğramadı. "Partilerüstü politika"nın açık açık savunulduğu, siyasetle sendikacılık arasına sınırlar konmaya çalışıldığı dönemlerde de, sendikacılarla partiler arasında yakın ilişkiler, sendikacıların milletvekilliğine soyunması vb. "adetden"di. Siyaset yasağı ya da resmi adıyla "partilerüstü politika" tabii ki işçiler içindi. Yöneticiler bu açıdan bakıldığında ilkelere sonuna kadar sahip çıkıp işçileri siyasetin dışında tutmayı başarırlardı doğrusu. Nasıl mı? Bu dönem olduğu gibi "seçim kampanyası"nı sanki ilk kez duyuyormuşcasına parti liderlerini dinlemekle, talepleri sıralamakla, Başkanlar Kurulu toplantılarıyla geçiştirerek. Kağıt üzerinde kalan talepler için üye kitlesini harekete geçirmeyerek. Sonra da durumu Şevket Yılmaz'ın geçenlerde yaptığı açıklamada olduğu gibi "kurtarmaya" çalışarak:

"Herkesin siyasi kanaatine hürmetimiz olduğuna göre, siyasi tercihleri doğrultusunda çeşitli partilere müracaat edenlere, ne yapalım yani 'hayır' diyemeyiz. Bizden müsaade almıyorlar ki, bu tabanda da herhangi bir bölünmeye yol açmaz. Biz şu partiyi destekleyin demiyoruz, onlar bir sıkıntı yaratmaz. Herkes siyasi tercihlerine göre oy kullanacağına göre, kimsenin oyuna da kimsenin ipotek koymaya hakkı yoktur. Tercihini o şekilde yapıyor, o şekilde hareket ediyor. Müracaatını yapmıştır, bu siyasi bir tercihtir. Biz de siyasi tercihlere müdahale herhalde demokrasiyi yanlış anlayanlara ait"

Hava-İş Genel Başkanı Atilay Ayçin, seçimlere bir aydan az zaman kalmışken; erken seçim politikasının, seçim sonrasında işçilerin karşı karşıya kalacakları saldırıların henüz hiçbir düzeyde tartışılmadığını anlatıyor. Seçimlerin Türk-İş'e getirdiği tek canlılık aday sendikacıların sık sık Ankara'ya gitmeleri ve Kızılay'daki Türk-İş binasında parti yöneticilerinin ziyaretleri nedeniyle yapılan hazırlıklar. Atılan geri adımın herkes farkında. Belediye İş Sendikası Genel Başkan Vekili Hasan Soysal *"Türk-İş'in önemli yerlerinde görev yapmış bazı sendikacılar değişik partilerden aday. Bu yüzden herhangi bir parti hedef alınmak istenmiyor. Bir de 'ya koalisyon çıkarsa korkusu' var. 26 Mart sonrası tavrımızdan geri adım atmaz olur muyuz? Tabii ki attık. Sokaklarda 'hükümet istifa' diye bağırmıyor muyduk?"* diyor.

DYP liderini ağzı açık dinleyen yönetimin karşısında savunulması mümkün en radi-

Demirel'in ANAP'ın ekonomik politikalarıyla ilgili bütün iddiası "işin ehline bırakılması" gerektiği.. TÜSİAD üyeleri de ANAP'la DYP arasında bu bakımdan fark olmadığını vurguluyorlar. Gelgelelim Türk-İş yöneticileri bu gerçeği anlamakta güçlük çekiyor. Demirel'in Türk-İş'te yaptığı konuşmada attığı bol keseden vaadler çoğu sendikacı tarafından "İstediğimiz herşeyi bizden iyi savunuyor" sözleriyle karşılandı. Türk-İş yönetimi 1989 Aralık ayında yapılan 15. Genel Kurul'da önüne erken seçim hedefini koyduğunu açıklamıştı. Şimdi, 20 Ekim'de erken seçim var. Ancak Türk-İş'in ne yapacağı hala ortaya konmuş değil.

kal tavır, ANAP'la birlikte DYP'yi de hedefleyecek bir politika gibi görünüyor. Petrol-İş Başkanı Münir Ceylan bunu şu sözlerle dile getiriyor:

"ANAP'a hayır' demek yeterli değil. ANAP bir anlayışı temsil ediyor. Bu anlayış işçiye büyük zararlar verdi. Uygulamalar bize büyük acılar ve hak kayıpları getirdi. Aynı anlayışı savunan bir başka partiye 'evet' denilebilir mi? Taleplerimiz var, ama artık bu talepleri lafla ifade etmek yeterli değil. Bunları zaten herkes biliyor. Ne yapacağımız önemli."

TÜSİAD yeni anayasa önerisini açıklayıp, seçim sonrası politikalarla ilgili tüm siyasal partileri birbirinden pek de farklı olmayan bir çizgiye zorlayadursun, Türk-İş henüz seçimlerde ne yapacağına bile karar verememiş durumda. Seçim sonrası aritmetiği nasıl oluşursa oluşsun, işçileri özelleştirme, kıyımlar ve ekonominin acı reçeteleri bekliyor. Türk-İş yöneticileriyle toplantısında, muhalefetteyken işçi hakları için parmağını kıpırdatmayan Demirel, vaadleri bol kesden sıraladı, hemen ardından memur sendikalarıyla ilgili ilk geri adımını attı. Bu, siyasal partilerin seçim sonrasında vaadlerini ne kadar çabuk unutacaklarının bir göstergesi. TÜSİAD önünde resmi geçit yaparken, sendikaları da unutmadıklarını göstermeye çalışanların, hangi mekanda daha içten davrandıkları çabuk anlaşılacak ■

Ekonomik anayasa önerisi

TÜSİAD şimdiden iktidarda

Çiğdem Çidamlı

Seçimlerden sonra, nasıl bir ülkede yaşayacağımızı görmek için, partilerin seçim bildirgelerine, "100 saatlik-500 günlük" programlarına değil, bütün bu programların, seçime girmeyen bir başka siyasi örgütün önerileri ve programı içinde nasıl işlerlik kazanacağına bakmak gerekiyor. Siyaset sahnesine politikacı kılığında çıkan bütün "aktörler", önceden yazılmış bir senaryoyu kim nasıl daha iyi oynayacak telaşı içinde birbirlerini itekleyip, programlarını kağıt parçalarına indirgerken, bu siyasi örgüt, seçim sonrasının "Anayasal rejim"inin yapıtaşlarını yerleştiriyor. Bugün, binbir türlü gözboyama ile kurulan seçim sandıklarından, kimin uygulayıcı olarak çıkacağı belli değil ama, bu uygulayıcıların, önermelerini icraat haline dönüştürecekleri bu siyasi örgüt, TÜSİAD, şimdiden iktidarda.

Anayasal Ekonomi Modeli

TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı "hepsi de iyi kalpli politikacılar" olarak nitelendirdiği siyasi parti liderlerini TÜSİAD salonlarında tek tek seyrettikten sonra, seçim rekabetinin en kızıştığı anda Türkiye'deki "seçim sorunu"nu Swissotel'de Fransız işadamlarına şöyle ifade etti: "Genel seçimler, ara seçimler, yerel seçimler, referandumlar..... bütün bunlar, iktidarlarda seçmenlerin cebine bir miktar para koymak isteği yaratıyor. TÜSİAD, seçimlerden sonra işbaşına gelecek hükümete sunmak üzere pek de sürpriz olmayan bir istikrar paketi hazırlıyor. Ancak ekonomik istikrarın çözümü asıl, politik arenada düğümleniyor". Politik arenadaki düğümü çözmek için, politikacıların tercihlerindeki aşırılıkları engelleyecek tedbirleri içeren bir "Anayasal ekonomi" modeli ile ilgili tartışmaların başlatıldığı da Eczacıbaşı tarafından Fransız işadamlarına iletiliyor. TÜSİAD'çılar kendilerinden emin bekliyorlar. Perde, oyun bittikten, programın uygulayıcıları "seçildikten" sonra açılacak.

Oyunda "seçmen" rolünü üstlenenler, "Anayasal Ekonomi" ya da "Ekonomik Anayasa" taslağını Fransız işadamlarından bir hafta kadar önce ve taslak kimbilir nerelerde tartışıldıktan sonra duydular. Onlar, rol gereği oylarıyla bu taslağı değil, bir takım partileri ve programları onaylayacaklarını sanıyorlar ki bu da zaten oyunun kurallarından. Farketmeden onaylayacakları "Anayasal Ekonomi" önerisi ise, TÜSİAD'la birlikte, diğer sermaye örgütlerinin talep ve önerlerini, uluslararası sermayenin işaret ettiklerine paralel bir model halinde "herkesin Anayasası" olarak dayatmakla kalmıyor. Bir takım "hukukçular" tarafından daha şimdiden "rasyonel öneriler" diye savunulan bu model, ekonomik-siyasi karar mekanizmalarının, denetimi daha sorunlu siyasi otoriteden bağımsızlaştırılıp, otomatik mekanizmalara; yani ya tekelci sermayenin doğrudan görevlilerince oluşturulmuş organlara ya da sınırı sermaye tarafından çizilmiş işleyişlere devredilmesini "Anayasa" haline getirmenin zeminini hazırlıyor.

Bugün, TÜSİAD, başta Odalar Birliği ve TİSK olmak üzere çeşitli sermaye örgütlerinin, krizin aşılması için siyasi iktidarlardan beklediği ortak paydaları bir Anayasa modeli halinde toparlarken, toplumda siyasi partiler dışında kalan aktörlerin hareket alanlarını da bir kez daha kendi çerçevesine sıkıştırmaya çalışıyor: Sermaye, saldırmak üzere bir kez daha birleşiyor.

TÜSİAD'ın Çeşme'de yapılan Yüksek İstişare Konseyi toplantısında açıklanan "Anayasal Ekonomi" önerilerinin özünü, kaynakların ve bunlarla ilgili karar alma mekanizmalarının sermaye tarafından daha fazla denetimi ile sermayenin ekonomi politikası önerilerinin Anayasal güvenceye kavuşturulması oluşturuyor. Eczacıbaşı önerinin özünü şöyle özetliyor: "Daha fazla vergi, daha az kamu harcaması, daha çok özelleştirme, daha az altyapı yatırımı, daha az oy demektir. Ancak bunların yapılması gerekiyor."

TÜSİAD siyasi partilerin bu uygulamaları gerçekleştirmelerini garantiye alabilmek için şunları zorunlu görüyor:

-Yeni bir ekonomik hakkın verilebilmesi için kimden ne kadar kaynağın kime aktarılacağının seçimler öncesinde açıklanması Anayasal bir zorunluluk olmalı.

-Vergi sisteminde yapılacak değişikliklerin seçimler öncesinde açıklanması ve bu değişikliğin yüzde 80 meclis çoğunluğuyla yapılabilmesi Anayasal bir zorunluluk olmalı.

-Siyasi iktidarın iç ve dış borçlanma ve para basabilme oranı Anayasada yazılı olmalı.

- 1982 Anayasası'nda siyasi iktidara ekonomik yaşama müdahale yetkisi veren hükümlerin son derece az olmasına karşın yeni Anayasada bunlar hiç yeralmamalı. Serbest

piyasa Anayasal bir kavram haline gelmeli.

-Kanun hükmünde kararnameler ve bütçe dışı fon uygulamasına son verilmeli. "Ekonomik istikrarı bozan, siyasi iktidar-özel sektör ilişkilerine gölge düşüren bu uygulamanın önüne geçilmesi gerekir."

-Özelleştirme ve bununla ilgili kurumlar Anayasal kurumlar haline gelmeli.

-Bütün bu denetimlerden sonra bile "Siyasi iktidarın Anayasal boşluklardan yararlanmasını engellemek için hükümet ve özel sektörün diyaloğunu sağlayacak bir Ekonomik ve Sosyal Konsey kurularak Anayasal bir kurum haline gelmeli." Ücret tavanlarından yatırımlara kadar bütün kararları oluşturup denetleyecek olan bu işadamları-devlet konseyinin altında, önemli alt konularda çalışacak alt konseyler oluşturulmalı.

Sermayenin Siyasi Örgütü TÜSİAD

Bir Anayasal model olarak biçimlendirilen bu öneriler, son yıllarda artan işçi militanlığı ve emekçi sınıfların hoşnutsuzluğu karşısında gündeme gelen "toplumsal uzlaşma" tartışmalarıyla birlikte ele alındığında, sermayenin seçim sonrasında yasallık ve anayasal rejim sınırlarını nasıl çizmek istediğini de gösteriyor.

Sermayenin en güçlü ve teçhizatlı örgütü durumundaki TÜSİAD, devleti yönetenlerle sermaye sahipleri arasındaki ilişkinin önderliğini 1970'li yılların sonundan beri sürdürüyor. 1979'da Ecevit hükümetine karşı başlatılan basın savaşından beri, çeşitli sermaye örgütlerinin ortak politikalar doğrultusunda birleştiği her önemli dönemeçte TÜSİAD'ın damgası var. 12 Eylül'ün ekonomik-siyasi politikalarının oluşturulmasından ANAP iktidarının kurulması ve icraatlarının önemli bir bölümünün desteklenmesine kadar, bu birleşik cephenin sözcülüğünü yapan TÜSİAD, yerli ve yabancı sermayenin isteklerinin birer "ekonomik rasyonalite" olarak topluma dayatılmasında da başlıca kanallardan biri oldu. Bugün, TÜSİAD, başta Odalar Birliği ve TİSK olmak üzere çeşitli sermaye örgütlerinin, krizin aşılması için siyasi iktidarlardan beklediği ortak paydaları bir Anayasa modeli halinde toparlarken,toplumda siyasi partiler dışında kalan aktörlerin hareket alanlarını da bir kez daha kendi çerçevesine sıkıştırmaya çalışıyor: Sermaye, saldırmak üzere bir kez daha birleşiyor.

Son bir yılda, ABD Temsilciler Meclisine sunulan Türkiye raporundan OECD ve IMF belgelerine, TÜSİAD raporlarından işveren sendikalarının demeçlerine kadar bütün sermaye çevrelerinin açıklamalarında aşırı ücret taleplerinin önüne geçilememesi, kamu harcamalarının ve açığının denetim altına alınamaması, ekonomi politikalarında istikrar ve bütünselliğin sağlanamaması, devletin iç ve dış piyasalarda kaynakları kurutarak özel sermayeye kaynak bırakmaması en önemli sorunlar olarak yeralıyor. Türkiye'nin "sanayileşmiş ülkeler" arasında Hindistan'dan sonra en düşük saat ücretiyle çalışan işçilere sahip olması, tekellerin ürünlerini istedikleri gibi fiyatlandırabilme yetkileri, bugüne kadar ülkeye akan yabancı sermaye düzeyi, teşvikler vs., bu sorunlarla ifade edilen krizin aşılmasına yetmediği noktada, sermayenin daha fazla bütünleşme ve kaynak aktarımına yönelik çözüm önerileri, istikrarı sağlayacak Anayasa maddeleri olarak karşımızdalar. Düzenlemenin mantığını yine Eczacıbaşı'nın sözlerinden çıkarmak mümkün: "Serbest piyasa ekonomilerinde strateji bir yönlendirmeye, uzun dönemli pazar planlamasına, sanayiye rekabet gücü kazandırılmasını hedefleyen politikalar uygulanmasına gerek var".

"Stratejik pazar planlaması" seçimlerden sonra işlerlik kazanacak: Ekonomik karar alma organları, DPT'nin daha şimdiden tarihe karışması gibi, bu yeni "planlamaya" uygun tarzda yeniden örgütlenecek. Ücretler ve sendikal hareketin alanı, sendikaların biçim değiştirmeye zorlanmasına paralel olarak, Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından sınırlandırılacak. Özelleştirmeler hızlandırılarak bir yandan eski sanayi yapısının tahribatı ve uluslararası sermaye ile bütünleşme geri dönülemez bir düzeye sıçratılacak, diğer yandan işçiler işsizlikle terbiye edilecek ve sermayeye doğrudan kaynak aktarımı gerçekleştirilecek. Anayasaya yazılsın ya da yazılmasın "stratejik pazar planlaması ve rekabet gücü kazandırıcı politikalar" işte bunlar. Anayasa yapmak güce sahip olmak demektir, TÜSİAD ise şimdiden iktidarda. Bir yıldır bunun için erken seçim istiyordu, seçimi de işte bunlar için yapıyor ■

HEP'li bağımsız aday İbrahim Aksoy

"Halk hepsinin hesabını soracaktır"

Selami İnce

HEP'in kuruluş günlerine bakıldığında sürecin, M. Ali Eren'in "Kürt dili"yle ilgili Meclis konuşması ve İbrahim Aksoy'un 1989'da Strasburg'ta bir konferansta "Kürtlerin hakları"yla ilgili söylediği sözlerle başladığını öne sürmek mümkün. Aksoy, günlük basın ve partisi SHP de dahil, büyük tepki aldığı bu konuşmasından yaklaşık bir yıl sonra, yeniden bir Kürt Konferansı'na katılmak için Paris'e gitti. Aynı gün SHP'liler tüzüğü değiştirerek Aksoy'a daha önce verdikleri 2 yıllık geçici "ihraç"ı kesin ihraca çevirdiler. Paris Konferansı'na Aksoy konuşmacı, bir grup SHP'li Kürt milletvekili de "dinleyici" olarak katılmışlardı. Dönüşte SHP bu milletvekillerini de ihraç etti ve SHP'den ayrılanlarla birlikte HEP'in kuruluş süreci başlatılmış oldu.

"Kürt halkı resmi ideolojinin temsilcisi olan bütün partileri reddetmiştir. Bunların hiç biri seçimlere girdiklerinde bölgede yüzde 10 bile oy alamayacaklardı. Türkeş, Erbakan'ın sırtında İnönü ise, bizim sırtımızda bölgeye girmeye çalıştı. Ben halkımın reddettiği bir insanı sırtıma bindirip oraya götürüp, ona orda oy isteyemezdim."

Seçimlerden önce HEP'te ilginç bir süreç yaşandı. SHP'den ihraç edildiği için HEP'i kuranlar arasında yer alan HEP Genel Sekreteri İsmail Hakkı Önal, Parti Meclisi'nin büyük çoğunluğunun kararı gereği, Merkez Disiplin Kurulu'ndan bütün milletvekillerinin partiden kesin ihracını istedi. Bunun nedeni, 'ihraç" dışında HEP'li milletvekillerinin SHP'den aday gösterilmesi yolunun olmamasıydı. Başta İbrahim Aksoy olmak üzere bazı PM ve MDK üyeleri bu ihraçlı birleşmeye karşı çıktılar. İsmail Hakkı Önal, bunun üzerine MDK üyelerini partiden ihraç ettirip yerine milletvekillerini ihraç edecek yeni bir MDK atadı. HEP'in SHP'yle birleşmesini engellemek için miletvekillerini ihraç etmedikleri için ihraç edilen MDK üyeleri şunlar: Celal Gül, Kazım Gürbüz, Abdullah Beyaz ve Ziya Çınar. Bu durum HEP'te ciddi bir sancı yarattı ve çetin tartışmalardan sonra SHP'yi desteklemeyen HEP'liler bağımsız aday çıkarma kararı aldılar. PM üyeleri İbrahim Aksoy, Hüseyin Güntaş, Latif Epözdemir, Tülay Geyik gibi isimlerin başını çektiği bağımsızların kesinleşen aday listesinde de şunlar yer alıyor:Diyarbakır İbrahim Aksoy, Ağrı Nurettin Basut, Van Şahabettin Özarslaner, Remzi Kartal, Siirt Abdurrahman Deli, Hakkari Hüseyin Ümit, İçel Kazım Gürbüz, Konya Servet Dişçi, Bitlis Abdüllatif Epözdemir, Ankara Kazım Yıldız, Manisa Koçali Al, Aydın Özen Keskinbakışlı, Şırnak Mesut Uysal, Adana Kemal Okutan ve Tunceli Aysel Doğan.

İbrahim Aksoy, Almanya'nın Aşağı Saksonya Eyaleti Başbakan'ı Gerhard Schöder'in himayesinde düzenlenen Uluslararası Kürdistan Konferansı'na Türkiye'den katılan tek milletvekiliydi. Eski HEP milletvekillerinin konferansa hepsi davetli olduğu halde katılmadıkları dikkati çekti. Aksoy, Diyarbakır'da eski Genel Başkanı Işıklar'ın karşısında aday. İbrahim Aksoy'la Bonn'dan döndüğü gün Diyarbakır'daki seçim bürosundan telefonla görüştük.

Sayın Aksoy, yeni bir Kürt Konferansı'ndan döndünüz. İlginçtir adınız bir süredir Kürt Konferansları ve ihraçlarla birlikte anılıyor. Konferansları ve ihraçları kısaca anlatabilir misiniz?

19 Ocak 1989'da Avrupa Karma Parlamento komisyonu üyesi olarak Strasburg'ta katıldığım bir toplantıda, Türkiye'de demokrasi sorunu ve Kürt halkının gaspedilmiş bazı ulusal ve demokratik taleplerini dile getirdim. Buna şiddetle karşı çıkan İnönü, önce SHP tüzüğüne göre, en yüksek ceza olan iki yıl ihraçla cezalandırılmama kararı verdirdi. Daha sonra tüzük değişikliği yapıldı ve temelli ihraç edildim. Kürt konferansına benimle birlikte katılan yedi arkadaşım "Konferansı dinleme" suçundan SHP'den ihraç edildiler.

SHP'nin Kürt halkına karşı geleneksel, inkarcı ve baskıcı politikaları İnönü tarafından harfiyen uygulanıyor. Hatta o dönemler de İnönü, SHP iktidarında Doğu'ya daha fazla asker gönderilerek Kürt meselesinin kısa sürede halledileceğini söylüyordu. Partide kendi görüşlerini tasvip etmeyenler varsa gider kendi partilerini kurarlar diyordu. Tabanın istemi sonucu biz de kendi partimiz HEP'i kurduk. Halkımız kısa

sürede HEP' i sevdi ve bize güvendi. HEP kısa sürede kitleselleşti. Başta SHP olmak üzere resmi ideolojinin partileri HEP'i reddettiler halk da onları reddetti. Bu seçimlerde de halkımız bunlara iyi bir ders verecektir.

HEP'in seçimlere girişinin engellenmesi ANAP, SHP ve DYP'nin aldığı siyasi bir kararla gerçekleşti. Bu karardan sonra toplanan HEP PM, HEP'in bütün bölgelerde bağımsız adaylarla seçimlere katılması konusunda ilke kararı aldı ve bunu kamu oyuna deklare etti. Seçimlere katılmada kararlı olduğumuzu görenler İnönü'ye "bu işi sen berbat ettin sen temizle" dediler. İnönü de HEP'i ortadan kaldırma planlarına girişti ve bir çok arkadaşımızın milletvekili olma arzularından yararlanarak HEP'in SHP'ye iltihakını sağlamaya çalıştı. Arkadaşlarımızla birlikte taban gitmedi. Ben tabanın istemi doğrultusunda Diyarbakır 1. Bölge'den bağımsız aday oldum.

Milletvekilliğim süresince, 20 civarında ülkede katıldığım konferanslarda insan hakları, demokrasi ve Kürt sorununu dile getirmeye çalıştım.

Bonn'daki Konferansa Türkiye'de yaşayan Kürtlerden kimler çağrılıydı? Basın, sizin "Türkiye'yi Batılılara şikayet ettiğinizi" yazdı. Konferansta Kürtlerle ilgili neler tartışıldı, hangi kararlar alındı, siz neleri dile getirdiniz?

"Bonn'daki Konferansa dünyanın çeşitli ülkelerinden 200, bir o kadar da Almanya'nın çeşitli yerlerinden gelen bilim adamı, insan hakları savunucusu politikacı vardı. Türkiye'den bir çok Kürt kökenli milletvekili davetli idi. Benden başka katılan olmadı. Türkiye'yi şikayete gelince, ben zaten Türkiye'nin Kürt meselesinden dolayı inkarcı ve baskıcı tavrına karşı çıkmış ve eleştirmişimdir. Kıbrıs'ta 100 bin Türk için federe çözümler öneren Türkiye devleti 20 milyon Kürt halkını inkar etmektedir.

"Kürtlerin resmi ideolojinin bütün partilerinden uzaklaştıkları gibi resmi ideolojinin diğer bir partisi RP'den de ayrıldılar. Umarımı Kürtler kendi aralarında birlik sağlarlar ve bir çatı altında toplanırlar. Çıkarları buradadır çünkü."

Kürt sorunu hep ekonomik bir sorun olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Ben buna da katılmıyorum, Doğu söylenildiği gibi öyle verimsiz değildir. Türkiye'nin hayvansal üretiminin 2/3'ü Doğu'dadır. Tahıl üretiminin de yarıya yakını bu bölgededir. Doğu'da kişi başına yıllık petrol tüketimi 100 litredir. Buna karşılık yıllık üretim 500 litredir. Yine kişi başına elektrik tüketimi 300 kw/s'tir, üretim kişi başına 500 kw/s'tir. Krom, demir, kömür, bakır fosfat gibi önemli madenlerin tümüne yakını bu bölgeden çıkarılmaktadır. Ama bunların hiç biri bu bölgede ekonomik değere dönüştürülmemektedir. Bu nedenle Doğu'da kişi başına milli gelir Türkiye ortalamasının 1/3'ü kadardır. Bunların hepsi de bize gösteriyor ki Doğu'nun sorunu ekonomik değil politiktir. Çözüm siyasal çözümle mümkün. Konferansta yaptığım konuşma bu doğrultuda idi.

Diğer partili milletvekili arkadaşlarınızın aksine siz bağımsız aday olarak seçimlere giriyorsunuz. Bu kararı almada başlıca etken neydi?

Bir kere Kürt halkı resmi ideolojinin temsilcisi olan bütün partileri reddetmiştir. Bunların hiç biri seçimlere girdiklerinde bölgede yüzde 10 bile oy alamayacaklardı. Türkeş, Erbakan'ın sırtında İnönü ise, bizim sırtımızda bölgeye girmeye çalıştı. Ben halkımın reddettiği bir insanı sırtıma bindirip oraya götürüp, ona orda oy isteyemezdim. Bu uzun vadede de Kürt halkının çıkarlarına ters düşer. Bugün İnönü'ye verilecek oylar yarın Kürt halkının ayağına dolaşır. Çünkü, yarın İnönü Türkiye'de ve Avrupa'da konuşurken Kürt halkı tarafından tasvip gördüğünü söyleyecektir. 20 Ekim seçimlerinde Diyarbakır'da yüzde 22 oy aldığını şimdi bunu yüzde 25'lere çıkardığını söyleyecektir. Resmi olarak halkın da bu söylenenleri yalanlama olanağı kalmayacaktır.

Sizce bugün Kürt halkının nasıl bir politik özneye ihtiyacı var? HEP bugün Kürtlerin bu gereksinimlerini hangi ölçülerde karşılayabiliyor?

Bugün Kürt halkının kuvvetle birliğe ihtiyacı var. Seçim bölgelerinde güçlerini pazarlık konusu edip dağıtmamalı. Siyasi gücünü birleştirerek parlamentoya yansıtmalı ve pazarlığı orada yapmalıdır. Kısmen de olsa Kürt halkı bu olanağını HEP ka-

Paris Konferansı'na Aksoy konuşmacı, bir grup SHP'li Kürt milletvekili de "dinleyici" olarak katılmışlardı. Dönüşte SHP bu milletvekillerini de ihraç etti ve SHP'den ayrılanlarla birlikte HEP'in kuruluş süreci başlatılmış oldu.

nalıyla yakalamaya çalıştı. Eğer İnönü bu nifak tohumlarını HEP'in içine ekmese idi, seçimlerde çok güçlü olacaktık ve ondan sonraki seçimlerde parlamentoda çok güçlü bir şekilde olacaktık. Ama ben inanıyorum ki, HEP bu şansını yeniden yakalayacaktır.

HEP'li bazı yöneticilerin SHP'yle işbirliği kararı almadan önce RP'yle işbirliği arayışı içine girmelerini, RP-MÇP-IDP ittifakından sonra nasıl değerlendiriyorsunuz?

Parti meclisi toplantısında bu gündeme geldiğinde, RP'nin özellikle Kürt halkının dini duygularını siyasi sömürü aracı yaptığını, bu konuda çifte standartlı davrandığını, MC dönemlerini unutmuş isek bile Saddam gibi Kürt halkının kanlı katili olan bir caninin cihadını destekleyen bir düşünce ile bir arada olmamızın mümkün olamayacağını söyledim. Çok geçmeden zaman beni doğruladı. RP Türkeş'i listesine alarak Kürt halkından Türkeş'e oy istemeye başladı. Kürt halkı bunları da görmemezlikten gelmeyecektir.

Kürtlerin yoğun olarak RP'den ayrıldıkları ve 'islami bir parti' kurma arayışı içinde oldukları yazıldı. Kürtlerin böyle bir siyasi oluşuma önayak olabileceklerini düşünüyor musunuz?

Kürtlerin resmi ideolojinin bütün partilerinden uzaklaştıkları gibi resmi ideolojinin diğer bir partisi RP'den de ayrıldılar. Umarım Kürtler kendi aralarında birlik sağlarlar ve bir çatı altında toplanırlar. Çıkarları buradadır çünkü.

Seçimlerden sonra HEP'ten "ihraç" edilen milletvekillerinin seçilmeleri ya da seçilememeleri halinde HEP'in akibeti konusunda neler söylenebilir? Siz seçimlerden sonra nasıl bir HEP düşünüyorsunuz?

Seçimlerden sonra HEP'in yeniden toparlanacağına ve Türkiye'dekki bütün demokrasi güçlerinin bu çatı altında birleşeceğine ve HEP'in büyütüleceğine inanıyorum. Çünkü Türkiye'de yaşayan herkesin HEP'e ihtiyacı var. Demokrasi güçlerinin yeni ve güçlü bir HEP'e ihtiyaçları vardır.

Seçimlerden önceki dönemdeki milletvekilliğiniz sırasında Kürtlerin bir milletvekilinden neler beklediğini tespit ettiniz? Yani Kürtler için parlamento ve milletvekili ne anlama geliyor?

Kürtler oy verdikleri bir milletvekilinden parlamentoda kendi sorunlarını dile getirmesini ve bu sorunlarına sahip çıkmasını ister. Bir milletvekilinin görevi de bu olmalıdır.

Halktan ve emekten yana olduğunu söyleyen adayların bugün sizce en çok hangi konu üzerinde durmaları gerekiyor? 12 Eylül'den bu yana taşınan sorunlar hangileridir? Kürtlerin acil çözüm bekleyen sorunları nelerdir?

Halktan ve emekten yana olan herkesin üzerinde durması gereken konular demokrasi,enflasyon ve işsizliktir. Bütün insanların temel sorunları da bugün bunlardır. Türkiye'nin baskıcı ve inkarcı politikaları sonucu oluşan anti-demokratik gelenek, 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül darbeleriyle pekişmiştir■

İSLAMDA KADIN VE CİNSELLİK, ÇALIŞLAR,O. 17.500
2020 YILINDA TÜRKİYE, ALPAY,Ş. 15.000
KÜRT-İSLAM AYAKLANMASI, MUMCU,U. 22.000
DEPRESYON, KÖKNEL,Ö. 29.000
İNSANI ANLAMAK, KÖKNEL,Ö. 34.000
KİŞİLİK, KÖKNEL,Ö. 34.000
KİŞİLİKTEN KAÇIŞ, KÖKNEL,Ö. 45.000
KORKULAR, KÖKNEL,Ö. 28.000
ZORLANAN İNSAN, KÖKNEL,Ö. 34.000
GENÇLİK DUVARLARI YIKIYOR, ATABEK,E. 21.000
KENDİ YURDUNDA SÜRGÜNSÜN, ATABEK,E. 21.000
KIŞKIRTILMIŞ ERKEKLİK BAST. KADINLIK, ATABEK,E. 21.000
KUŞATILMIŞ GENÇLİK, ATABEK,E. 21.000
OKUL BAŞARISINDAN HAYAT BAŞARISINA, KASATURA 30.000
ZAMANI KULLANMA SANATI, SCHREIBER,S. 16.000
SAHİP OLMAK YA DA OLMAMAK, FROMM,E. 25.000
RÜYALAR, MASALLAR, MİTOSLAR, FROMM,E. 20.000
ÇAĞIMIZIN NEVROTİK KİŞİLİĞİ, HORNEY,K.. 17.500
MAVİ TÜY, BACH,R. 12.000
PIRPIR, BACH,R. 15.000
UZAK DİYE BİR YER YOKTUR, BACH,R. 7.000
BİR, BACH,R. 18.000
SONSUZA UZANAN KÖPRÜ, BACH,R. 23.000
MARTI, BACH,R. 6.000
DOĞU ANADOLU'NUN HİKAYESİ, SÖNMEZ,M. 20.000
ARKADAŞ ÇOCUK SETİ (30 KİTAP), BLYTON,E. 120.000
EKONOMİDE GERÇEĞİ ARAYIŞ, AKGÜÇ,Ö. 24.000
İNSAN HAKLARI, PAINE,T. 22.000
AZ GELİŞ. SÜREC.TÜRKİYE (3 KİTAP), YERASIMOS 105.000
İRAN, NIRUMAND,B. 20.000
21. YÜZYIL EĞİŞİNDE SOSYALİZM, KONFERANS 30.000
OLGA, MORAIS,F. 28.000
GEÇİŞ SÜRECİNDE TÜRKİYE, SCHICK-TONAK 35.000
ESKİ SOL ÜSTÜNE YENİ BİLGİLER, TUNÇAY,M. 25.000
ÖZELEŞTİRİ ÖGELERİ, ALTHUSSER,L. 7.000
SOSYALİZM VE ÖZGÜRLÜK, VOLPE,G.D. 18.000
MAVİ GÖZLÜ DEV, SERTEL,Z. 25.000
ÖZAL HİKAYESİ, CEMAL,H. 21.000
EYLÜL İMPARATORLUĞU, TUŞALP,E. 33.000
BABA İNÖNÜ'DEN ERDAL İNÖNÜ'YE, ÖZEL,Ö. 20.000
ARABESK, GÜNGÖR,N 12.000
TÜRK KÜLTÜR TARİHİ, TURHAN,Ş. 30.000
İSLAMDA KARANLIĞIN BAŞLANGICI, ÖLÇEN,A.N. 17.500
İSLAMİYET 'DOĞUŞUNDAN KURULUŞUNA' 22.000
BORSANIN ABC'Sİ, YILDIRIM,A. 24.000
ÇOCUK-GENÇ VE ANA BABALAR, EKŞİ,A. 30.000
HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNE SAYGI, ÖZDEN,Y.G. 30.000
SOSYALİZMİN GELECEĞİ, MANDEL 15.000
MENDERES'LE ANILAR YAVUZALP ,E. 12.000
DOĞU ANADOLU'DA AŞİRET DÜZENİ, ÖZER,N. 10.000
GÜNAHA SON ÇAĞRI, KAZANCAKIS 40.000
TEK KİŞİLİK ÖLÜM, TÜRKALİ,V. 15.000
BÜTÜN ŞİİRLERİ, ORHAN VELİ. 25.000
TÜRKİYE TARİHİ (4 KİTAP) AKŞİT, S 200.000
TÜRKİYE'DE GERİ KALMIŞLIĞIN TARİHİ, CEM,İ. 40.000
TÜRK EDEBİYATI ANSİKLOPEDİSİ 5 CİLT, ÖZKIRIMLI 450.000
ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK ÖZKIRIMLI, A. 13.000
TARİHİMİZDE KÜRTLER, AYAKLANMALARI, KABACALI 8.000
ÇAĞDAŞ KÜLTÜRÜMÜZ, Ç.Y.D.D. 35.000
HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM, ARİF,A. 8.000
İLKÇAĞ FELSEFESİ TARİHİ, GUTHRIE,W.K.C. 13.000*
SOKRATES VE İNSAN SEVGİSİ, VERSENYI, L. 14.000*
PLATON'UN BİLGİ KURAMI, CORNFORD,F.M. 38.000*
MENON, PLATON 8.000*
PHAİDON, PLATON 11.000*
İDEALAR KURAMI, CEVİZCİ,A. 11.000*
FELSEFEYE GİRİŞ, ADJUKIEWICZ,K. 11.000*
MATERYALİZMİN TARİHİ, LANGE,F.A. 39.000*
ÇAĞLAR BOYU KÖLELİK, MALAY,H. 30.000*
EDEBİYAT YAZILARI 1, AYTAÇ,G. 36.000
ÇAĞDAŞ TÜRK ROMANLARI ÜZERİNE, AYTAÇ,G. 36.000
GÜNCE, FRISCH,M. 15.000*
GÜNEŞTE GÖLGENİN YOKOLUŞU, FRISCHMUTH,B. 12.000*
DENEMELER SEÇKİSİ, AYTAÇ,G. 11.000*
HAYATTA EN HAKİKİ MÜRŞİT İLİMDİR, SAYGILI,A. 12.000*
LAİKLİĞE ÇAĞRI, AKSOY,M. 10.000
ATATÜRK VE TAM BAĞIMSIZLIK, AMSOY,M. 11.000
ATATÜRK VE SOSYAL DEMOKRASİ, AKSOY,M. 11.000
DEVRİMCİ ÖĞRETMENİN KIYIMI (2 CİLT), AKSOY,M. 82.000
DOSTLUK HİKAYELERİ, SPERR,M. 8.000*
KÜÇÜK CADI, PREUSSIER,O. 9.500*
YEREL SİYASETİN DEMOKRATİKLEŞMESİ, VAROL,M. 24.000
TOPLUM İDEOLOJİ GENÇLİK; İNAN,A.M. 12.000*
HALKEVLERİ, ÇEÇEN,A. 32.000*
MEŞHUR MATEMATİKÇİLER, STONAKER,F.B. 8.000*
DİL VE TOPLUM, İMER,K. 13.000*
KÖRFEZ BUNALIM, ERGİL,D. 8.000*
TELEVİZYONU ANLAMAK, MUTLU,E. 29.000
SEÇKİNLER VE TOPLUM, BOTTOMORE,T.B. 11.000*
ATATÜRK VE EĞİTİM, TEZCAN,M. 10.000*
GENÇLİK SOSYOLOJİSİ YAZILARI, TEZCAN,M. 15.000*
EDEBİYAT YAZILARI 2, AYTAÇ,G. 19.000
YAKIN ÇAĞ SİYASAL DÜŞÜNCELER TARİHİ, SABINE 25.000
SERMAYE BİRİKİMİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM, AYATA 15.000*
SİYASAL ELİTLER, TURHAN,M. 17.500
EŞYA VE İNSAN, BİLGİN,N. 30.000
SİYASİ TARİH İLKÇAĞDAN 1918'E KADAR SANDER,O. 25.000
SİYASİ TARİH 1918-1980, SANDER,O. 37.000
DEVLET NEDİR, EROĞUL,C. 12.500
KENTLEŞME POLİTİKASI, KELEŞ,R. 39.000
UYGARLIĞIN DOĞUŞU, FRANKFORT, H. 14.000
SANATIN GEREKLİLİĞİ, FISCHER,E. 15.000
ORTAÇAĞ İNSANLARI VE KÜLTÜRÜ, DUBBY,G. 19.000
BİLİM VE BİLGELİĞİN SAVAŞI, NITSCHE 11.000
SENDİKACILIK VE SİYASET, IŞIKLI,A. 33.000
DÜNYA TARİHİ, McNEILL 31.000
MEMURLAR VE SENDİKAL HAKLAR, GÜLMEZ,M. 20.000
ORTADOĞU MİTOLOJİSİ, HOKKE,S. 14.000
DÖRTLERİN GECESİ, YETKİN,F. TONBOĞA,M. 17.000
YÜREKLERİ ŞAFAKTA KIVILCIMLAR, BEHRAM,N. 15.000
KALEMLERİN İHANETİ, SARAL,Z. 15.000
ADRESSİZ SORGULAR,AYAŞLI,Y. 25.000
DİN BU 1, DURSUN,T. 20.000
DİN BU 2, DURSUN,T. 20.000
DİN BU 3, DURSUN,T. 15.000
ALLAH, DURSUN,T. 8.000
KÜRT AYDINI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER, BEŞİKÇİ 14.000
DÜNDEN YARINA KÜRTLER, KIZILKAYA, NEBİLER 15.000
DERSİM TARİHİ, TİMUROĞLU,V. 10.000
İNANÇLARI UĞRUNA ÖLDÜRÜLENLERİ, TİMUROĞLU,V. 17.000
AH AVRUPA, ENZENSBERGER,H.M. 24.000
AYET VE SLOGAN, ÇAKIR,R. 24.000
DİNLE KÜÇÜK ADAM, REICH,W. 9.000
GENÇLİĞİN CİNSEL MÜCADELESİ, REICH,W. 7.000
CİNSEL DEVRİM, REICH,W. 20.000
BEDENSEL BOŞALMANIN İŞLEVİ, REICH,W. 25.000
KİŞİLİK ÇÖZÜMLEMESİ, REICH,W. 30.000
İNSANIN DOĞADAKİ YERİ, REICH,W. 23.000
CİNSEL AHLAKIN BOY GÖSTERMESİ, REICH,W. 16.000
BAŞI DERTTE İNSANLAR, REICH,W. 22.000
SEVME SANATI, FROMM,E. 10.000
SEVGİNİN VE ŞİDDETİN KAYNAĞI, FROMM,E. 12.000
İNSANDA YIKICILIĞIN KÖKENLERİ 1-2, FROMM,E. 50.000
ÖZGÜRLÜKTEN KAÇIŞ, FROMM,E. 18.000
SAĞLIKLI TOPLUM, FROMM,E. 25.000
UMUT DEVRİMİ, FROMM,E. 13.000
ANNE VE ÇOCUK, WECHSELBERG-PUYN 30.000
ANA - BABA ÇOCUK,YAVUZER,H. 20.000
ÇOCUK VE SUÇ,YAVUZER,H. 20.000
ÇOCUK PSİKOLOJİSİ,YAVUZER,H. 25.000
EV DOKTORU, POLLAK,K. 25.000
ÇOCUĞUN DUYGUSAL SORUNLARI, SALK,L. 16.000
GEBELİĞİ ÖNLEME, FLYNN-BROOKS 12.500
EVLİLİKTE CİNSELLİK, BARUCH-MILLER 16.000
STRES, BALTAŞ-BALTAŞ 20.000
ÇEVRE VE EKOLOJİ, KIŞLALIOĞLU-BERKES 18.000
HASTALANMADAN YAŞAMAK ELİMİZDE, DAVIES-ST. 30.000
ECCO HOMO (KİŞİ KENDİSİ NASIL OLUR), NITSCHE 13.000
HER YÖNÜYLE BRİÇ, GOREN,C. 25.000
YÜZYILLARIN GERÇEĞİ VE MİRASI (4 CİLT),TANİLLİ,S. 140.000
DEVLET VE DEMOKRASİ, TANİLLİ,S. 35.000
DÜNYAYI DEĞİŞTİREN ON YIL, TANİLLİ,S 15.000
NASIL BİR DEMOKRASİ İSTİYORUZ?, TANİLLİ,S 13.000
NASIL BİR EĞİTİM İSTİYORUZ?, TANİLLİ,S 13.000
YAŞAMA SANATI, ADLER,A. 12.500
İNSANI TANIMA SANATI, ADLER,A. 17.500
YENİ BİR İNSAN YENİ BİR TOPLUM, FROMM,E. 17.500
SEVGİLİ MİLENA, KAFKA 17.500
KENDİNİ SAVUNAN İNSAN, FROMM,E. 15.000
İSLAM ÇAĞIMIZA YANIT VEREBİLİR Mİ?, TANİLLİ,S 17.500
TÜRK DİLİNİN ETİMOLOJİ SÖZLÜĞÜ, EYÜBOĞLU,İ.Z. 70.000
FELSEFE TARİHİ, WEBER,A. 40.000
FELSEFENİN TEMEL İLKELERİ, POLITZER,G. 40.000
DURGUN DON (4 CİLT), ŞOLOHOV 110.000
SUÇ VE CEZA (2 CİLT), DOSTOYEVSKI 50.000
ECİNNİLER (2 CİLT), DOSTOYEVSKI 55.000

hemen şimdi !

Dünya dönüyor, yıllar, yüzyıllar geçiyor, teknik, sanayi gelişiyor ama, insanın yabancılaşması da gerilemiyor. İnsanlar üretiyor, geçimini sağlayacak araçları yaratıyor, devletler kuruyor, yasalar yapıyor. Ama, insanın tüm bu kendi ürünleri ona karşı işleyen mekanizmalara da dönüşebiliyor. Üretim araçlarını ellerinde bulunduranların yönetimleri suç ortamını hazırlıyor, sonra o suçu işlediği için diğer insanları cezalandırıyor. İnsanların haksız uygulamalara, işkencelere maruz kalması için başlıca sebepler arasında muhalif siyasi görüşlere sahip olmasının yanında, dili, dini, ırkı veya cinsiyeti de yeralıyor.

Geçtiğimiz ay, bir cinayet, İngiltere'de yoğun tartışmalara ve çeşitli eylemlere neden oldu. Her devletin yasalarında, cinayet işleyen suçlu kabul edilir ve yasaların öngördüğü cezalara çarptırılır. İngiltere'deki olayda kadın eylem gruplarınca tarafından eleştirilen olgu ise, ev içinde şiddete ve baskıya maruz kalan kadının, kocasını öldürmesi nedeniyle aldığı ceza, bulunduğu koşulların gözönüne alınarak, hafifletici nedenler ileri sürülmemesiydi. Sarah Thornton adlı bir kadın, alkolik kocasını öldürmekten, müebbet hapse mahkum oldu. Sarah, kadın gruplarının da desteğiyle, cezasının hafifletilmesi için cezaevinde 20 günlük açlık grevi yaptı. Kadın grupları, yıllarca eziyet çektikten sonra kocalarını öldüren kadınların yasalar tarafından da ezilmesini önlemek için mücadele ediyorlar. Bu olay da, hukukta, suçlunun, içinde bulunduğu koşulların değerlendirilmesi gerektiğini, bunun, ceza yasaları yoluyla yapılan haksızlıkları azaltabileceğini düşündürüyor...

ALMANYA Dresden kenti yakınlarında, yabancıların oturduğu bir apartman, yaklaşık 400 Neo-Nazinin saldırısına uğradı. 17 kişinin yaralandığı saldırıya ilk kez, Doğu Almanya vatandaşları da aktif olarak katıldılar. Görgü tanıkları polisin olaylara uzun süre seyirci kaldığını bildirdi. Saarland eyaletinde de, faşist "Dazlaklar", yabancı mültecilerin kaldığı iki ayrı binayı kundakladılar. Olayla bir Ganalı öldü. (25. 9.91, Cumhuriyet)

İSRAİL Filistinli tutuklulara dayak, tıbbi tedavi olanaklarından alıkoyma, avukatlarla görüştürmeme, tek kişilik hücrelere koyma uygulamaları yapılıyor. (21. 8. 91, SOS Torture Blt.)

ABD Körfez savaşında, kara harekatının başladığı gün, Amerikan birliklerinin Iraklı askerleri buldozerlerle diri diri gömdükleri yolundaki iddialar, Pentagon tarafından da doğrulandı. (14.9.91, Hürriyet)

İNGİLTERE Uluslararası Af Örgütü, Kuzey İrlanda'da İngiliz polisinin sorgulama sırasında işkence yaptığını bildirdi. (31.8.91, Cumhuriyet)

DANİMARKA Saray çalışanları, kendileriyle toplu sözleşme imzalamaya yanaşmayan Kraliçeyi ve Danimarka devletini sendikalaşma özgürlüğünü çiğnediği gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na şikayet etme kararı aldılar. (19.8.91, Cumhuriyet)

YUNANİSTAN Yedi gazetenin genel yayın müdürleri, gazetelerinde terör örgütlerinin gönderdiği bildirileri yayınladıkları için, bu yıl çıkan anti-terör yasasına dayanarak, 10'ar ay hapis cezasına çarptırıldılar. Bu olayın ardından, Yunanistan'ın bütün günlük gazeteleri, bazı şiddet eylemlerini üstlenen El A ve 1 Mayıs örgütlerinin bildirilerini tam metin yayınladılar. Cezaevinde 1 hafta kalan 7 genel yayın müdürü, kefaletle serbest bırakılmalarının ardından, örgütlerden gelecek bildirileri gazetelerinde yayınlamayı sürdüreceklerini açıkladılar. (19.9.91, 21.9.91, Cumhuriyet)

KUVEYT Ortadoğu İzleme Örgütü adındaki bir kuruluş tarafından hazırlanan bir raporda, Kuveyt'teki tutukluların dövüldüğü, elektrik ve sigara söndürme işkencelerine maruz kaldıkları kaydedildi. (13.9.91, Cumhuriyet)

SURİYE Avrupa Parlamentosu, Suriye'den, 120 bin Yahudinin toplama kamplarında öndürülmesinden sorumlu olan, Nazi Alois Brunner'in iadesini istedi. (14.9.91, Cumhuriyet)

HİNDİSTAN Hindistan'da bir okulda öğretmenler, bir öğrencinin kaybolan 150 rupesini bulmak için 15-16 yaşlarındaki 80 kız öğrenciyi zorla soyarak üstlerini aradılar. (23.9.91, Güneş)

CEZAYİR Cezayir'de, 5 Haziran 1991'den beri yürürlükte olan sıkıyönetimin Devlet başkanı Şadli Bin Cedid'in kararı üzerine 29 Eylül'de kaldırılacağı bildirildi. (25.9.91, Cumhuriyet)

ŞİLİ Santiago'daki genel mezarlıkta yüz cesedin bulunduğu bir toplu mezarlık ortaya çıkarıldı. Ayrıca, bazı mezarlara cesetlerin ikişer ikişer gömüldüğünün belirlenmesi üzerine gazetecilerin sorularını yanıtlayan Şili Silahlı Kuvvetler Komutanı General Augusto Pinochet, toplu gömme işlemini "büyük tasarruf" olarak nitelendirdi. (4.9.91, Cumhuriyet)

GÜNEY AFRİKA Güney Afrika Cumhuriyeti ile BM arasında, ırkçı yönetimden kaçan 40 bin kadar siyasi suçluya af ilan ederek, geri dönmelerini garanti eden bir anlaşma imzalandı. Bu arada, 21 Haziran'da çıkarılan bir yasaya göre polis, şüpheli gördüklerini, hiçbir yakınına haber vermeksizin alıkoyabiliyor, gözaltı süresince avukat, doktor ve hakim görüşüne izin vermiyor. (6.9.91, Cumhuriyet, Eylül 91 Af Örgütü Blt.)

UGANDA Mart ayından bu yana binlerce sivil, askerler tarafından gözaltına alınıp, yargılanmadan tutuklandılar. Aralarında, biri Dışişleri Bakanı olan üç de milletvekili bulunuyor. Uganda yasaları, "ihanet" ile suçlananları yargılanmadan 16 ay tutuklamaya olanak tanıyor. (Eylül 91 Af Örgütü Blt.)

ROMANYA Gözaltına alınanlar bayılıncaya kadar dövülüyor. Transilvanya'daki Macar azınlık ise baskı altında tutuluyor. Macarca şarkı söylemek bile suç sayılıyor. (Eylül 91, Af Örgütü Blt.) ■

A. Berna Ülker

İnsan Hakları Günlüğü

21 Ağustos 1991

1 Mayıs 1990'da İstanbul'da yapılan gösterilerle ilgili olarak yargılanan 37 kişiden 21'i çeşitli hapis cezalarına mahkum oldu.

"Özgür Halk" dergisinin 10. sayısı, İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Siirt'in Baykan ilçesi yakınlarında hayvan otlatan Sercan Hepözdemir adlı 14 yaşındaki bir çoban, bulduğu el bombasının patlaması sonucunda öldü.

22 Ağustos 1991

İstanbul DGM'de yargılanan Murat Toprak ve Sevgi Toprak adlı iki kardeş, Alevi olduklarının anlaşılması üzerine gözaltında işkence gördüklerini ve hakarete uğradıklarını söylediler.

Midyat'ın Gülgöze köyünde yaşayan Hayretin Demir'in "güvenlik güçleri ve korucuların düzenledikleri komplo sonucunda öldürüldüğü" bildirildi.

23 Ağustos 1991

Paşabahçe Cam Fabrikası işçileri için düzenlenen moral gecesine İstanbul Valiliği izin vermedi.

Ağrı'nın Patnos ve Tutak ilçelerinde son 10 gün içinde 12, Urfa'da 15, Mardin'in Dargeçit ilçesinde ise 19 kişi gözaltına alındı.

25 Ağustos 1991

Dargeçit'in Şeta köyünde yaşayan Hacı Berekat Acun adlı 46 yaşındaki bir köylünün, 25 Ağustos gecesi evini basan askerlerce öldürüldüğü bildirildi.

27 Ağustos 1991

Akdoğuş Dergisi Yazı İşleri Müdürü Sinami Orhan, "Atatürk'e hakaret ettiği" iddiasıyla aldığı 20 aylık hapis cezası nedeniyle cezaevine kondu.

Yeni Ülke gazetesinin Mazıdağı Muhabiri ve HEP Mazıdağı ilçe örgütü yöneticilerinden İbrahim Yersiz, 15 kadar polis tarafından dövüldü.

Midyat'ın Yemişli köyünü basan silahlı kişiler, Salim Acar (35) ile Süryani oldukları öğrenilen İsmuni Atlı (45) ve Efrim Atlı (40)'yı öldürdüler.

28 ağustos 1991

Yeni Ülke gazetesinin Cizre muhabiri Abdullah Arısoy, polis tarafından gözaltına alındı. Arısoy 31 Ağustos günü serbest bırakıldı.

30 Ağustos 1991

Viranşehir'in PKK tarafından basılmasından sonra yapılan operasyonlarda aralarında HEP yöneticilerinin de bulunduğu 30 kişi gözaltına alındı.

1 Eylül 1991

HEP Viranşehir İlçe Başkanı Hasan Ağaç'ın 60 yaşındaki annesi Enzelha Ağaç, gözaltına alındı. Kalp hastası olan Enzelha Ağaç'ın oğlu Hasan Ağaç'ın evde olmadığı için gözaltına alındığı bildirildi.

2 Eylül 1991

İskenderun'da elindeki bombanın patlaması sonucunda ölen Mehmet Salih Dalgıç adlı PKK'lının cenaze törenine katılan ve aralarında HEP ile SP yöneticilerinin de bulunduğu 40'dan fazla insan gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında bulunan Elif Reyhan'ın 12 aylık kızı Bersin Reyhan da polis tarafından Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü.

3 Eylül 1991

Vedat Aydın'ın cenaze törenindeki olaylar sonrasında haklarında dava açılan 328 kişinin yargılanmasına devam edildi. Diyarbakır DGM'deki duruşma sonunda tutuklu 52 sanıktan 46'sı serbest bırakıldı.

Emeğin Bayrağı dergisi muhabirlerinden Bülent Genç, İstanbul'da siyasi polis tarafından gözaltına alındı.

4 Eylül 1991

Güneş gazetesinin İstanbul'daki baskı tesislerinde çalışan işçilerden 41'inin işine son verildi.

Vedat Aydın'ın cenaze törenindeki olaylar sonrasında HEP'li milletvekilleri hakkında açılan soruşturma sonuçlandı. Diyarbakır DGM Savcısı, Fehmi Işıklar, Ahmet Türk, Adnan Erkmen, İbrahim Aksoy, Mahmut Alınak ve Salih Sümer'i "suçlu" bularak, dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istedi.

6 Eylül 1991

Siirt'in Kurtalan ilçesi yakınlarında çıkan bir ça-

tışmada ölen PKK'lıların cenazelerini almak isteyenlere ateş açılması üzerine Özcan Eriş adlı 10 yaşındaki bir kız çocuğu vurularak öldü, üç kişi yaralandı.

Yıldız Üniversitesi'nde 1 Mart 1990 tarihinde meydana gelen olaylar nedeniyle yargılanan 102 öğrenciden 99'una 13-20 ay arasında değişen hapis cezaları verildi.

SBP'nin Zonguldak'ta yapılması planlanan "Demokrasi Şöleni" adı altındaki etkinliklerine valilik izin vermedi.

7 Eylül 1991

Gaziantep'te "otomobil çalmakla" suçlanan Şerafettin Çelik (31) adlı kişi gözaltında tutulduğu Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'nde öldü. Polis yetkilileri, Çelik'in Emniyet Müdürlüğü'nün dördüncü katından atladığını öne sürdüler.

Mersin'de siyasi polisin bastığı bir evden gözaltına alınan 6 kişiden Mustafa Çiftçi, gözaltında rahatsızlanarak hastaneye kaldırıldı. Mustafa Çiftçi'nin babası, oğluna gözaltında ağır işkence yapıldığını bildirdi.

8 Eylül 1991

Mimar Sinan Üniversitesi'nin 3 Eylül'de polis tarafından basılması sırasında camdan atılan 18 yaşındaki Seher Şahin, hastanede yaşamını yitirdi.

10 Eylül 1991

Yeni Ülke gazetesinin Nusaybin muhabiri Mecit Akgün, Nusaybin'de meydana gelen bir bombalama eylemi ile ilgili olarak gözaltına alındı.

İzmir'de TDKP adına faaliyet gösterdikleri öne sürülerek gözaltına alınan 10 kişiden 9'u DGM tarafından tutuklandı.

12 Eylül 1991

İHD Ankara Şubesi tarafından 12 Eylül askeri darbesinin yıldönümü nedeniyle düzenlenen serginin açılışında, polisin müdahalesi üzerine çıkan olaylar sırasında 3 kişi yaralandı, 24 kişi de gözaltına alındı.

Musa Anter'in "Hatıralarım" adlı kitabının ikinci baskısı da İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Özgür Halk, Newroz ve 2000'e Doğru.. Geçtiğimiz ay, Devlet Güvenlik Mahkemeleri her üç dergi için de Anti Terör Yasası gereğince toplatma kararı çıkardı.

13 Eylül 1991

Adana'nın Saimbeyli ilçesi Çatık köyünde kahvehane işleten Durmuş Kocaman, "kahvehanesini gece geç kapattığı" için Astsubay İsmet Eryılmaz tarafından dövüldü. Beyin sarsıntısı geçiren Durmuş Kocaman, hastaneye kaldırıldı.

14 Eylül 1991

Eskişehir'de bir firmanın reklamı amacıyla çocuk bezi ve ped dağıtımı yapan 8'i bayan 10 kişi gözaltına alındı. Çocuk bezleri ve pedlerin içinde siyasi içerikli doküman arayan polis, aradığını bulamayınca çocuk bezleri ve pedlerin bir kısmına elkoydu. Gözaltına alınanlar ise serbest bırakıldılar.

15 Eylül 1991

İstanbul'un Esenyurt semtinde Sosyalist Parti tarafından seçimler için hazırlanan propaganda afişlerini asan 8 kişi gözaltına alındı.

16 Eylül 1991

İstanbul Valiliği tarafından 18 Mart 1991 tarihinde kapatılan Eğit-Sen İdare Mahkemesi'nin kapatma kararını kaldırması sonucunda yeniden açıldı.

"Üsküdar Lisesi'nin duvarına siyasi içerikli yazılar yazdığı" öne sürülen 16 yaşındaki gencin yargılanmasına başlandı.

17 Eylül 1991

Ali Hikmet Kerkük adlı 55 yaşındaki bir kişi, Ankara'nın OSTİM sanayi bölgesinde tartıştığı polisler tarafından arabayla çiğnenerek öldürüldü. Olayla ilgili olarak Hilmi Meraki adlı bir polis tutuklandı.

Newroz Dergisinin 2. sayısı İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

18 Eylül 1991

Ağrı'nın Patnos ilçesinde 7 Eylül 1991 tarihinde gözaltına alınan Osman Keleş adlı bir kişi, götürüldüğü Ağrı Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulurken öldü.

2000'e Doğru dergisinin 15 Eylül 1991 tarihli 29. sayısı İstanbul DGM tarafından "Terörle Mücadele Yasası"nın 8. maddesi uyarınca toplatıldı.

Karşıyaka Halkevi, İzmir Valiliği tarafından amaç dışında faaliyet gösterildiği ve siyasal içerikli bildiri dağıtıldığı iddiasıyla kapatıldı.

19 Eylül 1991

Kars'a bağlı Akdere köyünde, tartıştığı bir grup köylüye sinirlenen Osman Adsız adlı korucunun açtığı ateş sonucunda Talip Kuçlu öldü. Olay sırasında Reis Kuçlu ve Şahin Kızılaslan adlı iki köylü de ağır yaralandı.

20 Eylül 1991

Malatya'nın Hekimhan ilçesinde körfez savaşı devam ederken, üzerinde "Savaşa Hayır, Yaşasın Barış" yazısı bulunan afişleri astığı için yargılanan Kaya Ünsalan, 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum oldu ■

Fevzi Argun

Seher Şahin olayının düşündürdükleri..

Hazin ve bazen de öfkeli uğurlarız ölülerimizi!

Ayşe Öktem

Gencecik bir insan, okulda pencereden atıldı. Ya da korkudan atladı. Ya da kaçarken düştü. Anlamsız bir tartışma. Öldü. Birkaç gün sonra, hastahanede öldü. 18 yaşındaydı.

Rektör açıklamada bulundu. Polisin okula girmesini onaylamadıklarını, buna zaten hiçbir zaman izin vermemiş olduklarını duyurdu. Mimar Sinan Üniversitesi öğrencileri şaştılar, alışmışlardı neredeyse okulda dolaşan polise; üniformalılara da, sivillere de.

Rektör kendisinden izin alınmadığını, okulun hocaları ve asistanları, o ara okulda olmadıklarını bildirdiler. Müdahale edememişlerdi bu nedenle. Bilgi, istek, engelleme olanağı ve sorumlulukları dışında gelişmişti olay.

Elleri bağlıydı rektörün ve hocaların. Hiçbir şey yapamazlardı. Nasıl olmuşsa polis izinsiz girivermişti okula. Hiçbir suçları yoktu bu olayda. Derin üzüntülerini bildirdiler, aileye taziyette bulundular. Kendilerinin hiçbir suçu yoktu bu olayda.

Abartılı bir tarih kitabı olarak okunabilir İncil. Bir hikaye vardır orada. İsa, kışkırtıcılıktan dolayı tutuklanır, mahkemeye çıkartılır. İsa ile birlikte, bir de hırsız Barabas vardır yargılanan. Biri affedilecek, biri çarmıha gerilecektir. Yargılayan vali Pontius Pilatus, açıkhava mahkemesinde toplanmış halka, hangisinin salıverilmesini dilediğini sorar. Barabas'ı isterler. Sonraları aslında İsa'yı affetmek istemiş olduğunu ve idam edilmesinden dolayı üzüntü duyduğunu belirten Pilatuz, İsa'yı idama yollar yollamaz bir kap su rica eder. Ellerini yıkar berrak suda. Suçsuzdur çünkü kanısınca. Elleri bağlıdır. Yapabileceği hiçbir şey yoktur. "Suçsuzlukla yıkıyorum ellerimi" der. Ama İsa işkenceyle öldürülür.

Tarihe kaydı geçen ellerini suçsuzluğa bürüyen ilktir Pontius Pilatus.

Seher'in ölümünü takip eden günlerde, gazetelerde hep aradım. Mimar Sinan Üniversitesi Rektörü Gündüz Gökçe hocanın polisin izinsiz girmiş olması özürünü, oldukça açık ve demokratik diye bilinen o okulun diğer hocalarının, üzüntü ve taziyetin ötesine giden bir açıklamalarını aradım. Öğrencileri öldürülmüştü. Kendi çocukları da vardı herhalde, belki Seher'le yaşıt.

Polisin yıllardır okula girmesine göz yummuş olanların, bu suça fiilen iştirak etmiş bulunduklarının namuslu itirafını aradım.

Uygar ve demokratik bir ülkede olacağı gibi Emniyet Müdürü'nün istifasını beklemedim, ama rektörün istifasının haberini aradım. Polisin elini kolunu sallaya sallaya dolaştığı diğer üniversitelerin rektör ve hocalarından "bu olay bizim okulda da olabilirdi" diye telaşlanmalarını bekledim, olası bir suç ortaklığından dehşetlenerek tavır koymalarını bekledim.

Gazeteler yazdı genç kızın ölümünü. Önce ilk sayfada, sonra iç sayfalarda. Manşetlik haber değildi. Tek bir ölüyü manşet yapma lüksüne sahip değiliz zahir.

Hocaların özellikle solcu hocaların, birlikte ya da bireysel, bir tepki göstermelerini bekledim. Gazeteye bir ilan değil - anlamı kalmadı artık o ilanların, başka şeyler yapılabilir, yapılmalı- polisin okullardan çekilmesine kadar boykota gitmelerini, topluca istifa etmelerini, bir şekilde bu olayı protesto etmelerini - nice sivil eylem türü vardır- öğrencilerine sahip çıkmalarını bekledim.

Öğrenciler ne yaptı?

Öğrenci dernekleri protesto ettiler genç kızın öldürülmesini. Seher'in, anılarımızda yaşayacağını söylediler, yazdılar. Daha

kaç kişiyi belleğimizde yaşatmak zorunda kalacağız? Yaşıyorlar mı ki anılarımızda? Beş yıl, on yıl önce öldürülenlerin adlarını kim hatırlıyor bugün? Hangi gencecik ölünün işine yaradı, yarayacak bellekte yaşamını sürdürmek?

Bir günlük açlık grevleri yapıldı. Gencecik bir insanın ölümü karşısında bir günlük açlık grevi. "Bir günlük açlık grevi" gibi bir "eylem"in yararı üzerine yorum bile yapmak istemiyorum. Öğrenci derneklerinin dışındaki öğrenciler ne yaptılar? Okullarında bir arkadaşları öldürülmüştü. "Benimle ilgisi yok" diye mi avuttular kendilerini? "Tek başıma ne yapabilirim?" diye kendilerinin de yarattığı yılgınlık, güçsüzlüğü yeniden mi ürettiler?

MSÜ'nün eski öğrencileri ne yaptılar? O ya da bu nedenle örgütlü olmayan/olamayanlar ne yaptılar?

Tatildeyken gazetede okumuş eski MSÜ öğrencisi Kerem haberi. Gündüz Gökçe'ye mektup yazmış hemen, "eski bir MSÜ'lü olmaktan utanç duyuyorum" diye, "sizin adınız Seher Şahin'in kanıyla anılacaktır" diye. Çok büyük bir tepki değil belki. Ama aynı tavrı yüzlerce eski MSÜ'lü, bugün birbirleriyle ilgisi olmayan, o ya da bu işte çalışan, o ya da bu kentte oturan, gösterseydi, bazı insanlar bir şeyleri anlamaz mıydılar? Bugünün Türkiye'sinde lakaytlığın, sorumsuzluğun artık kabul edilemeyeceğini anlamaz mıydılar?

Tek bir insanın öldürülmesi yetmiyor mu? Ancak bir geceyarısı 12 insan birden katledildiğinde mi gazetelere manşet olabiliyor? Bir üniversitede kaç gencin birden öldürülmesi lazım?

Gazeteler yazdı genç kızın ölümünü. Önce ilk sayfada, sonra iç sayfalarda. Manşetlik haber değildi. Tek bir ölüyü manşet yapma lüksüne sahip değiliz zahir.

"Atıldı mı, atladı mı, düştümü?" sorusu üzerinde duruldu. Yatıştırmak isteyenler "kendisi atladı" dediler, "düştü" dediler, diğerleri "atıldı" diye yazdılar. Bilmiyorum kaç polis tarafından bir köşeye kıstırılmış, kaçacak yolu kalmamış gencecik bir insanın, korku içinde, dehşet içinde kendisini 3. katın penceresinden atması, sorumluların suçunu mu hafifletecekti? Ne gibi bir önem taşıyabilirdi bu soru?

Boşuna aramışım, fazlasını beklemişim.

Belki uzun zamandır yurtdışında kalmamdandır, okulda bir öğrencinin öldürülüvermesini kanıksamıyorum; o okulun rektörünün "bizden izin almamışlardı" demesini neredeyse cesaretli, demokratik bir tavır olarak algılayamıyorum; bu suskunluğu anlayamıyorum. Belki de anlamak istemediğimden.

Oysa hepimiz alıştık aslında, ister istemez.

Emniyette "sadece" dayak yiyen için, "hiç işkence görmemiş" diyebiliyoruz.

İşkencede çözülenlere hain gözüyle bakabiliyoruz.

Ölümlere de alıştık, belleklerimizde yaşatıyoruz ölülerimizi.

Polissiz bir üniversite düşleyebiliyor muyuz gerçekten?

Bir üniversite rektörünün, tek bir rektörün, "benim okuluma polis ayak basmayacak" diye giriş kapısının önüne, işinden olmak pahasına, dikilmesini neden beklemiyoruz?

Neden hiçbir hoca, tek başına da olsa, "bu okula polis girdikçe ben ders vermem" diyemiyor?

Tek bir insanın öldürülmesi yetmiyor mu?

Ancak bir geceyarısı 12 insan birden katledildiğinde mi gazetelere manşet olabiliyor?

Bir üniversitede kaç gencin birden öldürülmesi lazım?

İnsan, şiddete ve şiddete karşı suskun kalmaya, ancak arkasında güçlü bir örgütlenme varsa sesini yükseltebilmeye yavaş yavaş alışıyor.

İlkokulda öğretmenin attığı tokatı kimse şiddet olarak algılamaz.

Öğretmen öğrenciyi dövdüğünde diğer çocuklar korkudan seyirci kalır.

Sokakta çocuğunu döven anneye ya da babaya kimse müdahale etmez, "aman bana ne" der.

Yan daireden, kocası tarafından dövülen kadının çığlıkları duyulduğunda, kimse koşmaz yardıma.

Askerde dayak normaldir.

Emniyette işkence normaldir.

Polis insan öldürür.

Biz de öfkeleniriz. Gene bizden biri öldürüldüğü için öfkeleniriz. Onyıllardır gösterdiğimiz tepkileri gösterir, onyıllardır söylediğimiz inatçı sözleri söyleriz. Yorgun, hazin ve bazen de öfkeli bir alışkanlıkla uğurlarız ölülerimizi.

Ne biçim insanlarız? ■

Çalışanlar arasında "kriz"

Güneş'te sorunlar bitmiyor

Tansel Emanet -Semra Kardeşoğlu

Babıali'deki genel tiraj ve para krizi sürerken Güneş gazetesinde de çalışanlar, diğerlerine benzemeyen özel bir krizi yaşamaya devam ediyor. Asil Nadir'in düşüşüyle başlayan kriz, sahibi olduğu Gelişim'in satılmasına Günaydın'da da yönetici darbesine yol açarken, Güneş'te herşeyin benzemezi yaşandı. Mart ayından bu yana gazeteye çalışanları sahip çıktı, başlarına gelmedik kalmadı, 6 ay maaşlarını alamadılar, her ay verilen sözler bir başka aya ertelendi.

Haziran'da Ankara ve İzmir bürosu kapatıldı, 160 kişi işinden oldu. Son olarak işveren 2 Eylül'de ödeyeceğini belirttiği para için 4 gün daha mühlet isteyince çalışanların bir kısmı direnişe geçti. Başlangıçta 150 kişiydiler ancak yazı işleri çalışanları daha sonra onlardan ayrılıp işlerinin başına dönünce sayıları 48'e düştü.

Ayın 5'inde ise bu 48 kişi 17. maddeye dayandırılarak işlerinden tazminatsız atıldılar. Şimdi eylemlerini gazetenin önünde oturarak sürdürüyorlar. Aylardır yaşanan gerginlik sonuçta çalışanları karşı karşıya getirirken taraflar oluştu ve suçlamalar birbirini izledi. Babıali "dışında" varolmaya çalışan bu gazetede yaşanan olaylar içinde Babıali'nin TGS'si, Gazetecilerin Cemiyetinin Başkanı, birçok yönetici ve çalışanlar rol aldı. Bu arada TGS Genel Merkezi İstanbul Şubesi'ni görevden aldı, mahkeme iade etti. Söylentilere göre olaya ideolojik ayrılıklar da karıştı. Gazetenin teknik servis çalışanları ile yazı işleri çalışanları arasındaki gerginlik giderek tırmandı. Tarafların sivrilen isimlerinden yazı işleri çalışanlarından ve TGS İstanbul Şubesi Genel Sekreteri Merdan Yanardağ ve eylemcilerin görüşlerini aldık.

Eylemdeki işçiler:

Kaybedecek birşeyimiz kalmadı

Yaklaşık 1 aydan bu yana devam eden eyleme nasıl gelindi?

Yusuf Karabulut (TGS Eski Mali Sekreteri-Eylem Komitesi Bşk): Mart ayından itibaren gazetenin girdiği durumdan ötürü maaşlarımızı ve diğer yan ödeneklerimizi alamamaya başladık. Bu durum aylarca sürdü. Haziran ayında İzmir bürosundan 100, Ankara bürosundan 60 kişinin işine son verildi. Tazminatları ve diğer alacakları da verilmedi. Maaşlarımızın verilmemesinden itibaren birkaç kez iş yavaşlatma ve kısa süreli iş bırakma eylemleri yaptık. Her seferinde yeniden paralarımızı en kısa süre içinde alacağımız söylendi. Eylül ayına değin zor koşullar altında çalışmalarımızı sürdürdük. Her türlü fedakarlığı yaptık. Bakkalın kasabın yüzüne bakamaz olduk ancak yine de devam ettik çalışmaya. En son Ağustos ayında bize tüm alacaklarımızın karşılığı olarak 3 milyon vereceklerini taahhüt ettiler ve karşılığında yakın zamanda ödenmek üzere çekler verdiler. Bir süre sonra bunları senet haline vereceklerini söyleyerek geri topladılar. Daha sonra da bu senetlerin geri verilmeyeceği, bunun yerine 6 Eylül günü maaş ödemesi yapılacağı söylendi. Ancak bizlerin 6 aydan bu yana borçlanmadığımız kimse kalmamış. Aramızda 260 bin lira maaş alan arkadaşlar var. Bu adam bu parayla okula başlayan ço-

Eylemdeki Güneş çalışanları "Gece gündüz mesai yaptık. Bunun karşılığında para alamayacağımızı biliyorduk. Ancak yine de çalıştık. Ama herkesin bir dayanma gücü var. Ve biz artık o dayanma sınırını aşmıştık. Kaybedecek hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Ama diğer arkadaşlarımız bu yürekliliği gösteremediler. Bir maaş karşılığında işlerinin başına döndüler."

cuğunun masraflarını mı karşılasın, kış geliyor yakacak mı alsın, yoksa aylardan bu yana katlanarak süren borçlarını mı ödesin? Bu durum üzerine biz 2 Eylül günü yaklaşık 150 kişiyle iş bırakma eylemi yaptık. Eylemin 2. günü yazı işlerinde çalışanların büyük bölümü 1 aylık maaşlarını alabilmek uğruna eylemi terkettiler. Sayımız yarı yarıya düştü. Bunu izleyen 4 ve 5 Eylül günlerinde önce 41, daha sonra 17 çalışan işi engelledikleri gerekçesiyle 17. maddeye dayanılarak tazminatsız olarak işten atıldı. Bunun üzerine biz de tüm alacaklarımız ödenene değin gazete önünde oturma eylemine başladık. Alacakalarımızın hepsi ödenene değin burdan ayrılmayacağız.

Eyleminizi diğer çalışanların desteklememesini neye bağlıyorsunuz?

Dilek Yurdagel: Olayın en önemli nedeni piyasadaki işsizlik sorunu. Bu sorun yazı işleri kadrosunda çalışan arkadaşlar için daha yoğunluk kazanmakta. Piyasada yeterinden fazla muhabir var. Bugün tüm basında bir kriz yaşanmakta. Burdan çıkan bir muhabir dışarıda çalışacak gazeteyi biraz zor bulur. Bunun getirdiği bir korku var Biz teknik serviste çalışan insanlar olaya daha değişik bakıyoruz. Fedakarlıksa her türlü fedakarlığı yaptık. Asil Bey yurdışı gezilerindeyken biz savaş krizi dolayısıyla aylarca hiç izinsiz çalıştık. Gece gündüz mesai yaptık. Bunun karşılığında para alamayacağımızı biliyorduk. Ancak yine de çalıştık. Ama herkesin bir dayanma gücü var. Ve biz artık o dayanma sınırını aşmıştık. Kaybedecek hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Ama diğer arkadaşlarımız bu yürekliliği gösteremediler. Bir maaş karşılığında işlerinin başına döndüler. Bundan sonra yine aynı sorunlar yaşanmayacak mı?

Merdan Yanardağ: "Eylemin 7'sinde başlaması için çoğunluk kararı vardı ve ayın 2'sinde eylem birden başladı. Hatta çalışanların bir kısmı toplu eylem başladı sanıp başlangıçta katılıp durumu anlayınca işlerinin başına döndüler."

Eyleminize karşı TGS'nin tutumu nasıl?

Bekir Kaya: Biz bu açıdan çok şanssızız. Paşabahçe'de direniş yapılır, sendikası yanındadır. Zonguldak'ta direniş yapılır, sendika başkanı işçilerle birliktedir. Deri-İş'te grev yapılır, sendikası yanındadır. Bir de bize bakalım. 6 ay yarı aç, yarı tok çocuğumuza bir şişe sütü götüremeden bu gazeteyi çıkardık. Hakkımızı istedik diye işten atıldık. Sonra TGS İstanbul Şube Başkanı Yavuz Şimşek tarafından kahramanlıkla suçlandık. Hakkını isteyen tüm işkollarının işçileri kahraman olmuyor da biz niye oluyoruz? Bu nasıl sendika oluyor? Öte yandan bir de Merdan Yanardağ sorunu var. Bu adam bir zamanlar, " bu gazeteden bir kişi atılırsa bu gazete çıkmaz, hep beraber eylem yaparız" diyordu. Sonra ne oldu eylemlere öncülük yapacağını söyleyen Merdan Bey bu kadar kişi işten atıldığında sesini çıkarmadı. Ne oldu tüm o sözler? Bu da yetmezmiş gibi eylemimizi baltalayacak beyanatlarda bulundu. Çadırımız polis tarafından sökülüp yağmur altında ıslanmaya mahkum edilirken Merdan Bey Kumkapı'da kafa çekiyordu. Bu nasıl işçi temsilcisi? Şimdi TGS Başkanlığına oynuyor. Gazete içinde de önemli bir koltuğa sahip olacak. Bu durumunu yitirmek istemiyor. Koltuk sevdası her şeyden üstün geliyor tabii.

Dilek Yurdagel: Merdan Bey çok sevdiğimiz birisiydi. Ona çok güvenirdik. Ama savunduklarının sözde kaldığını gördük. Lafta demokrasiyi savunmak işçi hakkını savunmak kolay. İş pratikte. Bu eylemin yapılması için daha uygun gerekçeler olabilir mi? Bizi bu gazetenin Babıali de varolup olmamasının ilgilendirmediğini söylüyor. Bu gazete sayfalarında herhangi bir işyerinden atılan işçilerin eylemini manşet yaparken kendi gazetesindeki bu haklı eylemden sözetmedi bile. Bir de demokrasiye saygılı diğerlerinden farklı bir gazeteyiz derler. Bu nasıl farklılık? Onların savunduğu hak hukuk sadece gazete sayfalarında kalıyorsa, bunu çalışanlarına uygulamıyorsa ben bu işten ne anladım. Onların samimiyetinden ister istemez şüphe ederim.

Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz? Eyleminiz devam edecek mi? İşe geri dönebileceğiniz söylense döner misiniz?

Yusuf Karabulut: Eylemimizi kırabilmek için her türlü yolu denediler. Bu eylem Babıali tarihinde önemli bir adımdır. Bunu ilk kez biz başlattık. 6 Eylül'de diğer insanların eyleme katılmasını önlemek için harç borç her yolu denediler. Maaşları ödediler. Bundan sonra düzenli ödeme sözü vermişler bunu nasıl başaracaklarını bilmiyorum. Bizim vergi iadelerimizi bile ödememişlerken. Bundan sonra devam diyoruz. Geri dönüş yok. Bugüne değin hiç fire vermeden geldik. Bundan sonra da böyle devam edeceğine inanıyorum. Geri dönme konusunda ise içimizde bazılarını geri çağırdılar. Ancak kimse geri dönmedi. Para alamadığımız bir işyerine niye geri dönelim. Alacaklarımızı alalım. Ama ondan sonra geri dönmek isteyen olursa ki, bunu

hiç zannetmiyorum geri dönebilir. Pazartesi günü mahkememiz başlıyor. Hakkımızı yargı yoluyla da arayacağız.

Merdan Yanardağ:

Çoğunluğun kararına uyduk

Güneş'te en son 48 kişinin işine son verilmesiyle sonuçlanan ve halen sürdürülen eyleme nasıl gelindi?

Bundan önce insanlar tükenme çizgisine gelmişlerdi. Maddi olarak sürdürülmesi mümkün değildi. Bu da teknik serviste yoğunlaştı çünkü orada çalışanlar ailelerinin yükünü tek başına omuzlayanlardır genellikle. Yazı işlerinde çalışanların durumu farklıdır, karı koca çalışılır. Güneş'in teknik servisi genelde sağ eğilimlidir. Biz gazeteyi diğerlerinden farklı bir çizgiye, radikal çizgiye oturttuğumuz için Kürtçü ve Dev Solcu olarak nitelendirildik ve bu arkadaşlar tarafından da işverene ihbar edildik. Eylem yapan grup içinde bu ihbarcı arkadaşlar da yer alıyorlar. İşveren bize 2 Eylül'de kredi alınabilirse 3'er milyon ödeme yapılabileceğini açıklamıştı. Ancak daha sonra gazetenin gelirinin dengelendiğini ve ayın 6'sında maaşların ödeneceğini ve bundan böyle de maaşların hep ödeneceğini söyledi. Çoğunluk 4 gün beklemeyi göze aldı ve yine ödeme yapılmazsa ayın 7'sinden itibaren gazeteyi çıkarmama kararı aldı.

Peki bu karar alınırken ayrılan grup karşı çıkmış mıydı?

Evet, ancak çoğunluk kararı vardı ve 2'sinde eylem birden başladı. Hatta çalışanların bir kısmı toplu eylem başladı diye başlangıçta katılıp durumu anlayınca işlerinin başına döndüler.

Sizce gerekçeleri neydi?

Eyleme katılan arkadaşlar arasında bunca zamandır herşeyi paylaştığımız ve çok sevdiğimiz insanlar da vardı artık dayanacak güçlerinin kalmadığını düşünüyorum. Onları uyardık, işveren zaten adam atmak için bahane arıyordu. Birlikte 4 gün sonra ödeme yapılmazsa yaparız dedik. Ancak onlar "Biz sizin dışınızda bunu yapacağız ve olanları göğüsleriz" dediler, eylemlerine Mehter Marşı ile başladılar. Atılan arkadaşların bir kısmı geri dönmek istiyor, biz de işverene 17. maddeyi kaldırması için baskı yapıyoruz.

Eyleme karşı polisi kim çağırdı?

Polisi Yönetim Kurulu Başkanvekili Erdal Yılmaz çağırmış, ama polis önce gelmediği için bizim haberimizi olmadı. Gazetenin yayın politikasından ötürü polis bizi düşman ilan etti, Güneş gazetesinin tüm otoları polis engeline takılıyor. Daha sonra bir ekip otosu geldiğinde durumdan haberimiz oldu ve onlara gitmelerini de biz söyledik.

TGS Genel Merkezi'yle neler yaşandı?

Güneş bugün Babıali'de varolanın dışında Günaydın'la birlikte özel bir kirizi yaşıyor. Asil Nadir'in şirketi Polly Peck'e kayyum tayiniyle subvansiyon olanakları tıkandı. Ürün yüksek masraflıydı. Sistem çöktü. Gazete küçülmeye başladı. 91 Martında ödeme gecikmesi başladı. Uluç Gürkan bu nedenle ayrıldı. Sonraki dönemde ise bizler tasfiye edilmeye çalışıldık, eylemle engelledik. Daha sonra gazetenin

Ankara Güneş'te sonbahar..

**"Sol gazete" diye bilinen Güneş gazetesi yazarlarından Ahmet Kahraman, 3 ay önce başladığı köşesinde 19 Eylül günü son yazısını yazdı. Kahraman, Güneş'te "İlahlar izin verdiği sürece yazacağım" diye başlamıştı, "İzin bitti, dost okurlar" diyerek ayrıldı. Günlük basın, bu gazetede olup bitenleri sanki "'anlatılan kendi hikayesi değilmiş gibi ya da anlatılan tam da kendi hikayesi olduğu için" özünden soyutlayarak vermeye devam ettiğinden, iyice yılan hikayesine dönen "Güneş çalışanları sorunu" da Türkiye'de artık hiç kimsenin ilgisini çekmiyor. Oysa Babıail'de "tencere dibin kara" misali kazanlar kaynayıp duruyor ve Güneş'te yaşananlar "Türkiye çalışma hayatı"nı belki de birbirini en fazla dirsekleyen "mesai arkadaşları"nı, daha doğrusu Türkiye basınının pis mutfağını anlamayı kolaylaştıracak bir örneklem sunuyor. Bilindiği gibi Güneş Ankara ve İzmir büroları çalışanları "eylem yaptıkları" için Asil Nadir'in temsilcileri Erdal Yılmaz-Serhat Pekinel ekibi tarafından işten çıkarılmıştı. Ankara Bürosu'ndaki eylemci gazeteciler polis tehditiyle bürodan çıkarılırken, Büro'nun kapısına da kilit vuruluyordu. Yeni bir büro tutuldu ve buraya Ahmet Kahraman getirildi. Kahraman'a başını Süleyman Coşkun'un çektiği eylemci ekip karşı çıktı. Kahraman'ın cevabı "Hayır Süleyman, gazetelerde ekip değişimi olur, ben Politika Ankara Temsilciliği'nden alındığımda yerime TKP'liler seni getirmişlerdi, sen de kabul etmiştin..." oldu. Birkaç gün sonra Günaydın'ın "yağdanlığı" Yavuz Gökmen, Güneş'in başına getiriliyor. Yavuz Gökmen, göreve başlar başlamaz "mesai arkadaşı" Metin Aksoy'u Ankara İstihbarat Şefi yapıyor. Aksoy Çağdaş Gazeteciler Derneği "solcu" yöneticilerinden biri. Yine İsmet Demirdöven de Ankara Büro'da başlıyor. Bu sırada Metin Aksoy'un Ecevit'le ilgili bir yazısı yayınlanıyor ve Aksoy'un işine son veriliyor. MHP'li olduğu söylenen Ankara İdare Müdürü Kasım Soytok'un yetkileri artırılıyor. Güneş'e yeni büro tutuluyor. Süleynman Coşkun Güneş'te bu olup bitenleri şöyler değerlendiriyor: "Merdan Yanardağ ve ekibi Gazeteciler Sendikası Genel Merkez yönetimine karşı oldukları için Güneş'te eylem örgütlenmesine de karşı oldular. Bizim eylemimizin gazeteyi yıpratağını ve Güneş'in bu haliyle Nezih Demirkent'e ucuza satılacağını yaydılar. Güneş'in bu "solcu" haliyle korunmasıydı onlar için esas olan. Ama bu ekibin aslında solculukla da çok ilgili olmadıkları görüldü..."
Ahmet Kahraman'a ilk tepki halen tutuklu bulunan**

başına para durumunu kontrol etsin diye Erdal Yılmaz getirildi. Herşeyin tükenmiş gibi göründüğü bir anda da genelde eyleme karşı çıkan TGS Genel Merkezi Güneş'te eylem kararı aldı. Niyetleri Günaydın'da yapılanın benzerini gerçekleştirmekti. Güçlü Yayıncılık'ın iflası istenecek ve tüm borçlardan bir anda kurtulmuş olacaklardı. İşçi alacakları ve tazminatlar 3. olarak devreye girer. Bu şike eylemi TGS Genel Merkezi, Kemal Gönül, Fahri Görgülü ve Nezih Demirkent planladılar. Biz buna karşı koyduk. Uluç Gürkan istifasını verdikten sonra bize planlanan oyunu anlatmıştı. Günaydın'da çalışanların tazminatları bu yolla yendi. Kıdemler sıfırlandı. TGS merkez yönetimi önce eylem kararından haberi olmadığını söyledi. Ankara ve İzmir'de onların yanında yer aldı. TGS İstanbul Şubesi'ni devre dışı bıraktılar. Biz bu eyleme karşı çıkınca hakkımızda PKK'lı ve Dev Solcu söylentilerini yaydılar.

Yayanlar kimler?

O dönem yönetim kurulunda olan Çetin Özek, Genel Yayın Yönetmeni Suavi Kaptan, Genel Yayın Koordinatörü Ender Aladınlar, Ankara Temsilcisi Nurcan Akad ve İzmir Temsilcisi Salman Erdoğdu. Ve bu insanlar Asil Nadir'e bir faks ihbarında bulundular. Gazeteyi zor koşullarda çıkardıklarını TGS Genel Merkezi'nin gazeteyi kurtarmak amacıyla bir girişim başlattığını ancak İstanbul Şubesi'nin bunu engellediğini ve iş barışını bozduğunu öne sürdüler. Onlara göre Genel Başkanvekili Erdal Yılmaz da bizim etkimiz altındaydı. Bu arada Ege Üniversitesi "Basında Kriz" konulu bir sempozyum düzenledi. Konuşmacılar arasında Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent ve TGS Genel Başkanı Orhan Erinç de vardı. O gün sempozyumda Yarın adlı bir gazete dağıtıldı. Manşetinde "Güneş'te PKK işgali" cümlesi yer alıyordu. Yarın gazetesinin sahibi Ender Coşkun, Nezih Demirkent'in yakını olur. Ve Demirkent konuşmasında buna değinerek "Güneş'te karanlık bir olay dönüyor" dedi.

Amaçları neydi?

Ergun Kaftancı gibi Hergün gazetesinden yetişmiş adamlara yeni bir gazetenin maketini hazırlatıyorlardı. Amaçlarına erişselerdi merkez sağ ve magazin bir gazete çıkaracaklardı, Günaydın'ın binasında gerekli herşey hazırlanmıştı.

Gazeteyi çıkarmaya devam ettiniz, bu nasıl oldu?

Garip bir şey, direnişimizden ve gazeteyi çıkarmaya başlamamızdan sonra onların girişimleri yarıda kaldı. Gazetede doğal bir işbölümü oluştu. Yeniden düzenlemeyi işverene kabul ettirdik. Her kararı "forumlar" düzenleyerek aldık. Çoğunluk ne derse oldu. Önümüzde uzun ve zorlu bir dönem olduğunu biliyorduk. Babıali'nin bugününe bakarak tutarlı ve farklı bir gazeteyi çıkarmayı ve sürdürmeyi amaçladık. Entellektüel kaygı ile hareket ettik. Önce işler iyi gitti, tiraj aldık, sonra gazetenin çizgisi ve sendikal çatışma başladı ve bu rahatsızlığın sonucunda Genel Yayın Yönetmenliğine Yavuz Gökmen getirildi.

Çizgiye müdahale nasıl başladı?

Devlet tüm alacakları için gazeteyi sıkıştırdı. Güneş şimdi çizgisini bir miktar değiştirdi ancak düzen dışılığını sürdürüyor ■

Not: Dergimiz matbaaya girerken, Güneş gazetesinden, aralarında Merdan Yanardağ'ın da bulunduğu yazı işleri yönetim kadrosunun istifa ettiklerini öğrendik.

Dr. İsmail Beşikçi'yle gazete bürosunda sohbet ettikleri için geldi. Sonra Vedat Aydın'la ilgili yazıları nedeniyle uyarılıyor. Bardağı taşıran son damla ise Kahraman'ın "Ahmet'in Televizyonu" başlıklı yazısı. Yavuz Gökmen, Ankara'yı arayıp bu yazıyı beğenmediğini, Kahraman'ın yeni bir yazı yazmasını istiyor. Kahraman bunda direniyor. Erdal Yılmaz o sıra Ankara'ya gelip Ahmet Kahraman'la görüşüyor. Kahraman'a "aman ayrılma, Yavuz gidici" diyor. Yılmaz, eski pazarlamacı. Ahmet Kahraman yazının yayınlanmasında yine diretince Gökmen "ya ben, ya o" diyor. Yazı yayınlanmıyor, Kahraman'a "bundan sonra Yavuz senin yazılarını okumayacak" sözü veriliyor. Kahraman-Gökmen çarpışmasının ikinci raundu, İstanbul'da polis tarafından pencereden itilip öldürülen 18 yaşındaki üniversiteli Seher'in ardından yaşanıyor. Kahraman, Seher'le ilgili bir yazı yazıyor, yazısı yayınlanıyor. Yazının yayımlandığı günün akşamı Haber Merkezi'nden Ahmet Kahraman'a bir telefon: "Ağbi, mahvettin bizi. Emniyet Müdürü çok kızdı bu yazıya, durum kötü" Ahmet Kahraman, bu telefonun kimden geldiği sorusunu "söylersem şaşırırsınız" diye cevapladı. Üçüncü ve son raund Ecevit'le ilgili yazılar. Gazete yönetiminden bu konuda Kahraman'a gelen tepki "reklam alacaktık" türü bir şey. Kahraman'a Yavuz Gökmen Ankara'dan büyük bir inşaat şirketinin faksından "işten atıldınız" notunu çekiyor. Yavuz Gökmen, Ahmet Kahraman'ın olduğu yere girmemesiyle ün salıyor. Kahraman bürodan taşınınca Gökmen, Ankara Büro'yu ziyarete geliyor. Sık sık Köşk'e çıkmak için Ankara'ya geldiğinde bile büroya uğramıyor. Kahraman'a göre, atılma nedeni Bülent Ecevit'le ilgili değil. O dönem Yavuz Gökmen sık sık Köşk'e çıkıyor ve Özal'dan laf arasında kredi istiyor. Gökmen'e Özal'dan en son "sen önce gazeteni düzelt" uyarısı geliyor.

M. Ali Yılmaz'dan Asil Nadir'e Güneş gazetesi tarihin hiçbir döneminde sorunsuz olmadı. Asil Nadir'li Güneş'in o 1200 kişilik ilk "lale devri" dışındaki bütün dönemlerinde işten çıkarmalar oldu. Bu dönemde gerçekten basın tarihine geçecek bir dönem. Örneğin Metin Münir'in karısına boşanmak için 1 milyarı gazetenin ödemesi gibi örnekler var. Güneş yine tiraj kaybediyor. Güneş'i ancak Özal kurtarabilir. O da, "Yavuz Gökmen, 'önce gazetesini düzeltirse' elbet. Gökmen'de "gazeteyi düzelteceğine" ilişkin ciddi emarelere rastlamak mümkün: "Mesut Yılmaz fiziken de başbakanlık için yaratılmış biri..." ■

Selami İnce

Mühürler söküldü

Memurlar sendikalarını açtılar

Engin Günay

Eğit-Sen'li öğretmenler 18 Mart 91'den bu yana İstanbul Valiliği'nce mühürlü tutulan sendika genel merkezlerini 14 Eylül'de açtılar. Eğit-Sen'i 16 Eylül'de belediyecilerin sendikası Tüm-Bel-Sen, 21 Eylül'de sağlık çalışanlarının sendikası Tüm-Sağlık-Sen izledi.

Eğit-Sen Genel Başkanı İsmet Aktaş açılış günü yaptığı açıklamada "Eğit-Sen olarak yargı kararlarını uygulayacak merci bulamadığımızdan mahkeme kararlarını bizler uygulayarak, bundan böyle bu yasal ve meşru haklarımızı kullanarak, keyfilik karşısında sessiz kalmayacağımızı duyuruyorum" diyordu.

Öznesi insan olan eğitim, sağlık, yerel yönetimler gibi alanlarda hizmet üreten kamu çalışanlarının kendi alanlarında sisteme alternatif politikalar üretebilmeleri, geleceğin toplumu açısından da yaşamsal bir öneme sahip

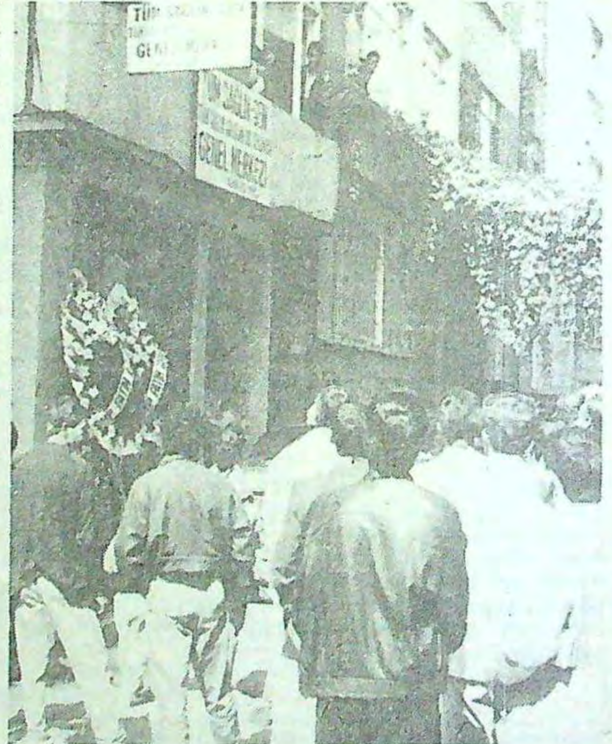
Bu karar kamu çalışanlarının aylardır sürdürdükleri hukuksal mücadelede önemli bir mevzi kazandıklarının ifadesiydi. Kamu çalışanları, valiliğin sendikaları mühürlemesinden sonra İdare Mahkemeleri'ne açtıkları yürütmeyi durdurma davalarını kazandılar. Mahkemeler "Valilik uygulamalarının açıkça hukuka aykırı olduğu, uygulama nedeniyle telafisi güç veya imkansız zarar doğabileceği" gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararları aldılar.

Zonguldak İdare Mahkemesi de Eğitim-İş ile ilgili bir davada "Yasal olarak kamu görevlilerinin sendika kurmalarını olumlu veya olumsuz olarak düzenleyen hükümler mevzuatımızda yeralmadığı sürece bu durum kişilerin aleyhine değerlendirilemez" kararını verdi. Bu kesinleşmiş yargı kararlarına rağmen valilik mühürleri kaldırmamakta direnince kamu çalışanları bu hukuk dışı, keyfi uygulamaya kendileri son vererek sendikalarını açtılar.

İstanbul Valiliği'nin varolan fiili durumu kabullenerek memur sendikaları hakkında kapatma davası açmasıyla hukuksal mücadele yeni bir aşamaya geldi.

Kamu çalışanları valiliğin kapatma davası açmasını kendileri açısından bir kazanım olarak değerlendiriyorlar. "Ancak varolan, açık olan bir sendika için kapatma davası açılabilir, bu dava mücadelemiz sonucu elde ettiğimiz sendikalarımızın devletçe de tanınması anlamına geliyor" diyorlar.

Hemen her alanda yasaklar getiren 1982 Anayasası'nda hernasılsa kamu çalışanlarının sendika kurmalarının yasaklanması unutulmuştu. Hiçbir yasada bu konuda açık bir hüküm de yoktu. Anlaşılan memurların sendika kurabileceklerini hiç akıllarına getirmemişlerdi. Kamu çalışanları yürüttükleri mücadeleyle bu hakkı fiilen elde ettiler.

İşçi-memur ayrımına son!

Şimdi iktidar ve muhalefet partilerince bir seçim yatırımı olarak gündeme getirilen "memurlara sendika hakkı vereceğiz" vaadleri konusunda düşüncelerini sorduğumuz Eğit-Sen'in Genel Hukuk Sekreteri Muhsin Bostancı şunları

söyledi: "Biz memurlar için özel bir yasa istemiyoruz, işçi-memur ayrımının kaldırılmasını istiyoruz. Anayasa'nın 51. maddesi 'işçiler ve işverenler sendika kurabilir' diyor. Biz bunun 'çalışanlar' olarak değiştirilmesini istiyoruz. Eğer partiler çıkıp 'memurlara sendika vereceğiz' diyorsa, bu memurların örgütlü mücadelesi sonucu olmuştur. Biz sendikalarımızı zaten kurduk. Onlardan sadece önümüzdeki engelleri kaldırmalarını ve Anayasal güvence istiyoruz".

Bir kısmına Türkiye'nin de imzasını attığı kamu çalışanlarının sendikal hakları ile ilgili uluslararası hukuk normlarının, uluslararası sözleşmelerin iç hukukla bütünleştirilmesi gereği var. Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri, Ekonomik Toplumsal ve Kültürel Haklar, Sivil ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmeleri ile ILO kararları Türkiye için de bağlayıcı nitelikte. Bu sözleşmelerle belirlenmiş kamu çalışanlarının sendikal haklarının, özellikle de grev ve toplusözleşme hakkının yasal ve anayasal güvenceye alınması için mücadelenin sürdürülmesi gerekiyor. Sadece Türkiye'de değil, dünyanın birçok ülkesinde grev ve toplusözleşme hakkı uzun süreli fiili bir mücadelenin sonunda, fiili (de facto) durum yaratılarak elde edilmiş, grev hakkını içeren hukuksal düzenlemeler bunun arkasından gelmişti.

Fiili sendikacılığı temel bir ilke olarak benimseyen kamu çalışanları sendikaları bugün geldikleri noktaya bu anlayışla yürüttükleri mücadelenin sonucunda geldiler. Ancak daha öteye gidebilmek, siyasi iktidarların dayatacakları içi boşaltılmış, işlevsiz bir "sendika hakkı"nı aşıp; grev ve toplusözleşme hakkı ile donanmış sendikalarını yaratabilmek için bu hakkı fiilen kullanabilecek örgütlülükleri yaratabilmeleri gerekiyor.

Kamu çalışanlarının mühürleri sökme eylemlerini 100-150 kişiyle gerçekleştirebilmeleri bile bugün için bu konumdan oldukça uzak olduklarını söylemek için yeterli. Kuruluş başvurularını binlerce kişiyle yaptıkları gözönüne alındığında bugünkü yüzlerle ifade edilen rakamlar oldukça düşündürücü.. 1.5 milyonun üzerinde kamu çalışanının varolduğu bir ülkede kitleselleşebilmenin maddi zemini vardır. Ancak köklü bir örgütlenme geleneği olmayan, henüz "devlet hizmetlisi" zihniyetinden kopamamış geniş memur kitlesini sendikal taleplere duyarlı hale getirmek için daha epeyce yol katedilmesi gerekiyor.

Mühürlerin sökülüp sendikaların açılmış olması elbetteki önemli bir kazanım. Ancak bundan sonrası daha da önemli. Kitleselleşebilmenin önünü açacak politikalar üretilebilmesi gerekiyor. Herbiri sorunlar yumağı olan işkollarında, kendi alanlarına ilişkin somut politikalar üretebilmeleri, bu politikaları tüm çalışanlara tartıştırabilmeleri kitleselleşme açısından zorunlu olduğu kadar demokrasi mücadelesiyle de kopmaz biçimde bağlıdır.

Öznesi insan olan eğitim, sağlık, yerel yönetimler gibi alanlarda hizmet üreten kamu çalışanları kendi alanlarında sisteme alternatif politikalar üretebilmeleri, geleceğin toplumu açısından da yaşamsal bir öneme sahip ■

Kuruluş başvurularını binlerce kişiyle yapan kamu çalışanlarının mühürleri sökme eylemlerini 100-150 kişiyle gerçekleştirebilmeleri oldukça düşündürücü.. 1.5 milyonun üzerinde kamu çalışanının varolduğu bir ülkede kitleselleşebilmenin maddi zemini vardır. Ancak, henüz "devlet hizmetlisi" zihniyetinden kopamamış geniş memur kitlesini sendikal taleplere duyarlı hale getirecek politikaların üretilebilmesi gerekiyor.

Eğit-Sen: "Eğitim demokratikleşmeli"

Yeni eğitim yılının başlamasıyla her yıl yaşanan kargaşaya yeni bir kargaşa daha eklendi. Eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin; seçmeli ders, ders geçme ve kredi sistemi vs. nasıl uygulanacağı öğrenciler, öğretmenler hatta okul yöneticilerince bilinmiyor.

Eğit-Sen Genel Başkanı İsmet Aktaş eğitim sistemindeki değişikliklere ilişkin "Bugün tam bir kargaşa yaşanıyor, kimin ne yapacağı bilinmiyor. Her zaman olduğu gibi Bakanın iradesiyle birtakım değişiklikler yukarıdan aşağıya dayatıldı" diyor. Bu konuların bütün öğretmenlerle tartışılması gerektiğini belirten Aktaş, sistemde köklü değişikliklerin gerektiğini dile getiriyor: "Sistemde değişiklik yapmanın koşulu bunun altyapısını oluşturmaktan geçer. Altyapı değişmediği sürece bunun başarı şansı yok. Öğretmenlere bile yeterli bilgi verilmiyor, kimse nasıl uygulanacağını bilemiyor. Eğit-Sen'in eğitim komisyonu bu konuda bir çalışma yürütüyor.Komisyon bir taslak hazırlayacak. Bunu öğretmenler arasında tartışıp netleştirdikten sonra konuya ilişkin değerlendirmelerimizi kamuoyuna açıklayacağız." Eğitim emekçileri sendikası olarak bir alternatif eğitim politikası oluşturma konusunda ise İsmet Aktaş, "Henüz bu konuda çalışma fırsatı bulamadık. Bu konuda politikalar geliştirmemiz gerekiyor tabii, bizim için bir zorunluluk. Ama bu uzun vadeli bir çalışmayı gerektiriyor. Eğitimin demokratikleştirilmesine ilişkin önerilerimiz, taleplerimiz toplu sözleşme çalışmalarımızda da yeralacak" derken, Eğit-Der Genel Sekreteri Turan Günata ise"Bu bizim bir eksiğimiz. Hep yaşama mücadelesi verdik bugüne kadar. Bundan sonraki çalışmalarımızın bir yönü bu olacak. Komisyon çalışmalarını hızlandıracağız" diyor ■

İÖDF MYK Üyeleri ile görüşme

Yeni döneme girerken gençlik hareketi

Ümit Erdoğdu

İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu'na üye gruplardan Devrimci Proleter Gençlik ve Devrimci Gençlik'in MYK üyeleriyle yeni öğrenim dönemi öncesinde öğrenci hareketinin dünü ve bugününe ilişkin görüştük.

Devrimci Proleter Gençlik

İstanbul'da öğrenci gençliğin merkezi,demokratik ve kitlesel örgütü olarak tanımlanan İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu (İÖDF) kuruluşundan bugüne nasıl bir süreç geçirdi? Öğrenci hareketinin beklentilerine yanıt verebildi mi?

İÖDF, geçtiğimiz yıl üniversitelerde yapılan seçimlerle belirlenen, yaklaşık 110 delegenin katılımıyla Kasım-Aralık aylarında yapılan "Birlik Kurultayı" sonucu kuruldu. Tüzük uyarınca, birimlerden seçimle gelen üyelerden oluşan ve iki genel kurul arası en yetkili karar organı olarak tanımlanan Öğrenci Temsilciler Konseyi (ÖTK), Federasyon kararlarının uygulanmasıyla görevli Merkez Yürütme Kurulu (MYK), MYK'ya bağlı komisyonlar ve özerk inisyatifler olarak organlasma belirlendi. Ancak, bunlardan kesintili ve eksik katılımla toplanan ÖTK, MYK ve Yazı Kurulu dışındaki organların işlerliğinden pek söz edilemez. Bu yıl İÖDF'nin önünde, kendi kurumsal yapısını oturtmak ve işlerlik kazandırmak gibi bir görev de var.

İÖDF öğrenci hareketinin sorunlarının biriktiği, aynı zamanda ABD'nin Ortadoğu'ya müdahalesinin olduğu, işçi hareketinin ve Kürt ulusal mücadelesinin yükseldiği bir dönemde doğdu. Kendisinden beklenenleri verdiği ise pek söylenemez. Bundan örgüt biçimini sorumlu tutmak, bütün sorunların örgüt biçimini iyileştirmekle çözümlenebileceği yanılgısına düşmek olur. Belirleyici olan önderliğin niteliği ve üretilen politikalardır. Federasyon'daki mücadeleye ve kitleselleşmeye bakıştaki sağcı yaklaşımın aşılması çözüm getirecektir.

Federasyonun en büyük örgütsel eksiği ise tabanın katılımı konusunda platformun gerisine düşmek oldu. Kurulduktan sonra herşey Merkez Yürütme Kurulu (MYK) ve Öğrenci Temsilciler Konseyi (ÖTK) dan beklenir oldu.

Burada İÖDF'nin yanlış algılandığı, "nasılsa merkezileştik" diyerek tabanın canlılığını yitirdiği, MYK, ÖTK kararlarını beklediği, kısaca ilişkinin tek yönlüleştiğinden söz edebilir miyiz?

İlişkinin tek yönlüleşmesinden söz edilebilirse de bunu "tabanın yanlış algılamasına" bağlamak yanlış olur. Çünkü "tabanın" mücadeleye yaklaşımını dönüştürecek olan önderliktir. Kitleselleşme anlayışının iki uçtan sakatlığı önemli bir zaaftır. Birinci biçim "kantin devrimciliği" idi. Ve sol lafazanlık altında kitle çalışmasında eli kolu bağlı oturmayı ifade ediyordu. Bunun karşısına kitleyle canlı ilişkiler kurmak adına sunulan alternatif ise "radikalliğe" karşı "okulculuk" övgüsü yapmaktır. Kitle içinde erimek, kurulan ilişkileri kalıcılaştırıp, mücadeleye sevkedememek, bu sağcı yaklaşımın doğal sonucudur. Gençliğin hızla sınıf mücadelesine çekilmesi gerekirken, özel bir okulculuk vurgusunu öne çıkarmak ve sorunu bununla çözmeye çalışmak devrimcilerin işi olmamalıdır.

Peki, sözünü ettiğiniz gibi iki uca savrulmuş çalışma biçimlerinin varlığını kabul edersek yerine ne konulmalıdır?

12 Eylül gibi teslimiyetçiliğin ve tasfiyeciliğin en rezil biçimlerde yaşandığı bir dönemin ardından yeniden bir canlanma dönemine girerken, hem gençli-

ğin, hem halk kitlelerinin aradığı, dediği ile yaptığı bir, güven veren bir önderliktir. Öğrenci gençliğin bu güven zemininde devrim ve sosyalizm mücadelesine hem ideolojik hem de örgütsel olarak sıkı sıkıya bağlanması gerekir.

Bu öğrenci hareketi açısından ekonomik-demokratik mücadele ile iktidar mücadelesini birbirine karıştırmak olmaz mı?

Bu ikisinin birbirine karıştırılması değil, ayrılmaya çalışılması ve bunun da "ekonomik-demokratik mücadele" diye bir alan tanımlanarak teorize edilmesidir yanlış olan. Sınıf mücadelesinin ideolojik, politik ve ekonomik olmak üzere üç cephesi vardır. Görünüşte politik ve ekonomik mücadeleyi birleştiriyormuş gibi bir izlenim veren "ekonomik-demokratik" tanımı ise gerçekte politik mücadeleyi "demokratik" mücadeleyle sınırladığı için hatalıdır. Yani eksiklik genelde sınıf mücadelesine özelde de öğrenci gençliğe bakıştadır, siyasal gençlik örgütlerinin kavrayış sınırlılığındadır.

Tüm ülke Zonguldak grevinin etkilerini yaşarken, işçi sınıfının 3 Ocak'ta genel grev kararı öğrenci hareketinde de "genel grevi genel boykotla selamlama" şeklinde yansımasını buldu. Okullarında boykotu gerçekleştiren öğrenciler Çapa Tıp Fakültesi'nde toplanarak uzun zamandır yakalanamamış bir kitlesellikte halaylı ve coşkulu bir forumun ardından yürüyüşe geçti.

İÖDF ile birimler arasındaki kurumsal ilişkinin oturmamasından söz edebilir misiniz?

Evet. İÖDF bir kurum olarak algılanmadı. Ancak bu onun önderlik misyonunu yerine getirerek, çekim merkezi olamamasından kaynaklanıyor.

Önümüzdeki döneme ilişkin neler düşünüyorsunuz? Varolan zaaflar aşılabilecek mi? Demokratik öğrenci hareketinin önümüzdeki dönem mücadelesinin temel karakteristiği ne olacak?

Dönemin cinayetle açılması, polis baskısının önümüzdeki dönem mücadelenin diğer alanlarını, çalışma biçimlerini de belirleyecek bir etken olacağını gösteriyor. Ancak buna rağmen zaafların, artık yenilgi döneminin kapanmış olması ve faşizmin gençliği kazanma mücadelesini bir kez daha yitirmiş olması nedeniyle aşılması olanakları güçlenmektedir. Amacımız bunu bir an önce Şili'li ozanın "onların Eylülleri üzerine bizim Ekimlerimiz doğacak" öngörüsünü gerçekleştirmeye yöneltmektir.

Devrimci Gençlik

İstanbul'da öğrenci gençliğin merkezi, demokratik ve kitlesel örgütü olarak tanımlanan İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu (İÖDF) kuruluşundan bugüne nasıl bir süreç geçirdi? Öğrenci hareketinin beklentilerine yanıt verebildi mi?

İÖDF'nin kurulduğu Aralık ayından itibaren ele alırsak, bu süreç, öğrenci gençlik için örgütlülük açısından niteliksel bir sıçrama, platformdan federasyona ileri bir adım olarak yaşandı. İÖDF'nin kendini ilk ciddi olarak ifade edişi, uzun zamandan beri yakalanamamış bir kitlesellikle gerçekleştirilen 3 Ocak eylemi oldu. Burada şu noktayı da ifade etmek gerekir ki, o 1500 kişiyi yürüten işçi sınıfının o süreçteki hareketliliğiydi, İÖDF'nin yaptığı ise bu hareketliliğin öğrenci gençliğe yansısını militan bir hatta yöneltmek oldu. Körfez Krizi boyunca diğer toplumsal muhalefet kesimlerinde olduğu gibi öğrenci hareketinde de bir gerileme yaşansa da, İÖDF "Emperyalist Savaşlara Hayır" şiarıyla çeşitli etkinliklerde bulundu. Ancak henüz kendi yapısını oturtamamış olan İÖDF, o süreçte yapması gereken elindeki kitleyi öz örgütlerinde biraraya getirme görevini bu nedenle yerine getiremedi.

İÖDF'nin kendisinden beklenenleri verdiği pek söylenemez. Bu konuda İÖDF'nin saydam bir yapı olmaması önemli bir nokta... Bir nitelik sıçraması yapılıyor, demokratik öğrenci hareketinin merkezi yapılanması olunduğu savlanıyor, öğrenci derneklerinin geliştirilmesi gerektiği savunuluyor, fakat sonuçta kendi içlerine kapalı işler yapılıyor, bu bir çelişkidir. Bunun yanında hemen hemen yalnızca dev-

İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu yaz aylarında da, gelişen olaylara gücü oranında müdahale etme çabasını sürdürdü. Seher Şahin'in öldürülmesini protesto amacıyla yapılan basın açıklaması ve ardından cenazeye katılma eylemleri buna örnek gösterilebilir. Bu güne kadar varolan zaafların aşılması ve daha yetkin bir birlik oluşturma yönünde önemli bir zemin oluşturabildiği söylenebilirse de, önümüzdeki dönem, bir çok açıdan öğrenci gençlik için zorlu olacak. Öğrenci gençliğin geniş bir kesiminin onayını ve giderek aktif desteğini alabilecek somut politika ve eylemliliklerin üretilmesinde,artık İÖDF'nin ne pahasına olursa olsun başarılı olması gerekiyor.

rimci öğrencilerin yeraldığı derneklerin ve İÖDF'nin pek te demokratik bir işleyişe sahip kılınamadığından sözedilebilir.

Oysa ki bunun için olanaklara sahibiz, ÖTK, MYK ve bağlı komisyonlar, bağımsız inisiyatifler var, ancak kesintili ve eksik katılımla toplanan ÖTK ve MYK dışında diğer organlar çalışmıyor. Derneklerde şu an yalnızça devrimci öğrencilerin olması ve bu örgütlü kişilerin üye grubu olarak merkezi organlarda temsil edilmeleri, birimlerin işleyişinin, yapılacak çalışmaların ihmal edilmelerine yol açtı. Merkez organlarda üye gruplarını bulunması yanlış değil; yapılması gereken üye grupların kendi kitleleriyle ilişkilerini, politikalarını gözden geçirmeleri ve ayrıca merkez organların çalışmayan birimlere,organlara müdahale ederek onları çalışır hale getirmeleridir. Bunun yanında öğrenci gençliğin bugünkü konumu, sorunları, tam olarak kavranıp, onlarla birlikte dile getirilmeli ve bunun mekanizmaları yaratılmalıdır. İÖDF, geçen dönemin sonunda yapılan üniversitelerin bölünmesine ilişkin kampanya dışında, öğrenci gençliğin somut taleplerine yönelik faaliyetlerde bulunmadı. Bunun nedeni, kimi üye gruplarının demokratik öğrenci hareketini yükseltmek gibi bir kaygılarının olmayışında yatıyor. Bunu öğrenci gençliğe ve örgütlenmesine bakışlarında, üniversiteye ilişkin politikasızlıklarında da görmek mümkün.

Genelde İÖDF'nin örgüsel zaaflarını ve çözüm yollarını özetledikten sonra şunu da eklemek gerek. İstanbul'da öğrenci hareketi inişli-çıkışlı bir seyir izlemiştir. Bunda örgütsel eksiklerinden biri olarak, mücadeleyi bir program dahilinde yürütememiş olmasının da payı büyük... İÖDF'nin öğrenci hareketinin sağlıklı gelişimi için diğer bir önemli görevi olarak bunu sayabiliriz. Polis terörünün kendi bağımsız programımızı uygulamada yaratacağı engel ise en geniş kitlenin bu konuda duyarlı kılınmasıyla bertaraf edilebilecek bir şeydir.

Önümüzdeki döneme ilişkin görüşleriniz nedir? Öğrenci hareketi nasıl bir seyir izleyecek?

İÖDF'nin yazın gerçekleştirdiği çalışmalar doğrultusunda dönem başlangıcında yapacağı etkinlikler bu eksikliklerin aşılması yönünde de bir katkı olacaktır aynı zamanda.

Üniversiteyi oluşturan unsurlarca (öğretim üyesi, öğrenci ve üniversite çalışanları) hazırlanan ve ortak talepleri dile getiren "Üçlü Bildirge", seçim döneminde, üniversiteye ilişkin sorunların asıl çözümünün ancak bu unsurlarca belirlenebileceğini ifade ediyor. Program yaratma açısından da önemli bir adım olan bu çalışma, Türkiye çapında tüm toplumsal kesimlerin desteği için imzaya açılacak. İÖDF seçime ilişkin ortak bir tavır belirleyememiş olsa da, seçim dönemini, üniversitelerin sorunlarına ilişkin çözüm önerisinin en geniş kitle tarafından benimsenmesi için propaganda amacıyla kullanacaktır. Ayrıca bu kampanya seçim sonrası gündeme gelmesi muhtemel olan üniversitelerde yapılmak istenecek değişikliklere ilişkin tartışmalara müdahale edebilecek bir zemin hazırlamayı, kamuoyu oluşturmayı ve aynı zamanda sözünü ettiğimiz üniversitenin üç bileşeni arasında ilişkilerin geliştirilmesi ve kalıcılaştırılmasını da sağlayacaktır ■

Alay'da öğrenciler zincire vuruldular

ODTÜ'de zincirli hürriyet

Selami İnce

12 Eylül sonrası Türkiye basın ve "mücadele" tarihine şöyle bir bakıldığında hemen bir kaç "jandarma dipçiği enstantanesi" hatırlanır. Bu "unutulmaz" enstantanelerden biri, 11Mart 1987 günkü gazetelerin birinci sayfalarında yealan "öğrenciye inen jandarma dipçiği" haberinin fotoğrafıdır. Bu fotoğrafın alt yazısını yeniden hatırlayalım: ANAP Milletvekili İsmail Dayı'nın Tek Tip Dernek önerisi Meclis Milli Eğitim Komisyonu'nda kabul edildi. Öğrenciler bu karara kitlesel gösterilerle karşı koydular. 10 Mart 1987 günü jandarma ODTÜ'de gösteri yapan öğrencilere saldırdı. Bunun üzerine yüzlerce ODTÜ'lü jandarma kordonu altındaki arkadaşlarının yardımına geliyor. Bir öğrenci bunun üzerine heyecanlanıyor, *"Sevgi, dostluk, kardeşlik, işte ODTÜ'müz"* diye slogan atıyor. O meşhur dipçik de bu öğrenciye kalkıyor ve o unutulmaz fotoğraf bu anın fotoğrafı oluyor. Yani sevgi, dostluk ve kardeşlik çağrısına inen dipçiğin resmi...

Ne yazık ki, bu iki kare fotoğrafı Türkiye'nin hemen her yerinde her zaman yakalayabilmek bir gazetecilik başarısından çok "sıradan bir iş" haline geldi artık.

ODTÜ'de 1-13 Eylül tarihleri arasındayeni kayıt olacak öğrencilere "rehberlik" yapmak için öğrenci derneği üyeleri ve AYÖDER'liler Üçlü Amfinin önüne birer masa koydular. Bir hafta masalar öğrenci ve velilere, üniversite idaresinden çok daha etkin ve karşılık beklemeksizin rehberlik faaliyeti sürdürdüler. 9 Eylül sabahı idare ve islamcı- faşist öğrencilerin de teşvikiyle jandarma, dernek üyesi öğrencilerin dışarıya masa çıkarmalarını engellemeye çalıştı.

Öğrenciler ısrarla karşı koyunca islamcı-faşist öğrencilerle "ne idüğü belirsiz" bir grubun "Arslan Mehmetçik!" diye tempo tutması üzerine jandarma dipçiklerle öğrencilere saldırıyor. Öğrenciler önce çembere alınıyorlar. Bunun üzerine bir grup öğrenci ve veli de gelip jandarma aleyhine slogan atmaya başlıyor. Kayıt memurları bir süre protesto için kayıt yapmayı bırakıyorlar. Bir saat kadar süren bir boğuşmadan sonra 11 öğrenci zorla ODTÜ Karakoluna götürülüyor. Karakoldan da İl Jandarma Alay Komutanlığı'na..

Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığı 11' ODTÜ öğrencisini ilk iş olarak 48 saat zincire vuruyor. Jandarma Yüzbaşı Mehmet Ay komutasındaki subay va astsubaylar, 11 ODTÜ öğrencisini önce sopalı dayaklı sorguya alıyorlar. Öğrenciler buna sloganlarla karşı koyuyorlar. Komutanın buluşu ilginç: *"Hepsinin ellerini, ayaklarını, ağızlarını bağlayıp atın hücrelere..."*. Böyle geçen 48 saat içinde öğrencilerin hiçbir ihtiyacı karşılanmıyor. **Demokrat**, Yüzbaşı Mehmet Ay'a bu "buluşunun" nasıl gerçekleştiğini ve böyle birşey yapmaya hakkı olup olmadığını sordu. Jandarma Bölük Komutanı Yüzbaşı Mehmet Ay'ın yanıtı: *"Bu şahısların sorgularıyla ilgili görüş bildirme yetkim yok. Olay savcılığa intikal etti. Onlara sorun..."* Öğrenciler arasında işkence raporu alanlar var. Jandarmadaki bir diğer yenilik de, "Sizi polise vereceğiz" tehditi.

Üniversitelerde yeni dönem başlarken öğrencilerin sorduğu ve cevaplanması gereken sorular var: "Üniversitelerdeki jandarmaya bu zamana kadar hiç kimse gidip 'güvenlik ve huzurumu sağla' diye başvurdu mu? Jandarma 'alışılması gereken bir şey' mi?"

ODTÜ öğrencileri, "alışkanlıkların, bütün güzelliklerin düşmanı" olduğunu biliyorlar ■

ODTÜ'de sevgi, dostluk ve kardeşlik çağrısına inen dipçiğin resmi...

Lali Berte'ye Mektuplar

heykeller ihanet etmeyi bilmez
meydana çıkarmaktır tek yaptıkları

3.

Düşmüş.

Bana bir telefon numarası göndermemişsin: Telefon aygıtları bu kadar yaygın değilmiş ki!

Ben daha ondokuzundaymışım.

Abim mezarına eğilip üç kere bağırmamış: Babaaa, Ali geldi! Babaa, Ali geldi! Babaaaa.... Ben ağlamamak için gözlerimi sıkmamışım; babam ölmemiş.

Aradan on yıl geçmemiş.

Zaten bütün bu olanların hiçbiri de olmamış. Sabah erken kalkmışım, beşte. Yedide, kentin öteki ucunda- Avcılar tarafında bir yerdi, şimdi unuttum adını- bir buluşmam varmış şifreli. Bir tren, iki otobüs değiştirmişim. Beklemişim kimse gelmemiş. Gelse, Kadıköy iskelesinin yerini soracakmışım- şifreyi ben saptamışım; O, yaya gittiğini söyleyecekmiş, "otobüsler kalabalık!" Gelse, adına bir bildiri çıkarıldıktan sonra sessizce unutulan ölü bir arkadaş resmi olmayacakmış acısı kirpik uçlarında; gelmemiş: Anma törenleriyle sınırlı bir anımsama, kısa bir metin içinde tek başına bırakılmış bir adsoyadı bilinmiyor!- ve çok söylemekten anlamı aşınmış bir marş: "Devrim için ölenleri/ Unutmadık, unutmayız" -unutulmuş bütün ölü arkadaş yüzleri gibi şimdi o da anımsanmayan...

Ölenler öyle o kadar çok ki!

Ölenler öyle o kadar çok ki, ve ben her ölenle öyle o kadar çok öldüm ki- bir insan birden fazla ölebilir mi?- nasıl olup da yaşadığıma şaşırıyorum; ölmek öyle o kadar kolaydı. Her an, her saat ölebilir, "güneşe gömülebilir"dik; cenaze törenlerimize yağmur yağardı...

Şimdi zor. Ama yaşamak da öyle o kadar kolay şey değil: Yaşamıyoruz ki! Soruyorlar, böyle diyorum: Ölüyorum! "Yaşam(ki), ölüm (de)..."

(Eski arkadaşlardan hangisine raslasam- kimini görmemek için ben kaçıyorum, kimi beni görmemek için kaçıyor- ondokuz yaşında bir delikanlıyla karşılaşınca kendi delikanlılığını anımsayıp iç geçiren yüreği ezik yaşlı bir adam gibi şaşarak bakıyor. Ondokuz yaşında olduğumu söylüyorum.

Yetmişinde de çıksam ondokuz yaşında olacağım, demiştim. Otuzunda çıktım; ondokuz yaşındayım.)

4.

Düşmüş.

Bir tür uykuda yaşanmışlık; gözleri açık. Öyle derin bir uykudasın ki, uykunun ötesine varmışsın; uyumuyorsun. Dışındaki her şeye uzak ve dışardasın. Ama öyle o kadar içindesin ki, bütünleşmişsin, ayrın gayrın yok: Komşu hücredeki migrenlinin değil senin beyin damarların çatlıyor. Dosyası mecliste olan bir başkası değil sensin. Bir gece, sabaha karşı, ayaktaki herkesi yatırarak önceden verilmiş ve alınmış bir kararla tuvalet borusuna kendini makrome ipiyle asan o değil. O, senin kendini astığın tuvalet duvarının arkasına düşen ranzada. Gün ağarınca herkesle birlikte kendi intiharına ağlayacaksın...

Gün ağarıyor ve sen herkesle birlikte kendi intiharına ağlıyorsun. konu üç gün -mütemadiyen- konuşulduktan sonra unutulunca -insan, aynı zamanda, çok kolay unutabilen bir hayvandır da- böyle olacağını taa baştan biliyordun; şimdi yalnızca ederinden fazla değer biçilmesine öfkelenmeye hakkın var.

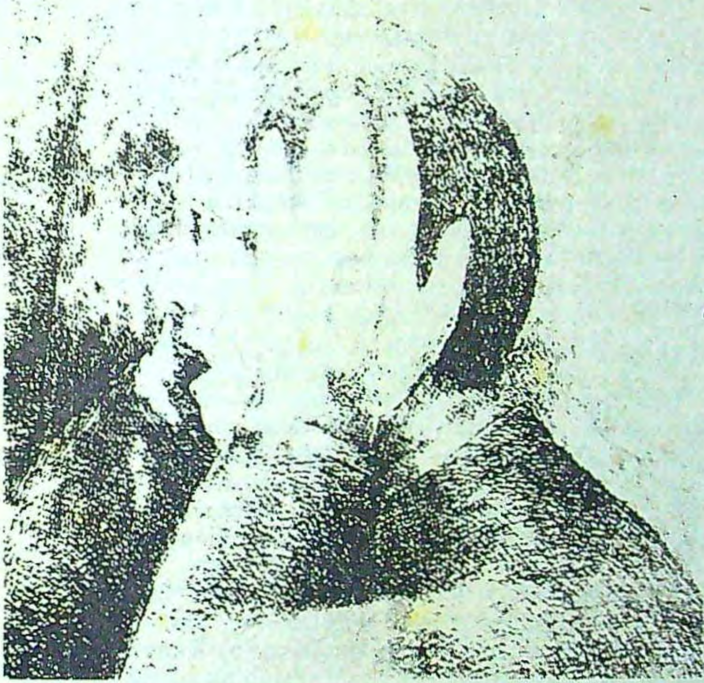
İşte, aklına koyduğunu yapman için fazladan bir neden daha!

Düş ışıktan hızlıdır... Bilinç akışını kağıda aktaramamanın sancısıyla öteki yanına dön. Baştan al. Bekle. Neyi, kimi, neden, niye beklediğini bilsen de, bilmesen de -neyi, kimi, neden, niye beklediğini bilmen gerekmez- bekle. Beklemezken de bekle. beklerken ve beklemezken unutmamak için tekrarla... Adını okuyorlar. Sıra senin. Çık... Büyük kalabalıklarca karşılanmayacağını bil; marşlarla uğurlanmadın ki!

Büyük kalabalıklarca karşılanmayacağımızı biliyordum. Büyük kalabalıklarca karşılanmadık; marşlarla uğurlanmadık ki! Ben hep marşlarla uğurlanmayı düşlerdim: "Hayat denilen kavgaya girdik." Oysa ne içerde azalmayı başardık, ne dışarda çoğalabildik... sessizce kucaklaştım çıkarken. Gürültüyle kapatıldı arkamdan kapı. Dışarda kaldım! Gidecek hiçbir yer yokken dışarda kaldım!

....

Günlerdir bir kentten ötekine kaçıyorum. Durmadan Kadıköy iskelesinin yerini arıyorum. Kime sorsam, bilmediği bir dilden konuşuyormuşum gibi bakıyor. Neyi, neden, niye sorduğumu unutup, ben ceplerime bakıyorum.... Kahvaltı kuponumu yitirmemeliyim. Buluşma yer ve saatini de unutmamalı. Elimde kırmızı bir gülle Kızılay'da yürürken anlaşılmaz bir şaşkınlıkla bakan, ite ite beni bir köşeye sıkıştıran bu kaba kalabalığa da aldırış etmemeliyim. Böylece durmalıyım. Beklemeliyim. Neyi, kimi, neden, niye beklediğimi bilmeden- neyi, kimi, neden, niye beklediğimi bilmem gerekmez-ama bilerek de; sessiz, kederli, gülümseyerek, kaşlarını çatarak, kuşlara ekmek ufalayarak, ufaladığım ekmek parçalarını gerisin geri toplayarak korkunç bir bekleyişle, evet, olmuş, olan ve olacak olan her şeyin o dürüst ve ağzı sıkı tanığı olarak. "Çünkü biliyorsun heykeller hiç ihanet etmez, meydana çıkarmaktır tek yaptıkları...."

(Hala ağlayamadım, biliyor musun? Şöyle oturup taş merdivenlere, serptiği ekmek parçalarını kuşların yediği ormanda yolunu kaybetmiş bir masal çocuğu gibi siğim siğim ağlamak istiyorum.)

-İstanbul'dan gelip İzmir'e gitmekte olan Pamukkale yolcuları... otobüsünüz garımızdan hareket etmek üzeredir!...

Mecit Ünal - Eylül 1991

Aşağı tükürsen TV, yukarı tükürsen yine TV

Mahmut T. Öngören

Eylül sonunda "Magic Box" adlı kökü dışarda şirketin "Star 1" adlı yayını açıkça SHP'ye tokadını yapıştırdı. Tokadı İstanbul Belediye Başkanı Nurettin Sözen yedi. Doğrusu, Sözen'in hakkı bu değildi. Zaten, Star 1'ciler de tokadı atarken, "Bizim işimiz SHP ile değil, sosyal demokratlarla da değil" demeye getirdiler. Ama attıkları tokatla hem Sözen'i, hem SHP'yi, hem de sosyal demokratları sarsacaklarını sandılar. Tokat yerini bulmadı ve geri tepti. Ama "Magic Box"ın yüzünde patladı mı, henüz belli olmadı.

Olay, bir belediye kamyonunun Star 1 yayınlarını uyduya çıkaran antene çarpması sonucu patlak verdi. "Magic Box" bu çarpma olayını "Sözen, Star 1'in yayını engelliyor ve dolayısıyla düşünce ve yayın özgürlüğüne karşı çıkıyor" diye yorumlayarak yola çıktı ve haber bültenlerinde İstanbul Belediye Başkanı'nı "zorba" olarak tanıttı. Arkasından da, daha önce Sözen'le yapılmış bir "Kırmızı Koltuk" söyleşisini gösterdi. Bu söyleşi kırpılarak Star 1 haber bülteninin içine yerleştirilmişti.

Söyleşiyi bu biçimiyle izlediğinizde Sözen bir takım soruları beğenmeyen ve sözcüğün tam anlamıyla "hır" çıkarıp stüdyoyu bırakıp giden bir belediye başkanı görüntüsü veriyordu.

Sözen olayı, bir TV izlencesinin kimi bölümlerine makas atıp yasaklayınca, istediğinizde bir insanı televizyonda nasıl rezil etmeye çalışabileceğinizi bir kez daha ortaya çıkardı.

Yayından bir gün sonra bir basın toplantısı düzenleyen Sözen, "Madem ki o bandı yayımladınız, mertseniz, dürüstseniz tamamını yayımlayın, bir tek kareyi bile atlarsanız yakanıza yapışırım. Eğer dürüst ve namusluysanız tek kare eksik bırakmadan yayımlayınız. O zaman halkımız planladığınız gerçek siyasi emellerinizi ve nereye varmak istediğinizi görsün, hepsi ortaya çıksın." dedi. Ama zaten Star 1 bu "dürüst" ve "namuslu" yayınını yaptığı akşam Sözen'in bandının tümünü bir sonraki akşam göstereceğini açıklamıştı. Nitekim gösterdi de...

Şimdi bu olayda "TV yayıncılığı" bakımından "Magic Box"a "sıfır" notunu verdirecek çok sayıda neden var. Ayrıca, yine Star 1'deki yayında Sözen'in istifasının istenmesi de bir başka şaşırtıcı nokta... Çünkü seçimle işbaşına gelmiş bir belediye başkanının istifasını isteyen TV yönetiminin ise kendi hukuksal varlığı yok. Yani, "Magic Box" Türkiye açısından yasadışı yayın yapan bir "korsan" TV şirketi. Ama bunu da bir yana koyup salt yasaklar açısından konuya eğilelim.

Sözen'in önce katılıp sonuna doğru stüdyodan ayrıldığı "Kırmızı Koltuk" izlencesinin Star 1 niçin bu kayıt yapıldığında yayımlamadı? Herhalde "Magic Box" yöneticileri Sözen'in gösterdiği tepkinin salgın durumuna gelip diğer konukları da "Kırmızı Koltuk"tan uzak tutabileceğinden korktular. Bir de Sözen bu kayıtın yapıldığı günlerde "Magic Box" için henüz bir "hedef" oluşturmuyordu. Daha açıkçası, bu konuda Star 1'de bir çeşit yasak uygulandı. Tıpkı SHP ve Erdal İnönü haberlerine uygulandığı gibi...

Derken, Sözen bir "hedef"e dönüşünce, Sözen'li "Kırmızı Koltuk" Star 1 yöneticilerinin aklına geldi. Ama bu kez ikinci bir yasak daha uygulandı ve "Kırmızı Koltuk" kırpılarak ekrana bir haber bülteninin içinde getirildi. Oysa bu "Kırmızı Koltuk"taki Sözen ile Sözen'in yıktırdığı ileri sürülen Star 1 anteni konusu arasında en küçük bir ilişki yoktu. Ama bu eski "Kırmızı Koltuk"u kırparak Sözen'i kamuoyuna soruları yanıtlamaktan kaçan bir belediye başkanı olarak göstermek olanaklıydı. Daha sonra Star 1 bir yanlışlık yaparak "Kırmızı Koltuk"u kesintisiz gösterince, durum tersine dönüverdi ve övgü toplayan Sözen, yergi toplayan da Star 1 oldu. Çünkü "Kırmızı Koltuk"ta Sözen'e belediye hizmetleri ile ilgili tek doğru dürüst soru sorulmadığı, hiç nefes almadan kendisinin köşeye sıkıştırılmaya çalışıldığı ve üstelik saçmalıklar tarihine altın harflerle geçecek, "siz ücretsiz süt ve ekmek dağıtıyorsunuz. Bu İstanbul'a göçe neden olmuyor mu?" biçiminde bir soru yöneltildiği görüldü.

Sonuçta da, Sözen'i ister beğenin ister beğenmeyin, bir TV izlencesinin kimi bölümlerine makas atıp yasaklayarak kırpınca, istediğinizde bir insanı televizyonda nasıl rezil etmeye çalışabileceğiniz bir kez daha ortaya çıktı ■

Aziz Nesin'le görüşme

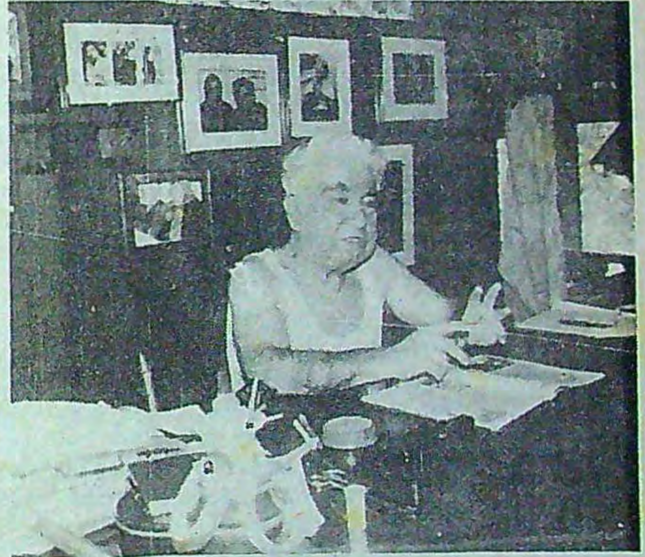
"Eleştirmek için önce sendikaya katılın"

Birol Keskin - Sibel Topaktaş

Cağaloğlu'ndaki büromuzdan çıktığımızda, yazdan kalma bir güneş kalabalık cadde ve sokakları yakıyordu. Aziz Nesin'le görüşmek üzere Çatalca'daki Vakfı'na gidecektik. Vakıf, Çatalca'yı geçip köylere giden yol üzerinde, Aziz Nesin burada yetiştirmek üzere yanına aldığı kimsesiz çocuklarla birlikte yaşıyor. Vakfın önünde otobüsten inip, bahçeye girdiğimizde, bizi ilk karşılayan derin bir sessizlik oluyor. Belli ki çocuklar henüz okulda. Sessizliği bozan ne kırmızı gözlü, telaşla birşeyler yiyen tavşanlar ne de sakin sakin ortalıkta dolaşan tavuklardı. Yalnızca rüzgarın ve savurduğu yaprakların sesi vardı. İki tarafı meyva ağaçlarıyla çevrili yoldan bahçenin aşağılarına indiğimizde ağaçlar altında iki katlı bir evle karşılaştık. Açık kapıdan içeri girip seslendiğimizde Aziz Nesin'in "gelin" diyen sesini duyduk. Çatı katındaki çalışma odasının duvarları fotoğraflar, yazılar, çeşitli süsler ve armağanlarla doluydu. Bizi öğle uykusundan kalkmış olarak, üzerinde atletiyle karşılayan Aziz Nesin'in ilk sözü "vakit kaybetmeden hemen başlayalım" oldu. Hazırlıklı geldiğimize sevinerek teybimizin düğmesine basıp ilk sorumuzu sorduk.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluş sürecini ve amaçlarını anlatır mısınız?

TYS 1974'te kuruldu. Ondan önce Türk Edebiyatçılar Birliği vardı. TEB edebiyatçıların toplandığı bir örgüttü. Ancak benim nedenlerini anlayamadığım, çözemediğim bir biçimde, Türkiye insanında dağılmak, parçalanmak, bölünmek gibi bir karakteristik var. TEB'de de bu oldu. Türkiye'de insanların bir başka karakteristiği daha var. Devlete karşı olan insanlar bile, devletten birşeyler bekliyor. Adı da devlet baba. Tıpkı devletten bekledikleri gibi örgütten de bekliyorlar. Ama kendileri hiçbir şey vermeyecekler, öyle ki aylık ödentilerini bile vermeyecekler. Ama Edebiyatçılar Birliği onlara birçok şey verecek. Her ülkenin bir yazarlar örgütü var. Kapitalist ülkelerin, sosyalist ülkelerin, 3. dünya ülkelerinin var, Türkiye'nin yok. Bu onur kırıcı bir şey. Çok ünlü yazarlar, TEB'ne itibar etmezler: Çünkü örgütten birşey beklemezler. Dış ilişkilerinden dolayı dış gezilere zaten çağrılırlar. Türkiye'de yazar kim deyince bu, şair kim deyince şu, bunların sayıları 6-10'u geçmez. Onlardan bir tanesi de benim ama, ben gitmekten utanıyordum. Çünkü gidiyoruz ama karşılığı yok. Dışarıdan gelenleri bireysel olarak ağırlamaya çalışıyoruz, ama örgüt olarak birşey yapamıyoruz. Öyle yazarlar var ki Türkiye'de 30-40 yıldır durmadan giderler, yerler içerler gelirler ama hiçbir sorumluluk altına girmezler. TEB'ne örgütten birşeyler bekleyenler itibar edip geldiler, 1970'lere gelindiğinde TEB bitti.

Sonradan 1974 yılına gelince Demirtaş Ceyhun telefon etti. Yazarlar olarak birlik ya da dernek kuralım dedi. Ondan sonra ben de toplantılara katıldım. "Biz ne verebiliriz üyelerimize" dedik. Şunu verebiliriz, dış ilişkilerde karşılıklı gidiş geliş. Yani 5-10 kişi arasındaki tekeli kaldırıp, bütün üyelerimizi gidiş gelişlere katabiliriz. Ancak bunu verebiliriz, başka verebileceğimiz birşey yok. O zaman dernek olunca dış ilişkiler kuramıyordunuz. Ama sendikaların buna hakkı

"Yasaların boşluklarından yararlanarak sendika olmadığız halde sendika kurduk. Çalışmalarımıza Tekstil Sendikası'nın tuvaletinde başladık. Büyükçe olan tuvaletin deliği tıkanmıştı. Burada çalışıyorduk. Bize yalnız toplantı günlerinde oda veriyorlardı. Sendikanın ilk yılında Yaşar Kemal başkan oldu. Daha sonra da ben oldum."

vardı. O zaman oluşumumuz sendika kurmaya uygun olmadığı halde, sendika kurmayı düşündük. Sendikanın bir yaptırım gücü vardır, grev, toplu sözleşme vb. Oysa yazarlar sendikası kime grev yapacak? Karşısında patron yok. Yazarların çoğu zaten kitaplarını zorla, yayıncılara yalvararak bastırıyor. Hatta bazı yazarlar ceplerinden para vererek kitaplarını bastırıyorlar. Bu durumda sendika olmaz, olursa da gerçek anlamda sendika olmaz. Ama dernek kurarsak dış ilişkiler kuramayacağız. Böylece yasanın boşluklarından yararlanarak, sendika olmadığımız halde sendika kurduk. Çalışmalarımıza Tekstil Sendikasının tuvaletinde başladık. Büyükçe olan tuvaletin deliği tıkanmıştı, burada çalışıyorduk. Bize yalnız toplantı günlerinde oda veriyorlardı. İlk olarak Sovyet, Bulgar, Romen, İtalyan, Suriye, Yunanistan, Arnavutluk vb. yazar birlikleriyle ilişki kurduk. Birinci yıl Yaşar Kemal sendika başkanı oldu. Bir yıldan sonra ben oldum. Dış gezilerde şuna dikkat ediyordum. Ya çok yaşlı yazarlar ya da genç yazarlar gitsin. Ünlüler ve daha önce gitmiş olanlar gitmesin. O yüzden çok kişi bana düşman oldu. Ünlü yazarlar sendikaya girmediler. Çünkü sendika onlara birşey vermeyecek. Yaşlılar şunun için gitsin istiyordum, hayat bitiyor artık. Genç yazarların da ufku açılsın diye düşünüyordum. Ama orta yaşlı daha önce gitmiş olanların bir daha gitmesi anlamlı değil, turistik bir gezi değil bu. Biz bu amacımızı söylediğimizde, bir kadın yazar "burası sendika mı, turizm bürosu mu" diyerek bizi eleştirdi. Daha sonra bu kadın yazar bana mektup yazarak, kendisini Fransa'ya yollamamızı -kızı orada okuyordu- istedi. Bu dönemde sendika çok güçlendi. Çünkü herkesin amacı bu dış gezilerden yararlanmaktı. Çok büyük etkinlikler yaptık. Tarihimizde ilk kez Balkan Yazarlar Toplantısı düzenledik. Bu başarılı noktaya gelebildik.

1975-80 yılları ülkemizde çok önemli toplumsal-siyasal olayların yaşandığı yıllar oldu. Bu olaylardan sendika ne kadar etkilendi, olaylara ne kadar müdahale etti?

Çok fazla. Her olayda sendika vardı. Hiçbir politik ve kültürel olay yoktu ki, sendika içinde olumlu olarak olmasın. Sendikada bazı ilkeler koymuştuk. Üç ana ilke: Birincisi herşey açık olacaktı, ikincisi herşey yasal olacak ama, yasaları zorlama bizim görevimiz olacaktı, üçüncüsü bu sendika hiçbir politik örgütün buyruğuna girmeyecek, ama her politik örgütün insanı burada bulunacaktı. Bunu 80'e kadar başardık. Sendikanın 5 yıllık çalışması sonucunda çalışmalarımız doruğa yükselmişti ki, 12 Eylül'den önce sendika yandı. Bütün kitaplarımız, belgelerimiz, armağanlarımız yandı.

Bu bir kaza mı, yoksa sabotaj mı?

Hala belli değil. Bir şey söyleyemeyiz. Çünkü hiçbir belge yok. Ama benim bu yönde bir düşüncem var. Her şey gitti. Bereket karar defterimiz elimizde kalmış. 12 Eylül gelince bizi onunla mahkemeye verdiler. 18 arkadaş, 1.5-2 yıl süresince sıkıyönetim mahkemesinde sendikayı yiğitçe savundu. Bizim bir örgüt olduğumuz, komünizm propagandası yaptığımız iddia edildi. Bizi hiçbir örgütün doğrultusuna girmemiş oluşumuz kurtardı. Aklandık. Aklanıncaya kadar, sendika hiçbir şey yapamadı, herşey yasaktı. Yalnızca kendini savunma mücadelesi verdi. 1984'ten sonra yeniden çalışmalarına başladı.

DİSK'e niye üye olmadınız?

Biz sendika olarak DİSK'e girmedik. Ama her zaman destekledik. Yürüyüşlerinde bulunduk, 1 Mayıs etkinliklerine katıldık. Ama söylediğim nedenlerden dolayı üye olmadık.

Dış ilişkilerinizin yanısıra iç ilişkiler anlamında neler yaptınız? Anadolu'da şube açtınız mı?

80'den önce Ankara, İzmir, Antalya'da şubeler açmıştık. Şimdi ankara şubemiz var. Şubeleri daha da geliştirecektik. Ama yazar yok oralarda. Yazarlar, İstanbul, Ankara, İzmir'de toplanmışlar.

Bu kongrede şuna tanık olduk. Bırakın başkanlığı, diğer kurullar disiplin vb için de isim bulmakta zorluk çekiliyor. Bunun nedenleri?

Zor bir iş. Bir sürü dedikoduya muhatab oluyorsunuz. İnsan canından beziyor. Sendikaya uğramayan, mektuplara yanıt vermeyen, ödentilerini ödemeyen insanlar çok ağır iftiralarda bulundular, yalanlar söylediler. Ben 1975'ten, 1990'a kadar 15 yıl başkanlık yaptım. Geçen kongrede çekilecektim, başkan bulamadık. Bu sene ben çekiliyorum dedim. En sonunda Oktay Akbal'da karar kılındı.

Bir de kötü olan şu: Yazarlar kendilerinin sevmediği bir adam başkan olursa hepsi birden çekiliyor, istifa ediyorlar. Bu çok yanlış. Zaten Türkiye'de yazarlar birbirini sevmezler. Ama sevmediğimiz insanlarla bir yerde iş görmemiz gerekiyor. Sen bıraktığın zaman örgüt dağılır, parçalanır. Bugün artık bilinçli bir yazarın "benim örgütüm" diye sahip çıkması gerekiyor.

12 Eylül sonrasında insanların, örgütlü yapılardan uzaklaşma eğilimi var. Yalnızca TYS değil, bütün yapılar için geçerli. Bu bir kaçış mı,acaba?

Bu bir bilinç olayıdır. Herkes Türkiye'yi seviyorum diyor. Türkiye'yi sevmek demek, ona hizmet etmek demektir.

Bir zamanların o itibarlı sendikası bugün aynı durumda mı?

O itibar bugün de var. Balkan Yazarlar toplantısından sonra daha büyük bir organizasyon Asya-Afrika Yazarlar toplantısı yaptık. O toplantıya dünyanın bir ucundan insanlar geldi, bizim yazarlarımız gelmedi. Ama kokteyl olduğu zaman geldiler. İşte biz buyuz. Hilmi Yavuz, Aziz Nesin 200 milyon aldı diye yalan söyledi. Ben de ona 2000'e Doğru'da cevap verdim. Şükran Kurdakul, Aziz Nesin, Kültür Bakanı ile elele, kolkola dedi. Ama bugün sendikanın durumu bence doruk noktasında. Kabataş'ta set üstünde yerimiz var. Çeşitli etkinlikler düzenleniyor. Ben sendikanın çalışmalarından memnunum, iyi yolda gidiyor. Ama yeterli bulmayabiliriz. Hiç kimsenin daha fazlasını istemeye hakkı yok, gidip çalışmalıdır. Çünkü bunlar bizim maaşlı adamlarımız değil. Eksik olan şeyleri gidip üye olup onarmalı. Eleştirmek değil, katılmak gerekir. Önce katıl, sonra eleştir.

Bizim sendikamız başka ülkelerin yazar örgütlerine benzemiyor. Başka ülkelerde, örgütlerin başında ünlü yazarlar yok. Bizde başkan ve yönetim kurulu tanınmış kişilerden oluşmalı. Devlete ve dışarıya karşı otoritesini ancak böyle sağlayabiliyor. Ama genç insanların da kurullarda çalışması lazım. Yavaş yavaş yönetim kurullarında yer alması, pişmesi öğrenmesi lazım.

Bakın Taksim'de bir otel var: The Marmara. Türkiye'de hiçbir insan buna tepki duymuyor. Şimdi ben otelin adının değiştirilmesi için çalışmayı sendikaya önereceğim. Otelin müdürüne gidip, bu olmaz diyeceğiz. Çünkü Türkiye'nin işgalidir bu. Türkiye kültürel olarak işgal edilmiş demektir. Bu olay çizmeli işgalden daha ağır geliyor bana.

Bir de Salman Rüşdü'nün kitabı var. Bu kitabın Türkiye'de basılmaması onursuzluktur. Bu onursuzluktan Türkiye'yi sendika kurtarabilir. Ama bunu göze almak gerekir, yazar olarak. Kitabı kimse basmazsa ben kendim yayınlatacağım. Çünkü bu onursuzluk altında eziliyorum. Kitap iyidir- kötüdür ayrı, ben okumadım da. Ama Türkiye'de bir kitabın yasaklanması beni rahatsız ediyor. Böyle bir girişim kamuoyunda bu uygulamaların değişmesi için bir başlangıç olabilir. Örneğin Kızıldere köyünün adı değiştirilmişti. Kürt köylerinin adları hala değiştiriyor. Bunlar The Marmara ile özünde aynı şeyler...

Bundan rahatsız oluyor ve tepki duyuyorsanız, TYS'na gidip bunu orada açmalı, "buna tepki göstermeniz gerekir" demelisiniz.

Son yıllarda yetişen yazarlar ve Anadolu'da yaşayan yazarların sendikaya üye olmada ve faaliyetlere katılmada belli bir soğuklukları var. Onlara bu konuda ne söylemek istersiniz, ne mesaj verirsiniz?

Sendikayı Türkiye'nin onuru olarak kabul ediyorlarsa, gelip sendikaya üye olmalılar, bu bir. Falan akım, filan akım sorunu yok burada. Sendikasız da olabiliriz diye düşünmemeli.

Ama bakın, o genç insanlar, pire gibi koştururr sendika onlara birşey versin diye. Kitabını bastırmış olsa, basılmış kitabını övecek olsa koşarak gelirler. Sendika kitaplarını Hotanto diline çevirsin bakalım, ya da Hotantoda, Filipinlerin filanca köyünde iki satır yazı yazılacak olsa kitapları için, kuyruğa girerler sendika önünde. Ama biz asıl şunun için girmeliyiz sendikaya. Sendika Türkiye'nin onurudur, çok önemli işler yapıyor. Biz katılırsak daha da önemli işler yapabiliriz. O halde biz örgütü sağlam tutmalıyız ki, o da bize maddi-manevi yardımda bulunabilsin. Bu sendika kişilerin çabaları ve omuzları üzerinde duruyor.

Bizim sendikamız başka ülkelerin yazar örgütlerine benzemiyor. Başka ülkelerde, örgütlerin başında ünlü yazarlar yok. Bizde başkan ve yönetim kurulu tanınmış kişilerden oluşmalı. Devlete ve dışarıya karşı otoritesini ancak böyle sağlayabiliyor. Ama genç insanların da kurullarda çalışması lazım. Yavaş yavaş yönetim kurulunda yer alması, pişmesi, öğrenmesi lazım. ■

TYS üzerine düşünceler

Yazarın toplumsal sorumluluğu

Ersin Ergün

Kendisini "sosyalist" olarak adlandıran ülkelerdeki çöküşün kapitalizmin mutlak bir zaferi ve sosyalizmin artık tarihe karışması olarak sunulduğu ve böylece insanlık düşünün ölüme mahkum edilmek istendiği günümüzde yazarın sorumluluğu daha bir önem kazanmaktadır. Diğer yandan ülkemiz koşullarının yazarlarımıza ayrı bir sorumluluk yüklemektedir. Geri bıraktırılmış bir demokrasinin, yani bir demokrasisizliğin hüküm sürdüğü, bir terör devletinin örgütlendiği, işkencenin bir yönetim yöntemi olarak kurumlaştırıldığı, infaz timlerinin insanları sorgusuz sualsiz katlettiği, Kürt halkına karşı tenkil politikaları ve ulusal bir terörün sürdürüldüğü ve şimdiye dek ne 12 Mart'lardan ne de 12 Eylül'lerden hiçbir hesabın sorulamadığı bir Türkiye'de yazarın yapacağı/yapması gereken çok şey vardır. Bunun için politika gerekiyor." Sanat için politika değil sadece; sanatçı için de politika"(Emirhan Oğuz-Demokrat sy.15)

Türkiye Yazarlar Sendikası açıkça tanımlanmış bir işlev üstlenebilir. Yazarlar, sendikalarının sadece kendi iç sorunlarının içine sıkışmış bir daralmaya uğratılmasını elbette istemeyeceklerdir

Yazar, sanatsal ürününün içeriğinde toplumsal olanı gözetmekle yetinerek toplumsal sorumluluğunun ancak bir parçasını yerine getirmiş olur. Yazarın toplumsal sorumluluğunu yerine getirmesinin belki de asıl alanı bizzat toplumsal muhalefet ve eylemlilik alanıdır. Bu alanda bir politikası olmalıdır yazarın. Politikanın aynı zamanda bir pratik faaliyet olduğunu gözönüne alırsak, sanatçının toplumsal pratikte kendine uygun bir biçimde etkin olarak yer alması gerekiyor demektir. Bunun için yazarın bir "politikacı" olması gerekmiyor. Sadece yazar olmasından ileri gelen toplumsal sorumluluğunu kabul etmesi ve yerine getirmeye çalışması yeterlidir. Yazar, sadece ürünüyle değil, bizzat kendi eylemliliğiyle de dünyayı ve toplumu değiştirme eylemine katılmak durumunda olan bir toplumsal unsurdur.

Bugünün dünyası ve Türkiyesinde gelişen olgulara, haksızlıklara, zorbalıklara yazardan "sadece 'sanat icra ederek' yanıt vermesini istemek sanatçının/yazarın özgürlük düşünü silahsızlandırmaktır" (agy). Böyle bir silahsızlanmaya razı olacak mıyız? Zorbalık ve haksızlıkla halk arasında kendimizi bir "üçüncü saf" olarak ilan edip böylece kendimizden başka kimseyi kandırmayan bir oyalamacayı mı sürdüreceğiz? Bir yanda işkence, haksızlık, zorbalık, şoven politikalar, politika yalanları sürerken, dünyanın altüst oluşlardan geçtiği bir ortamda insanlık düşünü ayakta tutmak gerekirken, diğer yanda biz kendi sanatımızı kendi köşemizde kendi estetik bahçemizde kendimizce sürdürüp duracak mıyız, yoksa bu estetik bahçesinden başımızı kaldırıp çevremize, dünyaya, olup bitenlere bakacak ve bakmakla da yetinmeyip harekete geçecek miyiz?

Elbette hiçbir şey yapılmadı değil. Bir "aydınlar dilekçesi", bir "hürriyetler ve haklar dilekçesi" örneklerini biliyoruz ve yine çeşitli toplumsal olaylarda yazarların protestolarını dile getiren bazı eylemlilikler ve basın açıklamaları var. Ama yeterli mi? Soralım! Yaptıklarımız bizi tatmin ediyor mu? Daha ötesi toplumsal eylemlilikte yazar sorumluluğunun gerektirdiği alanı biraz olsun doldurabiliyor mu? Eğer tatmin edici ve yeterli bulmuyorsak, bir soru daha sorup yanıtlamalıyız: O halde ne yapmalı?

Ne yapmalı'nın yanıtını ararken biraz da dünya geneline bakmalıyız. Bir Sartre örneği duruyor önümüzde. Cezayir savaşı sırasında nerdeyse bütün Fransa'yı karşısına alma cesaretini göstererek bu işgale ve savaşa karşı çıkan, yasaklanan bir dergiyi, görüşlerine katılıp katılmadığına bakmaksızın militanca satmaya çıkan Sartre şöyle diyordu: "Yazar ne yaparsa yapsın, ne kadar kenara çekilirse çekilsin, kavgaya karışmaya ... mahkumdur... Madem ki toplumun dışına çıkamaz, o halde çağına iyice sarılsın, tek çıkar yol budur; o çağının, çağı onun malıdır". Biraz geçmişe gidersek Dreyfus davasında Emile Zola'nın tutumuyla karşılaşırız. Sonra Latin Amerika yazarlarının kavgası var. Latin Amerikanın faşist diktatörlüklerine karşı toplumsal eylemlilikte, muhalefet cephesinde etkin biçimde yer alarak bu muhalefetin

önemli bir bileşeni olabilmiştir bu yazarlar.

Ne yapmalı'nın yanıtını esas olarak kuşkusuz kendi ülkemiz koşullarında yazar olarak üstlenilmesi gereken sorumluluğun tanımında bulacağız. Bugünün Türkiyesinde nerede bir haksızlık, nerede bir zorbalık ve işkence, nerede bir devlet terörü varsa, orada ona karşı koymak; halkıyla birlikte üzülüp halkıyla birlikte gülmek; devlet terörünün vurduğu yerde oluşan acıyı yüreğinde hissedip harekete geçmek; Kürt halkına yönelik ulusal baskı ve teröre karşı çıkmak ve bu alandaki tüm şoven politika ve propagandaları geçersizleştirmeye yönelik etkili kampanyalar düzenleyebilmek; işçilerin, yoksul halkın haklı eylemliliklerinde onların yanında olmak, onların eylemliliklerinde yer almak; demokrasi kavgasının ön saflarında yerini almak; ve herşeyden önce de susmamak ve daha da önemlisi susmamanın öncülüğünü yapmaklada kalmayıp susmayı engellemek... Bütün bunlar ancak birlikte bir davranış çizgisi üzerinde gerçekleşebilecek şeylerdir. Bir örgütlülüğü ve iyi bir iletişimi ve ilişkiyi gerektirirler.

İşte bu noktada Türkiye Yazarlar Sendikası açıkça tanımlanmış bir işlev üstlenebilir. Yazarlar, sendikalarının sadece kendi iç sorunlarının içine sıkışmış bir daralmaya uğratılmasını elbette istemeyeceklerdir. Bir yazar sendikasının, kendi sendika olmasından ileri gelen sorunlarından öte, ülkeye ve halka karşı yazar sorumluluğunun yerine getirilmesinde etkin bir işlev üstlenmesi beklenecektir doğallıkla.

Bu yazının sınırları içinde herşeyin tartışılması mümkün olmadığı gibi buna gerek de yoktur. Sorun, ilkin, esas olarak bir tartışma açabilmektir. Sonrası kollektif bir tartışma sürecinde gelişen etkinliklerle birlikte oluşacak birşeydir. Şimdilik bir ön kabulle işe başlamak doğru görünmektedir: Yazarlar, sanatçılar geleceğin düşünü kurmakla kalmayıp onu ete kemiğe büründürmek için de sonuna kadar uğraş veren insanlar olmaya adaydırlar. Bugün güzel bir gelecek düşünün reel politikalar adına ayaklar altında ezilmek istendiği koşullarda güzel bir gelecek düşünü, insanlığın o büyük düşünü yaşatmak için en çok çırpınması gerekenler de bu nedenle yazarlar/sanatçılardır öncelikle ■

maksat muhabbet

Hasan Uysal

Bir yayınevi ile bürosunu paylaşan eski sendikacı bir arkadaşla al küllahını ver silahımı tavla oynuyoruz. (Laf aramızda tavlada yenildiğimi hatırlamıyorum. Yenilince hemen unutuyorum da..) Kapı çaldı, Postacı. Marmaris'ten bir paket getirmiş. Tavlayı bitirince açtılar paketi. Marmaris'te üç-beşyüz satan bir mahalli gazete çıkıyormuş. 15 günlük mü, ayda bir mi ne. Sendikacı arkadaşın tanıdığı Ankara'daki matbaada basılıp, Marmaris'e geri gönderiliyormuş. Gelen pakette de yeni sayıda çıkacak yazılar resimler. Sendikacı arkadaş rica etti:

-Hasan sen gazetecisin. Her seferinde ya yazılar eksik geliyor, ya fazla. Başımıza bin türlü iş çıkıyor. Bir bak şuna.

Çıkacak sayfa sayısına göre yerleştirdim gözkararı yazı, haber ve fotoğrafları. Uzun bir sütun boş kalıyor. Söyledim eksikliği.

-Şimdi Marmaris'ten yazı istesek uzayacak iş. Önemli bir gazete değil zaten. İlan için çıkıyor, abonelere dağıtılıyor. Otur bir yazı yaz. Aman ha politik olmasın. Bunların politika ile ilgisi yok.

Çaresiz olur dedik. Elimize bir daktilo, bir kaç kağıt tutuşturdular. Şimdi durduk yere ne yazılır? Çocukluk anılarımı anlatacak halim yok. Politik olmayan yazı da ne demek ola ki? Düşündüm taşındım, sonunda buldum. Bir ay sonra yerel seçimler vardı, 1989'un 26 Mart' ında. Seçimlere, partilere bulaşmadan, yerel seçimlere ilişkin bir beyin cimnastiği yazısı yazabilirdim. Başladım yazmaya...

"Siz, evet siz. Hepimiz ve tüm dünya biliyor ki, Dünyanın gelmiş geçmiş en iyi Belediye Başkanı siz olursunuz. Çalışkansınız, başarılısınız, kararlı, cesur ve yaratıcısınız. Aynı zamanda iyi bir şehir plancısı, mimar, halkçı, çevreci ve çok iyi yöneticisiniz. Üstelik çok ama çok namuslusunuz. Siz Belediyi Başkanı olsanız, asırlarca sizden söz edilir, örnek Başkan olarak gösterilir, hertaraflara heykeliniz dikilir. Ancak böyle biri olmanız, Belediyi Başkanı olmanıza yol açar mı? Hayır? Çünkü önce bir Partiye girmeniz gerekir. Koca bir kentte bağımsız bir Belediyi Başkanı yeterli oyu alamaz. Çünkü...

Partiye girdiniz. Ama bu yetmez. Çünkü partinizde sizden başka adaylarda var. Önseçime girip tek aday kalmalısınız. Bu nasıl olacak? Delegelerden oy almanız gerekli. Delegeler size durup dururken oy vermez. Önce Alevi iseniz Aleviliği, Sünni iseniz Sünniliği, Lazsanız Lazlığı, Kürtseniz Kürtlüğü, Türkseniz Türklüğü kaşımanız lazım ki oy gelsin. Bu da yetmez; Delege gelecek, "Benim oğlanla kızı işe alacak mısın? Şuradaki büfeyi verecek misin? Gece konduma tapuyu verecek misin? "gibi benzeri sorular soracaktır. Sen namuslu, ilkeli, dürüst adamsın. Bunlara "hayır" dersin. O zaman oy vermezler ve partinin adayı bile olamazsın. Çaresiz kabul ettin, çünkü kentin ve memleketin sana gereksinimi var. Ve sana oy verip, Partinin adayı yaptılar. Bu Belediye Başkanı olman için yeterli mi? Tabi ki hayır! Çünkü şimdi sıra diğer partilerin adayları ile yarışmaya geldi.

Haslet Soyöz-Milliyet 9.9.1991

Diğer partilerin adayları ile yarışmak için sana çok para lazım. Sen namuslu ve dürüst adamsın, sende para ne gezer? Para bildiğiniz gibi namuzsuzlarda olur. Seçilmen için bu parayı bulman şart. Gittin paralı adamlara. Sana durup dururken, kara kaşına kara gözüne niye para versinler ki? Diyecekler ki, "Şuradaki yeşil alan gözüken yere inşaat ruhsatı ver. Üç kat inşaat izni verilen yere 21 kat ver. Belediye ihalelerini bana ver. " Tövbe tövbe... Sen namuslu, ilkeli ve dürüst adamsın. Şehircisin, çevrecisin, halktan yanasın. Böyle bir şeyi nasıl kabul edersin? Etmezsen para gelmez ve seçilemezsin. Oysa seçilmelisin: kentin, halkın ve memleketin sana büyük gereksinimi var. Senin gibi Belediye Başkanı bir daha dünyaya gelmez. Bu nedenle yine çaresiz kabul ettin. Paraları aldın. Seçim kampanyası başarılı geçti ve seçildin.

Sayın Belediye Başkanı seçildin işte. Geriye dön bir bak bakalım; Seçilinceye kadar ne kadar çok gebe kaldın? Ha Dünyanın en iyisi ha en kötüsü seçilmiş ne fark eder artık. Allah senin belanı versin!

Yazıyı yazdım verdim. Aradan 15 gün geçti, sendikacı telefon etti:

-Hasan sen ne yazdın yahu? Adamın başı belaya girmiş. Soruşturma açmışlar, çocuk telefonda ağladı.

Sana güvenende kabahat!

Erken genel seçimlere giderken bu küçük anı aklıma geldi. İşte yine aynı koşullarda bir seçim yaşanacak. İster ön seçim ister tepeden atama ile gelin, adaysanız hele listeye, seçilme umudu olan bir yere girmişseniz en az 200 milyondan başlamak üzere 1 milyarı aşan bir masrafı göze almak zorundasınız. İşin en zoru içinize sinen bir parti bulmak. Lümpenleşmiş, beyinsiz bir sürü insan içine karışıp, ağız kokusunu çekmeye, onun bunun önünde kırıtıp, bel ve kafa kırmanız gerek.

Yemin ederim en az on, oniki kişi ki, çoğu benden hoşlanmadıkları için selam bile vermezlerdi. Şimdi birden samimi oldular. Niye? "Senin genel merkezde arkadaşların var. Ne olur benim ismimi söyle desteklesinler. " demek için. İnsanı Cumhurbaşkanı bile yapacak olsalar, tek kişiye hele sevmediği bir kişiye yaltaklık yapması kabul edilebilir mi? Sizin de mideniz bulanmıyor mu?Şaka değil bu, hiç olmazsa seçildikten sonra yaltaklıklarını sürdürseler razı olacağım. Tersine bir hava, bir afra tafra. Sanırsınız sadrazamın sol cebi...

Haslet Soyöz-Milliyet 11.9.1991

Aslında çok ağır hakaretler etmek geçiyor içimden ama gözükörolası yasalar, izin vermiyor ki... Hemen "Meclisin onuruna hakaret" adı altında dava. Oysa tersine Meclisin onurunu korumaya uğraşıyoruz, kendi onurumuzla birlikte. Holdinglerin işini, kendi işlerini takip eden değil halkın işlerini takip eden, karanlık köşelerde hazırlanmış yasa tekliflerine hiçbir şey anlamadan, başındaki hödüğün işareti ile el kaldıran değil, toplum için, ülke için, insanlık için bizzat araştırmalar yapan, önergeler, yasa önerileri veren temsilciler seçilsin istiyoruz. Bu sözde onurunu korudukları Meclisin halk nezdinde kalitesinin, onurunun, saygısının yükselmesi için tek yol. Bunu kime anlatacaksınız ki? Gerçek halk temsilcilerinin, aydınların hemen hepsi dışarıda. Böylece hem Meclis Meclis olmuyor hem de politika politikaya benzemiyor. Zaten politika ne demektir diye sorsalar kafamda tanımı hazır.

"Lümpenlerin, memleketi yönetiyoruz numarasıyla malı götürmesine alt politika, aynı lümpenlerin ardındaki holdinglerin ise memleketi götürmesine yüksek politika denir. "

Milli Eğitimden sorumlu birisi olsam, Yurttaşlık Bilgisi dersinde bu tanımı okutur, her sınavda da beş puanlık soru olarak bunu sordururdum.

Köşemizin adı "Maksat Muhabbet". Biz de burda oturmuş muhabbetimizi eda ediyoruz da iki hafta sonra seçim var. Peki ne yapacağız? Yüksek sesle düşünecek olursam; Görgüsüz Özal ailesinden, ANAP belasından kurtulmak istiyor muyum? Evet. Peki ondan kurtulupta "peşin peşin anamıza talip olduğunu açık eden" BABA'yı mı başımıza getirelim? Hayır! Ama hem de pek hayır! Bu ikisini çıkardık. Sağa yelken açıp, Türkçülüğü gıdıklayan psikopat aile partisine oy verecek halimiz de yok herhalde. Zaten RP ile MÇP uzaydan gelmiş partiler, bizle ne ilgisi olabilir? SP'ye versem boşa gidecek. Kaldı geriye SHP. Peki bu partiye güveniyor muyum? Iıh. Gelirse 11 yıldır nefessizlikten gidecek bedenimiz biraz olsun nefes alır mı? Belki ama emin değilim galiba bundan. Zaten şundan bundan kurtulalım gerekçesiyle, kerhen oy vermekten de bıktım ama... "SHP kötü-mötü ama ne de olsa bizim kötümüz" deyip SHP'ye mi verse' "

Aslında yukarıdaki sesli düşünmeyi hepimiz adına yaptım. Ne düzen ki, bizi hep "el mecbur" bırakıyor. Demokrasisizlikten kendi adımıza, göğsümüzü gere gere ne aday olabiliyor, ne aday çıkarabiliyor, ne partimizi kurup seçimlere katılabiliyoruz. Çıkarsak ne olacak ki? Dağ gibi barajı nasıl aşacağız? Diyelim yüzde 6 oy aldık, karşılığı 27 milletvekilliği yerine avucumuzu yalayacağız. Ama yüzde 30 karşılığı 135 milletvekili çıkarması gereken parti, bizim 27 milletvekilimizi yutup 162 milletvekili çıkaracak. Adamlar devlet yardımı alacak, trilyonluk bütçeyle seçimler yapacak, Radyo-TV'yi tutacak siz parasız pulsuz partiyle, parasız pulsuz adaylarla seçime katılacaksınız. Ayağına 200 kiloluk demir gülleyi bağladığın adamla, Mercedes'in içinde kurulmuş maraton yarışına çağırıyorsun. Açıkcası Türkiye'de seçme ve seçilme hakkı ihlal edilmiş halde genel seçime gidiyoruz.

Hay ben böyle seçimin...■

Sinemada Ertürk Yöndem duyarlılığı

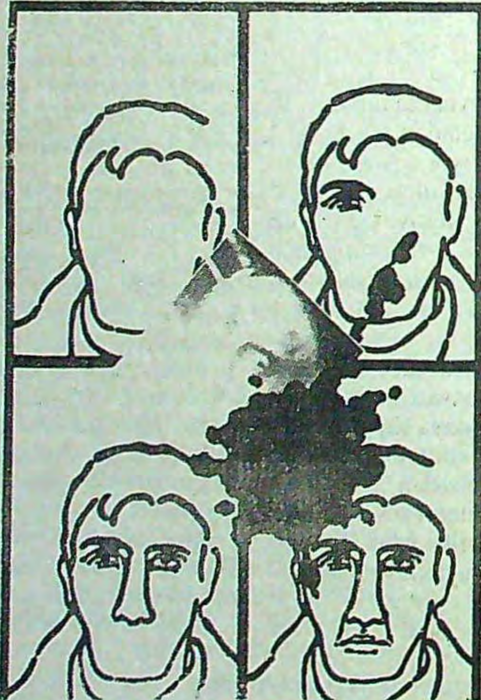
"Uzlaşma"nın sineması

Murat Kenan

İşbilir bir kafadan çıktığı aşikar, önce haber, yorum, reklam ve imaj dürtüklemesinden sonra Abdi İpekçi ve dönemini işleyen "Uzlaşma" filmini izlemeye koyulduğunuzda öncelikle göreceğiniz başınızı döndürecek kadar yoğun, içinizi buracak kadar dolambaçlı kamera kaydırmalarıyla size izlettirilen, oyuncu Berhan'ın yaşamından kesitler oluyor. Buralarda zekanızı fazla zorlamayınız, çünkü film kısa bir süre sonra gazete reklamlarında da vurgulanan "Mehmet Ali Ağca, Abdi İpekçi'yi neden öldürdü?... Bu ülkede demokrasi olacak mı?... Bu düğüm nasıl çözülecek?..." gibi ulvi soruların peşine düşüp yakın tarihin karanlık sayfalarında, tarihin ve dünyanın bilgisine sahip gazeteci, sırları çözmüş dedektif edasıyla dolanırken bu girizgah anlamsızlaşacak, yapılan şeyin sinema olduğu unutulacak. Dramatik yapının kurulması gibi bir gereklilik de polisiye dizilerin oluşturduğu zengin birikimle, el yordamıyla sağlanacaktır nasıl olsa. Biz işimize bakalım. İşimiz, filmde iki korsan gösteri, bir makineli tüfekle tarama sahnesi ve ortalıkta dolanan bolca şüpheli şahıs ile ifadesini bulan terörün ülkemizi sardığı dönemi hatırlamak, (TV programındaki konuşmanın Fransız Yeni Dalga esintileri veren kaydırma ile görüntülendiği bir bölümde de fırsat bu fırsat bilgi yüklemeniz yapılıyor zaten) bu dönemde eşsiz insan, büyük gazeteci ve filmdeki haliyle en çok misyoner dedektif Abdi İpekçi'nin terörü çözen düşüncelerine dikkat etmek, onun taraflara yönelttiği uzlaşma önerisine bugün, en çok bugün, bir kez daha kulak vermek. Film de bunu yapıyor. Türkiye'de 12 Eylül öncesi yaşanılanlara biricik ideolojik dayanağı olan sosyal demokrat gelenek ile yüzde yüz örtüşen bir tavırla bakıyor. Birisi makineli tüfek ile okul tarıyor, birisi bir yeri bombalıyor, olayların nedeni mi, sonucu mu oldukları anlaşılmayan gençler "kahrolsun faşizm" yazılı bir pankartın altında garip garip bağrışıyorlar. Duvarlara yazılar yazılıyor. Ve bir de Abdi İpekçi var ki bütün bunlardan çok büyük acılar çekiyor. Nasıl çekmesin, ne zaman sokağa çıksa, ya saldırıya uğrayan bir genç görüyor, gencin kanları gömleğine leke yapıyor, ya da korsan gösteri yapan gençler içinde acı dolu bir yüz görüyor, büsbütün içi parçalanıyor.

Yönetmen: Oğuzhan Tercan;
Senaryo: Oğuzhan Tercan;
Yapımcı: Sabahattin Çetin;
Oyuncular: Halil Ergin, Berhan Şimşek, Nur Sürer;
Müzik: Zülfü Livaneli.

Filmin terör(!) olgusuna böylesine ayakları havada bakışının 12 Eylül-ANAP propagandalarını anımsatan görüntülerine rağmen bunun art niyetten değil, ideolojik sığlıktan kaynaklandığını çok geçmeden anlıyorsunuz. Çünkü film, öyküsünün, anlatımının dü-

ğümlerine geldiğinde çok sevdiği Abdi İpekçi'nin terör örgütleri-silah kaçakçılığı denklemini de aşan bir solculukla kontrgerillaya dikkat çekiyor. Gösterilen onca katliam görüntüsünün, belirtilmeye çalışılan toplumsal huzursuzluğun örgütleyicisi olarak saptanan kontrgerilla ise filmde iki kez şöyle geçiyor: Bir gazete küpürü ve gazeteci Nur'un söylediği "Ya devlet acz içinde ya da...." sözü...

"Uzlaşma"nın temasal ve dramatik yapısı, oyuncu Berhan'ın oynayacağı rol için giriştiği araştırma sürecine dayandırılmak istenmiş. Böyle bir sinemasal akış içinde bildiğimiz ve anladığımız Abdi İpekçi'yi tarihsel gerçekliği içinde, bilmediğimiz karanlıktaki adam Ağca'yı bulanıklığıyla öyküleme biçiminde çizmek tavrı hoş olabilecekken, böyle bir şans "Abdi İpekçi kutsayıcılığı"na, dönemi, dönemin toplumsal ortamını "gösterme" adına ilahlara kurban niyetine sunuluyor. Filmin nihai derdi Abdi İpekçi belgeselciliği yapmak olduğundan öykünün ilerletici izleği giderek yan bir tema olmaya doğru gidiyor; öyküsel gelişime destek için, filmi zenginleştirmek için bir araç düzeyine indirgeniyor. Öyle ki; oyuncu Berhan'ın araştırması kendisini ikinci düzeyde ilgilendirmesine rağmen İpekçi üzerinde yoğunlaştırılmış. Ağca ile ilgili -lütfen- karşılaşmalar da videoda onu izlemesinden, bir iki gazete küpür ve fotoğraftan ibaret. İpekçi'nin meziyetlerinin ve anarşi-terör günlerinin sergilenmesi belgesel tavrıyla sürüp giderken oyuncunun katil ile özdeşmesi, zaten doğru dürüst bir temeli olmadığından kurmacanın talihsiz durumlara düşüşüşün örneği olup çıkıyor. Artık "Abdi İpektçi'yi ben öldürmedim" şeklindeki nidaları da "ulan melek gibi adam öldürülür mü be!.." felan diye anlamamız gerekiyor herhalde.

"Uzlaşma"nın temasal ve dramatik yapısı, oyuncu Berhan'ın oynayacağı rol için giriştiği araştırma sürecine dayandırılmak istenmiş. Böyle bir sinemasal akış içinde bildiğimiz ve anladığımız Abdi İpekçi'yi tarihsel gerçekliği içinde, bilmediğimiz karanlıktaki adam Ağca'yı bulanıklığıyla öyküleme biçiminde çizmek tavrı hoş olabilecekken, böyle bir şans "Abdi İpekçi kutsayıcılığı"na, dönemi, dönemin toplumsal ortamını "gösterme" adına ilahlara kurban niyetine sunuluyor. Filmin nihai derdi Abdi İpekçi belgeselciliği yapmak olduğundan öykünün ilerletici izleği giderek yan bir tema olmaya doğru gidiyor; öyküsel gelişime destek için, filmi zenginleştirmek için bir araç düzeyine indirgeniyor.

Filmin, sinema çevrelerinde beğenilen klasik anlatımı, gündelik zamanı dışlıyap sinemasal zamanı ve farklı anlatım tarzını kurma çabası epizotik anlatımının en önemli başarı kriteri olan tema bütün.lüğünü kuramadığı için başarıya ulamaşımoyr. Yönetmen, oyuncunun serüveni adıyla açtığı parantezin içine bir yığın şeyi göstermeci bir tavırla doldurunca ortaya çıkan yalnızca tematik bütünlükten yoksun bir olay karmaşası oluyor. Siyasi liderlerin konuşmalarının vurgulandığı bölüm de bu karmaşaya tüy dikiyor, neden filmin başlangıçta tasarlandığı gibi belgesel şeklinde çekilmediğini bunca sıkıntıya ne gerek olduğunu düşündürüyor insana. Bütün bunlardan sonra söyleyeceğim şu: "Uzlaşma", Türkiye'de sinemanın gelişmesi, filmlerin seyirci bulması, izlenmesi adına zaten yıllardır önerilen hızlı kurgu, Amerikanvari anlatım ve ambalajlama, piyasa koşullarına tam entegrasyon, piyasaya dayalı bir sinema düzenin bu kez Avrupai, AET'ci uslüpta yeniden kurma, oyunu kuralına göre oynama gibi önerilerin sahiplerince önemli bir girişim olarak addedilebilir. Biz ise çağdaş Türkiye Sineması için, yaratıcılık için "para ve zaman"ın dışındaki renklerin de peşindeki yaratıcılarımızı izleyeceğiz, bekleyeceğiz.■

1. Çevre Şurası toplandı

Kim daha çevreci?

Ethem Torunoğlu

Artık Türkiye'nin de bir Çevre Bakanlığı var! Uzunca bir süredir tartışılan birçok kuruluş, parti ve gurubun üzerinde görüş birliğinde olduğu merkezi çevre teşkilatının (Çevre Bakanlığı) kurulması gerçekleşti. Ancak, Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı, Özel Çevre Koruma Bölgeleri Başkanlığı ve Meteoroji Müdürlüğü'nün birleşimince oluşan bu Bakanlık kurulduğu ilk günden birçok soruyu da beraberinde getirdi.

Çevre Bakanlığı nasıl bir örgütlenme modeline sahip olacak? Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve çevre kirliğinin önlenmesinde politika oluşturabilecek mi? Çevre Mevzuatında yaşanan karmaşanın üstesinden gelebilecek mi? Bu tür soruları çoğaltmak olanaklı, ancak doğru yanıtları bulmak çok da kolay değil. (Özellikle resmi çevre politikalarının ya da politikasızlığın egemen olduğu gözönüne alınırsa...) Diğer yandan Çevre Bakanlığı'nın öncelikle bir seçim yatırımı olarak düşünülmesi ve gündeme getirilmesi kuruluş sürecindeki eksik ve yanlışları da unutturan, kabul edilemeyecek bir durum.

Türkiye çevre sorunlarının güncellik kazandığı, çevresel istismarların, atık ihracının kısacası azgelişmişlikten kaynaklı çevre sorunlarının yoğun şekilde yaşandığı bir ülke. Bu nedenle çevrenin kangren olmadan iyileştirilmesi gerekiyor. Çevre örgütlenmesinin, çevre yönetimi ve politikalarının önemi de bu noktada ortaya çıkıyor. Bugün Türkiye'nin karşı karşıya olduğu kapitalizmden kaynaklı çevresel sorunlar, çarpık sanayileşme ve kentleşme her geçen gün artmaktadır. Bu gidişe 'dur' diyebilmenin koşulu ise birçok sorunun çözümünde olduğu gibi yapısal bir değişiklikle olanaklı görülmektedir.

Çevre Bakanlığı'nın öncelikle bir seçim yatırımı olarak düşünülmesi ve gündeme getirilmesi kuruluş sürecindeki eksik ve yanlışları da unutturan, kabul edilemeyecek bir durum.

Çevre teşkilatının (Bakanlık ya da Müsteşarlık) işlevli, görev ve yetkileri tanımlı bir yapı olması, en azından kısa vadeli sorunların çözümüne katkı sağlayabilecektir. Bakanlık, müsteşarlık tartışması yerine, sorun tabela sorunundan çıkarılmalı, çevre ve ekonomi birlikteliğini öne çıkaran bir politika ile çevreyi gözardı eden sanayileşme dışlanmalıdır.

17-20 Eylül tarihleri arasında Ankara'da toplanan 1. Çevre Şurası da çevre olgusunun farklı boyutları ile tartışılmasına hizmet etti. Şura'nın değişik çevrelerden sağladığı katılım bu şuraya 'demokratik' bir görünüm verebilmiş, ancak komisyon toplantıları şuranın hiç de demokratik bir zemine oturmadığını ortaya çıkarmıştır. Komisyon toplantılarında Çevre Bakanlığı'nın hazırladığı raporlar temel alınmış bu yöntem (resmi görüşün dayatılması) farklı sivil toplum örgütlerinin katkı ve eleştirileri ile aşılmaya çalışılmıştır.

Şuranın 1. günü ABD'deki gezisini yarıda keserek Ankara'ya gelen Alman Çevre Bakanı ise çok ilginç açıklamalarda bulundu. Almanya'nın Türkiye'ye çevre teknolojisi ihracından, çevre alanında karşılıklı işbirliğine kadar birçok konuya değinen Bakan, daha da ileri giderek Türkiye'nin oluşturması gereken çevre politikalarını ve Almanya'nın (batının) beklentilerini de dile getirdi. Alman Çevre Bakanı'nın konuşmasında yatan en önemli gerçek ise Türkiye'deki 'çevre pastasından' en büyük dilimi kapma uğraşısıydı.

Bunun yanında, iş çevrelerinin oldukça esnek temennilere dahi karşı çıkmaları, sanayicilerimizin görünüşte 'çevreci' olduklarını kanıtladı. "Sanayininin (sermayenin) hesabı çevreyi korumak değil, bu alandan kar elde etmektir", yargısı bir kez daha gerçeklik kazandı.

Sonuç olarak Şura, çevre politikalarının oluşturulmasına hizmet etmemiştir. Doğru çevre politikaları ve bunun araçları gündeme gelmezken, iş çevreleri, siyasi partiler ve çeşitli kuruluşlar kim daha 'çevreci' yarışına girmiştir. Oysa ulusal ve uluslararası alanda kabul gören çevrenin bütünselliği, ülke ve sınır tanımayacağı gerçeği, sürekli ve dengeli kalkınma kavramları, Türkiye'nin de resmen kabul ettiği yaklaşımlardır. Ancak, bu yaklaşımların hayata geçirilmesi öncelikle düşünsel alanda bir değişimi gerekli kılmaktadır. Çarpık kapitalist ilişkilerin dayattığı sürekli kar olgusu yerine, bugünden yarına insan ve çevre boyutunun öne çıktığı bir üretim sisteminin oluşturulması gerekmektedir.■

Bazı "garabet" değinmeler..

Nesi varmış ki bu ülkenin!

Hasan Necip

Amerika maçı, Tanju'nun Hülya'dan artık kurtulmuş olduğu günlere rastgeldi. Ancak seyirci yakasını bırakmaya niyetli değil, öyle yağma yok. Beğendiremeyecek kendini. Ağzıyla kuş tutsaydı -ki tutmadı o maçta- gözüne giremiyor tribünlerin. Özellikle basın tribününün. Dikkat ettik, adama sövenler sadece Galatasaraylılar değil. Beşiktaşlılar, hatta Fenerbahçeliler, oyununda bityeniği arıyor.

İşin içinde iş olduğuna, basın mensuplarının futbolla erotizmi özdeşleştirdiklerine ve Hülya'yı bu arada bir hayli beğendiklerine hükmettik.

Niçin, mesela Mustafa Denizli'nin "yasadışı" sosyetik aşkıyla ve bir öyle doğacak çocukla uğraşmıyorlar? Tssss... Yaaa...Hatun'u beğenmiyorlardır zahir yeterince. Sosyetik olmak, herkes için afrodizyak olmayabilir.

Ne var ki bizde insan beğenisini belirtmenin yolunu, "diyalektik" yöntemle, hakaretle buluyor. Devre arasında, Amerika maçı diye "cheerleaders"lardan esinlenerek Türkiye'de -ve herhalde Avrupa kıtasında- ilk kez oluşturulmuş "ponpon kızlar"ı takan yok, varsa yoksa Tanju ve Hülya. "Ölümsüz" bir aşk oldu bu, Kerem ile Aslı gibi birşey...

Bunun ölümsüzlüğü işin dalgası tabii de, gerçek bir "ölümsüzün", Metin Oktay'ın cenazesinde yuhalanmış Tanju, görgü tanıklarına göre. Oysa, yanlışlarının yanısıra, jest bakımından bir eksiği yok adamın aslında. Fakat belki Zerdüşt'ün etkisi altındaki Doğu toplumlarında, ya yekten iyisindir ya da silme kaka...

Metin ise, okuyoruz ki, dikilecek heykelleri, adı verilecek spor kompleksleriyle bulunduğu yerden inmeyecek artık. Aslında vefatı, bir "titreyiş ve kendine dönüş" oldu kitleler için. Hayattayken es geçilmeye yüz tutmuş bir efsane, çelişkili de olsa, ölümünde canlandı. Ortam, ona yakışır bir ciddiyete büründü birden. "Biz Metin'i yaşadık, onu hakketmeliyiz". Futbol takımları, istisnasız o hafta, sahalara siyah bantla çıkarken, Galatasaray, Ankara'ya simsiyah formayla yayılarak, kendisinden beklenen davranışı sergiledi. Ne var ki, belki şans kaygısıyla, fakat daha büyük bir olasılıkla siyah renk güneş ışınlarını çektiği için, Gençlerbirliği maçının ikinci yarısında siyahı değiştirerek o, İngiltere'den getirtilmiş olduğu söylenen, "elektrokardiyogram" tarzındaki yeni formalarına büründüler. Reklamı da İngiltere'den getirteceklermiş. O formanın neresine sığar reklam bilemiyoruz. Herhalükarda, Ankara'da EKG forma da uğur getirmedi.

Metin Oktay hayattayken es geçilmeye yüz tutmuş bir efsaneydi, çelişkili de olsa, ölümünde canlandı. Ortam, ona yakışır bir ciddiyete büründü birden. "Biz Metin'i yaşadık, onu hakketmeliyiz".

Ama Almanya'da getirdi Allah için. Hıncal, ilahlar kurtardı diye yazdı diye kızdılar ama söylediğinin eksiği var fazlası yok. Yediğimiz golde Hayrettin, topu bloke edeceğim derken resmen Bülent'e kafa attı. Bülent yığıldı, Alman topu kaptı yuvarladı. Bereket ikinci yarıda Galatasaray da titredi ve kendine döndü. Titreyip kendine dönenler çoğaldı, bakalım seçimlerde ne olacak...

Trabzon, ise çok temiz kazandı "Avrupa maçını". Ünal'ın Klagenfurt'un gece hayatı olmadığı için süper oynadığı o maçı, TRT, Başkan Mehmet Ali Yılmaz'la kavgalı olduğu için yayınlamayınca bir keyiften olduk. Olsun bir keyif eksik olsun. Çok ehlikeyf olduk bu ülkede, saadet içinde yüze yüze bir hal olduk. Şimdi seçimler ve sonuçları herşeyi düzeltecek.

Ya Star? Beşiktaş maçını canlı, Galatasaray maçını banttan verecek, ve Beşiktaş maçında Galatasaray maçının skor durumunu ikide bir söylüyor...Nasıl bir mantıksa...

Gerçi, Beşiktaş maçına bedbin çıkıldığı için şans faktörünün dayanılmaz hafifliğini yaşayamadık doğrusu. Hıncal Uluç, yüzde yüz haklı, Eindhoven maçından önce iki yazar çıktı mı bu Babıali'de Beşiktaş kazanır diye yazan diye bas bas bağırıyordu geçen hafta basın tribününde...Şimdi de öyle... İkinci bir hükme kadar, maç, Hollanda'da 1-1 başlıyor. Formalite maçıymış...

Tabii haftaya kadar futbolcuların "grevi"nin tatlıya bağlanması da iyi olur.

Son bir garabet de, Rotariu'nun durumu. Adamın bel kaymasının "psikolojik" olduğu söyleniyor. Her halükarda "terapi"ye başlamış. Yani adam, bunca sene Romanya'da normaldi de, burada mı fırttırdı? Yahu, burada fırttıracak ne var?■

DEVLET SANATÇISI DEĞİL HALK SANATÇISI

Komikler Ağlamaz
Müjdat Gezen
Önsöz: Aziz Nesin
Çizgiler: Haslet Soyöz
Yılmaz Yayınları,
İstanbul, 1991
198 sayfa

Müjdat Gezen'in Komikler Ağlamaz kitabı hakkında yazmaya koyulduğum sırada gazetede okuduğum bir haber beni komikler hakkında daha çok düşünmeye çağırdı. Levent Kırca babasının öldüğü gün sahneye çıkıyor ve halkı güldürüyor. Babasını sabah İzmit'te toprağa veriyor, öğleden sonra İstanbul'da Gereği Düşünüldü oyunu için sahneye çıkıyor. Bir sanatçının, bir komedi sanatçısının yaşamındaki en önemli çelişki bu olsa gerek. Bir yanda içindeki bastırmaya çalıştığı yangın beteri acısı, bir yanda herşeye rağmen 'komikler ağlamaz' yüceliği. Müjdat Gezen'in kitabının isim babası Aziz Nesin'in kitaba bu ismi vermekte ne kadar haklı olduğu bir kez daha böylece ortaya çıkıyor.

Kitabı en iyi Aziz Nesin anlatmış: *"Bu kitabında Müjdat Gezen, kimbilir kaç cilt dolduracak romanlık yaşamından bir kesit veriyor bize... Müjdat bu kitabında, nasıl zorla ve zorlanarak ve ilk şamarı yiyerek sahneye itildiğini, sonraları bütün dünyasının tiyatro olduğunu, tutkunu olduğu tiyatro dünyasından bir daha ayrılamadığını ve bu sevi uğruna başına gelen belaları hapse atılışını, çektiği çileleri, bütün bunları hiç de ağıt yakmadan, kendisine acındırmadan güleryüz ve tatlı dille güzel güzel anlatıyor."*

Müjdat Gezen'in kitabında neler anlattığını uzun uzun anlatmam. Kitapla okuyucu arasına girmek istemem. Okuyucu bu güzel kitabın tadına ancak alıp okuyarak varabilir.

Müjdat Gezen'in bugüne kadar yaptığı sanatçı çalışmalarını da anlatamam. Buraya sığmaz ve boyumu aşar.

Ama şu günlerde gündeme gelen ve bence bütün sanatçıların düşünce belirterek tavır geliştirmeleri gereken bir olaya ilişkin Müjdat Gezen'in kitabında yakaladığım ve bence kitabın ana temasını oluşturan ipuçlarına değinmeden geçemem.

Konu, sanatçı kimliği!

Devlet, yani Kültür Bakanlığı bazı sahne ve sinema sanatçılarına -ki bunlar, Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit, Barış Manço, Zeki Müren'miş- Devlet Sanatçısı payesi veriyor. Ne demek Devlet Sanatçısı?!

Ben anlayamadım. Bu payeyi alan sanatçıların da anladıklarını sanmıyorum. Devletin yüksek katında, Zat-ı Şahanelerinde taltif edilmek, demek gurur verici bir olaymış(!)

Buna karşılık Sıkıyönetim Mahkemesi kararındaki açık kimliğiyle, Ahmet Nejdet oğlu, Macide'den olma, 1943 doğumlu, İstanbul, Fatih ili Dibağyunus Mah. H.10, C.10, S.48'de nüfusa kayıtlı, İstanbul İsmail Dümbüllü Sok. 18/10 Fındıklı'da ikamet eder, Lise mezunu sanatçılık yapar bekar Halit Müjdat Gezen ise kendisini şöyle ortaya koyar.

"Otuzüç yıldır bu mesleğin içindeyim. Yazmaya, çizmeye, oynamaya çalışıyor. Bugüne değin az lafı olan, çok lafı olan, hiç lafı olmayan bir yığın iş yaptım. Ama hiçbirinde halka saygısızlık etmedim. Yaptığım her işte hep halktan yana oldum. Olmaya çalıştım, özen gösterdim. Kendi çıkarlarımı, sanatsal çıkarları hiçbir zaman önde tutmadım. İnsanlar bunu tam anlayamasalar bile sezinlediler. Bildiler kendilerinden olduğumu..." (s 140)

Gerçekten de Müjdat Gezen devletin değil halkın sanatçısı olmaya çalışmış ve kendini halktan biri olarak görmüştür.

Sıkıyönetimin kabus dolu gecelerinden birinde polis sahneyi, kulisi basar. Müjdat Gezen itiraz eder. Polisin biri karanlıkta yüzüne bir yumruk atar. Müjdat Gezen davacı olur. Aracılar vazgeçirmeye çalışır. Polis yanlışlıkla vurduğunu söylemektedir. Ünlü sanatçı Müjdat Gezen olduğunu bilse vurmayacaktır. Müjdat Gezen'in bu sözlere yanıtı şöyledir: "Demek ki vatandaş olarak bu yumruğu yememde bir sakınca yok. Eğer özel olarak bana vursa idi, derdim ki adamın bana şahsi bir antipatisi var, ama vatandaş Müjdat'a vurduğuna göre ben de vatandaş olarak davacıyım. Benim hem vatandaşa, hem çoluk çocuğuma verilecek hesabım var. Kafamı yastığıma koydum mu rahat uyumak isterim. davamdan vazgeçmeyeceğim." (s 71)

Kafasını yastığa koyduğunda rahat uyumak isteyenlere öneririm bu kitabı. Diğerlerine, yani nasıl uyuduğu önemli olmayanlara ise bir sözüm yok.■

Birol Keskin

11 YIL YETMEDİ Mİ?

12 Eylül, 11. yılında devam ediyor. İHD Ankara Şubesi 12 Eylül'ün teşhirine ilişkin gerçekleştirdiği panel, resim gibi etkinliklerin yanısıra bir de kitap yayımladı. "11 Yıl Yetmedi mi?" adı verilen kitapta, 12 Eylül'ün farklı alanlardaki tahribatları farklı toplumsal kesimlerin gözüyle anlatılıyor. Biz de Demokrat sayfalarının olanakları ölçüsünde, kitaptaki bazı bölümleri sunuyoruz.

12 EYLÜL'ÜN 11. YILI

12 Eylül yapılanması demek, bağımlılık demektir. Uluslararası sermayeye ve bu sermayeye kumanda eden devletlere bağımlılığını sürdürmek demektir.

12 Eylül yapılanması demek, emekçi yığınların siyasal, sınıfsal, mesleksel ve kitlesel örgütlenmesinin sınırlanması ve baskı altına alınması demektir.

12 Eylül yapılanması demek, emekçi halkın daha da yoksullaşması demektir. Kırsal alanda topraksız köylünün, kentsel alanda işsiz emekçinin artması demektir.

12 Eylül yapılanması demek, ilerici, demokrat ve devrimci düşüncenin, düşünce meydanlarının baskı altında tutulması demektir.

12 Eylül yapılanması demek, Kürt düşmanlığının sürdürülmesi ve derinleştirilmesi demektir.

12 Eylül yapılanması demek, şeriata dayalı tarikatların güçlenerek laik yaşamı her gün biraz daha tehdit etmesi demektir.

12 Eylül yapılanması demek, sorunların demokratik çözümünün dışlanması, sorunları şiddet ile ortadan kaldırarak "çözmek" demektir.

12 Eylül yapılanması demek, militarizmin içten içe yaşatılması, faşizmin sistemi belirlemesi demektir.

12 Eylül, Anayasasıyla, yasalarıyla, 12 Eylül'e süreklilik kazandıran yasa gücünde kararnameleriyle, kurumlarıyla ortadan kaldırılmalı, demokratikleşmenin, özgürleşmenin ve bağımsızlaşmanın önü açılmalıdır.

İHD Ankara Şube Başkanı
Muzaffer İlhan Erdost

Türkiye'de işkencenin 1980-1991 yılları arasında bilgi alma yöntemi olarak, mahkeme dışı cezalandırma yöntemi olarak, sistemli bir uygulama olduğunu söylemek gerçeğin ifadesidir.

Biz işkencenin önlendiği bir toplumda değil, işkencenin doğal olarak yapılmadığı ve dolayısıyla, kimi noktaları karanlık olmayan, her yönüyle açık, cam gibi saydam bir toplum istiyoruz.

İHD Ankara Şube Sekreteri
Av. Hüsnü Öndül

12 Eylül, 1982 Anayasası'na dayanarak Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasaları, Dernek Yasası gibi yasalara getirilen sınırlamalar, ülke genelinde tüm demokratik hakları kullanamaz hale getirildi.

1402 sayılı yasada yapılan değişiklikle sayısız insan, sorgusuz-sualsiz sakıncalı sayılarak görevlerinden alındı. İşsizlik ve açlıkla karşı karşıya kalan bu insanlara dava hakkı dahi tanınmadı.

İçerde ve dışarda süren baskıcı ortam, bütün karabasanına rağmen, kitlelerin hak uğruna mücadele isteklerinin önünü kapatamadı. Sıkıyönetimin tüm ülkelerden kaldırılışı, olağan yasaların, DGM'leri dışında varlığını sürdürüşü, 1402'liklere dava hakkı, 6 aylık, 2 yıllık cezalara temyiz olanağı vermeyen yasaların kaldırılışı, cezaevlerini zindana çeviren genelgelerin iptali, tutuklama sürelerinin sona ermesi derken, 12 Eylül'ün sivil uzantıları yeni baskı yasalarına ihtiyaç duyar hale geldiler. Bu ihtiyaç, halkın giderek, yükselen "Genel Af" isteminin arkasına gizlenerek, TMY'nı gündeme getirdi. Yasa'nın diyeti Şartlı Salıverme olgusu oldu.

Bugün kitleler ve hukukçular şartlı salıverme aldatmacasına kimse kanmış değildir.

Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı
Av. Şenal Sarıhan

12 EYLÜL SONRASI SAĞLIĞIN ÖYKÜSÜ

Zaten oldukça yetersiz olan Sağlık Bakanlığı bütçesi, 1980 sonrası daha da azaltıldı. 1980'de yüzde 4.20 olan Sağlık Bakanlığı bütçesi, bu süreç içinde yüzde 2.53'e kadar düşmüştür.

Kamu sağlık harcamaları, 1981'de toplam sağlık harcamalarının yüzde 66.5'unu teşkil ederken, 1987'de yüzde 51.4'üne gerilemiştir. Buna karşın özel sağlık harcamalarının GSMH'ya oranı yüzde 1.17'den yüzde 1.44'e yükselmiştir.

Son on yılda uygulanan politikaların sağlıkta yaptığı tahribat, hastane temelli teknolojik ve uzman hakimiyetindeki tıbbın, toplumun çoğunluğunun değil, uluslararası kapitalizmle bütünleşmiş sınırlı bir kesimin gereksinmeleri doğrultusunda şekillendirilmesini pekiştirmiştir.

Ülkemizdeki sağlık hizmetleri ve tıp bilimi, kültürel, teknolojik ve ekonomik olarak Batı tıbbına daha da bağımlı hale gelmiş; sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi de ülkemizdeki pazar örgütlenmesine daha fazla paralel bir yapı göstermeye başlamıştır. Toplumdaki temel sağlık sorunlarının, toplumsal-ekonomik-çevre koşullarından ileri gelen enfeksiyonlar, beslenme yetersizliği, ana-çocuk sağlığı konularında yoğunlaşmasına karşın; sağlığa ayrılan pay giderek daha fazla bir oranda hastaneciliğe kaymıştır. Sağlık kuruluşlarına başvuran insanların en fazla 5-10'unun hastane tedavisine ihtiyaç duyması sözkonusuyken, hastanelere ayrılan pay yüzde 60'ları aşmaktadır.

1980'lerde gündeme gelen yeni sermaye birikimi modeli, halkı bu modeli benimsemeleri konusunda "ikna edici" devlet terörü ile varolabilmiştir. Bu birikim modeli ve terör, tüm toplumu olduğu gibi, sağlık alanını da şekillendirmiştir. İnsanların sağlıksızlaştırılması ve bundan kar edilerek birikim sağlanması, bu modelin yapısal bir boyutudur. Sözkonusu model nedeni ile bir insan hakkı olan sağlıklı yaşama hakkının inkarı, ekonomik olarak baskıcı bir emek süreci ile doğrudan bağlantılıdır. Dolayısı ile "liberalizm" söylemi, özünde ekonomik baskının, demokratik hakların ihlalinin ve devletin terörünün maskelenmesidir.

Türk Tabipler Birliği Merkez Konsey Üyesi
Dr Ata Soyer

Denilebilir ki 12 Eylül, bütün topluma egemen kıldığı kışla talimnamesiyle en büyük tahribatı insan unsuru üzerinde yaptı. Konuşan, soran, sorgulayan, hak arayan, toplu-

ma karşı sorumluluk duyan insan yok oldu, toplum dışına itildi. Onun yerine susan, koşulsuz itaat eden, hak aramayan, paranoya düzeyinde herşeyden korkan, yağcılığı, sinsiliği, ikiyüzlülüğü, gammazlığı, köşe dönmeci hayalleri meziyet sayan, kişiliksiz, topluma karşı hiçbir sorumluluk duymayan, insanlıktan çıkmış yaratıklar ortaya çıktı. Meslek onuru, Hipokrat Yemini, şu bu demode oldu. "Emir" denildi, işkenceler görmezlikten gelindi. Hatta işkence seanslarına katılan doktorlar oldu. Adını, sanını, imzasını atıp uluslararası tıp dergilerine mektup göndererek "hiç bir ülkede yasalara karşı gelmeyenlere işkence yapılmaz" (demek ki yasalara karşı gelenlere işkence yapılabilirmiş) diyen doktorlar(!) türedi.

Tüm Sağlık-Sen Ankara İl Temsilciliği adına
İl Sekreteri Mahmut Konuk

12 EYLÜL'ÜN 11. YILINDA EKONOMİ

1980 yılının 24 Ocak ve 12 Eylül günleri Türkiye tarihinin iki kara günüdür. Aslında 24 Ocak'ta olanlarla 12 Eylül'de olanlar birbiriyle ilgilidir, birbirinin tamamlayıcısıdır. 24 Ocak kararlarının ekseni, karları ve rantları artırarak, ulusal mallarımızı ucuzlatarak ülke içinde yürümeyen dengeleri, kuşkusuz emekçi aleyhine daha da bozarak yeni dengeler içinde yürütmek idi. Ancak 24 Ocak kararları alındığında emekçiler ve onları koruyan, onların isteklerini dile getiren ağırlığı gençlik katmanlarından kopan direnişlerin, grevlerin, protestoların ve toplumsal karşı gelmelerin karşısında bu kararları yürütme olanağı yoktu.

Gerçekten bu anti-sosyal ve özü itibariyle faşizan ve Amerikan yönetimi yörüngesinde çalışan IMF'den esinlenen bu kararların o günlerdeki politik bilinç düzeyinde uygulanma olanağı yoktu. Ve aslında Bülent Ecevit'in söyledikleri doğruydu: Bu kararların uygulanması için ancak Güney Amerika'daki benzerleri görülen bir askeri yönetim gerekiyordu. Bu bağlamda 12 eylül askeri darbesi 24 Ocak kararlarının doğal sonucu oluyordu.

Aslan Başer Kafaoğlu

12 EYLÜL KISKACINDA BASIN

Düşünce ve basın özgürlüğü, bir ülkenin demokrasi veya diktatörlükle yönetildiğinin en önemli göstergesidir. Bunun için de her ülkede, demokratik rejimi yıkmak isteyenler önce düşünce ve basın özgürlüğünü hedef alırlar.

12 Eylül, tüm demokratik kurumlar ve kesimler gibi düşünce ve basın yaşamına da ağır bir darbe indirdi. Bu darbenin ağırlığı ve aradan geçen 11 yılın faturası, tutuklamalar, soruşturmalar, yasaklamalar, toplatma ve imha kararları, hukuksal düzenlemeler ve ekonomik boyutlarıyla somut olarak ortaya konduğu zaman çok rahat kavranabilir.

Veli Özdemir
Gazeteci ÇGD Üyesi

12 EYLÜL

Demokrasilerin çökmesi yalnızca ekonomik bunalımın ortaya çıkması ile açıklanamaz. Dikta rejimlerini getiren bunalımın yanısıra, bunalıma çözüm bulmak gerekçesiyle dayatılan ekonomik modeller ve reçetelerdir. Günümüz dünyasında model oluşturma veya reçete tanzim etme yetkisi geniş ölçüde uluslararası mali güç merkezlerinin ve daha somut bir anlatımla IMF'nin monopolündedir.

Bunalımın gelişmekte olan ülkeler açısından yansımaları özellikle dış borç yükünün olağanüstü boyutlar kazanmış ve döviz darboğazının içinden çıkılmaz bir hal almış olması biçiminde kendini göstermektedir. Bu soruna çözüm olarak ortaya atılan formül bir çözüm olarak üretimin arttırılması unsurunu içermemektedir.

Ne yönden bakılırsa bakılsın, 12 Eylül'ün ülkemizin tarihinde son derece önemli günlerinden birini ifade ettiğinde kuşku yoktur. Ülkemizin demokrasi ve özgürlük yolundaki gelişiminin kesintisiz olması dileğini yineliyoruz.

Mülkiyeliler Birliği Başkanı
Alpaslan Işıklı

12 EYLÜL'ÜN KÜLTÜR VE SANAT POLİTİKASI

12 Eylül yönetiminin ekinsel planlaması, ilk anlarda, yoğun bir antikomünizme dayandırılmıştır. Ancak, bu denli yoğun propagandaya karşın toplumsal yaşamın gereksinimlerini karşılamadı, solun önerilerini çürütecek politikalar üretemediler. İşte o zaman Aydınlar Ocağı'nı devreye soktular.... 12 Eylülcüleri sultalarına alan Aydınlar Ocağı, sömürünün baskısı altında yoksulluğun sınırlarına dayanan geniş halk yığınlarının, hala solun önerilerine kulak asmasını önlemenin yolunun Türk-İslam sentesinden geçtiğini, siyasal iktidarlara kabul ettirdi.

Vecihi Timuroğlu

YÖK'ün getirdiği tek tip ve yoğun ders programı, Napolyon'un askerleri sürekli meşgul tutma kuralına benzer bir anlayışın egemen kılınması, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin ders dışı düşünme ve çalışma olanaklarını da yok ediyordu.

Üniversitelerin öğrenci sayılarının plansız ve programsız bir biçimde artırılması ve öğretim üyesi kaybı sonucu, bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı yüzde yüz arttı.

Yüksek öğretim çöktü. YÖK'ün yıkımı, öğretim üyesi fidanlığı sayılan, yüksek lisans ve doktora programlarını tümüyle çökertmesiyle sürdürülüyor.

Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı
Prof. Dr. Yakup Kepenek

12 EYLÜL VE ÖĞRETMEN HAREKETİ

Emekçi halkın bir parçası olan eğitimciler bu amansız baskı ve sömürüden nasipsiz kalamazdı. 12 Eylül generalleri 200 bin üyeli öğretmen örgütü TÖB-DER'i bir günde yasadışı ilan edip kapattı. Malvarlığına el koyup, yöneticilerini tutukladı. Halk kitleleri, düşünmeyen, konuşmayan, ölü bir topluluk haline getirilmek isteniyordu. Bu amaçla "kamu çalışanlarının dernek kurma hakkı" ortadan kaldırıldı. TCK'nın 206. maddesi kamu kesiminde çalışanların grev hakkını yasaklayarak 3 yıla kadar hapis cezası getirmişlerdir.

12 Eylül sadece çalışan eğitimciler üzerinde sakıncalı personel uygulaması getirmekle kalmamış, öğretmenlere başlangıçta "güvenlik soruşturmaları" yaparak demokrat aydın öğretmen adayının önünü tıkamıştır. Kılık kıyafet yönetmelikleriyle öğretmenlerin giyimine dahi müdahalede bulunmuştur.Baskılara rağmen eğitim emekçileri 12 eylül yılgınlık psikozunu üzerinden atmışlar, mücadele bayrağını yeniden açmışlar ve kendi örgütlülüklerini yaratmışlardır.

Eğit-Sen Ankara Temsilcisi
Nurten Baltacı

12 EYLÜL'DEN SİVİL DİKTATÖRLÜĞE ÜNİVERSİTE

YÖK'le birlikte üniversitelerde biçimsel özerklik dahi bırakılmadı. İlerici, demokrat öğretim üyeleri, yöneticiler görevlerinden alındı. Her kademede gerici faşist kadrolar büyük bir özenle seçilerek görevlendirildi. İmam hatip lisesi mezunlarına tanınan ayrıcalıklarla, gerici faşist öğrencilerin örgütlenmeleri amacıyla her türlü olanağın seferber edilmesiyle, üniversiteler birer gericilik yuvasına dönüştürülmek istendi. Eğitim programları, devletin resmi ideolojisi haline gelen Türk-İslam sentezi doğrultusunda yeniden düzenlendi. Uluslararası işbölümünde ülkemize yüklenen role uygun bir eğitim programı üniversitelerde yürürlüğe

kondu.

12 Eylülcü YÖK üniversitesinin depolitizasyon programlarında tohumları atılan asosyal, apolitik, suskun, dejenere gençlik "meyveleri" karamame üniversitesi programlarıyla filizlendirilirken, Özal Üniversitesi koşullarında olgunlaştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak unuttukları birşey var:

Hazmı zor meyvalar olacak bunlar
Yaşasın Özerk Demokratik Üniversite Mücadelesi!

Ankara Öğrenci Dernekleri Platformu

BİLİMSEL TEKNOLOJİK GELİŞMELER VE 12 EYLÜL

Yetmiş yıl kadar önce ilim zulümden ayrıldı. Hiç değilse öyle olması gerektiği düşünülüyordu. Hatta ilimle zulümün birbirlerinin uzlaşmaz karşıtları olduğuna inanılıyordu. Oysa günümüzde bırakalım genel olarak ilmi, hatta ilm-i ruhu, ilm-i terbiye-i etfali, ilmi içtimaiyi, ilm-i bedenin bile işkence yapabilmek için ilmi zulm haline getirmiş olduğunu kim yadsıyabilir? Dünün Efeciği, aramızda olsaydı, bugünün "efeleri" karşısında hala ilim-zulüm ayrımını yaparak kendini savunma gereğini duyar mıydı? Falaka ile elektriğin birleştirilerek elektrikli falaka, yeni "falaktrik" diye gündeme sokulduğu bir "bilimsel-teknolojik devrim çağı"nda hala ilmi bilmiyordum diye özür diler miydi?

Bu korkunç sefil ve aşağılık yalan karşısında tüm "basit" işçilerle, tüm emekçilerle ve tüm mazlum insanlıkla birlikte ayağımızı yere vurup "Hayır dönüyor bu dünya ve hep dönecek. Dönecek ve sarsılacak" diye haykırmazsak ilmin değil de zulmün yanında yer almış olmaz mıyız?

Dr. Sedat Özkol

TARIM ALANINDA 12 EYLÜL

1980 yılında günümüze tarım sektörünün genel hatlarıyla bir değerlendirmesini yapabilmek için öncelikle bu dönemin genel ekonomi politikalarının temel felsefesini ortaya koymak gerekmektedir. Bilindiği gibi 1980 yılı, Türkiye'nin izlediği kalkınma modelinde köklü bir dönüşüm yaptığı yıldır. Bu yılda, 24 Ocak kararlarıyla yürürlüğe konan ekonomik politikasıyla, ithal ikameci politika terkedilerek, serbest pazar ekonomisi tercih edilmiştir.

Tarım sektörünün gerek kısa vadeli ve gerekse uzun vadeli sorunlarının çözümü konusunda, yapılması gereken, yerine getirilmesi gereken en önemli görev üreticiye gerçek anlamda sahip çıkılması, güncel politikalar üretmekten vazgeçilmesi üreticinin, üretici temsilcilerinin, bilim çevrelerinin, demokratik örgütlerin, uyarılarının dikkate alınmasıdır.

Türkiye Ziraatçılar Derneği Genel Başkanı
İbrahim Yetkin

12 EYLÜL HALEN DEVAM EDİYOR

1980 sonrası kuruluşlarda sadece siyasi görüş ve itaat esas alınarak kadrolaşmalar gerçekleştirilmiştir. Hatta adama göre kadro mantığından hareketle yeni yeni kadrolar oluşturulmuştur. Tüm alanlardaki yıkıntılardan mesleğimiz çalışanları ve meslektaşlarımızın çalıştığı kurumlar da payını almıştır. "Sınırlı mali olanakları" hayali ihracatçılara ve kendisiyle bütünleşenlere cömertçe dağıtan, yandaşlarını rüyalarında görseler inanmayacakları mevkilere getiren, devrimci, demokrat ve aydın unsurları tasfiye eden 12 Eylül zihniyetinin temsilcilerinin, hiçbir sorunu, çalışanlar ve ülke çıkarları açısından çözemeyeceğine inanıyoruz ve de 12 Eylüllere ve zihniyetin uygulamalarına alışmayalım diyoruz.

Jeoloji Mühendisleri Odası

MADENCİLİK VE 12 EYLÜL

Madencilik açısından anılacak en önemli icraat TC'nin en kabarık döviz israfını becermekle ün kazanan iktidarının, o zamana kadar her adım revaçta olan ithal ikamesi politikalarını ısrarla reddetmesi ve madenciliğin de bundan payına düşeni alması olmuştur. Sonu "kriz" ana başlığının altında anılan gazete ve alarm çalan gazete manşetleridir.

Maden Mühendisleri Odası

12 EYLÜL İŞÇİ HAREKETİ VE UMUT

Türkiye işçi hareketi, son 11 yılda çok sıkıntılı günler yaşamıştır. Özellikle 1980 yılına gelinceye kadar işçilerin kazandığı hakların büyük bir bölümü silah zoruyla ellerinden alınmıştır. Öyle ki, ihtilal yönetimi hakları gasbederken, bunların kazanılmış hak olmasını, hukuk kurallarını, meşruiyet gereklerini, iş barışını ve endüstriyel ilişkiler gereklerini yok saymış, işverenler de gelecekte, devir değişeceğini düşünmeden ihtilal mantığını alkışlamış, hatta yol göstermişlerdir.

Salim Uslu
Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri

12 EYLÜL VE DİSK

DİSK davası kapsam ve süreç olarak dünya tarihinin en önemli davalarından biri. 25.6.1981 tarihinde açılan davada daha ilk celsede savaş hali uygulaması ve sanıkların birer avukat ile temsil edilmesine karar verildi. Sanık sayısı 1477'ye yükseltildi, hakkında idam istenenlerin sayısı ise 78'e.

11 yıl sonra geriye bakarak değerlendirirsek, 12 Eylül'ün ana vuruş hedefi olarak işçi sınıfını saptadığını ve işçi sınıfının ekonomik mücadelesini engellemek için de DİSK'i kurban etmeye çalıştığını daha net bir şekilde görebiliriz. İşçilerin 1963-80 arasındaki kaz[illegible] yok etmeyi ancak DİSK'i fiilen orta[illegible] leştirebilirlerdi. Bunu yapmaya çalıştı[illegible] şürül meliydi, kazanılmış haklar geri alınmalıydı. İşte bunları gerçekleştirmek için DİSK etrafında gözdağı vermek istediler ve bunda başarılı oldular.

DİSK Genel Başkanı
Abdullah Baştürk

12 EYLÜL AŞILMALIDIR

Ülkemizde 12 Eylül'ün kötü mirasını aşmada önemli tıkanıklıklar mevcuttur.

Yakın geçmişteki bahar eylemleri ve grevler 12 eylül ve uygulamalarına karşı çalışanların tepkisini gösteren eylemlerdir. 3 Ocak 1991 Genel Eylem Gününün bu doğrultuda değerlendirilmesi gerekmektedir. Yasaklara ve engellere karşı, ülkemizin geleceği için, çoğulcu, katılımcı, özgürlükçü, siyasal demokrasinin kurulması, kurumlaştırılması, işlerliğe kavuşturulması için, düşünce, anlatım ve inanç özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması, temel insan hakları ve özgürlükleri ile işçi hak ve özgürlükleri önündeki engellerin süratle kaldırılması, tüm çalışanlara sendika, toplu sözleşme, grev hakkının tanınması, insan onuru ve haysiyetiyle asla bağdaşmayan işkenceye son verilmesi, adil bir gelir bölüşümünün, vergide adaletin sağlanması, işsizliğin önlenmesi, eğitimde gerçek eşitliğin sağlanması, sosyal güvenlik haklarının yaygınlaştırılması, kısaca parası olan yaşasın, olmayan ölsün anlayışının kökten değiştirilmesi gerekmektedir.

Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri
Mustafa Başo[illegible]

ÖĞRETİM GÖREVLİLERİNE SESLENİYORUZ: BİLİMİN ONURU KANLAR İÇİNDE!

Biz, İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu olarak İstanbul'daki tüm üniversite ve yüksekokullarda 2 Eylül'den itibaren, yeni kayıt olacak öğrencilere rehberlik yapmak, onları gelmiş oldukları kurum hakkında bilgi sahibi kılmak ve demokratik öğrenci hareketini tanıtmak amaçlarıyla rehberlik ve danışma masaları açtık.

Çalışmalarımızın başladığı tarihten bu yana polisin açık baskı ve tehditleriyle karşılaştık. Polis üniversitelere yeni gelen öğrencilerin ve ailelerinin önünde kayıt masalarına gelip kimlik kontrolü yapıyor; broşürlerimizi, anketlerimizi, afişlerimizi alıyor; tehditler savuruyor.

Bu baskı ve tehditler karşısında başvurduğumuz okul yönetimleri polisi destekleyen, işbirlikçi bir tutumla yanıt vermekten kaçındılar. 2 Eylül'den bugüne 15'e yakın öğrenci kayıt çalışmaları nedeniyle okul yönetimleri tarafından işkencecilere teslim edildi. Polis gözaltına alınan arkadaşlarımıza "Üniversiteler bu sene bizim olacak" gibi tehditler savurmuştur.

Polise yasalarca "fiili infaz" yetkisi verdikten, anti-terör yasası çıktıktan sonra üniversitelerdeki devlet-polis terörü bütünüyle azgınlaştı. Seher Şahin isimli arkadaşımız Mimar Sinan Üniversitesi'nde dövüldükten sonra pencereden atılarak öldürüldü. Daha önce, öldürmek istediği insanları yalnızca kendi binalarından aşağıya atabilen polis, şimdi bu binalara, üniversite binalarını ekledi. Böylece "Bilim üretim kurumları", "aydınlığın-ilericiliğin simgesi" olması gereken üniversitelerimiz, polisin cinayet işlediği mekanlardan birisi oldu.

"Okul yönetimleri" ise üniversitelerde doruğuna tırmanan bu terörün işbirlikçiliğini yapmakta ısrar ediyor! Üniversitenin, polisin cinayet işlediği bir yer haline gelmesine yardım ediyor.

Siz "Öğretim Üyeleri" ise, üniversitede yürütülen bu sürek avına karşı daha önce olduğu gibi bugün de kayıtsız kalıyorsunuz. Kayıtsızlığınızla bu terörü, bu iğrenç saldırıları onayladığızın farkında bile değilsiniz.

Bu tutumunuz, bilimin ilerici misyonu adına bir utanç belgesidir. Üniversitelerde bilim üretiminin önünde oluşturulan engellere, okullarımızın holdinglere peşkeş çekilmesine karşı bu korkakça sessizliğinizi kınıyoruz.

Üniversitelerde terörün yaratıcılarına, işkencecilere boğun eğmenizi kınıyoruz!

Bilimin onurunu savunan, düşünen, üreten "üniversiteyi" kanlar içinde bırakışınızı kınıyoruz!

Soruyoruz:

Sizden önce üniversitelerimizin anfilerinde, koridorlarında bilimi ve insanlık onurunu savunmuş aydınlık beyinlerini satmamış ve onurlu bir biçimde yaşamı pahasına mücadele etmiş hocalarımız tarihin karanlık yüzünü aydınlatırken sizler birer utanç belgesi, birer kara leke olarak kalmaya devam edecek misiniz?

Bir kez daha sesleniyoruz; tarih ve gelecek önünde bu kara lekeyi taşımayın ve bilimin aydınlık yolunda bizlerle beraber yürüyün. ■

İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu
İÖDF

BASINA VE KAMUOYUNA

TÖDEF (Türkiye Öğrenci Gençlik Dernekleri Federasyonu) olarak aldığımız kararla, tüm ülke üniversitelerinde yaşama geçirilmeye başlanan Rehberlik ve Dayanışma çalışmaları, polisin, jandarmanın, sivil-faşistlerin ve polis işbirlikçisi idarelerin saldırısına uğradı. Saldırılar sonucunda çok sayıda öğrenci gözaltına alınırken, İstanbul Fındıklı'daki Mimar Sinan Üniversitesi'nde, İYÖ-DER'li Seher Şahin 3 Eylül günü ağır bir yekilde yaralandı. Aldığı yaralar nedeniyle 8 Eylül günü yaşamını yitirdi.

Kayıt için gelen öğrencilere yardım eden, onlara dayanışmayı ve paylaşmayı öğreten, halkına karşı duyduğu sorumlulukla hareket ederek öğrenci gençlik için DAYANIŞMA VE DİRENİŞİN SEMBOLÜ olan Seher Şahin, üniversiteye giren Siyasi Şube'ye bağlı polislerce katledildi. Seher'i okulun 3. katından atarak öldüren ve bu sırada olaya kimsenin tanık olmaması için "Yangın var!" anonsuyla üniversite çalışanlarını olay yerinden uzaklaştıran polis, bugüne kadar işlediği suçların üzerine bir suç daha ekledi.

Polisin üniversiteye girmesine göz yuman ve daha sonra olayı kınamak amacıyla kendisiyle görüşmeye gelen İYÖ-DER'li öğrencileri "S... olun gidin" diyerek kovan ve korumalarını öğrencilerin üzerine salan M.S.Ü. Rektörü Gündüz Gökçe de Seher'in katledilmesinde polis kadar suçludur.

Nefretle kınadığımız ve hesabını ergeç soracağımız bu olayın sorumluları, İstanbul Emniyet Müdürü Mehmet Ağar, Seher Şahin'i katleden Siyasi Şube polisleri, M.S.Ü. Rektörü Gündüz Gökçe, Anti Terör Yasası'yla polise "işkence yap", "öldür" yetkisini veren siyasi iktidar ve onun yaltakçılığını yapanlardır. ■

TÖDEF
(Türkiye Öğrenci Gençlik Dernekleri Federasyonu)

"KIZIMIN TEK SUÇU İYÖ-DER ÜYESİ OLMAKTIR"

Kızım Seher Şahin 3 Eylül 1991 tarihinde Mimar Sinan Üniversitesi öğrenci kayıtlarının yapıldığı kısımda polis tarafından tartaklanarak 3. kattan aşağı atılmıştır.

Kızım hayata bağlı, insanları seven biriydi. Hele çocukları çok severdi.

Taksim İlk Yardım Hastanesi'nde 6 günlük yaşam mücadelesinden sonra 8.9.1991 tarihinde komadan çıkamayarak aramızdan ayrılmıştır. Adli tıp ön raporunda, genel vücut travmasına bağlı olarak kafatasında çatlak ve kırıklar, kalça ve kolda da kırıklar tesbit edildiği yazılıdır.

Polis, üniversitede suç işlemiştir. MSÜ bu olayda kayıtsız kalamaz; bu olayda üniversitenin de sorumluluğu vardır. Ayrıca üniversitede olan bu olay nedeniyle YÖK'ü kınıyorum. Polis MSÜ'ne niçin gelmiştir? Polisi kim çağırmıştır? Bunun açıklığa kavuşmasını istiyorum.

Suçlu insana ceza ancak yargı organlarınca verilir. Kızımın suçu sadece İYÖ-DER üyesi olmasıdır.

Kızımın ölümüne neden olanların adalet önüne çıkarılarak cezalandırılmalarını, bir baba olarak talep ediyorum. Bu olay üniversitede yapılmıştır. Üniversiteler bu olaya kayıtsız kalmamalıdırlar. Basın da bu konuya duyarlı olmalıdır.

Bu nedenle, tüm demokratlara, demokratik kitle örgütlerine ve yüreğinde insan sevgisi olanlara sesleniyor, bu olaya sahip çıkmalarını istiyorum. ■

Hayati Şahin

TABİBLER ODASI'NA...

Bugüne kadar sağlık sorunlarımız nedeniyle Odanıza çeşitli başvurularımız oldu. Bundan sonra da, sağlık sorunlarımız hakkında sizleri bilgilendirecek ve yardımlarınızı isteyeceğiz.

Yüzlerce hükümlü ve tutuklunun bulunduğu Bayrampaşa Kapalı Cezaevi'nde son derece kısıtlı sağlık hizmetleriyle karşı karşıyayız.

Özellikle bulunduğumuz C- Bloka gelen tutukluların çoğu polis sorgusunda yoğun işkence gördüğü için sakatlık derecesine varan ciddi rahatsızlıklar taşımaktadır Ayrıca uzun yıllardır cezaevinde bulunan arkadaşlarımızın, cezaevinin sağlıksız koşulları nedeniyle ciddi rahatsızlıkları olduğu da bilinen bir gerçektir.

Gerek işkence ve gerekse de cezaevinin sağlıksız koşulları nedeniyle çoğumuzun rahatsız oluşu, sağlık hizmetlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bayrampaşa Kapalı ve Özel Tip Cezaevinin sağlık sorunlarıyla Bayrampaşa hastahanesi ilgilenmektedir. Cezaevinin mevcudu 2500 civarındadır. Ayrıca Cezaevi personeli, halk ve İstanb l dışındaki Ceza evlerinde bulunan tutuklular da burada tedavi görmektedir.

Bayrampaşa hastahanesi personel ve siteler açısından çeşitli olanaklara sahip olmasına rağmen, bunları tutukluların hizmetine sunmamaktadır. Öyleki, film çekilmesi gereken arkadaşlarımıza "doğru teşhis için film çekmek gerekiyor ama film yok" ya da acil durumlarda "doktor olmadığı için birşey yapamayız.Başka hastaneye de sevk yapamayız" diyebilmektedirler.

Hastahanenin bu durumu yetmiyormuş gibi burada görev yapan bir doktorun keyfi ve hipokrat yemine aykırı davranışlarıyla karşılaşıyoruz.

Bu doktor Diploma no:970, İhtisas no:8034 olan Dahiliye doktoru Safiye ATAKAN'dır. Bulgar göçmeni olan bu doktor anti- komünist düşüncelere sahiptir. Bu düşüncelerini görevine de taşımaktadır. Sosyalist düşüncelere sahip olan bizlere karşı aşağılayıcı davranışlarda bulunmakta, tedavimizi dahi yapmaya gerek duymadan, hastalığımıza "psikolojik" teşhisini koymakta ve ilgisiz ilaçlar vererek sağlığımızın daha da bozulması için adeta çaba harcamaktadır. Örneğin, Cezaevinde geçtiğimiz ay içerisinde bir zehirlenme sırasında giden 7 bayan tutukluyu gece saat 03.00 sıralarında hastahaneye yatırmak istememiş ancak arkadaşlarımızın ısrarı sonucu yatırmak zorunda kalmıştır. Benzeri ve daha vahim olayları sıralamak mümkün.

Doktor Safiye ATAKAN'ın bu tavırları bize 12 Eylül Askeri cezaevlerindeki doktor artıklarını hatırlatmaktadır. Görevi hastalarını iyileştirmek olan bir doktorun, siyasi düşüncelerimizden dolayı bizleri cezalandırmaya çalışması, ettiği hipokrak yeminine aykırı olduğu gibi insanlıkla da bağdaşmaz.

Bir görevi de, üyelerinin hastalarına götürdüğü sağlık hizmetini denetlemek olan Odanızın, siyasi düşüncelerinden dolayı hastalarını cezalandırma çabasında olan bir üyesinin bu davranışlarına ilgisiz kalmaması gerekir.

Düşüncelerimizden dolayı tutuklu bulunan bizlerin ayrıca bir de bir üyeniz tarafından cezalandırılmamıza sessiz kalmayacağınıza inanıyoruz. Dr. Safiye ATAKAN'ın bu keyfiyetini sizlere bildiriyor, duyarsız kalmamanızı bekliyoruz. Ayrıca Odanız doktorlarından oluşacak bir heyetin, hastahaneye gelerek yerinde denetim yapması en büyük isteğimizdir. ■

Bayrampaşa Kapalı Cezaevi Siyasi Tutsakları adına
Mehmet DOĞAN, Hıdır ULUDAĞ, Hasan ATMACA, Halil ÇAKIROĞLU

NÜSHED'İN SİYASAL PARTİLERDEN İSTEKLERİ

Ülkemiz, yeni bir genel seçime hazırlanıyor. Çeşitli toplum kesimleri, yeni oluşacak siyasal iktidardan beklentilerini açıklamaya başlamışlardır. NÜSHED de, kendi alanına giren konulardaki istem ve beklentilerini, seçime katılan siyasal partilerimize iletmeyi görev saymaktadır.

Geride bıraktığımız 10 yıl, halkın eğitim ve sağlık gereksinimlerinin gittikçe daha çok sınırlandırıldığı, buna karşılık, askersel ve öteki savunma harcamalarının hiçbir kesintiye uğratılmadığı bir dönem olmuştur. Ulusal gelir (GSMH) içinde savunma harcamalarının oranı, 1980-1988 arasında %4.1 ile 4.8 arasında değişirken, sağlık harcamaları için ayrılan oran, %3'lerde kalmıştır. Türkiye bu oranla, Avrupa'da askersel harcamaları en yüksek ikinci ülke konumundadır. (Birinci sırada, 5.1'e varan harcamasıyla İngiltere yer almaktadır.)

Merkezi Hükümet Bütçesi'nden sağlığa ve savunmaya ayrılan paylar da benzer özellikler gösteriyor. 1986-1988 dönemini kapsayan bir UNICEF raporuna göre, bütçeden sağlığa ayrılan pay %2 iken, savunmaya ayrılan pay %10'dur. Açıktır ki, silah ve öteki savunma giderleri için ayrılan bu kaynaklar, halkın temel gereksinimlerinden kısılarak karşılanabilmektedir.

Devletin silahlanmaya yaptığı yatırımlar yetmiyormuş gibi, son zamanlarda özel kişilerin de silah almaları özendirilmekte, böylece kimi yabancı silah firmalarına çıkar sağlanmaktadır. Avrupa ülkelerinde bile artık yer bulamayan "silah fuarları" ülkemizde her yıl açılabilmekte, en gelişmiş "ölüm araçları"nın sergilenmesinden adeta övünç duyulmaktadır. Türkiye ne yazık ki, son on yılda, tüm cumhuriyet döneminde geçerli olan geleneksel barışçı çizgisinden uzaklaşmış, özellikle Körfez Savaşı sırasında savaşçı bir tutum içine girmiştir.

Öte yandan, bugün tüm dünyada terk edilmeye başlanan nükleer santraller, ülkemiz gündemine sokulmaya çalışılmaktadır. Üstelik, bu konuda daha geri teknolojiye sahip Arjantin gibi ülkelerle işbirliğine gidilmektedir.

Biz, 200 bin üyeli IPPNW'nin (Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Birliği) Türkiye kolu olarak, yeni oluşacak Parlamento ve Hükümet'ten, barışçı bir anlayışın devlete yeniden egemen olmasını istiyoruz. Türkiye, uluslararası arenada yansız, çok yönlü ve barışçı politikalar üretip uygulamalıdır. Böyle bir politika güdülmesi durumunda, zaten silahlanmaya bütçeden büyük paylar ayırmak gereksiz duruma gelecektir.

20 Ekim'de halkımızdan oy isteyen siyasal partilerimizi, şu istemlerimizi dikkate almaya ve Seçim Bildirgeleri'nde "barış-silahsızlanma-çevre" konularındaki görüşlerini açıklamaya çağırıyoruz.

1- Savunma harcamaları azaltılmalıdır.

2- Nükleer silahların da yer aldığı yabancı üslerin çalışmaları durdurulmalı; en yakın zamanda üsler tümüyle kapatılmalıdır.

3- Özellikle Balkanlar'ın ve Akdeniz'in nükleer silahsız bölge (nuclear-free zone) durumuna getirilmesi çalışmalarına Türkiye etkin biçimde katılmalıdır.

4- Nükleer enerji kullanımının kaçınılmaz olduğu saplantısından vazgeçilerek, alternatif enerji kaynakları (güneş enerjisi ve hidrolik enerji gibi) üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır.

5- Son derece denetimsiz olan radyoaktif madde kullanımı, radyoaktif atıkların toplanması, yasal düzenlemeyle sağlıklı bir uygulamaya kavuşturulmalıdır.

6- Çocuklarımıza barış bilincini okul çağında kazandırmak için, öğretim programlarına, barışçı bir dünya düşüncesini içeren dersler konulmalıdır.

7- Genel demokratikleşme istemimizin bir parçası olarak, Dernekler Yasası'ndaki antidemokratik hükümler kaldırılarak, meslek kuruluşlarına özgür çalışma koşulları yaratılmalıdır. ■

(İzmir, 14 Eylül 1991)
Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği
(NÜSHED)

SİNE-SEN KURULDU

SİNE-SEN (Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası) Askeri Yargıtay 3'ncü Dairesinin 1991/122 Esas 1991/437 Kararı ile Beraat etmiş bulunan sendikamız ve yöneticileri olan bizler 12 Eylül 1980 günü yani 11 yıl sonra BIRAKTIĞIMIZ YERDEN tekrar görevbaşı yapmış bulunuyoruz.

Üyesi bulunduğumuz DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve bağlı sendikaların BERAAT'ı sonrası 9/9/1991 Pazartesi günü DİSK'in açılışından sonra 10/9/1991 Salı günü yaptığımız Genel Yönetim Kurulları Toplantısında boş olan Yönetim kadrolarımızı tamamlamış bulunuyoruz. (...)

Bizler, Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası SİNE-SEN olarak onurlu Sinema ve Sinema emekçisinin oluşumunun gerçekleşmesi, Sinema endüstrimizin çağdaş anlamda kurumlaşması için elimizden geleni yapmayı geçmişte olduğu gibi bıraktığımız yerden sürdürmeye devam edeceğiz.

Bu yoldaki çalışmalarımızda, geçmişimizden dersler de çıkararak, sorumluluğumuzdan hiç ödün vermeden ve yorulmadan sinema emekçilerine sosyal güvence ve insanca yaşama olanaklarını sağlayıp korumaya devam edeceğiz.

Bu onurlu mücadelemizde siz Basın Emekçileri' nin biz Sinema Emekçileri' nin yanında desteğinin varlığından hiç bir zaman kuşkumuz olmayacaktır.

Dostça selamlar.■

DİSK
SİNE-SEN Gen. Başk. Yardımcısı
Halil Ergün

ÇORUM'DA BİR DEREBEYİ

İHD İstanbul Şubesi Çalışma Yaşamı Komisyonu'ndan iki temsilci, Eczacılar Odası ve İFSAK'tan birer temsilci ile Emeğin Bayrağı Gazetesinden bir muhabirin katıldığı heyet 14 Eylül 1991 tarihinde Çorum'un Bayat ilçesindeki Hakkı Köse'ye ait Karakaya Linyit İşletmesinde çalışan direnişteki işçilerin durumunu yerinde inceledi. Bu inceleme sonucunda ağır, yaygın ve sistemli bir şekilde insan hakları ihlalleri yaşandığı görüldü.

Bütün sosyal haklardan ve iş güvenliğinden yoksun olarak, 17 bin-20 bin lira arası bir ücretle çalışan işçiler, durumlarını biraz olsun iyileştirmek için Türkiye Maden İş Sendikası'nda örgütleniyorlar. Bu durumu öğrenen Hakkı Köse 14 Temmuz 1991 tarihinde silahlı adamlarını madende çalışan işçilerin üzerine salıyor ve bir işçi kurşunlanarak yaralanıyor. Bu durumdan jandarmanın haberi olmasına karşın hiçbir yasal kovuşturma yapılmayarak, Hakkı Köse ve silahlı çetesi devlet güçleri tarafından korunuyor.

Hak hukuk tanımayan Hakkı Köse tam bir derebeyi gibi davranıyor, dediği dedik kendi yasalarını uyguluyor. Yöre halkı üzerinde bu feodal despotun büyük bir baskısı olduğunu görüşülen herkes belirtiyor.

Karakaya Linyit İşletmesi'nde üretim en ilkel koşullarla sürüyor. İşçilerin can güvenliği yok. Maske, grizumetre bulunmuyor, tahkimat direkleri çürük, baretler kırık dökük, işveren yılda bir kez 370 işçiye 70 çift çizme dağıtıyor.

300'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde doktor bulundurma zorunluluğu olmasına karşın Karakaya Linyit İşletmesinde ne bir revir, ne de bir ambulans var. İşçiler sağlık kontrolünden geçirilmiyor. 25 km uzaklıktaki sağlık ocağına iş kazası anında dahi ancak kendi imkanları ile gidebiliyorlar.

7 Eylül'de ücretlerini almak için Bayta ilçesine inerek, şirket merkezine yürüyüş yapan işçilerden bir grubu dönüşte trafik kazası geçiriyor. Kazada 14 işçi yaralanıyor. Çorum SSK Hastanesi vizite kağıdı gerektiğini bahane ederek zorluklar çıkarıp tedaviyi geciktiriyor. Ancak Çorum İHD'nin müdahalesiyle kaza geçiren işçilerin tedavisi ile ilgileniliyor. Ayrıca, heyetimizin kaza geçiren işçileri ziyareti nöbetçi Baş Tabip Yardımcısı Ömer Sobacı tarafından önlenmeye çalışıldı.

340 işçi ile başlayan eylem, ziyaretimiz sırasında 63. gününde 180 işçi ile "Direniş Tepesi"nde devam ediyordu. Direnişçi işçiler aylardır ailelerinden ve çocuklarından uzaklar. Toprak zemin üzerinde kurulu naylon çadırlarda yaşayan işçiler, yere serili battaniyeler üzerinde yatıyorlar. Tuvaletleri yok. Suyu 4-5 saatlik mesafeden sıkı jandarma kontrolünden geçerek bidonlarla taşıyorlar. Zatürre, bronşit, güneş yakması gibi hastalıklar yaygın bir şekilde görülüyor. Salgın hastalık tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorlar.

Karakaya köyü PTT acentasını işleten şahıs Hakkı Köse ile süregelen çıkar ilişkileri nedeniyle, işçilerin telefon etmesine uydurma gerekçelerle engel oluyor.

Ülkemizde her alanda insan hakları ihlallerinin yaygın ve sistemli bir şekilde yaşandığı bilinen bir gerçek. Ancak birşey daha dikkat çekiyor. Görülen her insan hakları ihlali, yeni ihlalleri koşullandırıyor, hazırlıyor. Düzenden ve yasalardan güç alan işverenlerin, işçi haklarını özgürce çiğnemeleri, işçi ailelerini de derinden etkiliyor ve böylece en doğal haklarından bile mahrum oluyorlar. Paraya dayalı mevcut eğitim sisteminde mücadele eden işçi çocuklarının eğitim olanakları da tümüyle ortadan kaldırılıyor.

Partilerin bol bol vaadde bulunduklarını ama işçiler için hiçbir şey yapmadıklarını, kendi sorunları ile ilgilenmediklerini belirten işçiler, haklı olarak basının ilgisizliğinden ve duyarsızlığından şikayet ediyor, sorun ve mücadelelerinin basında yankı bulmasını istiyorlar.

DKÖ'lerinden, sendikalardan, diğer bazı kuruluşlardan gördükleri desteğin mücadeleleri için büyük değer taşıdığını ifade eden işçiler, cezaevlerinden gelen yardımın kendilerini duygulandırdığını özellikle vurguluyor, emekten yana olan herkesi duyarlı olmaya ve hakları için mücadele eden herkese dayanışmayı geliştirmeye çağırıyorlar. ■

21.09.1991
İnsan Hakları Derneği
İstanbul Şubesi
Çalışma Yaşamı Komisyonu

İNSAN HAKLARI VE SEÇİM

Demokratiklik ve insan haklarına uygunluk kriterleri açısından önümüzdeki seçimin esas itibariyle anti-demokratik olduğu, kişi, sınıf ve toplumsal katmanların katılım ve temsil haklarını ihlal eden bir se-

BASIN AÇIKLAMALARI

çim olduğu aşikardır. Mevcut anayasa ve yasalarla tercih, katılım ve temsil hakkı zaten sınırlanmış olan bireyler, oldu bittiye getirilen seçim yasasıyla da daha bir cendereye alınmışlardır. Şöyle ki,

- Oy verme zorunluluğunu seçme hakkının ihlali olarak görmekteyiz. Ceza tehditi ile insanları sandık başına götürmek, susma hakkını kullanan kişiyi illa konuşturmaya zorlamaya benzer. Oy kullanma kadar kullanmama da bir tercih hakkıdır.

- Seçimlerde baraj sistemi (genel ve çevre) alışılmışın ve egemenin dışındakinin tercih ve temsilini zedeleyen, aykırı alternatiflere imkan tanımayan, geleneksellleşmişin diktasını yaratan bir sistemdir.

Bu sistem resmi görüş ve resmi ideolojiye aykırı alternatiflere hayat hakkı tanımayan bir sistemdir. İnsan haklarına en uygun sistem bir ara 1965 de uygulanan bakiye sistemidir.

- İnsan haklarına uygun bir seçimde seçme ve seçilme yaşı arasında fark olmamalıdır. Tercih edenin yaş itibariyle tercih edilme hakkı da olmalıdır. Seçilme yaşının yüksek tutulması milyonlarca gencin toplum yönetiminden dışlanması anlamına gelmektedir.

- Tüm partilerin seçime girmesi bir yana parlamentoda temsilcisi bulunan partilerin dahi seçime sokulmaması tamamen anti-demokratik ve insan haklarına aykırı bir seçim komedisinin sahneye konmasıdır.

Bu temel özelliklerden dolayıdır ki özgürlükçü bir seçim sözkonusu değildir.

İnsan hakları alanındaki olumsuzluklar seçim programlarında ve neticelerinde hangi çareleri görmeyi gerekli kılmaktadır?

1- Şartlı salıverme cezaların neticelerini ortadan kaldırmadığı için derde çare olmamıştır. 12 Eylül yargılamalarının tüm neticelerini ortadan kaldıracak suç ayrımı yapmayan bir **genel af zorunludur.**

2- Demokratik, kitlelerin oluşumuna katılacağı bir anayasa yapılmalıdır.

3- İdam cezası kaldırılmalıdır.

4- Siyasi suçlarda kamu hürriyetlerinden yasaklılık ve adi suçlarda da ömür boyu yasaklılık hükümleri kaldırılmalıdır.

Basın suçlarında hürriyeti bağlayıcı ceza olmamalıdır.

5- Eğitim ve öğretim kurumlarında din dersi zorunluluğu kaldırılmalı, Diyanet İşleri Başkanlığı lağvedilmelidir.

6- Zorunlu askerlik sözkonusu olmamalıdır.

7- Gözaltı süresi 24 saate indirilmeli, sorgu savunma ile başlamalı, polisin sorgulama yetkisi olmamalıdır.

8- Anti-demokratik kurumlar olan MGK, DGM ve Askeri Mahkemeler kaldırılmalıdır.

9- Yasalardaki erkek egemenliğine yol açan, kadın-erkek eşitsizliğini yansıtan hükümler kaldırılmalıdır. Ailede reis olmamalı, herkes istediği ad ve soyadı kullanmalıdır.

10- Zina ve fuhuş diye bir suç olmamalı, devlet insanların cinsel tercihlerine karışmamalıdır.

11- Parasız sağlık sistemi yerleştirilmelidir.

12- Çocuk suçlular cezaevleri dışında farklı kurumlarda tutulmalıdır.

13- Uluslararası sözleşmelerdeki çekinceler kaldırılmalıdır. Dernekler ve sendikaların uluslararası örgütlenmelere katılabilmesi yürütmenin iznine bağlanmamalıdır.

14- Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı olmalıdır.

15- Öğrenci, memur ve askere siyaset yasağı kaldırılmalıdır.

16- Terörle Mücadele Yasası kaldırılmalı, Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası, Dernekler ve Sendikalar Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası demokratikleştirilmelidir. Dernekler ve sendikalar idari organlarca kapatılamamalıdır. Tüm çalışanların toplu sözleşmeli ve grevli sendikalaşma hakkı olmaldır. Hak grevi ve genel grev yasallaşmalıdır. Lokavt yasal bir hak olmaktan çıkartılmalıdır. Kamu işverenleri sendikaları olmamalıdır. Keza diğer sektörlerde de işverenler sendikası olmamalıdır.

17- Kürtçe radyo ve TV yayını yapılmalı, okullara Kürtçe dersi konmalı, Kürtçe eğitim ve öğretim olabilmelidir.

Olağanüstü Hal, Koruculuk, Özel Tim ve kararnameler kaldırılmalıdır. Kürt sorununun çözümünde devlet terörüne karşı çıkılmalıdır.

18- Okullarda, resmi kurumlarda, millet meclisinde yemin ve söylevler değiştirilmeli, şovenizmden arındırılmalı, insan hakları temel ilkeleri yer almalıdır.

19- Azınlıklara, farklı kültür ve inançlara ait tarihi ve kültürel yapılar korunmalıdır.

20- Pasaportta idari engeller kaldırılmalıdır. Seyahat ve yerleşimde evlenme cüzdanı koşulu aranmamalıdır.

Güvenlik soruşturması ve fişleme uygulamalarına son verilmelidir.

21- Kıyı ve yeşil alanlar korunmalı, iskan ruhsatları için bahçe şartı aranmalıdır.

22- Boşanma taraflardan birisinin başvurusu ile gerçekleşmelidir.

23- Devlet insanları zorla savaşa sokmamalıdır.

İnsan hakları taleplerini hep birlikte yükseltelim.■

İHD İstanbul Şubesi Başkanı
Ercan Kanar

Pierre Clastres

DEVLETE KARŞI TOPLUM

Bu kitabında Clastres "**devletsiz olmak ya da olmamak**" sorunsalına yeni katkılarda bulunur; "**gelişimci**"tarih anlayışını yadsıyarak devletin toplumsal yaşam için zorunlu olmadığını göstermeye yönelir. Ona göre devletsiz yaşamak yalnızca mümkün değil, gereklidir de. Bundan hareketle, Batı kültürünün kendi gelişmesini temel alarak oluşturduğu "**devleti mutlaklaştırıcı, evrimci**" modeli tersyüz etmeyi dener ve ilkel toplumlara yeniden bakar. 20. yüzyılda da var olan bu toplumlar "**kuralsız ve kralsız**"; ihtiyaç kadar üretimin yapıldığı, "**kazananın ve kaybedenin olmadığı**" yarışsız toplumlardır... İktidar şeften topluma değil, toplumdan şefe doğrudur. İktidar olmaya yönelik "**çalışmak**" yerine tembellik" yeğlenmektedir... Bu niteliklerin karşıtlarını barındıran toplumlarda ise devlet görülür. Demek ki ders alınması gereken birileri varsa, bunlar ilkeller değil, onlardan çok şey öğrenebilecek olan "**uyga[illegible]**"dır.

Paul Feyerabend

ÖZGÜR BİR TOPLUMDA BİLİM

Paul [illegible]erabend, **Özgür Bir Toplumda Bilim**'de "**teorik anarşizm**"i bir yöntem olarak öneriyor [illegible]lı bilim adamlarının denetlenmeyen, ayrıcalıklı konumlarına karşı cüretkâr bir saldırıy[illegible]işerek "**uzman**"ın yüce otoritesinin gerçek demokrasiyle bağdaşmaz yanları üzerind[illegible]ruyor. Konumlarını ve cüzdanlarını sağlama almak için insan aklını belirli sınırlar için[illegible]seden bilim adamlarının kendi kafalarına göre toplumu biçimlendirmelerine engel olm[illegible]erektiğini savunuyor. Ve bütün yaşam/bilme biçimlerinin bir arada olduğu, hiçbirin[illegible]diğeri üzerinde üstünlük iddia etmediği özgür bir toplumu düşlüyor. Sıradan insanl[illegible]n bilimsel araştırmalardaki karar alma süreçlerine katılarak hakemlik yapabileceği özgür bir toplumu kuracak anlayışın, okullarda öğretilmediğini, böylesi bir toplumun, "**iktidar düşkünü aydınlar**"ca değil, yurttaşların kendi inisiyatifleriyle gerçekleşebileceğini belirtiyor.

Georges Duby

ŞÖVALYE, KADIN VE RAHİP

Feodal Fransa'da Evlilik

Ortaçağ'ın ilk yılları kentlerin/tarımın geliştiği, yolların yapıldığı, paranın dolaşıma girdiği, devletlerin kurulduğu... "**düzensiz**" yıllardır. Evlilik kurumu bu dönemde, "**düzen**"i sağlamak, din-dışı kişileri "**kutsal aile hücresi**" diye sunulan yere kapatarak denetlemek isteyen Kilise tarafından önerilmiştir. Duby bu kitabında, insanların çoğunun toplumun temelini oluşturduğunu düşündüğü "**kutsal**" aile ve evlilik kurumunun mülkiyet ve iktidara sahip olma tarihiyle paralel geliştiğini, hatta onun aracı olduğunu anlatıyor.

Georges Duby

ERKEK ORTAÇAĞ

Aşka Dair ve Diğer Denemeler

Annales Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden olan kültür ve toplum tarihçisi Georges Duby, "**olay**"ları değil değişmez sanılan "**olgu**"ların geçirdiği değişikliği; geleneksel tarihin hiçbir zaman ilgilenmediği "**kaybedenlerin tarihi**"ni incelemesiyle tanınıyor. Bu kitabındaki kimi konular ise Ortaçağ'da erkek, aşk, acı, sapkınlık, saraylı aşkı ve bunların dolayımında kadın... Ortaçağ'da evliliğin serveti düzenlemek ve cinselliği kontrol etmek için organize edilen "**aşksız**" bir kurum olduğu, dönemin "**erkek**" karakteri, kadınların âşık olunamayacak kadar toplumsal hiyerarşinin altlarında yer alması, aşkın daha çok "**eşit erkekler**" arasında yaşanan bir duygu olduğu... Duby'nin incelediği bazı diğer konular.

